דבר

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
דבר
עתון פועלי ארץ ישראל
מייסד ועורך ראשון ברל כצנלסון ז"ל
מאוחד עם „למרחב"

יום שישי, ד' בניסן תשמ"ז, 3 באפריל 1987 • גליון 19084

היום 64 עמודים, כולל „דבר־השבוע" • המחיר 1.35 ש"ח, באילת 1.17 ש"ח

היום בדבר

מכתב לנשיא / חנה זמר. כה אמר רוטנשטרייך / ניבה לניר. ועדה על במות המאזנים / שלמה גינוסר. אמת או חובה / אמיר אורן. איפה הפתקים כולם / עליזה ולך. עוד פרשת ריגול / אמנון דנקנר. מסדר כנפיים ל„לביא" / טלי זלינגר, אריה ארד. האנס יוכן־פוגל / זאב סטרומינסקי. בייבי „אפ" / מרים פוקס. בן־גוריון 1939, בן־גוריון 1956 / אמיר רוזנבליט / „משאי" לספרות.

מזג האויר

תל אביב (עתי"ם). – תחזית מזג האויר ליום ו' מעונן חלקית. תשקיף לשבת מעונן חלקית.
טמפרטורות המינימום והמקסימום החזויות ליום ו': ירושלים: 6־15, רמת־הגולן: 7־17, צפת: 5־14, חיפה: 12־19, טבריה: 14־22, נצרת: 9־17, עפולה: 9־20, שומרון: 8־16, תל־אביב: 10־18, נמל תעופה בן גוריון: 7־18, יריחו: 14־24, עזה: 10־19, באר שבע: 7־20, אילת: 10־26.

סיפוק מלשונו המתונה של הדו"ח על דרא"פ; חשש: הדלפת החלק החסוי תביך את ישראל

ארה"ב עיכבה הפירסום ביממה – כדי לא לפגוע בשיראק • ירושלים: החלטת הקבינט תמנע פגיעה בישראל

מאת אמנון דנקנר, סופר „דבר" בארה"ב

ואשינגטון (מיוחד ל„דבר"). – גורמים ישראלים בוואשינגטון הביעו אתמול סיפוק מלשונו המתונה של הדו"ח בדבר הפרת האמברגו הנשקי על דרום אפריקה בכל הנוגע לישראל. אולם מקורות בממשלה אמרו, כי בחלק החסוי של הדו"ח ישנם פרטים מלאים יותר על סחר הנשק שבין ישראל לדרום אפריקה, שיהיה בהם, אם יודלפו, כדי להביך את ישראל.

„אני משוכנע שההחלטה שקיבל הקבינט בחודש שעבר בענין דרום אפריקה תוכל למנוע כל פגיעה בישראל בעקבות הדו"ח", כך אמר אמש המנכ"ל המדיני של משרד החוץ ד"ר יוסי ביילין בתגובה לדו"ח הממשל בענין הקשרים עם פרטוריה.

ביילין ופקידים נוספים במשרד החוץ נמנעו מלהגיב על תוכנו של הדו"ח ואמרו, כי ימתינו לקבל תחילה את הנוסח המלא והמודייק של המסמך.

בידי פקידים בירושלים נמצא מזה ימים אחדים נוסח של הדו"ח, אולם בשל העיכוב במסירתו לקונגרס, מבקשים לבדוק עתה אם לא הוכנסו בו שינויים בלתי צפויים ברגע האחרון.

הדו"ח היה אמור להתפרסם שלשום, אולם מסירתו לקונגרס ולפרסום בעיתונות עוכבה ביממה. סיבת העיכוב לא נמסרה, אולם גורמים בוואשינגטון העריכו, כי הממשל ביקש להימנע מלהביך את ראש ממשלת צרפת ז'אק שיראק, העושה בימים אלה בביקור רשמי בוואשינגטון.

צרפת היא אחת מהמדינות המוזכרות בדו"ח. גירסה אחרת אומרת, כי העיכוב נבע בשל שינויים של הרגע האחרון, שבוצעו בחלק הגלוי של הדו"ח מתוך רצון הממשל להימנע מלהביך מדינות ידידותיות.

ממשלת ישראל ידעה

החלק הגלוי של דו"ח מחלקת המדינה על קשריה הצבאיים של דרום אפריקה קובע, כי „לפני החלטת ממשלת ישראל מה־18 במארס שלא לחתום על חוזים צבאיים חדשים ולהניח לחוזים הקיימים לפקוע, נראה שישראל מכרה מערכות ותת־מערכות צבאיות וסיפקה סיוע טכנולוגי לדרום אפריקה על בסיס קבוע".

„למרות שישראל אינה דורשת מרוכשי הנשק תעודות על היעד הסופי של הנשק, אנחנו מאמינים כי ממשלת ישראל ידעה בדיוק על כל סחר הנשק שהתנהל בין חברות ישראליות לבין דרום אפריקה", נאמר בדו"ח. „אין עדויות על כך, שישראל העבירה לדרא"פ נשק מתוצרת ארה"ב או נשק המיוצר בישראל על פי רשיון אמריקאי, אולם בהיעדר בדיקה של נשק ישראלי או נשק המיוצר בישראל על פי רשיון והנמצא בידי הדרום אפריקאים, אי־אפשר לקבוע אם ישראל מסרה לדרום אפריקה טכנולוגיה אמריקאית לייצור נשק או שהשתמשה בידע אמריקאי לייצור נשק ישראלי שנמסר לדרום אפריקאים".

עוד נאמר בדו"ח, כי „אנו מאמינים כי חברות באיטליה, צרפת וישראל היו מעורבות בתחזוקה ובשיפור של מערכות נשק, שסיפקו לדרום אפריקה לפני האמברגו שהוטל על ידי האו"ם ב־1977. ככל הנראה עשו זאת חברות אלה בידיעת ממשלותיהן".

חברות בגרמניה, בריטניה, הולנד ושוויץ הפרו לעיתים את האמברגו בלי ידיעת ממשלותיהן – טוען הדו"ח.

הדו"ח אומר, כי בעקבות האמברגו, החלה דרום אפריקה מפתחת תעשיית נשק עצמאית והיא מעדיפה ייצור עצמי או רכישת ידע לייצור עצמי על פני ייבוא של מערכות נשק. מכיוון שרוב מערכות הנשק שדרא"פ מייבאת הן קטנות וקשה לעקוב אחריהן – המידע שיש לארה"ב הוא מוגבל.

הדו"ח הוכן על ידי מחלקת המודיעין של הסטייט דיפרטמנט, שהסתייעה לצורך איסוף החומר בזרועות הביון השונות של ארה"ב.

חברים שחורים ויהודים־ליברלים בקונגרס החלו אתמול להחתים את חבריהם בבית הנבחרים ובסנאט על מכתב למדינות המוזכרות בדו"ח. במכתב מובעים זעם ואכזבה על כך, שמדינות אלה ממשיכות לספק נשק לדרום אפריקה ותקווה כי כמה מדינות יינהגו כפי שנהגה ישראל בהחלטת הממשלה מה־18 במארס.

קבוצת הכדורסל של מכבי ת"א נכשלה אמש בלוזאן בנסיונה לזכות בגביע אירופה לאלופות, לאחר שנוצחה ע"י טרייסר מילאנו על חודו של סל – 69:71, לאחר שבמחצית הובילו הישראלים 33:36
(ראה סיקור במדור הספורט)

האלוף ברק – לתפקיד סגן רמטכ"ל בעוד חודש

מאת טלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

האלוף אהוד ברק צפוי לסיים בעוד חודש את תפקידו כאלוף פיקוד המרכז ולהתמנות לתפקיד סגן הרמטכ"ל וראש אג"ם, במתוכנן.

נראה כי לאחר שביום ב' הקרוב יסיים האלוף אמיר דרורי את תפקידו כסגן הרמטכ"ל וראש אג"ם וייצא לחופשה לקראת פרישה, ימלא תפקידים אלה סגנו, האלוף עמרם מיצנע. ככל הנראה, יהיה הסדר זה תקף רק כחודש ימים שבמהלכם יוחלט סופית מי יתמנה אלוף פיקוד המרכז במקומו של אהוד ברק, כך שבחודש מאי כבר יוכל ברק להיכנס ללשכת סגן הרמטכ"ל.

שיא חדש ביתרות המט"ח של ישראל

מאת אמנון אטר, סופרו הכלכלי של „דבר"

יתרות מטבע־החוץ של ישראל ממשיכות לגדול זה החודש השני ברציפות.

מנתונים שפירסם אתמול בנק ישראל עולה, כי בחודש שעבר עלו היתרות ב־52 מיליון דולר ובסוף החודש הן הסתכמו בארבעה מיליארד ו־290 מיליון דולר.

סכום זה הינו הגבוה ביותר שבו החזיקה ישראל אי־פעם. גם במונחי חודשי יבוא, גבוהות כיום היתרות שבידי ישראל בשיעור ניכר מהממוצע המקובל בעולם.

ישראל אסרה על „המעורב הנוסף" בפרשת פולארד לצאת להעיד בארה"ב

ירושלים: הרולד כץ לא ידע על צילום המסמכים בדירתו

ואשינגטון טוענת: עדותו עשויה להפריך גירסתה של ישראל כי פרשת ריגול פולארד היתה „מעשה חריג"

מאת טלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר", [illegible]

[illegible] של עמיר הרולד כץ [illegible] את [illegible] של פרשת פולארד, אך הוא עצמו לא ידע על כך דבר ולא היה מעורב בהפעלתו של המרגל – כך טענו אמש מקורות מדיניים בירושלים. [illegible] שעדותו של כץ שימשה [illegible] לצילום המסמכים הצבאיים, שהועברו [illegible] לישראל.

[illegible] מקורות [illegible] בירושלים, כי ישראל אסרה על כץ להעיד בארה"ב בנוגע לפרשת פולארד. המקורות טענו, כי ישראל חוששת [illegible] להשוף [illegible] בארה"ב.

הרולד כץ, המעורב באורחות ישראליות ואמריקאיות, [illegible] 1985 [illegible] [illegible]

כך הוא [illegible] [illegible]

מקורות בישראל מסרו, כי האמריקאים ביקשו לחקור את כץ כבר לפני [illegible] [illegible]

[illegible]

החוקרים האמריקאים אינם רוצים להוקיע אותו בישראל, בטענה כי נסיונות קודמים לאסוף מידע מפי חשודים אחרים בפרשת פולארד, על אדמת ישראל, לא העלו את התוצאות המבוקשות.

מקורות ישראליים, מצידם, אמרו, כי הם חוששים, שהעסקת חסינות כזאת לא תוכר בידי חבר מושבעים גדול. המקורות גם אמרו, כי חוקרים אמריקאים ניתנו לפני שנה הרשים להתשאל את כץ, אך לא הורשו לעשות זאת.

פקידי ממשל אמריקאים, שביקשו לשמור על עילום שמם, אמרו אתמול כי כץ מבוקש בארה"ב כדי להשיב לשאלות שכוונתן לברר, האם פקידים בכירים בישראל היו מודעים לפעילות הריגול של פולארד.

בין היתר אמרו הפקידים, כי כץ מחזיק בדירת מגורים בוואשינגטון, שבה נהגו להעביר תשלומים לפולארד, והמכילה ציוד העתקה שנוצל לצילום המסמכים הצבאיים המסווגים, שהעביר פולארד לסוכנים ישראליים.

מקורות הבהירו, כי כץ מחזיק בדירה באותו בניין עצמו בוואשינגטון, שבו גם התגוררה אירית ארב, שלכאורה עסקה כמזכירה בשגרירות ישראל בוואשינגטון. כבר הודה פולארד במהלך משפטו, כי נהג מדי שבועיים להעביר מסמכים סודיים לדירתה של ארב, ובן לדירה נוספת באותו בניין, שם הועתקו המסמכים.

„וואשינגטון פוסט" מסר מפי מקורות מוסמכים, כי יתכן שכץ גם ידע על הסכמתם של פקידים בכירים לשלם לפולארד 50,000 דולר.

הפקידים בוואשינגטון הבהירו, כי התביעה האמריקאית [illegible] כי רשת הריגול [illegible] לבד מפולארד ורעייתו, וכן [illegible], לבד מן הארבעה, שכשמם כבר [illegible]

(המשך בעמ' 2)

שרי „העבודה" דחו הצעה חדשה להחזיר מודעי למשרד המשפטים

נדחתה על הסף הצעת ח"כ שפירא למנות ארידור לשר הפנים • כוונה בקרב השרים לשמור לפרץ את תיק הפנים

מאת עליזה ולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

שרי מפלגת העבודה חזרו השבוע על עמדתם המחייבת לשלול את חזרתו של יצחק מודעי למשרד המשפטים, אף שהם מודעים לנטייתו של ראש הממשלה להתנגד [illegible] את [illegible] השגריר בוואשינגטון ל„סידור־העבודה" של מודעי.

בישיבה השבועית של שרי מפלגת העבודה בחן שמעון פרס את מידת התנגדותם של שרי מפלגתו להצעה של ראש הממשלה לפתור את בעיית מודעי במשרד המשפטים. כל השרים הביעו את התנגדותם למהלך.

גם הצעה אחרת, שהעביר לפרס ח"כ אברהם שפירא, להסכים למינויו של יורם ארידור לשר הפנים, נדחתה על הסף. שרי „העבודה" תמהו מדוע מעורב ח"כ שפירא במהלך כזה, וטענו שהוא „עושה טובות מקצועי".

שרי מפלגת העבודה מעוניינים שתיק הפנים יישמר לח"כ פרץ ושוללים מתן תיק נוסף לליכוד. אף שנושא השגריר בוואשינגטון נדון באותה ישיבה, לא העמיד אותו פרס כתנאי לפתרון בעיית מודעי, אך התחושה היתה שזאת כוונתו של שמיר.

בישיבה השבוע נבחנה שוב מועמדות פרופ' שלמה אבינרי לתפקיד השגריר בוואשינגטון.

ישראל עומדת על הדדיות המשלחות; גם לנו יש אזרחים ורכוש במוסקווה

מאת הסופר המדיני של „דבר"

ראש הממשלה יצחק שמיר וממלא מקומו שמעון פרס התבטאו אתמול בחיוב על האיתותים האחרונים המגיעים מברה"מ לגבי יחסה לישראל.

שמיר אמר, כי יש סימנים על שינוי לטובה בברה"מ ופרס ציין, כי עובדות מסויימות מצביעות על תזוזה בברה"מ, אך עדיין לא מדובר בשינויי משמעותי.

אתמול התגברו בישראל

(המשך בעמ' 2)

אומדן הסוכנות – בהנחה שיבואו 10,000 איש:

250 מיליון ד' יידרשו השנה לקליטת יהודי ברה"מ בארץ

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

כ־250 מיליון דולר יידרשו בשנה הראשונה לשם קליטת יהודי ברה"מ בישראל – כך מעריך גזבר הסוכנות עקיבא לווינסקי. אומדן זה מתבסס על הנחה של כ־10,000 עולים בשנה הראשונה, ואין הוא כולל את ההוצאות הדרושות לבניין דירות לשיכוני קבע.

בישיבת תיאום שהתקיימה אתמול בין ראשי הסוכנות היהודית ונציגי משרד הקליטה, שבה השתתפו יו"ר ההנהלה הציונית אריה דולצ'ין, גזבר הסוכנות עקיבא לווינסקי, ראש מחלקת העלייה חיים אהרון ושר הקליטה יעקב צור, הוחלט כי מנכ"ל משרד הקליטה יעמוד בראש פרוייקט משותף לקליטת יהודי ברה"מ.

בישיבה סוכם על הקמת מספר ועדות משותפות לממשלה ולסוכנות, שיקבעו את מדיניות הקליטה ויהיו אחראים על הביצוע; ועדה עליונה, שבה יהיו חברים שר הקליטה, שר האוצר, גזבר הסוכנות וראש מחלקת העלייה, תהיה אחראית על קביעת מדיניות; ועדת מנכ"לים וצוות ביצוע, בראשות מנכ"ל משרד הקליטה.

(המשך בעמ' 2)

ראש שירותי הביון הצרפתיים

„המוסד" ואש"ף שיתפו פעולה בלי לדעת

מאת גדעון קרן, סופר „דבר" בפאריס

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – „המוסד הישראלי ואש"ף שיתפו פעולה, בלי לדעת" בחקירת הרשת של המחבל ז'ורז' איברהים עבדאללה שרצחה את הדיפלומט יעקב ברסימנטוב.

כך מספר מי שהיה ראש שרותי הביון הצרפתים איב בונה במסמך שהתפרסם אתמול בשבועון „אוונמן דה ז'די". בונה משבח את המוסד שהיה „יעיל יותר מן הסי.אי איי." ומספר שנפגש אפילו עם ראש הממשלה דאז שמעון פרס בעת ביקורו בפריז. „מעולם לא ראיתי פרשה שעוררה להם עבודה כזו אצל הישראלים", אומר בונה.

ארנס שוקל מינוי מנכ"ל „חירות"

מאת סופרת „דבר" לענייני מפלגות

השר משה ארנס שוקל למנות מנכ"ל לתנועת החירות עוד קודם שתיבחר מזכירות חדשה.

החלטה כזאת, אם תמומש, תקומם עליו את מחנה דוד לוי, שכן מינוי מנכ"ל ינטרל לחלוטין את אגף הארגון, שבראשו עומד ח"כ מיכה רייסר, ממקורבי לוי.

ארנס כינס אתמול את מזכירות תנועת החירות למעמד פרידה מח"כ יורם ארידור, היו"ר היוצא. הוא הודה לח"כ ארידור על שירותיו לתנועה והביע את אמונו שעוד נכונו לו תפקידים בעתיד.

אלמנות מערכת הבטחון יקבלו הגמלאות גם אם יתחתנו שוב

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

אלמנות מערכת הבטחון יוכלו ככל הנראה להמשיך ולקבל את הגמלאות שלהן גם אם ישתנה מצבן המשפחתי והן יתחתנו מחדש. זאת, בעקבות החלטה עקרונית של ועדת הכספים של הכנסת שהתקבלה אתמול, במקרה.

הוועדה התכנסה למעשה כדי לדון בהעלאה של אגרות ממשלתיות שונות. הוועדה סיימה בתוך כחצי שעה את ישיבתה זאת, ללא התראה העלה ח"כ הדיגר את בעיית אלמנות מערכת הבטחון. הוא גילה כי אלמנות אלה מפסידות את הגימלאות שלהן אם הן מתחתנות שנית והביע תמיהה על כך.

יו"ר ועדת הכספים אברהם שפירא, שכנראה אינו מנוסה במציאות מעין זו, אמר בתרעומת: „שערוריה, לא ידעתי, אני אומר חוק לתיקון המצב".

ואולם, חבר הוועדה אריאל ויינשטיין הציע שהוועדה כולה תתאחד ותיזום תיקון לחוק בעניין זה. בדיון שהתפתח הביעו כל החברים מן הסיעות השונות תמיכה בהצעה זו וגם הם גילו כי הם מכירים אלמנות רבות של מערכת הבטחון אשר נמנעות מחתונה פורמלית ולעתים אף מלידת ילדים, כדי לא להפסיד את הקיצבה לה הן זקוקות בתוקף היותן אבל ואם כאחד.

(המשך בעמ' 2)

הרצוג יקבל ליווי צמוד של וייצזקר

מאת זאב סטרומינסקי, סופר „דבר" בגרמניה

בון (מיוחד ל„דבר"). – בצעד חסר־תקדים במערב־גרמניה ילווה בשבוע הבא הנשיא הגרמני, ריכארד פון־וייצזקר את הנשיא חיים הרצוג בכל תחנות מסעו בגרמניה מרגע בואו לבירה. כך אמר פון־וייצזקר לעתונאים אתמול.

הרצוג יבקר בליווי מארחו במחנה המוות לשעבר ברגן־בלזן, בעיר [illegible] ובמערב־ברלין.

פון־וייצזקר אמר, כי הציע להרצוג את ליוויו בגלל החשיבות הרבה שהוא מייחס לביקור נשיא ישראל. את הביקור הגדיר הנשיא פון־וייצזקר כאירוע יוצא דופן ביותר ביחסים בין שתי המדינות ושני העמים.

פון־וייצזקר אמר עוד שביקורו בארץ וביקור הגומלין של הנשיא הרצוג הם שני ארועים בהתפתחותם של היחסים בין גרמניה לישראל, אך הדגיש שיחסים אלה עסקו וימשיכו לעסוק גם להבא הן בעבר, הן בהווה והן בעתיד ושביקור הרצוג אינו סוגר כל מעגל ופרק בהיסטוריה.

בתשובה לשאלה אמר, שעמד לצידו של אביו, ארנסט פון־וייצזקר, מי שהיה סגן שר־במשרד החוץ של גרמניה הנאצית, בעת המשפט נגדו שנערך בנירנברג לאחר המלחמה, „תוך שכנוע מוחלט, ושהיה עושה זאת שוב". ארנסט פון־וייצזקר היה פקיד בכיר במשרד החוץ והסכים בשנות ה־30 המאוחרות להיות סגן שר בתקופת הנאצים, במטרה למנוע את פרוץ המלחמה, כפי שאמר, אך נכשל במטרה זו, והועמד לדין על ידי המנצחים, בגין תפקידו במנגנון של גרמניה הנאצית. הנשיא הגרמני אמר שאביו נכשל אך קיבל את החלטתו תוך שיקולים מוסריים עמוקים. פון־וייצזקר הבן היה עוזר לסנגורו של אביו בעת המשפט.

באירוע אחר – כנס ערים תאומות גרמניות וישראליות בבון – מסר מנכ"ל איגוד המועצות האזוריות של מערב־גרמניה, הנס טידקן ש־40 מועצות אזוריות במערב־גרמניה מעוניינות בקשרים עם ישראל.

היום קיימים 10 הסכמי ידידות בין מועצות אזוריות בגרמניה ובישראל וכן, 50 הסכמים בין ערים תאומות משני הצדדים.

פגישה עם אובר

בון (ע"ר). – נשיא המדינה, חיים הרצוג, נפגש אתמול בבון עם נשיא שוויץ פייר אובר, המכהן גם כשר החוץ ודן עימו בנושא ועידת השלום הבינלאומית למזה"ת אשר שוויץ הסכימה לארחה.

בשיחה עם עתונאים לאחר הפגישה נדרש מר הרצוג לשאלת היחסים בין ישראל וברה"מ. הוא אמר, כי ניתן לראות סימנים המצביעים על שיפור היחסים בין שתי המדינות, אולם הוסיף, כי כל התקדמות בתחום זה מותנית בעובדות ולא בהשערות בלבד.

הוא הודה בעובדה, כי יש סימנים לכך, כי הגירת היהודים מברה"מ התגברה אולם הביע ספקות לגבי הידיעות, כי מוסקווה תתיר ליותר משנים עשר אלף יהודים סובייטים לצאת את המדינה בשנה זו.

בעל עסק,

בנק לאומי הוריד את הריבית. קח עכשיו הלוואה לא צמודה.

בנק לאומי מציע ללקוחות העסקיים מימון להרחבת פעילותם בריבית נמוכה במיוחד.

קיימות שלוש אפשרויות אשראי, לפי בחירת הלקוח:
- הלוואה לא צמודה בריבית קבועה.
- הלוואה לא צמודה בריבית משתנה.
- הלוואה לא צמודה בריבית שהיא במרווח קבוע מעל המקורות.

ההלוואות ניתנות לתקופה של חודש עד ששה חודשים, מינימום לעיסקה 300,000 ש"ח.

התכנית מיועדת ללקוחות הבנק וללקוחות חדשים.

לפרטים פנה לחדר העסקות בשקלים של בנק לאומי
טלפון: 03-648-816, 03-648-867, 03-648-841

ביצוע ההלוואה מותנה בהמצאת בטחונות כמקובל.
הבנק רשאי לשנות התנאים ולהפסיק התכנית בכל עת.

נצל עוד היום את הורדת הריבית
הצעה מיוחדת לתקופה מוגבלת

בנק לאומי

מפגינים בצ'ילה נושאים את בובותיהם של מנהיג צ'ילה אוגוסטו פינושה ורעייתו במהלך הפגנות סוערות נגד ביקורו של האפיפיור בבירת צ'ילה. (צילום: א.פ.)

בת נולדה לנוגה וראז'ו ראץ

„אנו מסרבים להאמין שבתנו ונכדתנו יגורשו – אומרים הורי אשת הפליט

מאת יצחק מרידור ושמעון וייס, סופרי „דבר"

בת יהודיה, כשרה למהדרין נולדה אתמול אחרי הצהריים בבית החולים בעפולה, במזל טוב, אבל בנסיבות קשות, לנוגה לבית דרומי מנהלל, ולבעלה, ראוז'ו ראץ, הפליט ההונגרי, המרצה עתה עונש מאסר של 4 שנים בכלא איילון, והצפוי, לפי החלטת משרד הפנים, לגירוש קרוב מישראל.

למרות זאת הודיע אתמול ראש מינהל האוכלוסין במשרד הפנים יהושע כהנא, כי המשרד נחוש בהחלטתו לגרש את האזרח ההונגרי, עם כל הצער שבדבר.

הרופאים והאחיות במחלקת היולדות בבית החולים של העמק, לא ידעו על הדרמה הקשה עמה מתמודדת האם נוגה. נוגה לא סיפרה להם, כי לא היה לה זמן.

בימים שלפני הלידה היתה עסוקה נוגה בהתרוצצות אין־סופית, בין שגרירויות וצירויות, בירושלים ובתל אביב, בחיפוש נואש אחרי ארץ כלשהי שתסכים להעניק מקלט לה ולבעלה – ולתינוק שיוולד, ובלבד שלא יגורשו לצרפת, שם ממתין לראוז'ו משפט צבאי על עריקה מלגיון הזרים.

„באמבולנס, בשמש של [illegible] מילוא, שיש כוונה לגרש את ראוז'ו מהארץ, חודש אחרי שבתנו נוגה תלד, אומרת בקול חנוק מבכי האם, חנה, [illegible] בגירושין של בתי ונכדתי, שתי יהודיות לכל דבר". נוגה נחושה בדעתה, שלא היא ולא התינוקת יתנתקו מראוז'ו, ואנחנו מסרבים להאמין, שהדבר האיום הזה אמנם יקרה. לא נרים ידיים, ולא נפסיק להיאבק".

סבא מנחם יודע לספר, שרות דיין, שכתנו לשעבר, התגייסה לאחרונה לעזרת בני הזוג ראץ, ומנסה לסייע. גם ח"כ נחמן רז, מקיבוץ גבע עושה להעברת רוע הגזרה והוא סיפר להוריה המודאגים של נוגה, שלדעתו עשוי מ"מ שר הפנים לשקול מחדש, לאור הלחץ הציבורי, את החלטת הגירוש.

„צריך שיהיה ברור", אומר מנחם דרומי, „שבג"ץ לא פסק, שיש לגרש את חתננו, הוא רק סירב להתערב בהחלטות שר הפנים ובהחלטת ועדת השחרורים של שירות בתי הסוהר".

משרד הפנים נחוש בדעתו

משרד הפנים נחוש בדעתו לגרש את ראוז'ו ראץ מהארץ לצרפת או לכל מדינה אחרת שתסכים לקבלו. ראש מינהל האוכלוסין במשרד הפנים, יהושע כהנא, אמר אתמול כי עם כל הצער שבגירוש הפליט יחד עם אשתו הישראלית, והבת, גובר השיקול של טובת הציבור ובעיקר לנוכח עברו הפלילי העשיר, על פני שיקול טובתם של האשה והבת.

נודע, כי נסיונות שנעשו בימים האחרונים לשנות את החלטת שר הפנים לשעבר, יצחק פרץ בדבר גירושו של ראץ, נתקלו בסירוב של ממלא מקום שר הפנים, רוני מילוא ופקידי המשרד.

פניותיו של משקם האסירים חירות לפיד, להיפגש עם מילוא ולהציע לו תוכנית שיקום נסיונית, נתקלו בסירוב בטענה, כי לא ניתן לשנות את החלטת שר הפנים.

יותר עם זאת, נודע כי ועדת השחרורים של שירות בתי הסוהר תדון בסוף החודש הנוכחי [illegible] שני שליש ממאסרו, הוא ישוחרר מהכלא בחודש הבא. כהנא אמר אתמול, כי אם וכאשר ישוחרר האסיר מהכלא, אפשר לו משרד הפנים שהות של מספר שבועות בארץ כדי שימצא, לעצמו ארץ שתסכים לקבלו, ואם לא תימצא כזו – הוא יגורש לצרפת.

כהנא גילה, כי משרד הפנים הישראלי פנה בשנה האחרונה לשבע מדינות ברחבי העולם בבקשה לקבל את הפליט ההונגרי, אך כולן סירבו ורק צרפת נאותה, שכן זו מבקשת להעמידו לדין על עריקה מלגיון הזרים.

ממשרד הפנים נמסר עוד, כי החלטת שר הפנים לגרש את ראץ מבוססת, בעיקר, על חוות דעת שלילית, שהגישה המשטרה לגבי עברו של ראץ ויכולתו להשתקם מחדש.

ישראל עומדת על הדדיות

(המשך מעמ' 1)

התביעות להדדיות בביקור המשלחות הקונסולאריות הישראלית והסובייטית. פקידים במשרד החוץ בירושלים אמרו, כי מאות אזרחים ישראלים נמצאים בברה"מ, וישראל מחזיקה עדיין רכוש בשגרירות בבירה הסובייטית. הם הסבירו, כי כשם שיש הצדקה לביקור משלחת קונסולארית סובייטית בארץ, כך יש מקום לביקור של משלחת ישראלית במוסקווה.

בכך הגיבו בירושלים על טענתו של דובר משרד החוץ הסובייטי, כי אין הצדקה לביקור משלחת קונסולארית ישראלית בברה"מ. הפקידים אמרו, כי בכל השיחות עם הסובייטים הדגישו נציגי ישראל את עקרון ההדדיות.

„אין תוכנית לארח משלחת ישראלית במוסקווה", אמר דובר משרד החוץ הסובייטי גנאדי גראסימוב, במסיבת עתונאים במוסקווה בהכחישו ידיעות שמקורן במנהיגים ישראליים.

הוא המשיך, כי במגעים ישראליים־סובייטיים שנערכו בקיץ אשתקד בהלסינקי, „ביקשה ישראל הדדיות" בביקורים ו„העלתה תנאים אחרים". ברה"מ לא הסכימה להדדיות זו, שכן אין רכוש ישראלי בברה"מ. „לא חל שינוי בעמדה זו" ובמגעים שנערכו לאחר מכן, לא שינתה ברה"מ את עמדתה", אמר גראסימוב.

גראסימוב הכחיש בתוך כך, כי שמעון פרס קיבל הזמנה לבקר במוסקווה ואין הזמנה כזו על הפרק בעתיד הקרוב.

עם זאת צוין בישראל כי מיופה הכוח הסובייטי בוואשינגטון אולג סוקולוב אמר בפגישה עם השגריר מאיר רוזן, כי אף שמוסקווה איננה רוצה ליצור זיקה בין ביקורי המשלחות הקונסולאריות, ייעשה כל צעד במועדו.

נמסר, כי מרבית מחזיקי הדרכונים הישראלים בברה"מ הם סטודנטים ערביים הלומדים שם. בשנה שעברה הוערך מספרם בכ־800, כרבע מתוכם נמצאים שם תקופה ממושכת.

פקידים בירושלים מסרו, כי הרכוש עליו מדובר הוא מבנה ששימש בעבר את השגרירות, שישראל ממשיכה לשלם את דמי השכירות שלו לשלטונות הסובייטים מאז 1967, כאשר נותקו היחסים הדיפלומטים בין שתי המדינות. ישראל גם ממשיכה לשלם מאז את שכרם של ארבעה עובדים מקומיים, האמורים לטפל באחזקת המקום.

הפקידים אמרו, כי לישראל אין אמנם רכוש בהיקף דומה לזה שהסובייטים מחזיקים בישראל, אולם אין ספק שהאינטרסים שלה במוסקווה מצדיקים עריכת ביקור קונסולארי.

המשלחת הישראלית גם אמורה לבחון כיצד מתפקד „מדור האינטרסים" שלה בשגרירות הולנד, המייצג את ישראל במוסקווה.

דן אבידן, סופר „דבר" לענייני ערבים מוסיף:

הדאגה בעולם הערבי מאפשרות פתיחת שערי העליה היהודית מברה"מ הולכת ומתרחבת. לאחר שעיתונים במדינות המפרץ הפרסי מתחו כבר ביקורת על השינוי המסתמן במדיניות הסובייטית בנושא העליה, כתב אתמול עיתון ירדני, כי ישראל מפיצה במכוון שמועות אלה במטרה לתקוע טריז בין ברה"מ לערבים.

העיתון הירדני „אראי" הטיל ספק באפשרות שינוי במדיניות ההגירה של היהודים מברה"מ, נוכח סירובה של ברה"מ לכרוך את שאלת ההגירה בשיתופה בוועידה בין־לאומית. „מיותר לציין, כי ברה"מ מבינה את הסתירה הקיימת בין תמיכתה בכינון הסדר שלום במזרח התיכון לבין פתיחת שערי העליה ליהודים, שישראל תפצה בהם כדי ליישבם במקום הפלשתינאים ולהשתמש בהם לחיזוק כוחה הצבאי נגד הערבים" – כתב „אראי".

תאצ'ר: אופטימיות זהירה

לונדון (עסט"א). – ראש ממשלת בריטניה מרגרט תאצ'ר, ששבה אתמול ממוסקווה, הביעה אופטימיות זהירה לגבי סיכוייה של הגירת יהודים מוגברת מברה"מ. תאצ'ר הביעה את דאגתה לנוכח העובדה, כי מרביתם של היהודים שהותר להם להגר הם אלה שיש להם בני משפחה בארצות חוץ.

ההסתדרות מצפה

הודעות על חידוש העליה מברה"מ מעוררות ציפיות ותקוות גם בהסתדרות. במכתב ששלח חבר הוועדה המרכזת וסגן יו"ר המרכז לתרבות פיני שומר למזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר הוא מציע הקמת צוות מטעם הוועדה המרכזת, שיתווה תוכנית להיערכות ההסתדרות על כל שלוחותיה, לקליטת העולים מברה"מ, אם יפתחו השערים.

אלמנות

(המשך מעמ' 1)

הוועדה הטילה על היועץ המשפטי שלה להכין מיד הצעת חוק בעניין זה. חברי הוועדה מעריכים כי אין סיכוי רב שמשרד האוצר, או גורם אחר יוכל לדחות יוזמה כזו, אשר תתקן עוול הנמשך כבר שנים רבות וגורם לכך שחלק ניכר מאלמנות חללי צה"ל ומערכת הבטחון נמנעות בלית ברירה מנשואים שניים.

הפרקליטות לא העלתה בבימ"ש חשד כי שפטל ניסה להטעות עד מרכזי

מאת נתן רותי, סופר „דבר" לענייני משטרה

פרקליטות המדינה סירבה להעלות בבית־המשפט המיוחד שדן בעניינו של איוואן (ג'ון) דמיאניוק, מקרה שבו עלה חשד כי עורך הדין יורם שפטל, פרקליטו הישראלי של דמיאניוק, ניסה להטעות את עד התביעה המרכזי – ניצב משנה אלכס איש שלום, ראש צוות החקירה המיוחד של משטרת ישראל.

במהלך עדותו של אלכס איש שלום בבית המשפט המיוחד בירושלים, נשאל איש שלום על־ידי עורך הדין שפטל לגבי מסדר זיהוי תמונות שנערך לניצולים במהלך חקירתם ביחידה לחקירת פשעי נאצים. זאת, בשעה שעורך הדין שפטל הציג בפניו מסדר זיהוי אחר.

איש שלום שהבין כי מוצג בפניו חומר שונה לגמרי ביקש מהתובע הישראלי מיכאל שקד, לבדוק את הנושא. מיד בסיום עדותו החל לבדוק את החומר שהוגש לבית המשפט והוברר לו כי הוצג בפניו חומר שלא היה שייך כלל לשאלה שהוצגה בפניו.

בדיון קצר שנערך בין אנשי המשטרה לבין אנשי הפרקליטות הוחלט שלא להודיע על כך לבית המשפט ושיש להמשיך בקו שבו נוקטת התביעה מאז תחילת המשפט, ניהול משפט באורח אינטליגנטי ונינוח.

בתשובה לשאלה אמר אתמול פרקליט המדינה, כי הוא שמע על המקרה אף שלא נכח באולם ביום שבו אירע האירוע ואולם, אמר פרקליט המדינה, בסיכומים תבוא התייחסות לנושא זה באורח מלא.

נמשך הגידול בייבוא מוצרים בני־קיימא

מאת אמנון אבור, סופרו הכלכלי של „דבר"

גם בחודש מארס נמשכה העליה ביבוא מוצרים בני־קיימא.

העליה נרשמה גם בהשוואה לחודש פברואר השנה וגם לעומת חודש מארס בשנה שעברה.

בהשוואה לשנה שעברה, גדל במארס השנה יבוא המקררים ב־164 אחוז. יבוא הטלוויזיות גדל ב־38 אחוז ויבוא המכוניות ב־32 אחוז. רק ביבוא מכונות הכביסה נרשמה ירידה צנועה של 10 אחוזים.

פאריס מגרשת שלושה דיפלומטים סובייטים עם חשיפת רשת ריגול

פאריס (ע"ר). – צרפת ציוותה אתמול על שלושה דיפלומטים סובייטים המוצבים בפאריס לעזוב את גבולות צרפת תוך שבוע ימים.

משקיפים סבורים, כי צעד זה קשור בחשיפת רשת ריגול מזרח־אירופית שביקשה לעמוד על סודות חלל צרפתיים.

שר החוץ הצרפתי זימן אליו את שגריר בריה"מ והודיע לו על ההחלטה לגרש את שלושת הדיפלומטים על „פעילויות שאינן עולות בקנה אחד עם תפקידם ומעמדם".

דובר משרד החוץ הצרפתי סירב לנקוב בשמותיהם של השלושה או למסור פרטים נוספים כלשהם.

דובר מטעם ראש ממשלת צרפת, ז'אק שיראק אמר קודם־לכן כי מנוי וגמור עם צרפת לגרש „דיפלומטים מסויימים", לאחר חשיפתה של רשת ריגול שביקשה לגלות סודות הכרוכים בטיל „אריאן".

הטלוויזיה בכבלים יוצאת לדרך

מאת אמנון אבור, סופרו הכלכלי של „דבר"

המועצה לשידורי טלוויזיה בכבלים החליטה אתמול על הוצאת המכרזים לקבלת זכיונות שידור בכבלים.

המכרזים ייצאו בסוף חודש מאי לחמישה אזורים ברחבי הארץ, אזורים אלה הם: ● באר שבע, דימונה וערד; ● דרום תל־אביב ובת־ים; ● אשדוד, אשקלון וקריית מלאכי; ● [illegible] פתח־תקוה, אור־יהודה, ראש־העין וקריית־אונו.

נמשכת העליה בגביית מס הכנסה משכירים

מאת אמנון אבור, סופרו הכלכלי של „דבר"

מגמת העליה בגביית מס־הכנסה משכירים נמשכה גם בחודשים האחרונים של שנת התקציב. במקביל, נרשמה בתקופה זו ירידה בהכנסות מס מהסקטור העיסקי.

מגמה זו החלה מסתמנת כבר בחודש נובמבר האחרון ומהווה היפוך המגמה ששררה במשק בשנתיים האחרונות. מנתונים חלקיים שפירסם אתמול האוצר עולה עוד, כי בגביית מיסי היבוא נמשכת המגמה שנרשמה בחודשים האחרונים, ביבוא מוצרים בני־קיימא.

סגן הממונה על הכנסות המדינה יורם גבאי, הסביר אתמול את העליה בהכנסות מס־ההכנסה משכירים בעליית השכר הריאלי.

הירידה בגבייה מהסקטור העיסקי מוסברת לדבריו, בתיקון מיקדמות המס הגדולות ששילמו החברות בעבר.

צרפת חשפה רשת טרור שתיכננה פיגועים נגד מטרות ישראליות וערביות

מאת גדעון קרן, סופר „דבר" בצרפת

פאריס (מיוחד ל„דבר"). – כוחות הבטחון הצרפתיים חשפו רשת טרור מזרח־תיכונית שתיכננה פיגועים נגד מטרות ישראליות וערביות בצרפת.

כך הודיע משרד הפנים הצרפתי. 8 אנשים המשתייכים לרשת זו נעצרו בפרברי פאריס. שניים מהם יובאו היום להארכת מעצרם. מדובר בבעלי אזרחות לבנונית וצרפתית.

ברשות העצורים נמצא מחבוא נשק ומסמכים המוכיחים את תכנון הפיגועים. לפי הערכות אחדות יתכן ומדובר בארגונו של אבו נידל.

● ראש המועצה האזורית מעלה יוסף, יעקב יעקב תובע מהממשלה להכיר בחמשת הישובים: מעונה, חוסן, צוריאל, פקיעין החדשה ועין־יעקב שבגליל המערבי כישובי קו העימות

● עיריית טבריה החליטה לשכור את שירותיה של חברת שמירה פרטית כדי לפקח על אכיפת חוקי העזר והתקנות בדבר שמירת הכשרות וביעור החמץ בפסח.

כומר צבאי מתפלל תפילה אחרונה לפני הוצאתם להורג של לורנס אניני (מימין) וכנופייתו בבנין סיטי שבניגריה. הכנופיה האשמה בסדרה של מעשי רצח בשנה האחרונה. (צילום: א.פ.)

לא נעים לספר על הבעיות – אמרו באגף האפסנאות לשמיר

מאת טלי זלינגר, הסופרת הצבאית של „דבר"

אתמול היה ראש הממשלה, יצחק שמיר, אורח מערך הלוגיסטיקה של צה"ל וביקר באגף האפסנאות. ראש הממשלה סעד באוזני הכתבים הצבאיים „יש רק חשיבות משנית למי ישלם בפרשת פולארד", וגם „יש לנו המון סיבות לדאגה כל יום. את הדו"ח האמריקאי על קשרי ישראל עם דרום־אפריקה טרם קראתי" ולכן גם לא נשמע ממנו על הדאגה הזאת ורק יאמר „יש אולי פריצת דרך ואפשרות שינוי ביחסי ישראל עם ברית־המועצות ובהגירת יהודים ממנה. מוקדם מדי לדעת".

למה לקלקל את השמחה עם תשובות ברורות למשהו זהו ביקור ממלכתי באגף מגנני צה"ל.

במהלך הביקור שומע ראש הממשלה דברים קשים למדי על היקפי הפיטורים וההתכנסות למגבלות התקציב שהטילה הממשלה על צה"ל. שר הבטחון, המתלווה לחלקו הראשון של הביקור מזכיר מדי פעם למארחים לספר לאורח כמה עלה מוביל משוכלל לטנקים הכבדים שמייצרת ישראל, או כמה עולה הציוד במחסן הממוחשב.

„לא נעים לדבר היום על הגועל נפש", אומר אחד המארחים הנוקב מיד במחירים.

יצחק שמיר מקשיב, אולי חושב על משהו אחר, גבותיו קשורות מעל עיניים דאגניות. אין לדעת אם הוא נח עכשיו או שמא הוא מוטרד יותר מהרגיל.

הצעה למודעי לנהל עם נסים המו"מ ליישום איחוד עם חירות

מאת עליזה וולך, סופרת „דבר" לענייני מפלגות

מחנה שרי־פנים־כנסת החליט אתמול להציע ליצחק מודעי, לנהל יחד עם נסים את המו"מ ליישום הסכם האיחוד בין המפלגה הליברלית ל„חירות".

כזכור, אישרה ועידת „חירות" בתחילת השבוע ליישם את הסכם האיחוד עם המפלגה הליבראלית. החלטה זו איננה מבטאת אישור אוטומטי של ההסכם, ומשפט המפתח בה הוא „יישום ההסכם יוטל [illegible] ו„חירות".

בהתייעצות של תשעה חברי־הכנסת, וכולל השרים פת, שריר [illegible] שמות המו"מ [illegible] נסים, [illegible] מלחמות הפנים בין מחנה למחנה שריר־פת־נסים.

[illegible] ונסים בנסיון להגיע להידברות פנים־מפלגתית על רקע ההחלטות חירות ליישם את האיחוד עם הליבראלים. ל„דבר" נודע, שמודעי הציע לנסים אחת משתי אפשרויות: שהשניים ינהלו את המו"מ עם נציגי „חירות", או שכל ארבעת השרים יהיו בצוות המו"מ, אך יצורפו אליהם שניים מנאמני מודעי, כדי שלא יישאר במיעוט בצוות. נסים, הבהיר למודעי, שעליו להתייעץ עם עמיתיו לפני שיוחלט על מתכונת צוות המו"מ.

„החלטת 'חירות' מאפשרת איחוד הלכה למעשה תוך חודשיים", אמר אמש מודעי ל„דבר", וכינס את מקורביו כדי לדון עמם בנושאים שיעלו במו"מ ליישום, שלדבריו, עשוי להיפתח כבר בשבוע הבא.

● בית הדין הצבאי של מחוז הצפון גזר אתמול שנת מאסר, ושמונה חודשים מאסר על־תנאי ולהורדה לדרגת טוראי על רס"ר תושב כרמיאל, [illegible] (56) [illegible] בהתנהגות שאיננה הולמת את דרגתו.

דו"ח חמור נוסף על עברו של ואלדהיים

וואשינגטון (עיצ"ב). – שר המשפטים האמריקאי, אדווין מיז, קיבל המלצה חדשה של הלשכה המטפלת על חקירת פושעי מלחמה נאציים, הקוראת לאסור את כניסתו של נשיא אוסטריה, קורט ואלדהיים, לתחום ארה"ב, כך מסר ביום חמישי ה„וואשינגטון פוסט".

העתון מוסר מפי מקורות יודעי דבר, כי הלשכה לחקירות מיוחדות הגישה לפני שבועיים דו"ח מפורט ביותר לגבי מעשי הזוועה נגד פרטיזנים יוגוסלבים, בהם היה מעורב, כנראה, מזכיר האו"ם לשעבר כקצין בצבא הגרמני.

אחד המקורות שצוטטו בעתון אמר, „ההוכחות הכלולות בדו"ח כה חזקות שהן ממלאות אחר התנאים שנקבעו בחוקים האמריקאיים כדי להכריז על ואלדהיים כאישיות בלתי רצויה בארה"ב". הוא הוסיף, כי רוב ההוכחות האלה נאספו ב־11 החודשים האחרונים.

כאשר נשאל לסיבות בגללן שר המשפטים מיז לא קיבל עדיין החלטה בעקבות ההמלצה הראשונה שהגישה הלשכה לחקירות מיוחדות באפריל אשתקד, אמר דובר משרד המשפטים, כי השר אינו רואה בנושא זה „בעיה בוערת" שיש לה עדיפות.

ירושלים: הרולד כץ לא ידע

(המשך מעמ' 1)

הפקידים ציינו, כי עדותו של כץ עשויה להפריך את טענתה העיקשת של ישראל, כי הפעלתו של פולארד היתה בבחינת „מעשה חריג", שבוצע ללא ידיעת הדרגים הממונים.

הפקידים טענו עוד, כי שלטונות ישראל אסרו על כץ לצאת את גבולות ישראל כדי להחקר בארה"ב. לדבריהם, ויכוח זה על בואו של כץ לארה"ב מקנה משקל נוסף לטענות האמריקאיות, כי ישראל לא עמדה בהבטחתה בדבר שיתוף פעולה מלא בחקירת הפרשה.

שר המשטרה חיים בר־לב האשים אתמול גורמים משפטיים ופוליטיים בארה"ב בנסיון להמשיך ולעסוק בפרשת פולארד מתוך מניעים קרייריסטיים ופוליטיים פנימיים בארה"ב. „לא אתפלא אם אנחנו נשמע על עוד האשמה חסרת בסיס, כפי ששמענו עתה על עניין כץ", אמר בר־לב.

250 מיליון ד' יידרשו השנה

(המשך מעמ' 1)

בישיבה סוכם, כי העולים יופנו למקומות אליהם הם רוצים להגיע. לשם כך יפעל משרד הקליטה בימים הקרובים לשכירת כ־200 דירות, ואילו מחלקת העלייה תפעל לפינוי מהיר של מרכזי הקליטה במרכז הארץ.

הסוכנות היהודית והממשלה ימנו במשותף את עלות קליטתם של העולים.

בישיבה לא הושגה עדיין הסכמה לגבי דרך קליטת העולים בארץ. ראש מחלקת העלייה מבקש להפנות את העולים בתחילה למרכז מעבר, שם ישהו יום־יומיים ומשם יעברו ליעד קליטתם, ואילו משרד הקליטה מבקש להתגבר על הצפיפות בשורה התעסוקה על־ידי הגברת המטפל בעולים המגיעים.

יו"ר ועדת העלייה והקליטה של הכנסת מרים גלזר־תעסה תכנס בתחילת השבוע הבא לישיבה מיוחדת את הוועדה לדון בהכנות לקליטתם העתידית של יהודי בריה"מ. גלזר־תעסה קראה לראשי משרד הקליטה והסוכנות היהודית להפסיק את ההתנצחויות הקטנוניות ביניהם ולשתף פעולה להצלחת קליטתם של יהודי בריה"מ.

למשפחת מור
ולקיבוץ עין גב
אתכם באבלכם בנפול
אילן ז"ל
תלמידים מורים ועובדים
בבית ירח

אנו משתתפים באבלה הכבד של
משפחת נקש
במות אבי המשפחה
ג'ילבר ז"ל
הארגז בע"מ

במלאת שנה לפטירתה של
אשתי אמנו וסבתנו היקרה
ברוריה כפרי ז"ל
נתייחד עם זכרה ביום ראשון ו' בניסן תשמ"ז 5.4.87 בשעה 16.30 בבית העלמין בתל־מונד
בעלה: אברהם כפרי – כפר הס
בנה: דוד כפרי וב"ב
בתה: רות קרופניק וב"ב

בצער רב הננו מודיעים על פטירתו של חברנו
חיים אדן ז"ל
ההלויה תתקיים היום, יום שישי 3.4.87
בשעה 12.30 בקבוצנו.
משפחת אדן
ובית שדה נחמיה

לסימה קוגוט
אתך באבלך הכבד
במות
אמיר ז"ל
לאה חבר
ניסן נדמור

הננו משתתפים באבלה של חברה
אטי רייסקי
על מות
אמה ז"ל
משפחת המתכת.
הוועד הפועל של ההסתדרות
וחבר עובדיו

אנו מודיעים בצער על
פטירתו של גמלאי תנובה
יצחק יבלונקה ז"ל
(מעפילה)
תנובה סניף מחוז חיפה
ההנהלה ועד גמלאי תנובה

במלאת שלוש שנים לפטירת בעלי ואבינו היקר
יצחק ורשביאק ז"ל
נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו
ביום ראשון, ו' בניסן תשמ"ז, 5.4.87, בשעה 3.30 אחה"צ, בבית העלמין חולון. נפגשים ע"י השער הישן. מוקירי זכרו מתבקשים להשתתף.
אשתו אלישבע
בניו יעקב ומיכאל
וכל המשפחה

דבר DAVAR
מאוחד עם למרחב
העורכת חנה זמר
משנה לעורך דוד פדהצור
מזכיר מערכת מרדכי ברקאי
עורך „דבר השבוע" טוביה מנדלסון
מנהל כללי אהרון קראוס
המו"ל – „דבר" בע"מ
נדפס בדפוס „דבר" בע"מ
המערכת והמנהלה תל־אביב, רח' שינקין 45, ת.ד. 199, מיקוד 61001
טלפון 286141 (6 קווים)
מחלקת המודעות, טלפונים ישירים 286156, 281860, 298032
שיווק: ת"א, בית „דבר" רח' שינקין 45, טלפון 286141, מיקוד 65233
ירושלים: המערכת: רח' המלך ג'ורג' 16, קומה ג, טלפון 242203, מ 94229
חיפה: רח' הנביאים 27, טלפונים 642121־2־3, ת.ד. 33106

תעלומה סביב היעלמם של פרקים מיומן בן־גוריון

מאת אמיר רוזנבליט, סופר „דבר" בנגב

מחברות המכסות חצי משנת 56' ביומנו של דוד בן גוריון נעלמו באורח מסתורי ואיש מבין חוקרי המכון למורשת בן גוריון בשדה בוקר אינו יודע את מקום הימצאם.

הארכיון למורשת בן גוריון ויומניו האישיים, החשופים לציבור הרחב ולעין החוקרים בהדרגה, שנה אחר שנה ומטעמים של בטחון המדינה מוטל איפול מוחלט על החומר הארכיוני המתייחס ל־30 השנים האחרונות. יומן בן גוריון משנה זו, שהותר בימים אלה לפרסום, באיחור של כארבעה חודשים, כולל רק את המחצית השניה של השנה, לרבות את סיפורה של מערכת־סיני.

כל קטעי היומן שבין ינואר לשלהי יולי 1956, התקופה שבמהלכה פיטר בן גוריון את שר החוץ שלו, משה שרת, חסרים ותעלומה אופפת את היעלמם.

האוסף הארכיוני כולו חושף עדויות, ראיונות, ומסמכים שחלקם סווגו בזמנו כחומר סודי. גם בפרקים שהותרו עתה לפרסום, צונזרו קטעים רבים והוטל עליהם איפול מוחלט, מטעמים של בטחון המדינה וקריטריונים המוגדרים כ"דיסקרטיה אישית".

ראש יחידת הארכיון במכון, טוביה פריילינג, אמר לסופר "דבר" כי בן גוריון עצמו עמד עוד בחייו על היעלמם של הפרקים החסרים ואף ציין זאת בראש המחברת הפותחת את הפרקים שלאחריהם.

פריילינג ציין, כי עשויות להיות מספר סיבות להיעלמם של הפרקים. „יתכן שפרקי היומן אבדו או שהם מונחים במקום כלשהו, שעדיין לא שמנו עליו את היד. קשה לי להניח שהם הועלמו במכוון כדי להסתיר עובדות או עדויות העלולות 'להפליל' מישהו. אני יכול להעלות אפשרות שאחד החוקרים לקח את הפרקים לתקופה מסויימת לצורך עבודת מחקר ושכח להחזירם. מכל מקום, אנו ממשיכים במאמצים כדי לאתר אותם ומרגע שהם יימצאו, יותר פרסומם, כמובן לאחר שייבדקו על ידי הגורמים המוסמכים", אמר פריילינג.

(קטעים נבחרים מיומן בן גוריון, שנחשפו בימים אלה, מתפרסמים היום ב"דבר").

בסעיפי המסמך שסוכם בין משלחת הקונגרס היהודי לשלטונות ברה"מ:

היהודים במוסקווה יוכלו לאכול בשר כשר במסעדה כשרה

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

שלטונות ברה"מ יתירו את פתיחתה של מסעדה כשרה במוסקווה ויבאו הודים לשחיטה כשרה בברה"מ. נושא זה נכלל בין תשעת הסעיפים עליהם סוכם בדיונים בין השלטונות הסובייטיים וראשי המנהיגים היהודיים.

בהודעה רשמית, שפירסמו אתמול בניו יורק נשיא הקונגרס היהודי העולמי אדגר ברונפמן ויו"ר ועידת הנשיאים מוריס אברמס, פורטו תשעת הסעיפים האלה. מנכ"ל הקונגרס היהודי העולמי בישראל ד"ר אבי בקר מסר, כי ההחלטה לתת פרסום לתוכן השיחות נבעה מפרסומם של דברים לא אחראיים מצד אנשים שלא היו מעורבים כלל בשיחות ואינם מייצגים את הקהילה היהודית.

הכוונה לראיון שנתן הרב ארתור שנייר ל„ניו יורק טיימס" ובו התייחס לראשונה לנושא הטסת יהודי ברה"מ דרך בוקרשט ישירות לישראל. פרסומים אלו, אומרת לשון ההודעה, יכולים רק להזיק למה שהושג בשיחות.

תשעת הסעיפים מתייחסים לשני נושאים עיקריים: היציאה מברה"מ והחיים היהודיים בברה"מ. הסעיפים הם:

- יהודים עם אישורי יציאה יוכלו לצאת לישראל דרך רומניה במתכונת שעליה עוד יוסכם.
- כל מסורבי העלייה ומשפחותיהם יורשו לצאת לישראל במשך השנה, חוץ ממקרים לגיטימיים של בטחון לאומי. ייקבעו הנוהלים לבחון את דחיית בקשות יציאה מסיבות בטחוניות.
- קרובים מדרגה ראשונה יוכלו לצאת לצורך איחוד משפחות במסגרת זמן שייקבע. תהיה גמישות בהגדרת הפרשנות של המונח "קרובים מדרגה ראשונה".
- ייבחנו מחדש בקשות של מסורבי עלייה, שבעבר הוגדרו כבעלי "סיווג לכל החיים".
- יותרו ליבוא לברה"מ ספרי דת יהודיים.
- בתי כנסת ייפתחו בכל המקומות שיורגש בהם צורך.
- תינתן אפשרות גמישה יותר ליהודי ברה"מ המעוניינים לקבל הכשרה רבנית. כמה מהם אף יורשו לצאת ללימודים בארה"ב.
- ייבחנו היתרים ללימוד עברית בבתי ספר או בבתי כנסת באופן דומה לדתות אחרות בברה"מ.
- ייתכן אישור לפתיחת מסעדה כשרה במוסקווה וייבאו הודים לשחיטה כשרה.

בדיונים גם סוכם שברונפמן ואברמס, לאחר שיקיימו התייעצויות עם המנהיגות היהודית, יציעו תהליך מקביל של תגובות בהתאם למידת ההתקדמות בצד הסובייטי.

תיבחן האפשרות לשינויים בחוק סטיבנסון או בהגבלות הסחר על פי תיקון ג'קסון־וניק. ההודעה מדגישה כי המדובר בסיכום על בסיס שנתי וכי בכל שנה ייבחנו הדברים מחדש, עד שבעיית יציאת היהודים תיפתר במלואה.

אלפי סטודנטים יפגינו ביום א' מול לשכת רה"מ בירושלים

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

[illegible] תלמידי המכינות נגד העלאות שכר הלימוד באוניברסיטאות.

ההפגנה בקריית־שמונה נערכה כדי להדגיש את ההשלכות החברתיות העלולות להיווצר כתוצאה מההעלאה. „איננו נאבקים על הכיס הפרטי שלנו אלא על עניין חברתי רחב. אם תתקבל אחת מההצעות של האוצר או של ועד ראשי האוניברסיטאות, תיווצר שכבת לומדים אליטיסטית שתמנע גישה לאוניברסיטה", טענו נציגי הסטודנטים.

שר החינוך פנה אתמול למזכיר הממשלה וביקש להעלות את נושא שכר־הלימוד באוניברסיטאות בישיבת הממשלה הקרובה. השר הגיש ארבע הצעות להכרעת הממשלה. לפי הצעת נבון יהיה שכר הלימוד 1120 דולר (20 דולר נוספו להצעתו המקורית כדי לשמור על ערכן הריאלי של מילגות פר"ח). לפי הצעת ועד ראשי האוניברסיטאות 2775 שקל ולפי הצעת הוועד לתכנון ולתקצוב 2500 שקל. השר נבון ביקש את אישור הממשלה להוסיף 8.5 מיליון דולר לתקציב האוניברסיטאות וכן לאשר תקציב מיוחד של 17 מיליון דולר לשנה, למשך ארבע השנים הקרובות, כדי לחלץ את האוניברסיטאות מהמשבר.

השביתה בכל הקמפוסים בארץ תימשך. גם ביום א', בשעות הבוקר, תיערך הפגנה של אלפי סטודנטים מול לשכת רה"מ בירושלים.

נסים תוקף ההסתדרות על „קלקול הרפורמה"

מאת סופרו הכלכלי של „דבר"

שר האוצר משה נסים תקף אתמול בחריפות את ההסתדרות הכללית על שטירפדה, לדבריו, את הרפורמה במיסוי שביקש להפעיל בעת.

בהופעה לפני חברי הסתדרות העובדים הלאומית אמר נסים, כי מי שמדבר על הרס הכלכלה בשבע שנות הליכוד אומר דברים חסרי יסוד וכי המשבר הכלכלי החל ארבע שנים לפני כן.

נסים אמר, כי הרפורמה שהושגה כעת אף כי היא מפנה, איננה זו שבה רצה. הוא אמר, כי אין בה תוספת הכנסה לבעלי השכר הנמוך והבינוני ואין בה תמריץ לעבוד יותר משום שההסתדרות מנעה זאת. נסים האשים את ההסתדרות בכך שהיא הסיתה ציבורים גדולים נגד הרפורמה הזו ובכך גרמה עוול לשכבות החלשות.

הוא אמר כי „להסתדרות יש מעיינות שפע בספיים" אך הוא לא יסכים שהרפורמה תישאר במצבה וכבר בימים הקרובים ימנה את ועדת המומחים אשר תציע את העמקת הרפורמה, על־ידי מתן הקלות לשכבות הבינוניות ומטה תוך ביטול פטורים.

קיסר: מוכן לעיסקה

מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר הגיב אמש על דבריו של שר האוצר משה נסים באומרו, כי גם עכשיו הוא מוכן לעיסקה עם השר שבה יבוטלו פטורים לבעלי ההכנסות הגבוהות, העשירונים העליונים, ועל־ידי כך יורד המס השולי גם לשכבות אחרות.

קיסר, שסייר אתמול בבאר־שבע, אמר את הדברים בישיבת המליאה של מועצת הפועלים שם. „הרפורמה ששר האוצר התכוון אליה היתה לבטל באופן טוטאלי את הפטורים שבמשך שנים היו בבחינת זכויות מוקנות לנכים, לעובדי משמרת לילה, פטור על מס נסיעות לעבודה – והכל לטובת בעלי ההכנסות הגבוהות שממילא המס השולי שלהם יירד. השכבות בעלות ההכנסה הבינונית והנמוכה היו רק מפסידים ולא נהנים מהתורה של מס שולי שהם אינם מגיעים אליו". עוד אמר כי ישמח להסדר שיגדיל את הכנסת הנטו של השכבות הבינוניות שהם חוט השידרה של המשק היצרני ושל השכבות הנמוכות, מבלי להכביד על עלות העבודה.

שפטל „עזר" לתביעה והניח לה לשאול על מסמך טרווניקי

„הסובייטים לא זייפו מסמך טרווניקי זהו מסמך גרמני" – קבעה גראוויץ

מאת אוריאל בן־עמי, סופר „דבר"

הסניגור יורם שפטל הציג אתמול בחקירה הנגדית שאלות הקשורות ל„מסמך טרווניקי", אף שהסניגוריה עצמה התנגדה לקבל את המסמך בטענה שהוא מזוייף.

בחקירה הנגדית של העדה הלגה גראוויץ מגרמניה, שחקרה את מחנה טרווניקי, שאל שפטל פרטים על המסמך.

התביעה ניצלה זאת לטובתה ובחקירה החוזרת, שאלה את העדה פרטים באשר למדים שלבש הנאשם, כמופיעים בתצלומים במסמך. הלגה גראוויץ מסרה, כי המדים היו של האס.אס, ולא מדים רוסיים – כפי שטענה הסניגוריה עד כה.

לעדות זאת נודעת חשיבות רבה, שכן הסניגוריה ביקשה עד־כה להוכיח, שמסמך זה זוייף בידי הק.ג.ב.

בתום חקירת העדה גראוויץ התנהל ויכוח עיקש בין ההגנה לתביעה באשר לכשירות מסמכים הקשורים במחנה טרווניקי, האשר הופיעו בעדותה של הגברת גראוויץ.

השופטים יודיעו עם חידוש המשפט ביום שני הבא, אם קיבלו מסמכים אלה כראיות. „מסמך טרווניקי" טרם נתקבל עד כה כראייה לבית־המשפט, אלא באופן זמני.

אתמול הופיע הנאשם כרגיל לאולם הדיונים, תוך שהוא מפריח נשיקות לקהל. כל כאבי־הגב שהיו לו שלשום כאילו לא היו.

ביום שני יעיד מטעם התביעה ההיסטוריון פרופסור וולפגנג שפלר, הנחשב למומחה למחנה טרווניקי.

(ע). – התובעת הראשית של מחוז המבורג בגרמניה, הילדה גראוויץ, העידה אתמול כי „תעודת טרווניקי" איננה מסמך סובייטי מזוייף, אלא תעודה שהוציא הצבא הגרמני וכי בעליה מצולם בה לבוש במדים שהונפקו לו ב־1942.

עדותה בעניין „מסמך טרווניקי" התאפשרה לאחר שהסניגוריה פרצה „פירצה משפטית" – במודע או שלא במודע – שאפשרה לתביעה לעסוק בהרחבה במסמך. הסנגוריה, שהתנגדה במהלך החקירה הראשית לאפשר הצגת שאלות לעדה בנוגע ל„מסמך טרווניקי", שאלה בסיום החקירה הנגדית, ביוזמתה, שאלות אחרות בנוגע למסמך זה.

התובע עו"ד מיכאל שקד נתלה בשאלות אלה וניצל את זכותו לחקור חקירה חוזרת רק על נושאים שעלו בחקירת הסניגוריה. בהסתמך על זכות זו, הציג התובע לעדה שורה ארוכה של שאלות בנוגע למסמך טרווניקי. מסמך שלטענת התביעה, הוא תעודת ההוגר שהוצאה לנאשם בטרווניקי.

אם הסניגוריה לא היתה מעלה שאלות הנוגעות למסמך זה בחקירתה, לא יכול היה התובע לעסוק כלל בנושא זה. ה„פירצה המשפטית" שפרצה הסניגוריה גרמה לכך, שבית המשפט עסק בהרחבה ניכרת ב„מסמך טרווניקי".

את ישיבת אתמול פתחה כאמור הסניגוריה. עו"ד יורם שפטל הראה לעדה את תצלום „מסמך טרווניקי" ושאל אם היא נתקלה בטעויות במסמך.

גראוויץ: „אני רואה פה שורה של טעויות, כך למשל טעויות כתיב".

שפטל: „איזה עוד טעויות את רואה, למשל, בתעודה?"

גראוויץ: „לא מצויין כאן שהנאשם הוצב במחנה ההשמדה טרבלינקה".

שפטל: „כתוב במסמך, שהאדם המחזיק בתעודה הוצב בספטמבר בהקסאו ב־22.8.43 בסוביבור. האם יש בכך טעות?"

גראוויץ: „על יסוד נסיוני, אין מסתמכים בהצבתו של אדם רק על מסמך אחד. ראיתי טעויות מסוג זה. טעויות יכולות ליפול על סמך השמטה של מקום ההצבה".

שפטל: „האם ראית מסמכים מזוייפים, האם זהו מסמך מזוייף על־ידי הסובייטים?"

גראוויץ: „לא ראיתי מסמכים מזוייפים. מסמך זה אינו מסמך סובייטי. זה מסמך שהוצא על־ידי צבא גרמניה בטרווניקי, זה לא מסמך סובייטי".

עו"ד שפטל המשיך ושאל את העדה, האם היא יכולה לומר שמסמך טרווניקי הינו מסמך סובייטי. העדה משיבה לו בכעס: „אתה לא יכול לכפות עלי את תפיסתך, שזה מסמך סובייטי מזוייף. דעתי היא שזהו מסמך אמיתי".

בחקירה החוזרת של התביעה אמרה העדה, כי על המסמך מתנוססת חתימתו של שטרייבל, מי שהיה מפקד מחנה האימונים טרווניקי. כמו כן זיהתה העדה על התעודה חותמת של קצין ס.ס. הראשי באיזור לובלין.

העדה אמרה עוד, כי מתוך עיון בתעודה מסתבר לה, שתעודה זו נשא בעליה על גופו, והתעודה לא הופקדה במשרד המחנה. כאשר נשאלה העדה כיצד היא מסיקה מסקנה זו, השיבה שיש מקום בתעודה להערות. „כתוב בהערות באיזה איזורים מותר לבעל התעודה להימצא ואם יימצא מחוץ לאיזור – ייעצר מיד על ידי המשטרה הצבאית. מכאן שזו תעודה אישית".

עו"ד שקד שאל את העדה אם היא מזהה בתצלום התעודה אלמנטים מוכרים. „בתצלום ישנם חלקי לבוש. המקטורן הזה שהאדם בתצלום לובש, דומה למקטורנים שלבשו במחנה האימונים טרווניקי. הצווארון סגור בכפתור אחד, שעליו מלבן לבן. בדרך כלל היה כתוב מספר על המלבן הלבן".

העדה נשאלה גם, מתי לדעתה הוצאה תעודה זו. „התעודה הוצאה ב־22.9.1942. אני קובעת זאת הן על סמך התאריך שבתעודה והן על סמך העובדה שעל חתימתו של מפקד המחנה שטרייבל מופיעה דרגתו הישנה. באוגוסט 1.8.43 קיבל דרגה גבוהה יותר".

המדינה נגד דמיאניוק — אוריאל בן־עמי

איזו התאוששות מהירה

אתמול הוא שוב הניף ידיים בעליצות, לעבר הקהל, והשוטרים שסביבו התקשו לעצור בעדו ולצנן את מחוות הידידות שהפגין לכל עבר. קשה היה לשים מחסום לפיו המפריח נשיקות באוויר.

ג'ון דמיאניוק, ששלשום נאנק מכאבים ושכב במיטתו, בחדר הסמוך לאולם הדיונים – חזר אתמול לאיתנו. מצב־רוחו המרומם היה מפתיע בדיוק כמו עוויתות־פניו יום קודם־לכן. ההתנהגות המוזרה הזאת, יכולה לעורר רק ניחושים. הקהל נועץ בו עיניים תוהות, הסנגורים מדברים בשמו, אך כמעט אינם מתייחסים אליו באופן אישי. לא פעם נדמה, שהאיש הוא רק חפץ במשפט הזה. כלי־משחק לרגשות הקהל, כתובת לתביעה ומקפצה לקאריירה של הסנגורים, שהיו אלמונים עד לפני חודש וחצי. עליזותו הלא־מוסברת עוררה כמובן כמה הערכות, באשר לכאבי־ן הקשים מנשוא יום קודם־לכן.

הסנגוריה ניסתה בכל כוחה למשוך את הדיון ב„מסמך טרווניקי" עד 7.4.87. בתאריך זה אמורות להגיע לידיה תוצאות בדיקת המסמך מארה"ב שיצביעו על כשרותו, לפי טענת ההגנה המתעקשת שזה מסמך מזוייף.

אחרי שהבג"ץ של הסנגוריה בעניין זה נפסל על הסף, ניסתה ההגנה כל דרך כדי לדחות את הדיון ב„מסמך טרווניקי" עד השבוע הבא. ככל הנראה, היה מי שקיווה שג'ון החולה יגרום לדחיית הדיון אך השופטים סברו אחרת. הם הורו לנהל את הדיון כשג'ון שוכב במיטתו, מחוץ לאולם הדיונים. הם הוסיפו שהמשפט ימשיך להתנהל בכל מקרה, איתו ובלעדיו.

יותר כבר לא היה טעם להצגה הזאת. ג'ון דמיאניוק הופיע אתמול במיטבו לבנייני־האומה ושב לכושרו הרגיל (62 שכיבות סמיכה יומיות בתא־המעצר) ולתיאבונו הבריא (שתי ארוחות צהריים בכל יום).

בינתיים, משכה הסנגוריה את הדיון לוויכוח על אודות כשירות מסמכי טרווניקי כראיות בבית־המשפט.

השופטים יחליטו על כך רק בשבוע הבא ובינתיים עבר עוד שבוע והסנגוריה הצליחה לפי שעה למרוח את הדיון לרצונה.

כרגע, נראה שרק הופעת הנאשם עצמו ויכולתו לשמור על האליבי שלו יעמדו לו במשפט זה.

אבל מי יודע, מה יודע הנאשם עצמו? לפי התנהגותו הוא לא נראה שייך לשום דבר. בינתיים.

בית־המשפט העליון דחה התביעה לפסול שופטי דמיאניוק:

בית־המשפט המחוזי גילה אורך־רוח ולא הפגין משוא־פנים כלפי הסנגוריה

(ע). – נשיא בית המשפט העליון השופט מאיר שמגר דחה את בקשת סניגוריו של דמיאניוק לפסול את הרכב השופטים הדן בעניינו של מרשם.

כזכור התקיים ביום א' האחרון דיון בפני נשיא בית־המשפט העליון בבקשה של סניגוריו של ג'ון דמיאניוק, לפסול את הרכב השופטים, בטענה שההרכב מגלה עוינות לסניגוריה.

„מסקנתי, כי אין יסוד כלשהו לטענותיהם של הסניגורים שלפיהן גילה בית המשפט משוא־פנים, עויינות או איבה", קבע נשיא בית המשפט העליון בהחלטתו.

לדבריו, העיון בפרוטוקולים מלמד לא רק על כך, שבית המשפט המחוזי לא גילה עויינות או איבה, אלא נהג בכל משך ההליכים באורך רוח, סבלנות וסובלנות.

„לא פעם עולות דרישות מהסניגוריה, שאינן מעוגנות בדין, ובית־המשפט מתייחס בנחת לתרעומות, שאין להן שורש במסדי הדין ובכללי הראיות הנהוגים אצלנו ואשר אינן מוצדקות לגופו העניין", קבע השופט. „אין אלא להסיק שנפלו אי־הבנות מצד הסניגורים".

נשיא בית המשפט העליון גם התייחס להתערבות של בית־המשפט במהלך הדיונים. „הסניגורים הלינו על ריבוי הפסילות. צדקתה של כל פסילה צריכה להיבחן על ידי ביסוסה המשפטי, והנתונים מספריים אינם אומרים בעניין זה דבר. לאור העובדה שמדובר על 2,600 עמודי פרוטוקול, אין לראות את הפסילות כרבות, באופן יחסי", קבע הנשיא.

בלטמן: טוב עשתה המשטרה בטהרה את ארמנד לוי מכתם בלתי־מוצדק

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

פרקליט המדינה יונה בלטמן הסיר את החשדות מתת־ניצב ארמנד לוי, לאחר חקירה בה אישר את תקינות הבדיקה המשטרתית בעניין זה.

טיהורו של לוי מתבסס על חקירה שנערכה לפני כמה שנים על־ידי פקודו לשעבר של לוי, ניצב משנה אלכס איש שלום. צוות הבדיקה בפרקליטות המדינה אומר כי הצוות הוחלף, והוא פעל ביסודיות ובזהירות ולא עוכב כלל ועיקר.

בהודעה של המשטרה בעניין זה, שנמסרה במסיבת עתונאים רבת־משתתפים שלשום, מתגלה סתירה בין דברים של שופט בית המשפט המחוזי אורי שטרוזמן בעניין השהיית החקירה נגד ארמנד לוי לבין הודעת פרקליט המדינה, שלפיה חקירת עניינו של ארמנד לוי לא הושהתה ומעולם לא ניתנה למשטרה הנחיה להימנע מחקירת הקלטות, שהועברה למשטרה ובהן האשמות נגד לוי.

פרקליט המדינה יונה בלטמן הודיע למפכ"ל המשטרה רב ניצב דוד קראוס, כי בירור ההאשמות שהעלה יגאל לביב נגד ארמנד לוי, היה יסודי, נערך בזהירות ובתום לב ולא עוכב כלל ועיקר. לדבריו, העניין איננו מצריך פעולת חקירה נוספת.

השופט אורי שטרוזמן אמר לעומת זאת, בפסק דינו במשפט יגאל לביב, כי המידע שהעביר מודיע משטרתי בנוגע לארמנד לוי לא נבדק והפיקוד על צוות החוקרים לא השתנה. „הוסבר לבית־המשפט על־ידי קציני משטרה, שלא היה חידוש במידע, פרטיו כבר נבדקו בעבר ולא נמצאו נכונים וכי בשלב מסויים הורה פרקליט המחוז לעכב את החקירה עד שיסתיימו ההליכים במשפט זה", אמר שטרוזמן.

„ההוראה לעיכוב החקירה והטענה שהמידע כבר נבדק ונמצא לא אמין הן תרתי דסתרי", קבע שטרוזמן. „מן הראוי שהמופקדים על טוהר המידות במשטרה יתנו את דעתם לכך, ויאירו את עיניהם במצאיהם ובמסקנותיהם".

פרקליט המדינה, על־פי הודעת המשטרה, אמר דברים הפוכים מדברי השופט. בהודעה נאמר: „פרקליט המדינה הגיע איפוא למסקנה, כי חקירתה של פרשת הקלטות לא עוכבה כלל ולהיפך – חקירה זו היא שהביאה להעמדתו לדין של מר לביב בסעיף אישום העשירי של כתב האישום".

יונה בלטמן אישר אתמול, כי קיימת סתירה בין הודעת הטיהור שלו לבין דברי השופט שטרוזמן. „מאחר שהשופט ביקש שיאירו את עיניו בעניין זה, היה צריך להאיר את דבריו ואת עיני עם ישראל", אמר בלטמן.

„עם כל הכבוד שאני רוחש לשופט, אני סבורתי כי החקירה התנהלה ולא הופסקה מעולם, ואילו צוות החקירה הוחלף. המדובר במשפטו של לביב, שבסיומו נותר תת־ניצב ארמנד לוי עם כתם לא מוצדק, וטוב עשתה המשטרה שטיהרה אותו", אמר פרקליט המדינה.

סופית: ש"ס מקימה רשת חינוך עצמאית

מאת יעל פישביין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

ש"ס החליטה סופית להקים רשת חינוכית עצמאית. ההחלטה נפלה במוסדות ש"ס אתמול בעקבות פגישה שנערכה לפני כשבועיים בין שר החינוך יצחק נבון לח"כ יצחק פרץ.

ידיעה על הקמת הרשת הופיעה אתמול בעתון הדתי „ערב שבת" ולפיה, תיקצוב הרשת של מוסדות ש"ס יבוא על חשבון רשת חינוך עצמאית של אגודת ישראל.

יצויין, כי במשך חודשים רבים ניסו ראשי החינוך העצמאי מיסודה של אגודת ישראל למנוע את הקמת הרשת, בין היתר בטענה שהיא מבוססת על עסקנות עדתיים. ראשי ש"ס טענו לעומתם כי נוכח האפליה כלפי יוצאי עדות המזרח הקיימת במוסדות החינוך החרדיים, הקמת הרשת הכרחית.

בפגישת נבון־פרץ הובאו המלצות ועדה מיוחדת שמנתה במשרד החינוך לבדוק אם 27 מוסדות החינוך המועמדים להיות חלק מרשת החינוך של ש"ס עומדים בתקני משרד החינוך. לפי ההמלצות, אותם מוסדות שמספר תלמידיהם יעלה על 100, יהיו זכאים לקבלת תיקצוב ממשרד החינוך על פי קריטריונים של „מוסדות מוכרים שאינם רשמיים".

הרב צבי יעקובסון, עוזר הח"כ פרץ, אישר אתמול כי לאחר המלצות הוועדה של משרד החינוך הוחלט במוסדות ש"ס לגשת ל„שלב המעשי של הקמת הרשת".

שר החינוך יצחק נבון מסר, כי אין מדובר ברשת עצמאית אלא בעמותה שתאחד מספר מוסדות שיהיו קשורים זה בזה מבחינה אדמיניסטרטיבית.

„הבימה" – לבודאפשט

תיאטרון הבימה הוזמן להופיע בבודאפשט – על כך סוכם אתמול בפגישה שם בין מנהל מחלקת התרבות במשרד החינוך ההונגרי ונציגי התיאטרון, עמרי ניצן ואברהם רונאי שהוא גם מזכיר האגודה לקידום קשרי ישראל־הונגריה. התיאטרון יופיע באולם התיאטרון הלאומי ההונגרי.

בפגישה נכח גם לסלו הורוסט מנכ"ל משרד האמרגנות הממשלתית ה„אינטרקונצרט".

לפגישה קדמו מגעים בין אנשי „הבימה" לתיאטרון הלאומי ההונגרי במטרה לארגן ביקור בישראל בשנה הבאה.

נבדקת האפשרות שביקור „הבימה" ייערך כבר בסתיו הקרוב כחלק ממסע באירופה.

פרס לקראת יציאתו לביקור רשמי במאדריד:

ספרד תוכל למלא תפקיד בקידום השלום במזרח־התיכון

מאת סופרו המדיני של „דבר"

ממשלת ספרד תוכל למלא תפקיד בקידום השלום במזה"ת, אם תעמוד במקום מתאים מבחינה פוליטית בין ישראל לבין מדינות ערב – כך אמר אתמול מ"מ ראש הממשלה ושר החוץ שמעון פרס לקראת צאתו ביום א' לביקור רשמי במאדריד.

פרס ידון במאדריד ביחסי שתי המדינות וכן יציג את עמדת ישראל בעניין המשך תהליך השלום. שר החוץ הוזמן לספרד לביקור גומלין לביקור שערך בארץ אשתקד שר החוץ הספרדי, פרנסיסקו פרננדז אורדונז.

הוא ייפגש גם עם המלך חואן קרלוס, עם ראש הממשלה פליפה גונזאלס ואישים נוספים. כן יבקר פרס בעיר טולדו.

אחר ביקורו בספרד ייצא פרס לרומא, כדי להשתתף בכנס האינטרנציונל הסוציאליסטי.

קונצרט

עיצוב חסר־חן

[illegible] הראשון לפסטיבל [illegible] של התזמורת הקאמרית הישראלית, המוקדש לקונצ'רטות לפסנתר של מוצארט, היה הסולן ז'אן־ברנאר פומייה, אורח מצרפת, שגם ניצח על התזמורת תוך כדי נגינה.

הוא פתח את תכניתו בסימפוניה בלה מג'ור, ק' 201, והיה נראה בתחילה שכוונתו להגיש קונצרט אינטימי. אך על מגמה זו לא שמר. בעוד שבקונצ'רטו מס' 17 בסול מג'ור (ק' 453) היו הפרופורציות המצלוליות בגבולות סבירים, הרי בקונצ'רטו מס' 26 ברה מג'ור (ק' 357), המכונה קונצ'רטו „הכתרה", היה פחות או יותר הכול בעוצמת־קול גדולה מדי. הקולות לא היו מאוזנים, ואף חלו אי־דיוקים בנגינה בצוותא.

נכון, מוצרט אינו צריך להיות „אינטימי", מה גם שיש מקומות ראוותניים בעיקר בקונצ'רטו ברה מג'ור, בהם התכוון המלחין למה שאז נקרא "אפקט". אבל תמיד חייב להיות בנגינה מן החן, אך לא עיצוב היצירה ולא נגינתו של האורח קרנו חן.

שוב הפרות־סדר ביו"ש

(ע). – ביהודה ושומרון היו אתמול מספר מקרים של הפרות־סדר ויידוי אבנים לעבר מכוניות ישראליות וסיורים של צה"ל. בכל התקריות לא היו נפגעים ולא נגרם נזק. כוחות צה"ל שמרו על איפוק מירבי, כדי למנוע התגששויות אלימות בין מפירי הסדר לבין החיילים.

במחנה הפליטים עסכר מזרחית לשכם, נאלץ קצין צה"ל לבצע ירי אזהרה באוויר, כדי לפזר התקהלות של כ־150 איש מתושבי המחנה שיידו אבנים בחיילי סיור של צה"ל בשעות הבוקר.

במחנה הפליטים בלאטה, דרומית לשכם, התארגנה בשעות הבוקר תהלוכה של כמה עשרות נשים נושאות ארון מתים ריק, להבעת הזדהות ותמיכה בשביתת הרעב של האסירים הבטחוניים בבתי הכלא. כוחות צה"ל לא התערבו במהלך התהלוכה שהתפזרה לאחר זמן קצר.

נסיון של קבוצת צעירים במחנה בלאטה להבעיר צמיגים, סוכל ע"י כמה מנכבדי המחנה שקראו להם לחדול ממעשיהם ולהתפזר. התערבות נכבדי המחנה נבעה מהסכם ביניהם לבין שלטונות הצבא שהושג שלשום בערב, למנוע הפרות סדר בתוך המחנה אתמול כדי לאפשר את הסרת העוצר שהוטל על המחנה.

ניכיון לפסח

מבצע מיוחד לבעלי עסקים!

16 במרס עד 15 במאי! לקראת קניות הפסח, בנק המזרחי נותן לך עכשיו מסגרת נוספת של אשראי ומימון ביניים בתנאים מיוחדים, רק לתקופת החג. ניכיון שטרות ושיקים בריבית מיוחדת של פריים + 1½% לחודש. המבצע ללקוחות ותיקים וחדשים כאחד. פרטים מלאים בכל סניפי הבנק.

בנק המזרחי

כך הוכה הכוח הלובי

שני דיווחים נכונים הופיעו על המרקע בעת שידור החדשות בטלוויזיה הלובית ב־22 במארס. האחד, נצחון בוואדי דום שבצ'אד – לא נאמר בשידור שהלובים הם שניצחו (קאראפי עדיין מכחיש שהוא מחזיק כוחות־צבא בארץ זו). הדמיון חוזר והשתלט על המרקע כאשר ציין הקריין שכוחות הממשלה הובסו בידי המורדים (הזוכים בתמיכת לוב). האמת המרה היא, שוואדי דום – פתוח מארבעה קילומטרים אורכו – אשר שימש ללובים בסיס קידמי בעת המלחמה, נפל לידי כוחות ממשלת צ'אד. יותר מאלף לובים נהרגו, וכמה מאות נפלו בשבי. שאר אנשי חיל־המצב נמלטו אל המדבר, כשבעקבותיהם דולקים חיילי צ'אד. חיילי צ'אד השתלטו גם על השלל הרב – טנקים, רובים, ומטוסים.

● צ'אד

למפקדי הכוחות הלוביים היתה יד בתבוסה – הם שלחו שני גדודים לנסות ולהשתלט מחדש על פאדה, שהצ'אדים כבשו בחודש ינואר. הגדודים הושמדו על־ידי כוחות הממשלה. בוואדי דום נותר חיל־מצב מחולש, אף כי דומה היה שכוחו עדיין שווה לכוחם של התוקפים. חולשתו היחידה היתה בתחום המוראל. חיילי הקולונל קדאפי איבדו את הרצון להלחם ולעומתם התעודדו יריביהם מסידרה של נצחונות שפתחה את הפתח לגירוש הכוח הזר מארצם. ואכן, ב־26 במארס החלו להסתבך דיווחים על נסיגת כוחות לוב משטח צ'אד.

חיילי צ'אד קיבלו ציוד צרפתי ואמריקאי, אך שר החוץ הצרפתי, אנדריי ז'ירו, טוען ש„אפילו חייל צרפתי אחד" לא נטל חלק בקרב על ואדי דום. אף שכוחות־צ'אד התקדמו, נשאר הכוח הצרפתי – 2300 איש – מהירום לקו־הרוחב ה־16. משימת אנשיו מצטמצמת באספקת סיוע לוגיסטי לצ'אד ובמניעת לוב מלנסות ולהגיח אל עבר ערים בדרום המדינה.

לאחרונה העבירו הצרפתים כוחות לאיזור העיר אבשה – במזרח צ'אד – למקרה שלא תמומש האפשרות שכוחות צ'אד יתקיפו ממזרח, מסודן, אשר לשטחה נכנסו בחודש פברואר. ראש ממשלת סודאן, סאדיק אל־מהדי, גילה ב־23 במארס שלוב דחתה את בקשתו להוציא את כוחותיה מארצו. במקביל הודיעה ממשלת צ'אד, כי הלובים המוצבים בסודאן תקפו פעמיים מעבר לגבול – ופעמיים נהדפו. הממשלה גם הודיעה שהיא שומרת לעצמה את הזכות לרדוף אחרי פולשים לתוך שטח סודאן, אם יישנה המקרה.

מעמדו של קדאפי בצ'אד מתערער לא רק במונחים צבאיים. מנהיגי צ'אד, שהוא נתן להם חסות כשמרדו בממשלתם, כורתים כעת – אחד־אחד – הסכמי־שלום עם חיסן האברה, ראש הממשלה היושב בעיר נג'דאמנה. אפילו גוקוני ודיי – הבולט במנהיגים המורדים, שתקופת השבי שלו בלוב נותרה פרק אפוף מסתורין בעברו הקרוב – שוחח עם שליחו של האברה בעיר אלז'יר. יצויין שגם נשיא צרפת, פרנסואה מיטראן, שהה בעיר זאת ב־26 במארס.

תגובתו של קדאפי על כשלונות אלה תאמה את אופיו. הוא איים על צרפת במעשי־טרור – הוא לא פירט מי יבצע אותם ומתי – והתרה בארה"ב שהוא שוקל הצטרפות לברית־וארשה, ושיאפשר לרוסים להציב טילים גרעיניים בארצו. אשר לרוסים, הם אינם מראים סימן של נכונות לקדם בברכה את צעדי התקרבות של המנהיג הלובי, שתדמיתו כעת היא של אדם שאי־יכולתו להצליח היא כמידת אי־יכולתם של אחרים לחזות את מעשיו.

הכמעט גרעיניות

מה גורם למדינה במצבה של פקיסטאן לנקוט התנהגות כה אוילית וגסה בתחום כזה, המצוי במצב עדין ההולך ועובר למצב מסוכן?

במבט ראשון, תמרוניה בתחום הגרעיני נראים חסרי היגיון. הפקיסטאנים יודעים שהם עלולים לאבד את העזרה האמריקאית החיונית, אם יחרגו מהתנאים שנקבעו ב„תיקון סימינגטון" (1977). לפי־יוזמת חקיקה זו, תבוטל העזרה האמריקאית לכל מדינה שניתן יהיה לחשוד בה שרכשה נשק גרעיני. הפקיסטאנים כבר טעמו את נחת זרועו של התיקון – הסיוע האמריקאי הושעה, בשנת 1977, על־ידי ממשל קארטר, וחודש רק אחרי הפלישה הסובייטית לאפגניסטאן.

● פקיסטאן

כדי להימלט מן השוט של סימינגטון, כל שעל פקיסטאן לעשות הוא להראות לעולם – בהפגנה סבירה של פתיחות – כי פעילותה הגרעינית מכוונת רק לצרכי שלום. במקום זאת, עוטה המדינה מעטה של סודיות בתחום זה, וטענתה אינה זוכה לאמון – לא בארה"ב, לא בהודו ולא בפקיסטאן עצמה.

אפשר להניח שהפקיסטאנים סומכים על הנשיא רייגן שיביא את הקונגרס לוותר על תיקון סימינגטון גם השנה, אבל קשה לומר שהם מקילים עליו את המלאכה. משקיפים חושבים, שבידי פקיסטאן מצויים כל המרכיבים הדרושים לייצור הפצצה הגרעינית – אף כי טרם עלה בידם להרכיב אחת. עבור הפקיסטאנים זה סיכון – הם עלולים למצוא את עצמם ללא הפצצה, וללא הסיוע. מדוע תבחר מדינה – כל מדינה שהיא – בהליכה בדרך כה מסוכנת? ומדוע תתמיד בדרך זו?

משום שזה משתלם. נסיון השנים האחרונות הוכיח, כי מדינה המגיעה לסף הכניסה למועדון האטומי – אך אינה חוצה, באורח גלוי, סף זה – יכולה לקוות לחיזוק עמדת־העוצמה שלה וזאת בלי שיהיה עליה להתמודד עם כל התוצאות – חלקן מסוכנות – הכרוכות בכניסה למועדון זה תוך פריצת השער הראשי. חושבים, כי הודו – אשר פוצצה מתקן גרעיני כבר בשנת 1974 – עדיין חסרה כלי נשק גרעיניים מוכנים לשימוש. ישראל, אשר ברשותה יש, אולי, מספר כלים כאלה, מקפידה להישמר מהכרזה על כך. סודיות מדאיגה אופפת את הפעילות הגרעינית של דרום־אפריקה וארגנטינה; אבל אף אחת משתי מדינות אלה לא ביקשה, באורח פומבי, חברות במועדון האטומי.

מכאן, שהעמדה הגורסת כי בלימת הפצת הנשק הגרעיני תושג בפיקוח על חמש חברות המועדון – ארה"ב, ברה"מ, סין, צרפת ובריטניה – עמדה זו קצת אינה מעודכנת. המשחק הנוכחי מורכב יותר. תחכומו קיבל המחשה, לאחרונה, בזכות כמה מהספקות שמעלה פרשת ואנונו, המואשם בחשיפת סודות מהכור הגרעיני בדימונה ובפרסומם בעיתון בריטי.

האם יש כאן רק תגובה ישראלית נוקשה על סדק שנפער בתחום העוסק במובהק בסודות מדינה? כמה אנשים בתוך ישראל אינם כבראה לגמרי בלתי־מאושרים מהעובדה שהתקשורת העולמית נותנת פרסום למיומנות הנועזת שרכשה ישראל בתחום הנשק הגרעיני. מדינה, המעוניינת ליהנות מכל היתרונות של מדיניות „סף־גרעינית", צריכה לנקוט שיטה מתוחכמת: מזמן לזמן עליה „לדחוף" קלות את יריביה ואוייביה, להזכיר להם שהיא „ממש קרובה" לסף שבו מדובר – אך לא לפרסם הצהרות רשמיות ולא להתיר לזרים לבדוק את העובדות לאשורן. האם יש קשר בין שיטה זאת ובין ההצהרות הסרות־הזהירות במופגן – ואשר הוכחשו מייד – שהשמיע בחודש שעבר עבד אל קאדר חאן באוזני עיתונאי הודי? עבד אל קאדר חאן הוא מדען גרעין פקיסטאני ובדרך־כלל זה אדם, שהגישה אליו נשמרת בקפדנות...

היו שטענו, כי אם יכריזו הודו ופקיסטאן על היותן בעלות נשק גרעיני – יש לקבלן, רשמית, כחברות במועדון האטומי ולא היא. 130 המדינות החתומות על האמנה למניעת הפצתו של הנשק הגרעיני (1968) ידחו שינוי כזה. כמו כן, תגרום הרחבת המועדון מחמש חברות למספר גבוה יותר – נניח שבע – להגדלת סימני חוסר־הסבלנות אצל המדינות האחרות העומדות בתור למועדון המצומצם.

הכוח הצבאי הסובייטי

שר ההגנה האמריקאי קספר וויינברגר הגיש בימים אלה דו"ח על עוצמתה הצבאית של ברה"מ – מיסמך שישמש יסוד למדיניות הביטחון של ארה"ב ולשיחותיה עם הסובייטים על צימצום הנשק. להלן כמה דוגמאות של מערכות נשק סובייטיות חדישות בכינוייהן האמריקאיים:

1. טיל קרקע אויר סאם־5 מן הסוג שסופק כנראה ללוב

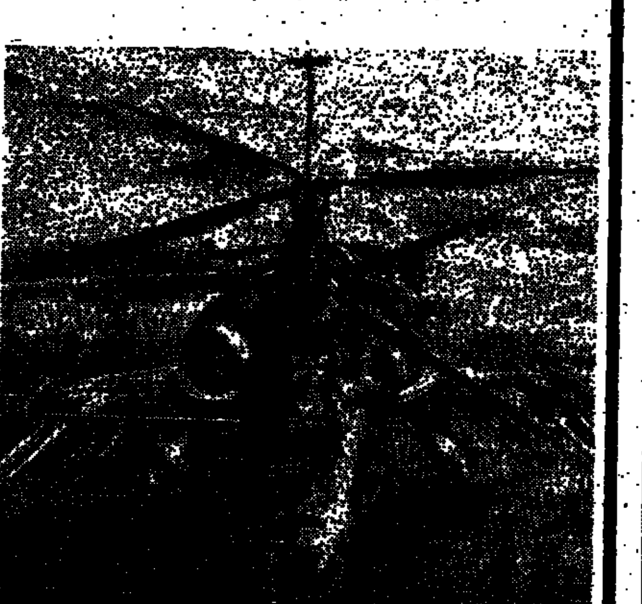

2. מסוק תקיפה חדש (כינויו המערבי "היקום") בעל כנפי רוטור וכנפיים קבועות גם יחד

3. מטוס־הפצצה ארוך טווח (כינויו בלקג'ק), שאמור לתגבר את הכוחות ההתקפיים הגרעיניים של ברה"מ

אגרת הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א מליובאוויטש

בפרוס חודש ניסן תשמ"ז

(תרגום מאידיש)

ב"ה, קמי שבת פ' ויקהל פקודי ופ' החודש
כ"ה אדר, ה'תשמ"ז
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בעמדנו ערב שבת פ' החודש, שבת מברכים חודש ניסן, ראשון לחודשי השנה, אשר הנקודה המרכזית שבו הוא חג הפסח, זמן חרותנו, הרי זה ודאי הזמן המתאים לחזק את ההכנות לפסח. הכנות גם, ובמיוחד, במובן הרוחני להתבונן בעינינו הכלליים והפרטיים של הראש והראשון שבחגים, להתבונן במה שיש ללמוד מהם ולהביא במעשה בפועל בחיי יום-יום של כל השנה.

* ● *

כמדובר פעמים רבות יש בכל יום-טוב ענינים שהם משותפים בכל הימים-טובים וענינים שבהם כל יום-טוב שונה משאר הימים-טובים.

נתעכב כאן, על ענין מיוחד שאנו מוצאים רק בחג הפסח ולא בחגים אחרים: הענין של המצה עד כדי אופן של דילוג, כפי שהדבר מצויין בשמו של החג (לפי אחד מפירושיו העיקריים): „פסח — על שום שפסח", שבתי בני ישראל ניצלו מבין בתי המצריים באופן של דילוג, וכפי שהדבר רמוז, ביחס לכללות הגאולה מגלות מצרים, בפסוק „קול דודי הנה זה בא (— הנה בא הקב"ה להביא את הגאולה) מדלג על ההרים".

דובר כבר פעמים רבות, שהענינים בעולם הרוחני משתקפים בעולם הגשמי, וב„עולם קטן — זה האדם" בפרט. ובענינינו, בכל הקשור ליהודים, לכל יהודי גם בפרט וכל יהודי, ידוע ש„אינו מבקש אלא לפי כחו" (הקב"ה דורש מכל אחד בהתאם לכוחות שהעניק לו לפני כן), ולפיכך יש ללכת מן הקל אל הכבד. כך גם בדבר הנידון ישנם כמה אופנים של תנועה: הליכה, ריצה, דילוג, קפיצה. כאשר ילד נולד אין הוא תחילה בגדר של הליכה, ועל אחת כמה וכמה בגדר של ריצה וקפיצה. במשך הזמן הוא מתחיל לצעוד וללכת. מאוחר יותר הוא מסוגל גם לרוץ, ולאחר מכן גם לקפוץ.

כך גם ברוחניות — בחינוך של ילד, מאלף-בית למקרא, משנה כו' וקיום המצוות והנהגה טובה: הוא מתקדם כל העת באופן של „הליכה" עד שהוא נעשה ל„רץ לדבר מצוה", והוא ממשיך להתקדם ולעלות גם למעלה מזה מדרגה לדרגה עד לאופן של „קפיצה", לדרגה הנעלית ביותר של יציאת מצרים ברוחניות, „יציאה ממיצרים וגבולים", כך שאת כל הענינים של תורה ועבודה וגמילות חסדים הוא עושה בשלימות ובזריזות הגדולה ביותר, דבר שהוא תפוזן דקדושה, ובקדושה.

* ● *

כיון שהקב"ה רוצה שאדם יעשה את כל הנדרש ממנו באופן של בחירה, כפי שהתורה אומרת: „ובחרת בחיים" — והכרחי הרי שתהיינה גם אפשרויות אחרות, בלתי רצויות — איפשר איפוא הקב"ה גם מציאות של חפזון של היפך הקדושה.

לפיכך, ע"י ההעלם וההסתר של העולם, ובמיוחד בזמן הגלות, יתכן שאדם ייצא צידוק להיות רץ לכיוון בלתי רצוי, לדברים בלתי רצויים. עד כדי לשקוע ר"ל בקיאה, תאוה וכבוד, וחושך הגלות הוא גדול כל-כך עד שהוא מרמה את עצמו בצידוקים משונים, עד שמלבישים אותם בלבוש של טוב — אשר, אדרבה, כל מה שהוא חושב, אומר ועושה הוא טוב מאוד וכו'.

אבל הקב"ה שהוא עצם הטוב הרי אינו רוצה שאנשים יהיו שרויים בחושך, ונתן, איפוא, את התורה (מלשון הוראה), „תורת חיים", ו„תורה אור", המלמדת את האדם איך לנהוג, עד לחיי יום-יום, ומאירה כל הענינים באופן מאיר ובהיר, כדי שהאדם יוכל וירצה לבחור לו את הדרך הנכונה, ובחרת בחיים.

וכדי להקל את הבחירה, קבעה התורה שלושה סימנים להכיר לפיהם באדם אם הוא אומר, מוסר, כהלכה את מה שהתורה אומרת ומצוה.

שלושת הסימנים הם: ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים. תכונות אלה נמצאות בכוח בכל היהודים ובכל יהודי, אבל „בכוח" אינו „סימן". „סימן" הוא כאשר הדבר נראה בפועל ממש, כל אימת שהוא נוגע לפועל, ובמקרה זה — כאשר זה מתבטא בהנהגה יום-יומית בפועל.

~~או שהוא אומר שלא כהלכה, להיפך מן התורה~~: עזות פנים, אכזריות, שונא את הבריות — „ביישנים" הוא היפך קים-מתורת ה' ועבודתו" — ואינו גומל להם חסד.

כרגיל ישנם שלשת הסימנים ביהוד, כפי שאנו רואים שמי שהוא ביישן באמת — משום שהוא יודע שכל מהותו של יהודי היא הנשמה האלוקית, חלק אלוקה ממעל ממש, המהווה אותו — הרי הוא חש יראת-בושה עמוקה, הוא חש את ה„דע לפני מי אתה עומד", בתפילתו, וכן גם בלימודו, וכן גם, להבדיל, באכילתו וכו', משאו ומתנו, ממילא הרי הוא בד בבד גם רחמן — הוא מרחם על עצמו, על נפשו האלוקית הנמצאת בגלות בגוף, ובוודאי שהוא בעל רחמנות על הזולת, שכן הוא מבין והוא חש את החסר לזולת, וממילא הרי הוא גומל חסד ומסייע לזולת ברוחניות ובגשמיות.

כך גם במי שמתחיל בגמילות חסדים באמת, הרי הדבר קשור ברגש של רחמנות, וכך גם ברגש של ביישנות, כאשר הוא רואה בהזולת מעלות טובות ואינו שוכח את החסרונות שלו, ובכלל ועיקר — את העובדה שהוא (תוך כדי ידיעתו את מצבו האמיתי לפי חשבון הצדק שהוא עורך בקשר לעצמו) שלוחו של הקב"ה למסור להזולת את החסדים והצדקה שהקב"ה יעד עבורו.

* ● *

ויהי רצון, שבהכנות לחג הפסח, כימי צאתך מארץ מצרים, הרי כשם שלבני ישראל היה „אור במושבותם" עוד בהיותם במצרים, ערב הגאולה, כך כל אחד ואחת בתוך כלל ישראל יחזקו עוד יותר בנפשם בחיי יום-יום את שלושת המדות-הסימנים הברורים והמאירים, ודבר זה יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חפזון, כימי צאתך מארץ מצרים, כאשר הקב"ה לא עיכב את הגאולה אפילו כהרף עין" ומיד לאחר ה„הרף עין" — „בשובה ובנחת תושעון", „לשכון כבוד בארצנו".

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

בכבוד ובברכה להצלחה
ולחג הפסח כשר ושמח

מנחם שניאורסאהן

קמי שבתא: פסחים קו, סע"א. גיטין עז, ע"א. וראה רמב"ם הל' גיטין פ"ט הכ"ג. שו"ע אה"ע סקמ"ד. ס"ו. ובשו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח: ג' ימים האחרונים נקראים ימים שלפני שבת "באה.
פ' ויקהל פקודי ופ' החודש: נקודה משותפת בשתי פרשיות אלו — בשתיהן מדובר ע"ד ראש חודש ניסן (נתבאר בהתוועדות דש"פ ויק"פ, פ' החודש שנה זו).
כ"ה אדר: בו נברא העולם לדעת ר' יהושע — ר"ה יא, רע"א. תו"ה לתקופות — שם ח, א)ובנוגע לתקופות כן ההלכה — ר"ה יב, א). וראה תורה"ה כמאן — ר"ה כז, א. שער הכוונות להאריז"ל ענין ר"ה דרוש א'. פע"ח שער ר"ה פ"ד (בבמה דפוסים פ"ו). וראה לקו"ש חט"ז ע' 4־483 ובהערות שם. וראה בהערות למכתב מוצש"ק פ' ויק"פ, כ"ה אדר התשמ"ב בתחילתו (הגש"פ עם לקוטי טעמים, מנהגים וביאורים — קה"ת התשמ"ו ואילך — ע' תשכב).
פ' החודש.. פסח: מגילה כט, א' ואילך, ובפירש"י שם ד"ה ברביעית: ששם פרשת הפסח.
ראשון לחדשי השנה: בא יב, ב.
זמן חרותנו: כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש חי"ז ע' 71 ואילך.
והראשון שבחגים: ר"ה ד, א.
במעשה בפועל: כי המעשה הוא העיקר — אבות פ"א מי"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (צג, ב). ת"ע (קלג, ב. קלד, א).
הענין של חפזון: ענין ולימוד נוסף מחפזון דחג הפסח — במכתב דתענ"פ התשל"ו; התשמ"ו (הגש"פ — קה"ת התשמ"ז — ע' תרסח ואילך, שם ע' תתפב ואילך), ועוד.
חפזון: כמ"ש (בא יב, יא) „ואכלתם אותו בחפזון"; „כי בחפזון יצאתם מארץ מצרים" (ראה טז, ג). וראה בהנסמן בהערות למכתב ר"ח ניסן התשמ"ו (הגש"פ הנ"ל ע' תתמה).
פסח על שום שפסח: משנה פסחים קטז, ריש ע"ב. הגש"פ. פיסקא פסח שהיו אבותינו אוכלים. ובפרש"י עה"פ בא שם: הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסיחה כו' ואתם עשו כל עבודותיו לשי"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וראה תו"ח שמות רה, א. סה"מ אעת"ר ע' סו ואילך. ובכ"מ.
קול דודי: שה"ש ב, ח. ושייך ליציו"מ — ראה פרש"י עה"פ. מכילתא עה"פ בא שם. יל"ש עה"פ בא שם (רמז קצט). יל"ש ישעי' עה"פ (ישעי' נב, יד) כי לא בחפזון תצאו (רמז תעז).
בעולם... וב„עולם קטן זה האדם": וצ"ל השתדלות שיסייע זל"ז — במרומז בדיבור ויקהל (קהל) ופקודי (דוקא כל פרט בפ"ע) לפרשה אחת.
„עולם קטן זה האדם": תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט קרוב לתחלתו (ק, ב. קא, א).
ש„אינו מבקש אלא לפי כחו": תנחומא נשא. יא. במדב"ר פי"ב, ג. דילוג.. קפיצה: ראה לקו"ת שה"ש (טו, סע"ב) עה"פ „מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות". בביאור ההילוק בין דילוג לקפיצה (בממשנה אהלות פ"ח מ"ה וירושלמי ביצה פ"ה ה"ב).
בחינוך.. משנה כו': אבות ספ"א: למקרא, בן עשר למשנה. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו, הל' ת"ת לאדה"ז בתחילתו.
ל„רץ לדבר מצוה": ראה אבות פ"ד מ"ב. שו"ע (ואדה"ז) או"ח פ"צ ס"ב (סי"ג). וראה לקו"ש חי"ז ע' 371 ואילך.
יציאת מצרים ברוחניות: ראה תניא פמ"ז, ובהנסמן במכתב עש"ק י"א ניסן התשד"מ הערה ד"ה יצ"מ (הגש"פ הנ"ל ע' תשנו).
ובחרת בחיים: נצבים ל, יט.
קנאה, תאוה וכבוד: שמוציאין את האדם מן העולם — אבות פ"ד משנה כ"א.
תורה (מלשון הוראה): ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א רפ"ב בראשית בשם הרד"ק. וראה זהר שבהערה הבאה.
תורת חיים: ראה זח"ג נג, ב: אבאי אקרי תורה בגין דאודי וגלי במאי דהוה סתים כו'. חיים — דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.

תורה אור: משלי ו, כג.
שלושת הסימנים הם, ביישנים, רחמנים, גומלי חסדים: כן סידרם הרמב"ם הל' איסו"ב פי"ט הי"ז. להעיר שכן הוא בדברים רבה פ"ג, ד וכן הוא בבית שמואל אה"ע ס"ב סק"ה. אבל בגמרא (יבמות עט, א) הסדר: רחמנים ביישנים וגומלי חסדים, וכ"ה בבמדבר רבה פ"ח, ד. ירושלמי קידושין פ"ד ה"א. וראה לקמן במכתב. — נתבאר בהתוועדות ש"פ ויק"פ, פ' החודש שנה זו. — ענינם ע"פ חסידות — ראה תורת הבעש"ט על מאחז"ל זה (ספר השיחות תש"ג ע' 161. בש"ט הוצאת קה"ת הוספות סי' פ): מי הבעש"ט בהאריכו ג' סימנים יש. באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים. הרחמנים, שבכ"ד מרחמים על הנשמה שירדה מרום מעלתה בעמדה לפני ה' כבן ה' וירדה בסתר המדריגות להתלבש בגוף אשר מעפר יסודו והפוך לעפר. ביישנים, שהם מתביישים מבו אלקים אשר על ראשם ומסיבים מעשיהם בקיום המצוות. גומלי חסדים, דנשמת אדם העליון אשר על דמות הכסא דתלמדים להעלות את גופם וכל צרכיו. נוסף על חלקה בעולם, כפי גזירת ההשגחה העליונה במקום חמו, לזכות ולהאיר באור תורה ועבודה. וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שלא.
עזות פנים.. ואינו גומל להם חסד: רמב"ם הל' איסו"ב שם. טושו"ע אה"ע ס"ב ס"ב.
ואכזריות: ברמב"ם לפנינו: או אכזריות. אבל בכת"י תימן: ואכזריות, וכ"ה הגירסא בטושו"ע שם. להעיר מהלכות איסו"ב פי"ב הכ"ד: לפי שראיה עזות ואכזריות שהיתה בהם. בהוצאת פרנקיל בפ"ט הי"ז נדפס: ואכזריות — עפ"י כתבי־יד.
כרגיל.. ביחד: להעיר מבית־שמואל אה"ע ס"ב סק"ה: וכל שאין לו ג' סימנים אלו אין ראוי לדבק בו צ"ל שאין לו ג' סימנים כלל אבל אם יש א' מסימנים אלו ראוי לדבק בו.
ובענין יוסף לענין יעקב (יבמות עט, א) מוסיף: והוא אמר זה מבבא דנפשי' והוא מפורש בבמדבר רבה פ"ח ד' (כ"ב ד'): ואלו אין בהם אחד מאלה מיד עמד ודיחקם. ובפרת תואר שם.
— ולהעיר — מלשון הרמב"ם איסו"ב פי"ט הי"ז: ובגבעה כ..לפי שהעיזו פניהם ולא נתפייסו ולא ריחמו.. ולא גמלו — היינו שלא היה בהם אפילו סימן א'.
המדות — „בעלמא" „הרחקים.. ועבודתו": תניא פ' לב.
„דע לפני מי אתה עומד", בתפילתו: ראה ברכות כ"ח, ב.
באכילתו וכו' משאו ומתנו: ראה רמב"ם הל' דעות פ"ג הל' ב־ג. שם רפ"ה. טושו"ע או"ח סר"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. וראה או"ח להה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה לי (בהוצאת קה"ת התש"מ ואילך — סרנ"ב).
שלוחו של הקב"ה כו': ראה אור החיים עה"פ (משפטים כב, כה) אם כסף תלוה. אלשיך עה"פ משלי יח, טז. ד"ה אר' בינ.. רצ"ב (סה"מ-קונטרסים ח"א קיט, א). וראה גם סה"מ תר"נ ע' בב. וקיד. וראה „היום יום" סו אייר.
שלוחו של הקב"ה כו': ראה תנחומא ויגש ו. לקו"ת ר"פ ויקרא. ד"ה ויצב שם מצבה תרמ"ד (סה"מ — ליקוט — ע' יג ואי"ך). תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' נג ואילך). ועוד.
כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז, טו.
אור במושבותם: בא י, כג.
יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חפזון: היינו, שהגאולה תבוא מהר, בחפזון, אבל עצם הגאולה תהיה, כדלקמן „בשובה ונחת" — „כי לא בחפזון תצאו" (ישעי' נב, יב. מכילתא ויל"ש הנ"ל הערה ד"ה קול דודי. שמו"ר פט"ו, ד"ה והכתוב דלתלו ד"ה בשובה ונחת תושעון).
לא עיכב את הגאולה אפילו כהרף עין: מכילתא. הובא בפרש"י עה"פ בא יב, מא.
„בשובה ונחת תושעון": ישעי' ל, טו. וראה ד"ה וכבה ב(אוה"ת בא ע' שה. כרך ח ס"ע ב'תתקמא ואילך). המשך וככה תרל"ז בסופו.
„לשכון כבוד בארצנו": תהלים פה, יו"ד.
ולחג הפסח כשר ושמח: ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' קצז.

בעיה של זבל

הרבה מדי של משהו טוב, יכול להיות רע, וזה בוודאי נכון לגבי הדשן הטוב ביותר בעולם – הזבל. חקלאות אינטנסיבית בהולנד משתמשת בזבל אורגאני במידה כה מרובה עד כדי גרימת הרעלת האדמה ומי השתיה. אחרי מאבק של שנים מתכוונת הולנד לתקוף את הבעיה בעזרת שני חוקים שייכנסו לתוקפם באחד במאי.

● הולנד

~~כל שנה מייצרים חמשת מיליוני הפרות~~ ו־12 מיליוני החזירים של הולנד כ־96 מיליון טונות של זבל, אשר 15 אחוז ממנו נשארים גם לאחר ניצול השאר לדישון היבולים. הזבל מעורב עם כימיקלים, שכמה מהם כמו פוספטים וניטרטים, מרוכזים בצורה מסוכנת. בתחילת שנות השבעים החלו השלטונות לדאוג בנושא זיהום המים והקרקע כיוון שכעשירית משטחה של הולנד נהרות, אגמים ותעלות מים. לפני שנתיים מצאה ועדה מייעצת לענין, שריכוז הניטרט במים עולה על זה המותר לפי הוועדה האירופית.

בתחילת שנות השבעים הקימו שלושה מחוזות בהולנד מאגר זבל פרות וחזירים שבו הפקידו החקלאים את העודפים. הזבל הובל למקומות בהם היה צורך בו. מחיר מטר מעוקב של זבל רטוב עולה כדולר וארבעים. ב־1984 נחקק חוק האוסר הרחבת משקי החזירים והעופות במטרה לפקח על הנושא, למרות שמשקי העופות מייצרים רק חמישה אחוזים מהזבל.

בשני החוקים החדשים שייכנסו לתוקפם באחד במאי, יש אחד העוסק ישירות בזבל האורגאני ואילו השני דן בהגנה על הקרקע. הראשון מחייב את החקלאים לדווח כמה עופות הם מגדלים ואת כמות האדמות שהם מעבדים. כל זאת כדי לחייבם להשתמש בכמות מוגבלת של פוספטים. עובדי משרד החקלאות ההולנדי צופים שהמתאם הממוצע ישלם 1000 גולדן לשנה. החקלאים יתבקשו לנהל רישומים על קניית ומכירת בעלי החיים כדי לא לעלות על המכסות. יוקם בנק ארצי של זבל כדי לקדם את השימוש בעודפים.

החוק החדש להגנת הקרקע מגביל את השימוש בפוספטים לפי סוג הקרקע, וקובע חוקים לשימוש בזבל בעלי חיים בתקוה להקטין את זיהום הקרקע. מלבד החוקים, מקציבה המדינה גם סכומי כסף. כ־115 מיליון גילדן יוקצו מעכשיו ועד 1990 למטרות מחקר, אחסון, וטיפול.

ההולנדים רוצים להפוך את הזבל לתעשייה מתרחבת. אך עלויות ההובלה, אחסון וטיפול מתבלות במאמציהם. אחסון הזבל עולה עד־שני מיליארד גילדן בשנה.

תורנות בתי־מרקחת

ליום שישי 3.4.87
תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
מעיין חיים (סניף צהלון) – שד' ירושלים 98 יפו, – 822986
ירושלים
מרפאת רוממה – המ"ג 28 – 523191
חיפה
פבנור – פבנור 27 – 664073
פתח־תקוה
גמ"א – חפץ חיים 6 – 910541
בת־ים – חולון
מור – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360
בני־ברק – רמת־גן
הרצל – הרצל 52 רמת־גן – 722372

בתי מרקחת ליום שבת 4.4.87
תל־אביב
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403
שדה דב – האוזנר 3 תכנית ל' – 428510 מוצ"ש
זיוה – אצ"ל 52 שכונת התקוה – 378403 מוצ"ש
ירושלים
הר הזיתים – הר הזיתים – 287480
מרפאת רוממה – המ"ג 28 – 523191 מוצ"ש
חיפה
הים – חורב 53 – 252214
פתח־תקוה
אסותא – ברון הירש 21 – 911710
בני־ברק – רמת־גן
רמת יצחק – ירושלים 96 רמת־גן – 777506

בתים – חולון
מור – חביבה רייך 20 בת־ים – 583360

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסר אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, בתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הגורמים הרפואיים בישראל.
בתל אביב
בימים א' – עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערב חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ

מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא – 03־284649
בימים א' – ה' מ־21.00 עד 23.00
בימי ו' וערבי חג מ־18.00 עד 24.00
שבתות וחגים מ־15.00 עד 21.00
חיפה
הנקן 26 קומה ב' 04־323566
כל יום מלל ערבי חג, שבת ושבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

ער"ן –
עזרה ראשונה נפשית
תל־אביב
קו למבוגרים 03־261111
קו לילדים ונוער 03־261113
בירושלים – 02־227171
בחיפה 04־672222/3

קו פתוח – ארגון קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03־231680 (24 שעות)

המוזיאון לאמנות ישראלית רמת־גן
פותח את שעריו לציבור
הפתיחה החגיגית
בחסות ראש עירית רמת־גן מר אורי עמית
במוצאי שבת ה' בניסן תשמ"ז
4 באפריל 1987
בשעה 20:00
הרשות לתרבות ואמנות
המוזיאון לאמנות ישראלית רמת־גן,
רח' אבא הלל סילבר 6־144 רמת־גן

מנת דם
חיים
לאדם
לתרומת דם פנה למגן דוד אדום הקרוב

תיקו של מפקד כלא אילון הועבר לעיון הפרקליטות

מאת נתן רועי, סופר „דבר" לענייני משטרה

תיק החקירה נגד מפקד כלא אילון, סרן חן, שנחשד בסידור ראיון לכתבת „העולם הזה" עם האסיר בנין המאוטוק הועבר לעיון של היועץ המשפטי לממשלה והפרקליטות המדינה, אף שמדובר בחשד לעבירת משמעת. הפרקליטות תחליט אם להעמיד את מפקד הכלא לדין פלילי או דין משמעתי.

חן נחקר כמה פעמים על־ידי חוקרי צוות החקירה המיוחד במשרד המשטרה והוא אף נבדק במכונת אמת פעמיים בעניין זה.

נציב שירות בתי הסוהר, גונדר דוד מיימון הודיע, כי תיק חקירה נוסף הועבר לעיון הפרקליטות. המדובר בתיקו של זאב נגר, בכיר בשירות בתי־הסוהר, שנחשד ברכישת דירה מהקבלן שלום גביש, בעת שהאחרון היה אסיר בכלא איל.

עוד נמסר, כי ראש מנהל הארגון של שירות בתי הסוהר, שלום מן, שהורשע בזיוף מסמך בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה בעת שירותו במשרד הבטחון, משמש בתפקידו למרות הרשעתו, והוא ממונה על שיפוט סוהרים בשירות בתי הסוהר.

גונדר דוד מיימון, הודיע, כי העלה את מן בדרגה מאחר שאיננו „מפשפש בדברים שאירעו בעבר" והוא מילא את תפקידו כמ"מ ראש מנהל הארגון לשביעות רצונו.

השגריר רוזן: נראיתי ונשמעתי

שגריר ישראל בארה"ב, מאיר רוזן, נפגע מידיעה שהתפרסמה עליו בעיתון זה על סמך תלונות של עובדי השגרירות, וביקש לפרסם תגובתו על מנת שהקוראים ישפטו בינו לבין כתב העיתון. להלן אנו מביאים תגובתו:

ב־13.3.87 פורסמה בעמוד א' ב„דבר" כתבה מאת אמנון רנקנר, סופר העיתון בארה"ב, שכותרתו „השגרירות בוואשינגטון ספינה בלי קברניט: רוזן לא נראה ולא נשמע". הוריתי לפרקליטי, עו"ד שלמה ליבליך להכין תביעת לשון־הרע נגדכם ולהגישה לבית־המשפט לאחר בירור במשרד החוץ, ובינתיים אשתמש בזכותי להביא לקוראי „דבר" את תגובתי.

42 יום לפני הכתבה ב־30.11.87 פירסם „דבר" כתבה של אותו כתב, ובה נאמר עלי: „שגריר ישראל בוואשינגטון מאיר רוזן מקבל יחסי ציבור גרועים יותר ממה שמגיע לו. הריהו דיפלומט קלאסי, איש נבון היודע גם להלך קסם... לרוזן קשרים מצויינים וחשובים עם סגן הנשיא בוש ושר המשפטים אד מיז, מאנשי החוג הפנימי של הנשיא, אותם ידע להפעיל כמה פעמים, בצנעה ובמירב התועלת במגעים עם סגן הנשיא בוש". מה קרה ב־42 הימים למר רנקנר, שהפך עורו וחברבורותיו?

מאיר רוזן

לא אתווכח עם מר רנקנר על מידת הצלחתי כשגריר בארה"ב. במדינה דמוקרטית זכאי אדם להביע דעתו על תפקוד עובדי הציבור, אך העובדות, מה יהא עליהן?

וכאשר לשגריר „שנעלם" למר רנקנר, ההפך בעיניו ל„לא נראה ולא נשמע" — בפברואר 1987, קיימתי את הפעילויות הבאות שניתן לדווח עליהן:

1) בין ה־24.2 – 16 ביקר בארה"ב ראש הממשלה מר יצחק שמיר, נלוויתי אליו והשתתפתי בפגישותיו עם נשיא ארה"ב, סגן הנשיא, מזכיר המדינה, מזכיר ההגנה ויתר אנשי הממשל. 2) נפגשתי עם סגן הנשיא מר בוש, מזכיר המדינה מר שולץ ופקידי ממשל רבים אחרים. 3) הופעתי בוועדת טאואר, שחקרה בפרשה האירנגית. 4) נפגשתי עם אישים מראשי המפלגה הדמוקרטית והרפובליקאית, סנטורים וחברי קונגרס, שבעה שגרירים זרים, מנהיגים יהודיים, וביניהם ראשי היהדות האורתודוקסית, הקונסרבטיבית והרפורמית. 5) הופעתי ברשת הטלוויזיה סי.אן.אן. בשידור טלוויזיה סי.בי.אס. בתכנית הטלוויזיה „משמר לילה". 6) השתתפתי בפגישות פקידים שבאו מישראל עם אישים בוואשינגטון. 7) נתתי הרצאות בוושינגטון, הופעתי בפני המועצה לעניינים בינלאומיים בפלורידה, ובארוחה של אוניברסיטת בר־אילן במיאמי. 8) הנ"ל, בנוסף להכנת קבלת הפנים ל־1,000 איש בשגרירות ישראל ב־17.2.87, לכבוד ביקור ראש הממשלה, והפעילות השוטפת של השגרירות.

חבל שעורכי „דבר" לא הפעילו שיקולם בבדיקה לפני פרסום.

מצפה רמון רוצה מתיישבים ומשקיעים: יש דירות וטלפונים

מאת דויד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

בקריאה לתושבי ישראל לאכלס את מצפה רמון המצפה לתוספת משפחות וליהנות מהטבות משמעותיות של פטור ממס הכנסה, ולמשקיעים להשקיע בהקמת מפעלים שונים במקום וליהנות מהטבות בהשקעה, יצא שלשום ראש מועצת מצפה רמון שמואל כהן במסיבת עיתונאים בבית סוקולוב בתל־אביב.

הדובר אמר, כי במצפה רמון יש כיום מקומות תעסוקה ל־100 איש. התושבים פטורים ממס הכנסה עד תקרה של 2000 ש"ח לנשוי [illegible] עובדת. משקיעים זכאים [illegible] בשיעור 40 אחוז ולפטור ממס הכנסה ל־10 שנים. יש 600 דירות פנויות ו־600 קווי טלפון פנויים. שכר הדירה נמוך מאד וגם רכישת דירה זולה ביותר.

כהן אמר עוד, כי מצפה רמון מתאימה בשל מיקומה לתיירות מרפא ואתרת, ומשקיעים מחו"ל מתעניינים בהקמת תיירות מרפא במקום. המשקיע המלונאי דייוויד להאוס מבריטניה בודק אפשרות של הקמת מלון. יש תוכניות להקמת בית מרפא לחולי אסטמה, בתי [illegible] ובית מרפא לניתוחים פלסטיים.

ראש המועצה מסר, כי במקום יש כיום 3,000 נפש והתשתית הקיימת מסוגלת לקלוט עד 5,000, בתנאי שיהיו מקומות תעסוקה. לאחרונה נקלטו 40 משפחות ומקווים, כי בקרוב ייקלטו עוד 150.

ליד מרכז המבקרים במצפה רמון בונים כעת מרכז מסחרי בהשקעה של מיליון שקל.

מאסר עולם על רצח בעטיו של מכשיר וידאו

(ע). – פטריק כהן (24) מרמלה נידון אתמול בבית המשפט המחוזי בתל־אביב למאסר עולם, לאחר שהורשע ברצח משה ישראל, בן השד ב„שיתוף־פעולה עם המשטרה". הרקע לרצח, לפני שנה, היה גם החשד של כהן כי ישראל גנב מכשיר וידאו מאחיו (של כהן).

כינוס־ייסוד של המכון לחקר תנועות הנוער

מאת חנה מאיר, סופרת „דבר" בשרון

בגבעת חביבה נערך אתמול כינוס ייסוד של המכון לחקר תנועות הנוער. השתתפו רבים ממייסדי הקיבוץ הארצי, ביניהם יעקב חזן. בין הנואמים שלמה אבינרי מאוניברסיטת תל־אביב, פרופ' ישראל גוטמן, חבר קיבוץ להבות הבשן, יעקב חזן ואחרים.

היעד של המכון: מחקרים היסטוריים, חברתיים וחינוכיים על תנועות הנוער.

12 שנים אחרי התקפת „סבוי" נחנך המלון מחדש

מאת דויד מרשיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

12 שנה לאחר התקפת המחבלים על מלון „סבוי" בתל־אביב, שבה נהרגו אל"מ עוזי יאירי וכמה אורחי המלון, נחנך שלשום מלון חדש, „מלונית סבוי", שנבנה על הריסות המלון הישן.

בפתח המלון הוצב לוח המוקדש לזכרם של אנשי כוחות הבטחון ולזכרם של אורחי מלון „סבוי" הישן, שנהרגו בפעולת המחבלים.

למלון כבר יש הזמנות לתקופות ארוכות מגורמים שונים. הוא בבעלות חיים רוזנברגר וההקמתו השקעה כמיליון דולר.

פיס

בהגרלת רב־פיס מצטבר של מפעל הפיס מס. 14/87 שהתקיימה ביום 2/4/87 זכו הכרטיסים הבאים:

בסך 180,000 ש"ח זכה המספר 470331. הפרס המצטבר, בסך 100,000 ש"ח עובר לשבוע הבא. מקסימום פרס ראשון בשבוע הבא יהיה 380,000 ש"ח (כולל צבירה).

בסך 12,000 ש"ח זכה המספר: 305812.

בסך 6,000 ש"ח זכו המספרים: 263049; 490651.

בסך 300 ש"ח זכו המספרים:
004169; 017048; 017421;
061617; 109379; 110963;
133586; 154099; 178595;
185325; 207247; 209967;
226333; 350486; 362536;
377685; 390384; 444397;
497282; 534158; 538671;
542757; 555209; 624703;
652560; 652807; 704066;
767254; 783704; 786898;
854580; 894644.

בסך 150 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 8134; 9446.

בסך 25 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 028; 246.

בסך 16 ש"ח זכו הכרטיסים שמספריהם מסתיימים ב: 658; 796; 804.

כל הכרטיסים שמספריהם מסתיימים בספרה 9 זכו בסך של 2.50 ש"ח.

בסך 5 ש"ח זכו המספרים התלת־ספרתיים: 017; 080; 086; 157; 189; 200; 252; 294; 409; 450; 510; 539; 595; 670; 672; 692; 701; 702; 868; 893; 908; 921; 937; 941; 949; 999.

בסך 2.50 ש"ח זכו המספרים הדו־ספרתיים: 13; 14; 20; 21; 22; 27; 29; 30; 33; 35-34; 44; 54; 56; 66-63; 69; 71; 79; 85; 88; 90; 92; 94; 98.

אנשים • אנשים • אנשים • אנשים • אנשים

אהבת־ציון

אישים פוליטיים יהודים בולטים ואנשי רוח בצרפת הודיעו על הצטרפותם לתנועה הציונית באמצעות תנועת העבודה הציונית לקראת הבחירות הקרובות לקונגרס הציוני, בעקבות מכתב ששיגר להם שמעון פרס. בין המצטרפים: השר הסוציאליסטי לשעבר אליבייה סטירן, המדינאי דומיניק סטראוס־כהן, הפילוסוף ברנאר אנרי לוי והסופר מרק הלטר. ראש ממשלת צרפת לשעבר והמוביל במשאלים לקראת הבחירות לנשיאות בשנה הבאה ריימון באר (בתמונה) הגיע אמש לביקור של ששה ימים בישראל, שבמהלכו יוועד עם ראש הממשלה שמיר וממלא מקומו פרס, ירצה באוניברסיטת תל־אביב ויבקר בגליל ובעיר הוורדים. הוא הגיע במטוסו הפרטי מלווה בעוזריו ובתעכם הבבקאית דילבר בו. זהו ביקור שלישי של באר בישראל והוא נרשם במגמת

המדינאים הצרפתים לחזק את קשריהם עם ישראל והקהילה היהודית לקראת הבחירות. בערב שבת היה באר אורחו של שגריר ישראל בפאריס, חבש כיפה והשתתף בקידוש. בסעודה בה נכח גם מנכ"ל משרד החוץ יוסי ביילין, אמר באר, כי „בכל מקום בו מציצה המאה העשרים ואחת מתגלה גם ישראל". בתמונה נראה באר (מימין) בפגישה עם יו"ר הכנסת שלמה הלל (משמאל).

גדעון קרץ

צילום: יצחק הררי

בגדיאדא

במוזיאון ינקרדאדא בעין הוד תיערך בשבת הבאה תערוכת „מודהדאדא" שבה יוצגו תלבושות שעוצבו ברוח אומנות הדאדא. את התלבושות עיצבו תלמידי שנקר, ביה"ס הגבוה לטקסטיל ואופנה, והמכללה לעיצוב של ויצ"ו שבחיפה ששילבו אלמנטים שאפיינו את סגנון הדאדא בימי קברט וולטר העליזים בתוספת אלמנטים חדשניים. הדוגמנים והדוגמניות יהיו התלמידים היוצרים עצמם שינועו על המסלול לקול צלילים ופעלולים, ולמצטיינים שבהם יוענקו פרסים. הרעיון שהינחה את אנשי המוזיאון לתכנון הוא, כי לקווים המאפיינים את היצירה האומנותית יש אפיקי פיצוי נוספים, חפצי שימוש יום יומיים כמו ריהוט, כלי אוכל, ביגוד, ועוד. לכן יש לדעתם מקום להציג אופנה בין כותלי המוזיאון.

אריאלה ראובני

מחאה

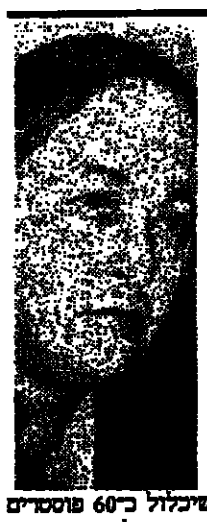

„אלבום 20 שנה לכי־בוש" יצא לאור על ידי עמותת „בעד חופש הביטוי" שבין מארגניה והתורמים בה ציירים ואמנים ערבים ויהודים. האגודה הוקמה השנה לאחר שהציירים הגיעו למסקנה כי מחאה חייבת להתפרסם גם על ידי הצגת יצירות אמנותיות שתיצורנה הד בקרב הציבור בארץ ובחו"ל. „במקום לעשות תערוכות", אמר יאיר גרבוז (בתמונה), חבר העמותה, „החלטנו להפיק אלבום שיכלול כ־60 פוסטרים של ציירים ערבים ויהודים. כל אחד יצייר פוסטר תחת הכותרת '20 שנה לכיבוש' בגודל של 50x70 ס"מ". העמותה מתכוונת להוציא לאור 200 אלבומים, שחלק מן הציורים בהם יוצגו בתערוכה וחלק אחר יישגר למוזיאונים בארץ ובחו"ל. בכוונת המארגנים להפיץ את הפוסטרים ברחובות הערים בארץ במהלך חודש יוני הקרוב. בין חברי העמותה מן הצד הישראלי נמצאים גם משה גרשוני, גרשון קניספל, בילו בליך, דייויד ריב ורענן חרל"פ. העמותה ביקשה לציין כי ניתן לתרום להפקת פרוייקט „20 שנה לכיבוש" באמצעות הבנק הבינלאומי הראשון – סניף מרכז בעלי מלאכה מ"ח: 105116289. מכתבים ניתן להעביר לת.ד. 4753 תל־אביב.

נתן רועי

הדוב הצוחק

דובר משרד החוץ הסובייטי שוב התבדח אמש על שערוריית הריגול בה מעורבים נחתים אמריקאים, שבגלל קשרים רומנטיים עם נשים רוסיות הניחו לקציני ק.ג.ב. לחדור לשגרירות האמריקאית במוסקבה. גנאדי גראסימוב אמר במסיבת עתונאים: „אני מצפה לחוות דעת על פרשה זו מצד ארט בוכוואלד". הדובר התכוון להומוריסטן האמריקאי שטורו מתפרסם בעתונים רבים בעולם. לפני יומיים הביע גראסימוב הפתעה נוכח „תבוסתם של הנחתים האמריקאים המפורסמים שניצחו בגראנדה". גראסימוב אמר בחיוך כי נמסר לו כי שלשום שמוציאים את כל הדיפלומטים האמריקאים המשרתים במוסקווה, כאמצעי זהירות. „לאחר־מכן באמר לי כי היום ה־1 באפריל, וכי זו מהתלה גרידא".

★ ★ ★

האיש שמונה לחקור את פרשת הריגול של הנחתים בשגרירות ארה"ב במוסקווה הוא וויליאם (ביל) בראון, שגריר ארה"ב בתאילנד. הוא הובא לצורך זה לוואשינגטון בגלל בקיאותו בזירה הסובייטית – שכן שירת במוסקווה שנים אחדות. הישראלים זוכרים אותו מתקופת כהונתו כציר בשגרירות ארה"ב בישראל, וכממלא־מקומו של סם לואיס.

כד קטן: פט רובינסון, נשיא חברת סי.בי.אן. ומועמד מטעם המפלגה הרפובליקנית בארה"ב לנשיאות קיבל ממארחו, שר התיירות אברהם שריר כד עתיק. משרד התיירות מארח את חברת סי.בי.אן, שהפיק ותשדר 5 תכניות טלוויזיה על ישראל.
צילום: יצחק הררי

ומי לא בא

במעמד היו"ר המיועד של המפלגה הסוציאל־דמוקרטית הגרמנית (ס.פ.ד.) הנס־יוכן פוגל ומנהיגים אחרים של המפלגה נערך אתמול בבון טקס לציון מאה שנה להולדתו של דוד בן־גוריון. בטקס, שנערך על ידי קרן פרידריך אברט, הדגיש פוגל את תפקידו של בן־גוריון, כמדינאי, כסוציאליסט דמוקראטי וכציוני. כמו כן הדגיש את מחויבות מפלגתו לשמור על קשרים מיוחדים בין גרמנים ליהודים. השגריר בן־ארי העביר למארגנים ברכה מטעם מפלגת העבודה והממשלה. על פי התכנון המקורי היה אמור לשאת הנאום מטעם הס.פ.ד. היו"ר הנוכחי (היוצא) וילי בראנדט (בתמונה), אך מסיבות שפוגל הגדיר כ„מובנות" לא הגיע בראנדט, שהודיע על פרישתו מראשות המפלגה לפני עשרה ימים, לטקס. השגריר בן־ארי הביע הוקרה עמוקה לבראנדט מעל דוכן הנואמים. בתוך כך נודע שסגן היו"ר המיועד של הס.פ.ד. ומנהיג השמאל במפלגה, ראש ממשלת חבל הזאר, אוסקר לפונטן, יגיע כנראה לביקור בישראל בחודש יוני השנה.

זאב סטרומינסקי

קניות לחג

„לשנה הבאה בירושלים, כל שנה בסלפרידג'ס..." זוהי המודעה שמפרסם בימים אלה בית־הכלבו הענק של לונדון ב„ג'ואיש כרוניקל" ובה הוא מציע כל־טוב כשר לפסח לקונים היהודים מאנגליה, אך אין ספק שהסיסמה קולעת גם להמוני יהודים מישראל...

אחד ויחיד

ראש הממשלה יצחק שמיר היה אתמול אורח אגף האפסנאות בצה"ל. אולם הכוכב האמיתי היה הקצין יוצא הדופן בתרומתו ובגילו המופלג, תת־אלוף דוד לסקוב (בתמונה) בן ה־83, המשרת עדיין כמפקד יחידה באגף. „לסקוב הוקי", כפי שמכנים אותו, פנה במלות תודה נרגשות לראש הממשלה על שטרח ובא ליחידה, ולראש אג"א, האלוף מנחם עינן, ש„בין כל־כך הרבה דברים שיש לך להציג לאורח, הבאת אותו אלי". האלוף עינן השיב מיד „יש לי הרבה דברים, אבל לסקוב יש רק אחד".

טלי זלינגר

בעקבות השואה

עיריית תל־אביב תסבסד, באמצעות ועדת הנחות מיוחדת, יציאה של משלחות נוער מתל־אביב לסיור לימודי בחודשי הקיץ במחנות ההשמדה על אדמת פולין. 6 קבוצות מתוכננות לקיץ הקרוב. הנהלת עיריית ת"א דנה ביציאת בני הנוער בישיבתה האחרונה ושמעה סקירה של נתן וולך, ראש אגף התרבות, הנוער והספורט ויו"ר סיעת המערך בעירייה. וולך ציין כי אמורים לצאת 100 תלמידים ו־20 מחנכים. תלמידים אלה קיבלו הכנה מיוחדת לנושא השואה כולל צפיה בסרט „שואה" ועקב משפטו של איוואן (ג'ון) דמיאניוק יש התעוררות בין התלמידים לנושא לימוד וחקר השואה. בישיבה זו נתבקשה העירייה לסבסד 500 דולארים לתלמיד, וסוכם שהסבסוד יעשה על ידי הוועדה למתן הנחות בעירייה.

נתן רועי

קרן פרס יו"ר הכנסת לאיכות החיים (1397)

הענקת פרסים לשנת התשמ"ח

קרן פרס יו"ר הכנסת לאיכות החיים מעניקה פרסים בשנת תשמ"ח בסכום כולל (בשקלים) השווה ל־100,000 דולר, בתחומים הבאים:

א. הגברת העליה, מניעת הירידה והקלת הקליטה.
ב. פעילות בשירות החברה והקהילה, ומיזוג יוצאי גלויות.
ג. קידום שלטון החוק וערכי הדמוקרטיה.
ד. העמקת ההבנה והדו־קיום בין היהודים והערבים.
ה. שיתוף פעולה עם צרפת על מוסדותיה התרבותיים, המדעיים והאומנותיים, לשם שיפור איכות החיים והעשרת חיי התרבות בישראל.

הקרן הוקמה במטרה לטפח שיפור איכות החיים בארץ, ונועדה לעודד ולהמריץ פעילות שהחלה ויש לה המשך.
בכל תחום ותחום תפעל ועדת פרס, שתגיש המלצותיה. ההחלטה הסופית היא בידי חבר הנאמנים של הקרן.
הקרן תהיה רשאית להחליט גם על מתן מענק או מענקים.
כל אדם בישראל, וכן תאגיד או מוסד בלתי מאוגד למעט רשות מרשויות המדינה – כשיר להיות מועמד.
כל אדם כשיר להציע מועמד לקבלת הפרס. המציע רשאי להציע הצעה בעילום שם, או לבקש שאהזותו תישמר בסוד.
על הזוכים בפרס תפורסם הודעה בעתונות. לא יישלחו הודעות למציעים שלא זכו בפרס.
הפרסים יחולקו בטקס שייערך במשכן הכנסת, במסגרת אירועי „יום הכנסת", בסמוך לט"ו בשבט התשמ"ח.
הצעות יש להגיש בכתב למזכירות הקרן, משכן הכנסת ירושלים, מיקוד 91999, בצירוף הנמקה, תוך 45 יום מפרסום מודעה זו.

שלמה הלל
יושב־ראש הכנסת
יושב־ראש הקרן

עמנואל רסין
גזבר־כבוד
של הקרן

„נצח"

חברת שיווק מבקשת הצעות שיווק בכל נושא

המעוניינים יתקשרו למנכ"ל לטלפון
עבודה 03-232018
בערב 03-950017

מוצע בזה למכירה רכב כדלקמן:

1 פג'ו 504 אוט', עם מזגן 1983
1 פג'ו 305 1982
1 פג'ו 305 1983
2 פיאט ריטמו (5 דלתות) 1983
1 פיאט 127 1982
1 פיאט 127 1983

את הרכב ניתן לראות החל מיום א' 5.4.87 עד יום ג' 7.4.87 בין השעות 9.00 – 13.00, בחניון הבנק ברחוב רמח"ל 5, ת"א.
ההצעות יש להגיש ע"ג טופס (שאפשר לקבלו בחניוננו הנ"ל), במעטפה סגורה, בצרוף המחאה בנקאית בערך של 5% מההצעה, עד ליום ג' 7.4.87 בשעה 13.00, בתיבת המכרזים במשרדנו בחניון.
אין אנו מתחייבים לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או כל הצעה שהיא.

קבוצת בנק הפועלים בע"מ

לפסח - יש מתנה!

הופיעה מהדורה חמישית!

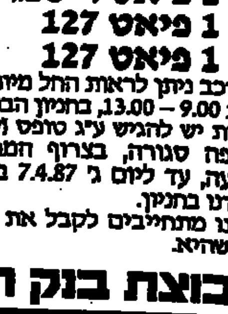

מן השידור אל הכתב
הספר הסוחף של משרד הבטחון - ההוצאה לאור
ו־ספרית מעריב

להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ, או ישירות בחנות ספרית מעריב, דרך פ"ת 72א', תל־אביב.

שי אהבה לחג האביב

איילת אהבים

העדיליון הראשון בסדרת הטבע

סדרה חדשה על החי והצומח בארץ ישראל פרי שיתוף פעולה בין החברה למדליות, לבין החברה להגנת הטבע

וכן מבחר חדש ועשיר של עדיליוני זהב וכסף: "שמע ישראל", "עץ החיים", "ברכות לבית", "אהבת עולם", "עם ישראל חי", "צאתך לשלום", "אקסודוס", "הנשר והאירוס".

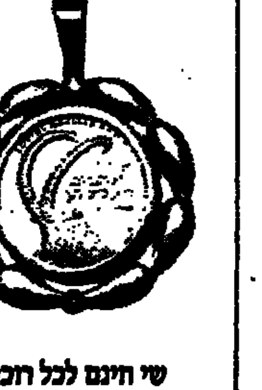

שמחה ואהבה לנותן ולמקבל!

עדיליוני זהב 13 מ"מ ב־3 תשלומים החל מ־62x3 ש"ח*.
עדיליוני זהב 19 מ"מ עם מדלית כסף ב־111 ש"ח בלבד!
עדיליוני כסף ב־38 ש"ח וב־41 ש"ח (עם אבן ספיר).

שי חינם לכל רוכש: כרזה או גלוית טבע צבעונית.

להשיג בחנויות החברה הממשלתית למדליות:
ירושלים - רח' אחד העם 5, טל' 02-668105, תל־אביב - רח' מנדלי 3, טל' 03-227428 ואצל הסוחרים המורשים.

החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות
ירושלים, רחוב אחד העם 5 טלפון: 02-668105, תל־אביב, רח' מנדלי 3, טלפון: 03-227428

* לבעלי כרטיס אשראי - כולל ריבית של 3% לחודש.

ל.פ.מ.

רים תעשיות בע"מ

ניתנת בזה הודעה כי שעור הריבית על אגרות החוב הדולריות מסדרה 1 שהונפקו על־פי תשקיף מיום ה־20.8.80 בתקופת הריבית המתחילה ביום 1.4.87 ומסתיימת ביום 30.9.87 יהיה שלושה וחצי אחוז (3½%). שעור ריבית זה מבוסס על ריבית של שבעה אחוז (7%) על בסיס שנתי. שעור ריבית זה נקבע ע"י חברה לנאמנות של בנק דיסקונט לישראל, כנאמר בתשקיף.

בכבוד רב
רים תעשיות בע"מ

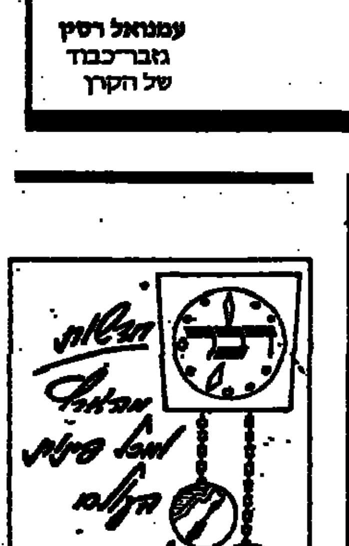

המועצה האזורית הגליל העליון והמשפחות השכולות

מודיעות על אזכרה לנופלים שתתקיים ביום ששי י"א בניסן תשמ"ז, 10 באפריל 1987 בשעה 12.30 ליד קבר האחים במצודת־כח

דוד צרקסי	אברהם כהן
משה נאמן	יזהר ערמוני
אמנון יקותיאלי	אריה ברזילי
אליעזר שבט	אליעזר פוסרמן
בועז עמיקם	צבי הורוביץ
מלאכי מושקוביץ	שלמה מזרחי
אמנון אקרמן	חנן כוכבא
יובל סולצינסקי	יצחק יזרעאלוביץ
נחמיה ויסוצקי	מרדכי ראוך
פילון פרידמן	דוד שורץ
ספי אהלי	ישראל לוינסקי

מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה שערים • מאה

ירידות שערים וקליטת הצעים

מאת שמואל רוזנבלום*

שוק המניות ספג אתמול כהרגלו את השמועות „הקבועות" אודות רעיונות כיסוי על הבורסה, אשר הביאו בנוסף לתהליך מימוש הרווחים להצעים במניות. האווירה בשוק אופטימית, זאת תוך השמועות על המיסוי אשר מטבע הדברים מביאים לגל הצעים עקב חוסר בהירות. קרנות הנאמנות וגופים גדולים ניצלו אתמול את ההצעים ע"מ לרכוש סחורה במרבית המניות הכבדות. הצעים שנרשמו בפטרוכימיים, ים המלח, דלק, דיסקונט השקעות, אי.די.בי. פיתוח נלקטו ללא שינוי או בירידות של כ־3% לערך. סוחרי הבורסה מתבססים בהערכותיהם האופטימיות על הירימת הכסף להשקעה בקרנות, חוסר הגועים פוליטיים כלכליים, וירידה נוספת צפויה בריבית. לדעת המקורבים עשויה הבורסה ליצור מדרגת שערים גבוהה נוספת בקרוב, זאת בהסתמך גם על גיוסי ההון בשוק ועל הגברת העניין הציבורי במתרחש בבורסה. בקרב פעילי השוק לא קיימת התייחסות רצינית לגבי אפשרות מיסוי בורסאי בחודשים הקרובים. בהסתמך על גישה זו ניתן לצפות לשוק מניות חיובי בשבוע הבא.

שינויי שער במפתח – ירידות בקלילות

מרבית המניות הכבדות נסחרו כאמור ללא שינוי או בירידות קלות יחסית. היצע בנייר הורה נקלט ללא שינוי במחזור גדול של 210 ע.נ. מניות שופרסל נסחרו ללא שינוי, מניות גבים 1 ירדו ב־3.5% תבכסים ובנין עלו ב־1.4%. היצע של 12241 ברלק ע"ש נקלט בירידה של 2.7% במחזור נאה של 8122 ע.נ. ביקוש בהסנה סופק ללא שינוי, מניות הבינלאומי ופ.יבי. נסחרו ללא שינוי. מניות אי.די.בי. פיתוח ירדו ב־1.9%, בכלל תעשיות נרשם ביקוש שסופק במהירות ללא שינוי. מניות דלתא גליל 1 ירדו ב־4.1%. במניות הקלילות הרו שינויי שער תדים למדי, עסיס ירדו ב־6.6%, מן ירדו ב־6.2%, פוליגון ירדו ב־10%, אגרין 1 ירדו ב־5.2%, תים ירדו ב־9.3% לעומתם עלו טרומאסבסט 5 ב־4.5%, ודרוקר נרשמו קונים בלבד. היצעים גדולים בהתכוף הביאו לרישום שער מוכרים בלבד בשתי מניות התכוף. פעילות ערה המשיכה במניות כרוגובין, תאת, פולק, אגרין 5, צור אקרשטיין ושנהר.

הודעות הבורסה

דלק – הרווח הנקי לשנת 1986 גדל ל־15.9 מיליון שקלים, לעומת 13.7 מיליון שקלים בשנת 1985. החברה תחלק 100% מניות הטבה, ודיבידנד ביניים בשיעור של 30%. יום האקס יהיה בתאריך 22.4.87.

דלק חיפושי נפט – החברה הפסידה בשנת 1986 1.45 מיליון ש"ח.

משכן – הרווח הנקי לשנת 1986 הסתכם ב־2.1 מיליון שקלים. בהשוואה ל־2.4 מיליון שקלים בשנת 1985.

בנין – הרווח הנקי בשנת 1986 הסתכם בסך של 325 אלף ש"ח.

תרד – החברה הפסידה בשנת 1986 כ־196 אלפי ש"ח, בהשוואה להפסד קודם בשיעור כ־435 אלפי ש"ח.

תאת – חברת הבת גאלגרף הנפיקה בארה"ב מניות ואופציות בשווי כספי של כ־4 מיליון דולר. זאת תמורת 44.6% ממניות גאלגרף. חברת תאת החזיקה לפני ההנפקה ב־73.5% בגאלגרף, ואחרי ההנפקה ירד חלקה לסך 40.72%.

יואל – יום האקס לחלוקת 1000% מניות הטבה נקבע לתאריך 9.4.87.

פתחה משכנתאות – הבנק יגדיל את הונו הרשום ב־1 מיליון ש"ח. בנוסף החליט הבנק לחלק מניות הטבה בשיעור 50%.

נייר הורה – יום האקס לדיבידנד מזומן בשיעור 0.50 שקל למניה יהיה בתאריך 29.4.87.

מיסוי על הבורסה – שמועות תקופתיות חסרות בסיס

שלשום החלו להתפרסם שוב ידיעות אודות הטלת מיסוי על הבורסה וכדומה מיני שמועות וסיפורים. במדור זה כתבנו מספר פעמים בחודש האחרון שלדעתנו שמועות מסוג זה יתפרסמו, בעיקר עקב „הגיאות" והפעילות היותר חיובית בבורסה. יישום מיסוי על הבורסה נראה כמשולל ונוגד כל הגיון. הממשלה הוליכה לאפשר גיוס הון בבורסה ביותר הקלות מבעבר. משרד האוצר השכיל להבין, שבמקום תקציבים ממשלתיים לעידוד התעשיה והצמיחה, עדיף לאפשר גיוס הון מכספים של הציבור. הממשלה מתעתדת לאפשר גיוס הון לחברות ממשלתיות, ודגמא לכך מצאנו באחרונה בהנפקת החברה הכלכלית לירושלים, שזכתה להצלחה אדירה. שוק המניות משווע כיום לחברות בורסאיות חדשות, בעיקר ע"מ לאפשר גיוס הון חדש ע"מ למצוא אלטרנטיבות השקעה, מעבר למניות הבכירות המסורתיות. היקף הפעילות בבורסה עדיין אינו גדול, המחזור הממוצע בחודשים האחרונים נע סביב כ־10 מיליון דולר לערך, בחודש האחרון נסתמן גידול במחזור היומי הממוצע. עיקר הפעילות הבורסאית מתבצע כיום דרך ובאמצעות מכשיר השקעה פיננסי מרכזי כקרנות הנאמנות. נראה שבמידה והממשלה אכן תוליש בשלב מסויים, כנראה לא בחודשיים הקרובים, להטיל מיסוי על הבורסה עשויה התוצאה מבחינת האוצר להיות הרת אסון. גיוסי הון חדש יתקלו בקשיים ניכרים, הפעילות הבורסאית תחזור למימדי נפחי עיסקאות קטנים כבעבר, הצריכה והאינפלאציה במשק יגדלו ללא ספק. נראה לפיכך שעצת אחיתופל זו באה „כהרגלה" בשנים האחרונות בקביעות מתמדת אחת לתקופת זמן מסויימת, ואין עימה מאומה מחוץ לבוק וראי.

בנקאיות שבהסדר – ללא תזוזות

מניות הבנקים שבהסדר נסחרו בשבועיים האחרונים ללא עניין ותוך שחיקת שערים. עיקר המכירות בבנקאיות הגיע מכיוון הקרנות הסולידיות שבהן נמשכה באחרונה פעילות מכירות יומיומית. קרנות אלו ביקשו לפיכך לצמצם את אחזקותיהן בבנקים, עקב הפריוגות הצורך לשמור הן על נזילות כספית והן על פרופורציה מתאימה. חולשת הדולר בשווקים העולמיים אינה תורמת אף היא בזמן הנוכחי לאטרקטיביות מיוחדת. להלן תשואות בבנקאיות: בל"ל 16.48%, פועלים ע"ש 16.53%, אי.די.בי ר"ג 16.41%, מזרחי ע"ש 16.50%.

מבע – עניין מחודש בשליטה

פירסומים שונים מלמדים כי באחרונה פנתה קבוצת משקיעים בחו"ל לקונצרן כור המחזיק בכ־40% ממניות מבע בבטרה לרכוש את חבילת המניות. ניתן להניח שהרוכשים מתכוונים לקנות מניות נוספות בבורסה, או מחוץ לבורסה מקרנות הנאמנות. קונצרן מבע עלה בשנה האחרונה על פסי רווחיות גבוהים יחסית, וישנו סיכוי סביר שרווחי מבע יגדלו בעתיד באורח ניכר. קבוצת המשקיעים מעוניינת לפיכך להגיע לשליטה במבע או לפחות להחזיק כמות מניות גדולה יותר ממיישרי מבע.

דובק – פעילות ערה

במניות דובק נמשכת פעילות ערה. מחזורי העיסקאות בדובק נעים בין 130 אלף דולר ליום ועד ל־200 אלף דולר בממוצע. ברור שכרובק קיים רוכש רציני המעוניין להגדיל אחזקותיו, מעניין לפיכך מיהם המוכרים של מניות דובק. כזכור השליטה בדובק מפוצלת בין משפחות המייסרים, קרנות פיא, וקונצרן כלל.

* הכותב הינו יועץ השקעות.

שערי המניות

בנקים מסחריים

שאינם בהסדר ההצמדה

א.ה.ה. ש	25900	16.0			-16.0
הספנות 0.1	1950 תב	1436	-110	-5.3	-2566
הספנות א 0.5	1110	2158	-40	-3.5	-1795
הספנות אופ 2	1665 תב	1084	-135	-7.5	-3140
כללי לא בהסדר	29800	162			+90.0
בנק צפ' אמריק 1.	--- הפסקת מסחר ---				
בנק צפ' אמריק 5.	--- הפסקת מסחר ---				
הבינלאומי 5.0	6030	4421			+5818
פ.ג.בי.	8130	3524			-1594

כלולים בהסדר הצמדה

איד"בי רג 100.0	91000	217	-380	-.4	-35.0
איד"בי ב 100.0	91800	1.0	-300	-.3	-2.0
איד"בי בב א 2.0	560200	1.0	-1000	-.2	-1.0
אגוד ושה	67700	11.0	-200	-.3	-11.0
דיסקונט ב	117450	15.0	+500	+.4	+12.0
דיסקונט א	116250	41.0	-300	-.3	-40.0
דיסקונט שה ב	13680				
המזרחי ש	37450	461	-100	-.3	-442
המזרחי מ	37620	2.0	+150	+.4	+48.0
המזרחי שה 9	17055	4.0			-4.0
הפועלים מבכ	93998 תב	.1	+8498	+9.9	+27.2
הפועלים ש	61820	1547	-160	-.3	-1432
הפועלים ב	61820	97.0	-140	-.2	-87.0
כללי א 1.0	158100	6.0	+250	+.2	+104
כללי שה 7	7600	36.0			+24.0
כלל סטוק 100.0	39290	2175	-110	-.3	-2436
כלל שה 11	14800	62.0			-59.0
מימון וסחר 1.0	52500				
מימון וסחר 5.0	26899				

בנקים למשכנתאות

אדנים 0.1	33860	27.0	-300	-.9	-31.0
לאומי משכנתא' ש	9750	100			-33.0
לאומי משכנתא' מ	9700	150	-50	-.5	-213
כרמל ש	5500	20.0	+140	+2.6	+113
כרמל שה 1	3845	82.0			-82.0
בנין ב 5.0	12450	113	-500	-3.9	-111
פת משכ ש	4155	768	+20	+.5	+820
משכן ב ש	3650	1342	-110	-2.9	-1546
עצמאות 0.1	18150				-17.0
טפחות מבכב ש	24000 תב	10.0	-1954	-7.5	-52.0
טפחות רג ש	22180 תב	263	-2400	-9.8	-449
טפחות שה 1	10639		-515	-4.6	-200
טפחות שה 2	4940	400			+626
יעסוד 1.0	1785	100	-5	-.3	-84.0
יעסוד 5.0	1130	348	-55	-4.6	-1021
מירב 1.0	9099	224	-85	-.9	-58.0

מוסדות מימון

שלטון א ש	995	7127	-4	-.4	-9409
השקעות מבכב א	--- לא נסחר ---				
השקעות מבכב ג	--- לא נסחר ---				
לאומי תעשיה א ש	15550	175			+71.0
פתוח תעשיה מבכב	--- לא נסחר ---				
פת תעש בכ ג	--- לא נסחר ---				
פת תעש בכ גג	--- לא נסחר ---				
פת תעש בכ גגג	--- לא נסחר ---				
פת תעש בכ ד	--- לא נסחר ---				
פת תעש בכ דד	--- לא נסחר ---				
מרכז קבלנים 5.0	1475 תב	11708	+100	+7.3	+24797
תיירות בכ	--- לא נסחר ---				
כלל ליסינג 0.1א	27800 תב	59.0	-1500	-5.1	-71.0
כלל ליסינג 0.5ב	25250	272			+96.0
כלל לסינג אב"חו	21750	28.0			+15.0

ביטוח

איתן ביטוח ושה	288	9753	-5	-1.8	-4433
אדמס 0.1	1650	670	+30	+1.9	+896
אדמס א 0.5	901	923	+3	+.3	+2514
בטוח משנה 0.1	898	1130	-28	-3.0	-2882
בטוח משנה 0.5	368	8523	-12	-3.2	-28943
הדר ושה	592	4741			-926
הדר 5שה	275	18387	-8	-2.8	-15552
הדר אופ 2	227	50800			-2375
הסנה ושה	430	49964			+56186
הפניקס 0.1	825	7655			+765
הפניקס 0.5	776	2883	-38	-4.7	-2766
המשמר־הראל 1.0	8750	282			+111
המשמר־הראל 5.0	5430	1060	-110	-2.0	-1495
מנורה 1.0	2673 תב	516	-297	-10.0	-593
מנורה 5.0	1410	593			+229
סהר פיתוח ג	8720	510			-119
סקוריטס ושה	1420	2340	-10	-.7	-1314
צור ש	423	37354	+1	+.2	+31480
ציון החזקות 1.0	12630	68.0	+400	+3.3	+68.0
ציון החזקות 5.0	3880	3.0	-20	-.5	-3.0

שטנדרטים 0.5	2970	361			+294
קופל 1.0	5550	381			+9.0

מלונות ושרותי תיירות

גלי זוהר 1.0	5820	97.8	-60	-1.4	-58.9
גלי זוהר 5.0	4001 תב	62.9	+311	+8.4	+863
מלונות דן 1.0	*2020	572	+20	+1.0	+346
* ביצוע חלקי 95.30%					
מלונות דן 5.0	1640	1210			+1400
מלון האלמוג 0.1	6345	451	-10	-.2	-188
כנס ושה	2528 תב	394	-140	-5.3	-212
מלונות ירדן 1.0	2700	315	-15	-.6	-109

מחשבים ושרותי מחשב

איכות ושה	1600	2012	-75	-4.5	-3044
דטה מיכון 1.0	12870	436			-409
ת.י.ל. 1.0	--- הפסקת מסחר ---				
יעגא 1.0	9710 תב	123	-1000	-9.3	-252
כלל מחשבים 1.0	15800	133	+750	+5.0	+255
מ.ל.ל. 1.0	12850	31.0			+62.0
מ.ל.ל. 5.0	4971	677			+23.0
משהב 1.0	710	1200	+8	+1.1	+648
ביטוב אופ 1	555	200			+222
ניקוב ושה	2516	772			+494
ניקוב 5שה	1232	2597	-10	-.8	-4648
ניקוב אופ 2	5722	279			-8.0
תים מחשבים 1.0	1000 תב	11097	-100	-9.1	-16455

מקרקעין ופיתוח

נדל"ן בינוי ופיתוח

אברהם גינדי 1.0	--- הפסקת מסחר ---				
אברהם גינדי 5.0	--- הפסקת מסחר ---				
אורן מבנים 1.0	751	339	+1	+.1	+339
אורן מבנים 5.0	360	3825	+15	+4.4	+11205
אזורים ושה	1408	30889			+21176
אזורים אופ 1	1050	10091	+21	+2.0	+7915
אזורים אגח 3	175.5	43178	+1.5	+.9	+3298
אילון 1.0	540	17959	+17	+3.3	+43501
אל־רוב 1.0	1776	1177			+353
אלמנים ושה	3865	191	-135	-3.4	-209
אפריקה 0.1שה	60100	469	-600	-1.0	-449
אפריקה ושה	53040	424	-700	-1.3	-455
אפריקה אופ 5	37200	103	-2000	-5.1	-172
ארזים 1.0	2800	355	-32	-1.1	-355
ארלדן ושה	4950	1442	-130	-2.6	-3175
ארלדן 5שה	3310	1768	-110	-3.2	-3747
בן־יקר נת 1.0	8132 מ		-428	-5.0	-2255
ברנוביץ ושה	4360	928	-185	-4.1	-972
ברנוביץ 5שה	3392	533	-10	-.3	-108
דנקנר 1.0	7820	909	-300	-3.7	-847
דרוקר 1.0	695 קנ		+33	+5.0	+2135
דרוקר 5.0	597 קנ		+28	+4.9	+689
דרעד 1 ש"ח	540	3073			-481
דרעד 5 ש"ח	392	2786	-8	-2.0	-5336
המסלול 1.0	1680 תב	477	-120	-6.7	-807
המסלול 5.0	1289	420	-30	-2.3	-1040
ת.ל.ב. 0.1	--- הפסקת מסחר ---				
ת.ל.ב. 0.5	--- הפסקת מסחר ---				
חברה לירושלים 1	431	57177			-14253
גבעות ובנין 1.0	4115	5791	+55	+1.4	+3987
גב־ים 0.1	5620	1246	-180	-3.1	-2107
גב־ים 0.5	4810	935	-25	-.5	-1795
הכשרת הישוב 1.0	101300	258	+1000	+1.0	+258
ישפרו ושה	5639	790	-60	-1.1	-1420
ישראלום 1.0	1765	4884			+3268
ישרס 10.0	24600	267	-100	-.4	-196
כנף פיתוח 1.0	10500	48.0	-500	-4.6	-73.0
כלל נדלן 0.1	805	17650			-5072
לומיר 1.0	6755	162			+38.0
לומיר 5.0	3265	1920	-60	-1.8	-1307
מ.ת.מ. 1.0	557	9023			-2227
מ.ת.מ. אופ 2	410	7439	+4	+1.0	+206
מ.ת.מ. אגח א	129.5	31210	-3.0	-2.3	-13663
מגורי בניה 1.0	1000	9478			+3100
משכנאל 5שה	470	9010	-13	-2.7	-15877
מרגב 5.0	2425	2958	-75	-3.0	-4851
סף־לן 1.0	930	1750			+415
לוינשטין 1.0	520	1051	-15	-2.8	-1308
לוינשטין 5.0	237	26232			+659
ליפשיץ 1.0	2430	2092	-80	-3.2	-3763
ליפשיץ 5.0	1860	9637	-30	-1.6	-13489
נאות אביב 0.5	--- הפסקת מסחר ---				
נכסי אזורים 1 ש	1660	5640			+2191
נכסי החזקות 1.0	31488	100	-642	-2.0	-104
נכסי החזקות 5.0	22000				-6.0
סולל 1.0	7520				-23.0
סולל 5.0	3850	74.0			-74.0
עמר חכלש 1.0	740	4689			-2304
עמר 3.0	2503	2355			+897
קרטיה 0.1	4776	315	+15	+.3	+331
קרטיה 0.5	2300 תב	2698	-220	-8.7	-5002
רוגובין ושה	514	15142	-3	-.6	-5541
רוגובין 5שה	309	28497	-7	-2.2	-32053
רוגובין אופ 2	1600	2764	-45	-2.7	-3750
רוגובין אגח א	145.0	23909	-2.0	-1.4	-25889
רסקו מבכב	6510 תב	608	+330	+5.3	+423
[illegible]	5610	[illegible]			-46.0

חקלאות

מטעי הדר 0.1	4255	-750	+20	+.5	+725
מטעי הדר 0.5	4047	1046	-1		-1099
מהדרין ושה	7210	920	-30	-.4	-530
נכסי הדרים 1.0	1900	3644			+1444
פרי־אור 5שה	2845	1438	+25	+.9	+685
שנ־הר 0.1שה	3960	2811			-992
שגור אופ' סד"א	2347 קנ		+198	+9.2	+15278

תעשייה

מזון וטבק

אסאם 1.0	1700	1447			-185
גולדפרוסט 1 ש"ח	3550	482	+60	+1.7	+173
גולדפרוסט 5 ש"ח	2652	637	-28	-1.0	-198
גולדפרוסט אופ 1	*1485	80.0	+70	+5.0	+829
* ביצוע חלקי 73.30%					
דובק מב ש	6760	470	-100	-1.5	-1056
דובק מב מ	6750	1281	-10	-.2	-1251
זגלכל 1.0	1071	535	-29	-2.6	-507
זגלכל 5.0	820	890	-30	-3.5	-1325

מפעלי נייר 10.0	444500	210			-83.0
סקאנריה 1.0	4190	413	-150	-3.0	-586
רים 0.1	2790	186	-100	-3.5	-436
רים 0.4	2168	1089	-40	-1.8	-1740
תעל ב 0.2	24899	84.0	-841	-3.3	-576

פרי־זה 1.0	--- הפסקת מסחר ---				
פרי־זה 5.0	--- הפסקת מסחר ---				
סמט בידה 1.0	40000	84.0	+1000	+2.6	+58.0
סמט בידה 5.0	34000	57.0	+200	+.6	+27.0
יצור ושה	1583	655	-35	-2.2	-1223
יצור א 5שה	928	6361	-30	-3.1	-11277
יצור אופ 2	640	3624	-22	-3.5	-4761
בן ושה	880	4345	-30	-3.3	-4920
בן 5שה	517 תב	5767	-34	-6.2	-10595
סנטרוסט 1.0	17050	202			-120
עלית 0.1	24800	624	-700	-2.8	-836
עסיס 5שה	563 תב	7759	-40	-6.6	-52233
שלמה אנגל 1.0	3330 תב	351	-370	-10.0	-897
שמן מבכב ש	6580	486	-150	-2.2	-650

טקסטיל והלבשה

ארגר 1.0	840 תב	9127	-50	-5.6	-19620
אופים 1.0	1700 תב	2300	-90	-5.0	-3168
אופנת ברוך 1 שה	720	3170	-30	-4.0	-5570
אופנת ברוך 5 שה	545	4484			+1718
אופנת ברוך אופ'	525	4823	-20	-3.7	-4788
ארגמן רג ש	18350	330			+108
דלתא־גליל 1.0	5920	1664	-250	-4.1	-2804
דלתא־גליל א 3.0	4550	1601	-100	-2.2	-1130
מטוויות מאוחד 1.	3808	102	-92	-2.4	-75.9
מטוויות מאוחד 5.	1632	1567	+1	+.1	+55.7
ריכלבנ 1.0	2100	50.0	-60	-2.8	-163
ריכלבנ 5.0	1624	747			-747
חדירנון 1.0	9450	175			-22.0
זיקית 1.0	3011	871	+1		+106
זיקית 5.0	2190	765	-60	-2.7	-1936
לודזיה 0.1	*3920	558	-60	-1.5	-598
* ביצוע חלקי 98.00%					
לודזיה 0.4	2860	2730	-40	-1.4	-1388
לינת ושה	1250	5054	-4	-.3	-3144
מים גליקו 1.0	*1075	1775	-60	-5.3	-919
* ביצוע חלקי 97.00%					
מקס 0.1	5550	360	+50	+.9	+113
מקס 0.5	3600	522	-65	-1.8	-1057
עיט 1.0	778	3237	-12	-1.5	-3217
עיט 5.0	401	8294	-3	-.7	-1452
עמק 1.0	498	12908	-8	-1.6	-37416
פולגת א 1שה	5850	3015	+150	+2.6	+2432
פולגת ב 4שה	4150	2141			+209
פוליגון א 0.5	11170 תב	702	-1241	-10.0	-1215
פרנוד 1.0	5550	200			+8.0
גיבור סבירינה	18900	242	-400	-2.1	-305
תעש רוגוזין 1.0	2985	334	-50	-1.7	-732

מתכת ומוצריה

אוקמנן 5.0	3245	480			+20.0
אורדן 10.0	12589 תב	708	-900	-6.7	-2071
אורדן 50.0	10180	221			+133
אלומית 1.0	7785 תב	410	-865	-10.0	-900
אלומית 5.0	6000 תב	461	-600	-9.1	-1508
כבלים ש	47400	1.0	-600	-1.3	-26.0
התכוף 1.0	11115 מ		-585	-5.0	-3629
התכוף 5.0	6460 מ		-340	-5.0	-1765
התכוף אופ	6464	624			+972
זיקה 1.0	5700	252	+200	+3.6	+391
זיקה 5.0	2648	559	-1		-84.2
קופמאות פח 1.0	5200	2214			+435
קופמאות פח 5.0	4950	279	-50	-1.0	-278
מתכת סרום 1.0	3200	872	-25	-.8	-644
כבלי ציון 1.0	3526	1564			-413
כבלי ציון 5.0	2110	3595	-20	-.9	-5554
כבלי ציון אופ 3	930	2518	-26	-2.7	-4825
מורגן 1.0	*1199	783	-12	-1.0	-557
* ביצוע חלקי 95.20%					
מתכת קרמני 1 שה	400	4581	+2	+.5	+4808
מתכת קרמני 5 שה	215 תב	12007	-17	-7.3	-18357
נחושתן 0.1	46500	58.0	-2500	-5.1	-146
נחושתן 0.5	20100	127	-64	-.3	-253
מקר מלרה 1.0	23908	243	-300	-1.2	-371
קינג 1.0	1212	1133			+984
קינג 5.0	740	3321			-811
קליל 1.0	3295 תב	2359	-300	-8.3	-2416
קליל 5.0	2700	1427	-80	-2.9	-1348
שלדות 5.0	11434 תב	1345	-2018	-15.0	-2512
תעשיות לכיש 1.0	1240	744	-30	-2.4	-749
תעשיות לכיש 5.0	945	4407	+40	+4.4	+3660

חשמל, אלקטרוניקה ואופטיקה

אלביט 3.0	600000	34.0			-9.0
אלקו 0.1	10400	126			-7.0
אלקו 0.25 ש	5950 תב	579	-350	-5.6	-1024
אלקו 0.25 מ	5950	299	+200	+3.5	+819
אלקטרה 0.1שה	2225	1691			-340
אלקטרה א 0.5שה	1478	2582	-23	-1.5	-2573
אלקטרה אופ 5	1220	2849	-30	-2.4	-3459
אלקטרה אגח 3	150.0	10905	-1.0	-.7	-16822
אלרון 3.0	500500	30.0			+4.0
אורית 0.02שה	33000	86.0	-400	-1.2	-124
כלל תעש אלקטרו	2759	4134	-1		-2407
ספקטרוניקס 1.0	3300	2677			-1807
ספקטרוניקס 5.0	2620	2963			-1493
פיבוטגנר ושה	905	7693	+5	+.6	+5583
פיבוטגנר 5שה	770	3325			-6545
ציקלון ושה	2790 תב	906	-310	-10.0	-1173
ציקלון 5שה	1662 תב	3298	-185	-10.0	-5291
[illegible]	6000	123	+200	+3.5	+185
[illegible]	4950	221	-158	-3.1	-186
ת.א.ת. 1.0	2139 תב	2232	-200	-8.6	-2833
ת.א.ת. 5.0	1050	21761			-9714
ת.א.ת. אופ 1	29000	10.0			-1.0
תדיראן ושה	980	5554	-23	-2.3	-10085

מוצרי בניה

אי.פי. 1 ש"ח	1425	3799			-3054
אי.פ.בנין אופ א	868	5271	-10	-1.1	-4632
אי.פ.בנין אגח א	138.0	32260			-5924
אלקיר 1.0	8045	152			-57.0
אקרשטיין ושה	1276	3028	-15	-1.2	-4538
אקרשטיין 5שה	910	2950	-20	-2.2	-5090
אקרשטיין אופ א	617	3728	-18	-2.8	-7000
אקרשטיין אג"ח 1	139.0	23199	-5	-.4	-18977
בטון תדיר 1.0	--- הפסקת מסחר ---				
בטון תדיר 5.0	--- הפסקת מסחר ---				
בר־טן 1.0	1530 תב	744	-170	-10.0	-1566
בר־טן 5.0	660 תב	3315	-54	-7.6	-5645
טרומאסבסט 1.0	10500		-500	-4.6	-30.0
טרומאסבסט 5.0	5750	405	+247	+4.5	+366
מ.ל.ה. 1.0	1022	1919			+533
מ.ל.ה. 5.0	730	2051	-5	-.7	-1904
מודול השק ושה	830	1304			+478
מואריקה ולפכן 1	--- לא נסחר ---				
מואריקה ולפכן 5	19951 תב	15.2	+951	+5.0	+30.2

כימיה, גומי ופלסטיק

אבן 5.0	22700 תב	287	-1800	-7.4	-463
אליאנס ב 200.0	2638	385			+37.0
גל תעשיות 1.0	25200	363			+37.0
גל תעשיות 5.0	22230 מב		-1170	-5.0	-1663
דקסטר 1.0	3840	438	+40	+1.1	+246
דשנים 0.1	5106	334	+51	+1.0	+199
דשנים 0.5	1850	5647			-1625
חיפה כימיקל 10.0	923	15855			-5681
טבע 0.01 ש"ח	12950	1720	+100	+.8	+1056
ליפסקי 1.0	3960	1238			-629
ים המלח ושה	3225	10341			-4755
פטרוכימיים 10.0	714	66114			-13030
מקסימה 1.0	8787	85.0	-200	-2.2	-74.0
מקסימה 5.0	6320	214	-80	-1.3	-222
נקה ושה	9060 תב	432	-600	-6.2	-776
פנו 1.0	29800	84.0	-200	-.7	-89.0
פנו 5.0	24400	84.0	-600	-2.4	-369
פריקלאס 1 ש"ח	660	7996			-1984
פריקלאס אופ 1	261	12425			-12099
קום כימיקל 1.0	8150	761			+3.0
ת.ב.ל. 1.0	4050	210	-250	-5.8	-225
ת.ב.ל. 5.0	3225 תב	190	-358	-10.0	-200
ת"א 5.0	16960	83.0			+105
פרוקארט 10.0	18950 תב	31.0	-1000	-5.0	-76.0
תרו א 5.0	12177	48.0			-2.0

עץ ומוצריו, נייר ודפוס

כתר ושה	280	22005			-14820
רפרה 1.0	11651		+51	+.4	+10.0
רפרה 5.0	7900	30.0	-100	-1.3	-28.0
ת.ב.ל. 1.0	9350	472	+360	+4.0	+356
יאה ושה	5900	325	-170	-2.8	-231
לבידי אשקלון 1.	805	3378	-1	-.1	-1497
כולם ב 0.5	56700	9.0	-1300	-2.2	-42.0

תעשיות שונות

אגרין 1.0	15650 תב	572	-850	-5.2	-902
אגרין 5.0	8000	1069	+201	+2.6	+829
הנדשה יהד 1.0	12740	250	-260	-2.0	-831
ה.נ.פולק ושה	2800	749			-1609
ה.נ.פולק 5שה	1995	975	-35	-1.7	-1380

השקעות תעשיה

מרכזית ב 0.1	14250	420			-23.0
כור בכ 1.0	1545000	.5	+15000	+1.0	+.5
כלל תעשיות 0.1	2920	17977			+17669
מאגרי טכנולוגיה	557	2642			-256

חברות להשקעה

השקעה ואחזקות

אוניק ש	9660	328	-200	-2.0	-530
אידיבי פתוח 2.0	9200	3292	-180	-1.9	-5521
אינקובה ושה	119.0	144921			+59831
אלגר ש	17400	103			-102
אלגר מ	17400	45.0			+31.0
אלרן ש	6500	1501			-114
אלרן מ	6500	182			-291
אמישר בב 1.0	2350	332	-5	-.2	-535
אפיק 1.0	384	13207	-5	-1.3	-8148
אפיק 5.0	340 תב	5128	-20	-5.6	-5558
גוולת השקעות ושה	1750	412	-70	-3.9	-3348
דנבאר 0.1	710	1725			+1249
דנבאר 0.5	482	1935	-20	-4.0	-3128
חברה לישראל ושה	22960	1477	-40	-.2	-893
חברה לישראל 5שה	20270	147	-30	-.2	-185
וולפסון 0.1	129600 תב	11.0	-14400	-10.0	-14.5
וולפסון 1.0 ש	33000 תב	332	-2000	-5.7	-319
אמפא א 0.5	29250	122	-40	-.1	-137
פועלים השק ש	11600	1363			-558
דיסקונט השק ש	5890	12112	-160	-2.6	-17364

מרדי השק ש	39780	108	-818	-2.0	-105
מר השק אגח 124	33761				
ווידון 1.0	4420	1250			-1469
ווידון 5.0	2150	1870			-285
ישום החזקות ושה	255	17911	-2	-.8	-29234
יצוא ש	17150	295	-243	-1.4	-446
ירדן א 0.1	2650 תב	611	-295	-10.0	-854
כלל ישראל 10.0	1675	8328	-20	-1.2	-9877
כלל ישראל 50.0	1570	1666	-30	-1.9	-2189
לנדיס ושה	3145	450	-5	-.2	-16.0
לנדיס 5שה	1238	625			+625
מגור ושה	826 תב	8342	-45	-5.2	-11017
מגור א 5שה	526	1847			+2221
מגור אופ ב	410	4206			+820
מגור אג"ח 1	130.0	3000	-2.0	-1.5	-11408
קד השק ב 0.1	5145	864			-924
קד השק ב 0.5	3922	418			-496
מד השק ש	4480	3949			+2727
פמה א 0.1	15400	88.0	-320	-2.3	-246
פמה 0.5	9820	499			-801
פריון ב 0.2שה	11680	646	-20	-.2	-616
קרדן ושה	208	63471			-14731
קרדן 5שה	182.0	24750			-7303

מחקר ופיתוח

גליל טכנולוגיות	--- הפסקת מסחר ---

דלק ונפט

דלק חיפושנפט.1	5366 תב	963	-350	-6.1	-2269
דלק חיפושנפט.5	3300	2087	-150	-4.4	-2934
דלק נפט אופ 2	2560	2879	-100	-3.8	-4965
מז חיפושי נפט	38050	85.0			-65.0
י.נ.א.ל. 5.0	*7900	3435	+49	+.6	+4963
* ביצוע חלקי 97.30%					
מ.נ.ג. 1.0	8910	334	-140	-1.6	-429
מ.נ.ג. 5.0	3730	2976	-4	-.1	-5184
פראויל ב 0.03שה	8610	150			-10.0
נפטא ש	2969100	5.0			+4.0

נסחרות במט"ח

גוית מ	210	200	+5	+2.4	+620

מסחר ושרותים

מסחר

אידגרגאמא 1.0	8800	[illegible]	[illegible]	-1.0	[illegible]
אידגרגאמא 5.0	6645	486	-70	-1.0	-1266
מאיר עזרא 1.0	1385	1452	-45	-3.2	-4596
כלל סחר ושה	438	33948	-4	-.9	-62456
כלל סחר אופ ד	340	22537			-11164
כלל סחר אגח 2	153.0	17620			+3489
קריסטל 1.0	920	755	-42	-4.4	-2197
רפק 0.1	32401	33.9			+.1
רפק 0.5	17160 תב	65.0	-1600	-8.5	-229
שופרסל א 2.0	14450	960	-350	-2.4	-2027
שופרסל ב 10.0	12680	1220			-445

שרותים

דלק ג 0.1 שה	6465	8122	-180	-2.7	-12241
הראל 1.0	2769	261			-303
הראל 5.0	2257 מ		-119	-5.0	-78.0
ספנות הספנ' 0.1	24300 תב	100	-2700	-10.0	-167
ספנות הספ' 0.5א	12800 תב	400	-800	-5.9	-980
קרוד 0.1	1400 תב	4525	-100	-6.7	-8400
קרוד 1.0	400	53118			+9536
מוסכי ערוכה 0.1	3499	1076			-41.0
מוסכי ערוכה 0.5	1558	5553	-10	-.6	-4076
קוננטרסים 0.1	4000	211	+20	+.5	+72.0

שערי אגרות חוב

הסידרה	השער	השינוי בנקי
4% מלווה פיתוח (100% הצמדה)		
ש4001	628079.0	
ש4002	620727.0	
ש4003	620318.0	+18000
ש4004	686674.0	
4.25% מלווה מדינה (שנתי)		
ק־331 תשואה 2.34%		
4101	358.7	+.3
ק־332 תשואה 2.83%		
4102	143.1	-.4
4103	137.6	-.3
4104	133.3	-.3
4301	133.3	-.3
ק־333 תשואה 2.84%		
4302	126.9	-.7
4303	126.1	-.6
4304	124.2	-.6
ק־335 תשואה 3.02%		
4305	113.1	+1.3
ק־338 תשואה 3.31%		
4105	109.4	-.4
4106	106.6	-.4
4107	103.3	-.4
4108	101.5	-.4
ק־339 תשואה 3.26%		
4109	99.3	+.1
4110	98.2	+.1
ק־351 תשואה 3.34%		
4201	122.7	-.5
4202	120.6	-.4
4203	118.3	-.4
4204	114.1	-.5
4205	115.1	-.5
ק־352 תשואה 3.38%		
4206	112.8	-.3
4207	112.4	-.4
4208	110.9	-.4
4209	108.5	-.4
4210	105.7	-.4
4211	102.5	-.4
ק־353 תשואה 3.25%		
4212	101.3	-.5
4213	98.9	-.5
3% מלווה מדינה (גליל)		
ק־201 תשואה 2.60%		
ש3601	38724.0	+150.0
ש3602	35658.0	+139.0
ש3603	33169.0	+132.0
ק־202 תשואה 2.67%		
ש3604	29762.0	[illegible]
ש3605	27822.0	+241.0
ש3606	25605.0	+251.0
ק־203א תשואה 2.36%		
ש3607	24803.0	+19.0
ק־203ב תשואה 2.80%		
ש3608	22363.0	-64.0
ק־1203 תשואה 2.90%		
ש3609	21216.0	-220.0
ק־204 תשואה 2.49%		
ש3611	18766.0	-280.0
ק־1204 תשואה 2.38%		
ש3612	18663.0	+14.0
ק־205א תשואה 2.35%		
ש3613	17583.0	-92.0
ק־205ב תשואה 2.15%		
ש3614	17014.0	+150.0
ק־1205 תשואה 2.25%		
ש3615	15652.0	+44.0
ק־205 תשואה 2.16%		
ש3616	14386.0	+11.0
ק־206 תשואה 2.25%		
ש3617	13519.0	+183.0
ש3618	12832.0	+177.0
ש3619	11806.0	+166.0
ק־207 תשואה 2.59%		
ש3620	10995.0	-137.0
ש3621	10445.0	-132.0
ש3622	9418.0	-122.0
ק־208 תשואה 2.65%		
ש3623	8816.0	-163.0
ש3624	8470.0	-156.0
ק־209 תשואה 2.33%		
ש3625	7860.0	+14.0
ש3626	7272.0	+13.0
ש3627	6746.0	+12.0
ק־210 תשואה 2.47%		
ש3628	6167.0	-24.0
ש3629	5779.0	-23.0
ש3630	5465.0	-21.0
ק־211 תשואה 2.45%		
ש3631	5024.0	-48.0
ש3632	4735.0	-45.0
ש3633	4473.0	-44.0
ק־212 תשואה 2.62%		
3634	3904.0	-41.0
ש3635	3692.0	-39.0
ש3636	3628.0	-38.0
ק־213 תשואה 2.49%		
ש3637	3433.0	+1.0
ש3638	3196.0	
ש3639	2927.0	+1.0
ק־214 תשואה 2.45%		
ש3640	2416.0	-6.0
ש3641	2095.0	-5.0
ק־215 תשואה 2.65%		
3642	1851.0	-8.0
ש3643	1606.0	-6.0
ק־216 תשואה 2.67%		
3644	1430.0	-8.0
3645	1290.0	-7.0
4.25% מלווה מדינה (גליל)		
ק־231 תשואה 3.40%		
3701	1076.0	-27.0
ק־251 תשואה 3.70%		
3751	332.9	-.9
ק־252 תשואה 3.65%		
3752	134.6	+1.0
3753	129.3	+1.0
ק־253 תשואה 3.55%		
3901	126.1	+1.3
3902	120.0	+1.2
3903	119.2	+1.2
3904	117.3	+1.3
ק־254 תשואה 3.64%		
3754	117.7	-1.9
3755	113.4	-1.9
3756	109.4	-1.9
3757	110.4	-1.8
ק־255 תשואה 3.72%		
3758	107.7	-.8
3759	107.3	-.9
3760	105.9	-.8
3761	103.6	-.8
3762	100.8	-.9
3763	97.7	-.9
ק־256 תשואה 3.75%		
3764	95.7	
3765	93.4	
3766	92.4	+1
ק־271 תשואה 3.69%		
3791	98.7	-.9
3792	96.9	-.9
ק־291 תשואה 3.70%		
3826	116.8	+.1
3827	114.5	+.1
3828	110.5	
3829	111.5	+.1
ק־292 תשואה 3.69%		
3830	109.5	-1.5
3831	109.1	-1.5
3832	107.6	-1.5
3833	105.3	-1.5
3834	102.5	-1.5
ק־311 תשואה 3.64%		
3861	103.6	-.6
מלווה פיתוח ומדינה 4%—6%—7% (80% הצמדה)		
ש3210	205100.0	-1000.0
ש3211	201900.0	
ש3212	197100.0	+1000.0
ש3213	191700.0	
ש3214	181045.0	+700.0
6%		
ש3501	177800.0	
ש3502	177750.0	
ש3503	165574.0	
ש3504	155580.0	+200.0
ש3505	154400.0	
7%		
ש3521	152208.0	+700.0
ש3522	144708.0	
ש3523	138900.0	
ש3524	139800.0	
ש3525	136500.0	-1040.0
ש3526	143000.0	
ש3527	138300.0	-2000.0
ש3528	136670.0	
ש3529	136050.0	
ש3530	132950.0	
ש3531	132500.0	
ש3532	128600.0	
ש3533	128200.0	
ש3534	119800.0	-2160.0
ש3535	120850.0	
ש3536	120800.0	
ש3537	118880.0	-2000.0
ש3538	113700.0	
ש3539	113430.0	
ש3540	113300.0	
ש3541	108750.0	-1000.0
ש3542	109150.0	
ש3543	102550.0	-1400.0
ש3544	102300.0	-2080.0
ק־701 תשואה 1.57%		
ש3545	101209.0	-283.0
ש3549	95712.0	-283.0
ש3552	87958.0	-275.0
ש3554	87913.0	-291.0
ש3555	87913.0	-291.0
ק־702 תשואה 1.55%		
ש3546	101812.0	-296.0
ש3547	101502.0	-298.0
ש3548	101348.0	-298.0
ש3550	96284.0	-295.0
ש3551	95273.0	-296.0
ק־703 [illegible]		
ש3553	87348.0	-109.0
ק־704 תשואה 1.53%		
ש3556	87394.0	-274.0
ש3558	87417.0	-287.0
ש3559	84295.0	-278.0
ש3560	79914.0	-276.0
ק־705 תשואה 1.40%		
ש3557	88579.0	+66.0
ש3572	80709.0	+60.0
ק־706 תשואה 1.66%		
ש3561	79394.0	-158.0
ש3571	79891.0	-159.0
ק־707 תשואה 1.50%		
ש3573	79927.0	-639.0
ש3574	75689.0	-591.0
ש3577	73767.0	-615.0
ש3578	68095.0	-570.0
ק־708 תשואה 1.56%		
ש3575	73258.0	-106.0
ש3576	72979.0	-107.0
ש3579	67436.0	-105.0
ק־709 תשואה 1.28%		
ש3580	63405.0	+76.0
ש3581	57763.0	+70.0
ש3582	53338.0	+66.0
ק־710 תשואה 1.66%		
ש3583	49159.0	-283.0
ש3584	46820.0	-278.0
ש3585	44421.0	-273.0
ק־711 תשואה 1.52%		
ש3586	40443.0	-213.0
ש3588	40454.0	-220.0
ש3589	36929.0	-200.0
ק־712 תשואה 1.53%		
ש3587	40658.0	-255.0
ש3591	38649.0	-237.0
ש3592	38590.0	-238.0
ש3593	38502.0	-238.0
ק־713 תשואה 1.40%		
ש3590	38399.0	+137.0
ש3595	36633.0	+133.0
ק־714 תשואה 1.09%		
ש3594	37187.0	+27.0
ש3596	35596.0	+26.0
ש3597	35437.0	+26.0
5% מלווה פיתוח ומדינה (בחירה במלוה צמודה)		
ש2001	148000.0	-500.0
ש2002	149500.0	
ש2003	142600.0	
ש2004	143800.0	
ש2005	135300.0	
ש2006	135600.0	
ש2007	133244.0	
ש2008	135700.0	+200.0
ש2009	137900.0	
ש2010	137500.0	
ש2011	134650.0	+100.0
ש2012	134300.0	
ש2013	134100.0	
ש2014	133100.0	-100.0
ש2015	130000.0	
ש2016	132400.0	
ש2017	129000.0	
ש2018	130000.0	
ש2019	127200.0	
ש2020	122800.0	
ש2021	123400.0	
ש2022	115900.0	
ש2023	120900.0	-100.0
ש2024	109200.0	
ש2025	109850.0	
ש2026	109550.0	
ש2027	105600.0	+200.0
ש2028	106600.0	+200.0
ש2029	100800.0	
ש2030	102700.0	
ש2031	97500.0	
ק־101 תשואה 0.90%		
ש2032	101013.0	+74.0
ש2034	95575.0	+69.0
ק־102 תשואה 1.54%		
ש2033	93467.0	+242.0
ש2035	85897.0	+230.0
ק־103 תשואה 1.60%		
ש2036	86670.0	+232.0
ש2038	85225.0	+234.0
ש2040	82136.0	+233.0
ק־104 תשואה 1.60%		
ש2037	84238.0	-2131.0
ש2039	81247.0	-2146.0
ק־105 תשואה 1.41%		
ש2041	77331.0	+548.0
ש2052	71268.0	+525.0
ק־106 תשואה 1.37%		
2051	78192.0	+497.0
ק־107 תשואה 1.60%		
ש2053	71692.0	+54.0
ש2055	66294.0	+49.0
ק־108 תשואה 1.62%		
ש2054	65547.0	+49.0
ש2056	60713.0	+46.0
ק־109 תשואה 1.55%		
ש2057	61480.0	+415.0
ש2059	55954.0	+389.0
ק־110 תשואה 1.35%		
ש2058	55662.0	+41.0
ש2060	51396.0	+38.0
ק־111 תשואה 1.63%		
ש2061	38921.0	+27.0
ש2062	36668.0	+28.0
ש2063	34974.0	+26.0
[illegible]		
ם 19	103.2	
ם 20	101.4	-.6
ם 21	102.3	01/04/87
ם 22	100.0	-1.2
ם 23	94.2	-1.8
ש24	92.6	
ש25	93.0	+.2
ש26	93.8	+1.8
ש27	92.5	+.6
ש28	94.3	
ש29	91.0	-1.0
ש30	98.8	+1.3
ש31	98.2	-.8
32	92.5	+1.5
33	99.6 מ	31/03/87
פר"ג 34	99.5	+.5
פר"ג 35	99.2	
פר"ג 36	105.2	
קרן R1	97.4	-8.0
לישם ב 1	104.0	-1.0
סלה 11	102.5	-.3
אגרות חוב בלתי מתבלות במס		
מב"כ 24 ש	86.1	28/12/86
מב"כ 25 ש	87.7	01/04/87
מב"כ 26 ש	85.1	26/01/87
מב"כ 28 ש	83.2	26/03/87
מב"כ 30 ש	86.8	01/04/87
אגרות חוב צמודות (70% הצמדה)		
ש6001	118038.0 פ	+3438.0
ש6002	106000.0	29/03/87
ש6003	104800.0	22/03/87
ש6004	101610.0	23/03/87
אגרות חוב צמודות, ריבית קבועה (דרמון)		
סד' 2501	171.6	+.6
סד' 2502	168.5	-1.0
סד' 2503	162.5	+.5
סד' 2504	161.6	-.5
סד' 2505	155.4	+.1
סד' 2506	150.1	+.1
סד' 2507	144.3	+.8
ק־604 תשואה 6.00%		
[illegible]		
ק־901 תשואה 10.00%		
7001	245.6	
7002	238.0	-5.0
ק־902 תשואה 9.45%		
7003	230.3	+5.5
7004	212.1	+5.2
ק־903 תשואה 10.00%		
7005	195.6	+2.8
ק־904 תשואה 10.20%		
7006	183.2	+.2
ק־905 תשואה 10.20%		
7007	170.6	+.2
7008	162.0	+.3
ק־906 תשואה 10.10%		
7009	157.2	+1.1
ק־907 תשואה 10.11%		
7010	153.9	+.6
ק־908 תשואה 10.10%		
7011	145.4	+.7
7012	140.2	+.7
ק־909 תשואה 9.89%		
7013	133.1	+.2
ק־910 תשואה 10.06%		
7014	115.3	+.2
ק־911 תשואה 10.32%		
7015	94.9	+.2
7016	93.9	+.2
7017	96.0	+.1
7018	95.8	+.1
7019	96.2	+.1
7020	96.0	+.2
7021	95.1	+.2
7022	94.7	+.1
ק־951 תשואה 10.15%		
7201	92.8	-.1
7202	91.0	-.1
7203	90.7	
7204	91.1	
7205	91.2	
אגבתי צמוד דולר ריבית משתנה		
ק־801 תשואה 3.05%		
ש6101	12988.0	+9.0
ק־802 תשואה 3.79%		
ש6102	7600.0	+8.0
ק־803 תשואה 3.72%		
ש6103	6883.0	+86.0
ק־804 תשואה 3.85%		
ש6104	6800.0	-37.0
ש6105	5967.0	-55.0
ק־805 תשואה 3.80%		
ש6106	5801.0	+4.0
ש6107	5587.0	+4.0
ק־806 תשואה 4.20%		
ש6108	8932.0	+2.0
ש6109	5737.0	+2.0
ש6110	5672.0	+3.0
ק־807 תשואה 4.30%		
ש6111	3849.0	-25.0
ש6112	2955.0	-24.0
ק־808 תשואה 4.70%		
ש6113	1946.0	-19.0
ק־821 תשואה 4.85%		
ש6151	784.8	+1.2
ש6152	751.5	+1.2
ק־822 תשואה 5.08%		
ש6153	647.8	+7.5
ש6154	685.8	+7.3
ק־823 תשואה 4.77%		
ש6155	418.8	+.2
ק־824 תשואה 5.08%		
ש6156	331.5	-3.2
ק־825 תשואה 5.10%		
ש6157	245.9	+.4
ש6158	232.8	+.3
ק־826 תשואה 5.10%		
6159	197.8	-2.3
ק־827 תשואה 5.10%		
6160	185.5	-2.0
6161	179.2	-2.0
ק־828 תשואה 5.10%		
6162	161.7	+.7
ק־829 תשואה 5.10%		
6163	150.2	+.1
6164	144.3	
ק־830 תשואה 5.10%		
6165	135.6	-1.5
ק־831 תשואה 5.10%		
6166	128.2	+.2
6167	125.4	+.2
6168	123.4	+.2
ק־832 תשואה 4.88%		
סד' 6169	116.7	+1.5
ק־833 תשואה 4.89%		
6170	111.6	+1.1
ק־834 תשואה 4.94%		
6171	78.4	+1.5
6172	77.8	+1.4
ק־851 תשואה 5.10%		
6801	86.5	+.1
אגח צמודות מט"ח – פרטים		
גוש־זיו 86	1071.0	+10.0
אכביש 85	190.0	
אכחיש 85	1155.0	
אלסינט א'	1905.0	+20.8
אלסינט ב'	1244.0	-30.8
פוליטים 85	765.0	-5.0
תדיראן 84	97.1	-.8
תדיראן 85	381.0	

שערי קרנות נאמנות

הקרן	מחיר היחידה	מחיר הפדיון
אב	5776.62	5697.67
אבוקה	576.29	565.31
אגוז	240.55	235.94
אדיר	1594.64	1563.26
אודים	3077.18	3018.29
אופיר	1824.46	1810.48
אור	420.02	411.18
אורין	154.22	151.12
אורלי	260.57	258.65
אורן	787.97	772.84
אייל	3776.28	3705.99
אירום	5316.77	5202.03
איתן	706.36	692.14
אלון	573.84	562.05
אלמוג	658.72	650.70
ארז	799.35	784.1
אש	202.19	201.21
אשל	181.42	177.89
אתרוג	231.60	229.41
בדולח	2963.98	2908.21
ברוש	555.03	544.50
ברק	575.51	564.40
ברקת	837.84	833.77
גבים	1496.79	1486.86
גבע	1052.18	1037.02
גורן	727.64	724.46
גיא	9687.79	9544.20
גיל	3344.74	3282.46
גלית	608.16	601.01
דוברן	440.66	436.51
חכימת	754.80	745.94
חלב	222.64	217.89
חזון	1468.74	1441.54
זהב	255.92	250.90
דליה	560.13	558.17
ורד	466.13	457.66
דקל	488.76	479.47
הדס	466.76	462.60
הדר	519.99	510.48
זהבית	2803.51	2745.00
זוהר	20142.27	19848.86
זיו	18490.83	18220.77
זמיר	1219.21	1196.15
חדוה	149.27	145.97
חלמיש	128.83	128.27
חלמיש*		
חן	135.61	135.07
טופז	1344.20	1313.41
טל	5778.52	5699.26
יובל	826.71	811.04
יהלום	2785.09	2735.09
יסודות	451.85	447.65
ישרה	668.57	654.04
כוכב	1382.84	1356.35
כנור	131.51	128.95
כלנית	616.43	614.11
כספית	715.05	711.42
כרמל	148.86	145.91
כתר	1153.49	1158.99
להב	4716.27	4627.75
למשקיע	117753.65	115576.80
לפיד	473.23	464.10
לקס	1720.37	1685.85
לשם	971.13	966.79
מגמר	1245.34	1221.63
מבטח	3601.63	3569.21
מגן		
מגון	3669.53	3635.21
מגל	768.08	761.51
מור	2243.12	2211.68
מורן	1004.75	1000.66
מלאה	27824.09	27307.64
מימד	939.35	920.91
מעוף	4867.18	4775.64
מפ"ר	763.79	749.28
מקשה	999.95	995.67
מרגלית	1581.91	1551.82
מרווח	115.32	114.93
מרום	1229.54	1205.95
נגוה	28352.41	27946.03
נסיך	1101.05	1096.56
נטע	546.14	535.38
נילי	7693.89	7584.97
סביון	669.38	666.81
סגולה	132.09	129.49
סלע	978.57	974.19
סנונית	721.32	707.37
ספיר	876.36	860.17
ספיר*		
עדיר	978.90	960.69
עידית	2775.12	2763.49
עידן	474.65	467.94
עמבר*	1189.86	1164.33
ענת	2871.50	2843.68
עפרוני	674.36	659.78
ערמון		
פ"א	1710.28	1698.43
צבר	554.71	543.71
צופית	761.68	746.98
צוק		
צמיד	1011.72	990.60
צבירה	568.41	560.44
צברה	1752.50	1717.76
קלע	2380.76	2368.88
רהבית	20153.34	19960.02
רימון	119.16	118.92
רקפת	781.29	767.30
רעות	759.00	742.61
שביט	809.33	793.80
שחם	932.00	922.68
שירה	452.03	448.75
שכיר	364.29	361.64
שנהב	1062.76	1058.16
שסק	1031.10	1006.42
שקד	177.38	173.87
תאנה	258.93	256.59
תדהר	620.22	617.13
תירוש	505.84	503.65
תמר	217.09	212.97
תמח	181.53	180.02
תרשיש*	1415.79	1405.72
תשרי	491.42	484.63

שערי מטבע חוץ ביום 2.04.87

המטבע	השינוי	בנקנוטים לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	העברות והמחאות לאומי קניה	לאומי מכירה	הפועלים קניה	הפועלים מכירה	דיסקונט קניה	דיסקונט מכירה	שער יציג
1 דולר ארה"ב	+0.002	1.56	1.63	1.56	1.64	1.56	1.63	1.5980	1.6180	1.5975	1.6175	1.5980	1.6181	1.6080
1 מארק גרמני	-0.005	0.85	0.89	0.86	0.90	0.86	0.90	0.8747	0.8856	0.8741	0.8850	0.8753	0.8864	0.8798
1 ליש"ט	-0.013	2.48	2.59	2.51	2.63	2.50	2.62	2.5424	2.5742	2.5591	2.5910	2.5432	2.5752	2.5615
1 פרנק צרפתי	-0.001	0.25	0.27	0.25	0.27	0.25	0.27	0.2629	0.2662	0.2629	0.2662	0.2626	0.2659	0.2645
100 ינים יפאניים	—	1.06	1.11	1.07	1.12	1.07	1.12	1.0878	1.1014	1.0876	1.1011	1.0882	1.1018	1.0935
1 גילדן הולנדי	-0.003	0.76	0.79	0.76	0.80	0.76	0.80	0.7750	0.7847	0.7734	0.7831	0.7746	0.7843	0.7797
1 פרנק שוויצרי	-0.003	1.02	1.07	1.03	1.08	1.03	1.08	1.0472	1.0603	1.0455	1.0586	1.0478	1.0610	1.0534
1 כתר שוודי	-0.001	0.25	0.26	0.25	0.26	0.24	0.26	0.2509	0.2541	0.2509	0.2540	0.2510	0.2541	0.2524
1 כתר נורבגי	—	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2329	0.2358	0.2327	0.2356	0.2328	0.2358	0.2344
1 כתר דני	-0.001	0.23	0.24	0.23	0.24	0.22	0.24	0.2319	0.2348	0.2320	0.2348	0.2320	0.2349	0.2334
1 מארק פיני	-0.001	0.35	0.36	0.35	0.37	0.35	0.37	0.3573	0.3617	0.3565	0.3610	0.3571	0.3615	0.3595
1 דולר קנדי	—	1.19	1.25	1.20	1.26	1.19	1.26	1.2212	1.2365	1.2199	1.2351	1.2198	1.2352	1.2287
1 דולר אוסטרלי	—	1.04	1.14	1.08	1.17	1.09	1.17	1.1250	1.1391	1.1239	1.1379	1.1242	1.1383	1.1320
1 ראנד דרא"פ	-0.005	0.51	0.61	0.53	0.79	0.50	0.69	0.7806	0.7904	0.7800	0.7897	0.7830	0.7928	0.7857
10 פרנקים בלגיים	-0.001	0.41	0.43	0.41	0.44	0.41	0.43	0.4212	0.4265	0.4226	0.4279	0.4223	0.4276	0.4251
10 שילינגים אוסטריים	-0.004	1.21	1.27	1.22	1.28	1.22	1.28	1.2441	1.2596	1.2431	1.2586	1.2440	1.2597	1.2518
1000 לירטות איטלקיות	-0.005	1.19	1.26	1.20	1.28	1.20	1.28	1.2283	1.2437	1.2275	1.2429	1.2264	1.2418	1.2347
1 "סל" (ECU)	-0.007	—	—	—	—	—	—	1.8137	1.8364	1.8126	1.8352	—	—	1.8249
1 דינר ירדני	+0.005	4.48	4.75	4.35	4.63	4.41	4.71	—	—	—	—	—	—	4.6873
10 לירות לבנוניות		—	—	0.13	0.14	0.12	0.16	—	—	—	—	—	—	0.1423
1 לירה מצרית	+0.001	0.65	0.69	0.76	0.81	0.75	0.81	—	—	—	—	—	—	0.8040

זה לא היה הערב של ה„צהובים"

טרייסר מילאנו זכתה בגביע אירופה לאלופות משום שהיתה הקבוצה הטובה יותר [illegible] מכבי 69:71 • המשחק איבד כמעט בכל הספקטים של משחק גמר [illegible] את הדעת • בסיום המחצית 33:36 למכבי עוד השתעשעו [illegible] יבוא השיפור במשחק • ההתרגשות והעצבנות גרמו ביטול הריכוז של הישראלים ושגיאות משנים בדקות האחרונות [illegible] של ג'מצ'י מנע ממכבי את האפשרות לחשוב ואולי אפילו לנצח • גם האיטלקים לא היו נקיים משגיאות [illegible] של הישראלים יותר וכאשר חסר הכוחות [illegible] הספיק להם כדי לזכות בגביע

לי ג'ונסון קולט את הכדור כאשר מגגין (מימין) ופיטיס (משמאל) מכניסים אותו ל"סנדוויץ'" איטלקי, אמש בלוזאן

מאת ברוך רנון
שליחנו המיוחד

(לוזאן, מלשכתנו). שחקני אלופת איטליה, טרייסר מילאנו, יכבשו אמש את אירופה בדם, יזע ודמעות. האיטלקים גברו במשחק הגמר, המבוך והמרתק על מכבי ת"א בתוצאה 69:71 (36:33).

יאמר מייד, משחק טוב לא היה אמש באולם "מאלי". שתי הקבוצות ויתרו מראש על משחק יפה לטובת משחק הגנתי נוקשה וחריף, שלא אחת גלש לפסים לא ספורטיביים.

למזלם הרע של המכבים סבל קווין מאגי מכאבים עזים ברגלו. עובדה זו מנעה ממנו לקלוע את מנת הנקודות הרגילה שלו במשחקי גביע אירופה (26 נקודות למשחק) ופגעה קשות בתפקוד חבריו. רק לי ג'ונסון.

ביכולת קליעה טובה ומשחק הגנה טוב של חבריו, מנעו משחקני מילאנו לברוח מהמכבים כבר בדקות הפתיחה.

גם שחקני מילאנו לא היו במיטבם. הם הירבו להחטיא ממצבי קליעה נוחים ולעיתים אף הם איבדו כדורים פשוטים, אך ניסיונם הרב של פרמייר, דאנטוני, מגגין ומקאדו סייע להם לזכות בנצחון בסיום.

האוירה באולם היתה חמה כבר שעתיים לפני שריקת הפתיחה. אלפי אוהדים איטלקים שהגיעו ממילאנו הפכו עולמות ועודדו את אליליהם ללא הרף. גם הישראלים לא טמנו את ידם בצלחת וכך נוצרה באולם אוירה סטגנית, שגרמה להתרגשות רבה.

על הדקות האחרונות של המשחק ודאי עוד ידובר רבות, אבל הבל שהמכבים הגיעו למצב כזה. הם לא ניצלו את חולשת כוכבי מילאנו במחצית הראשונה ולא הצליחו ליצור לעצמם פער נקודות משמעותי, בעת רגעי המשבר שפקדו את האיטלקים. אבל לאור האוירה המתוחה ה"מלחמה" שהיתה בעת המשחק, קשה לבוא בטענות אל חניכיו של צבי שרף.

במחצית הראשונה חזו הצופים במשחק נוקשה וחריף. שתי הקבוצות גילו עצבנות רבה. שחקני החוץ הירבו להחטיא, וכולם התרכזו במשחק הגנה נוקשה. המשחק ההגנתי הנוקשה בא לידי ביטוי במשחקם החלש של שחקני הציר בהתקפה. בוב מקאדו הירבה להחטיא גם מרחוק וגם מתחת לסלים. רק כמה חסימות שלו בהגנה ושתי מסירות מצויינות לפרמייר הזכירו לצופים את עברו המרשים של מקאדו.

גם קן בארלו לא היה במיטבו. הוא הירבה להחטיא ממצבי קליעה נוחים ולעיתים אף איבד כמה כדורים חשובים. רוברטו פרמייר קלע אומנם 11 נקודות, אך הוא הירבה להחטיא ואף לבצע עבירות מיותרות, דבר שעלה לו בעבירה שלישית כבר בדקה ה־16. מייק דאנטוני ניסה את כוחו בזריקות מבחוץ, אך גם ידו לא היתה מכוונת. דינו מגגין שיחק בכח רב מאופסת מתחת לסלים, אך בהתקפה היה חלש.

גם מכבי לא היתה בשיאה. קווין מאגי לחם כארי בהגנה, אך בהתקפה הוא הירבה להחטיא ולא אחת הוא נחסם בקלות ע"י ענקי מילאנו. לי ג'ונסון ביצע את המוטל עליו בהגנה, אבל הוא הירבה להחטיא זריקות עונשין. הוא החטיא חמש זריקות מתוך שמונה.

הלחץ האדיר שהפעילו האיטלקים על שחקני הפנים, אילץ את שחקני החוץ להתעלות על עצמם. דורון ג'מצ'י קלע כמה נקודות חשובות מרחוק, אך הוא נאלץ לפנות את מקומו לברקוביץ, בגלל פגיעה בגבו בעת פריצה לסל.

מחליפו, מיקי ברקוביץ, שיחק בהתלהבות רבה, אבל הוא הירבה להחטיא ממצבי קליעה נוחים. רק שתי פריצות מהירות שלו לסל הזכירו את ימיו הגדולים.

חן ליפין שמר אישית לחוצה על מייק דאנטוני, אך הוא לא היה בשיאו. מחליפו, מוטי ארואסטי גילה התלהבות רבה מידי והוא ביצע ארבע עבירות עוד לפני שריקת סיום של המחצית הראשונה.

גם האודי לאסוף ביצע יותר מידי עבירות אישיות (שלוש) במשך המחצית הראשונה, אבל הוא שמר ללא דופי על בוב מקאדו. גרג קורנליוס גילה חוסר בטחון בהתקפה, אבל בהגנה הוא ביצע את המוטל עליו.

פתיחת המשחק היתה עצבנית. ג'ונסון קלע את הסל הראשון במשחק – 0:2. פרמייר הגיב בסל מהפינה – 2:2. שחקני מכבי קלעו שני סלים רצופים, אך מילאנו מיהרה להגיב – 6:6. בהמשך התנהל באולם משחק שקול והפכפך. אף קבוצה לא הצליחה לברוח מיריבתה. הרוחות במגרש התלהטו לעיתים קרובות, בעיקר בגלל מאבקים חריפים בין מגגין לבין מאגי, שאף ספגו עבירה טכנית בעקבות תקרית ביניהם.

שחקני מילאנו הצליחו ליצור לעצמם בדקה ה־8 פער של ארבע נקודות – 13:17, אך המכבים לא נשברו – 19:19. שחקני מכבי החמיצו באותן דקות כמה הזדמנויות נוחות לברוח מיריבתם. האשם בכך היה לי ג'ונסון, שהחטיא ללא הרף מקו העונשין.

המשחק ההפכפך נמשך בכל דקות המחצית המרתקת. רק בשניות הסיום הצליח דורון ג'מצ'י להעניק לחבריו יתרון – 33:36.

גם במחצית השניה נמשך המשחק השקול והמרתק. היתרון עבר מקבוצה לקבוצה. במחצית זו גילה מייק דאנטוני שיפור ניכר ביכולתו, התעורר מתרדמתו והתחיל להניע את משחק קבוצתו. גם בוב מקאדו שיפר את אחוזי הקליעה שלו. הוא ניצל את שמירתו הלקויה של גרג קורנליוס והחל לשפר את אחוזי הקליעה שלו.

רוברטו פרמייר התגלה במלוא גדולתו. דווקא לאחר ספיגת העבירה הרביעית, הוא החל לקלוע ברציפות רבה והיה אחד מהגורמים החשובים לנצחון קבוצתו.

במכבי היה לי ג'ונסון משכמו ומעלה. הוא החל לקלוע מכל מצב וגם בהגנה הוא היה במיטבו. דורון ג'מצ'י לא היה בשיאו והוא לא דייק ברוב קליעותיו. קווין מאגי סבל מכאבים עזים ברגלו ומשחק ההתקפה שלו המשיך לצלוע, למרות שיפור מה במשחקו לעומת המחצית הראשונה.

הבעיה הגדולה של מכבי במחצית זו היתה נעוצה ביכולתם המפושרת של חן ליפין ומוטי ארואסטי. ליפין לא הצליח להניע את משחק חבריו כמצופה ומיעט לפסם בכדורים את השחקנים הגבוהים. מוטי ארואסטי ביצע את העבירה החמישית ללא שום צורך והוא מצא עצמו על ספסל המחליפים.

האמת היא, כי מכבי היתה ראויה לנצחון בדיוק כמו יריבתה, אבל במשחקים מהסוג הזה צריך גם הרבה מזל ואת זה לא היה למכבי אמש.

שחקני מילאנו הוליכו ברוב שלבי המחצית השניה בהפרש שנע בין 2 ל־6 נקודות. אבל המכבים לא ויתרו והצליחו לשוב כל פעם מחדש לתמונת המשחק. בדקות הסיום התנהל במגרש מותחן כדורסל מרתק, שכמותו טרם נראה השנה במשחקי גביע אירופה. שחקני מילאנו נראו בטוחים בנצחונם, כשעלו ליתרון – 65:69, אבל ג'ונסון דאג להשאיר את חבריו בתמונת המשחק, לאחר שניצל את העבירה החמישית של מייק דאנטוני, שיצא בסערה מהמשחק.

במצב של 69:71 יצאו שחקני מילאנו להתקפה, שבסיומה נזקפה עבירה לזכות פרמייר, אך הכוכב האיטלקי החטיא את זריקת העונשין הראשונה. למזלם של האיטלקים גם שחקני מכבי איבדו את הכדור.

שחקני מילאנו יצאו להתקפה האחרונה במשחק. כשנותרו 16 שניות לסיום המשחק מסר מקאדו מסירה מצויינת למגגין, שהחטיא כטירון מתחת לסל.

במצב זה קם הקהל על רגליו. למכבים היו 16 שניות, כדי להשוות את התוצאה או אפילו לזכות בנצחון. שחקני מילאנו שמרו בנוקשות רבה על שחקני הפנים של מכבי. עובדה זו אילצה את ליפין להשהות את הכדור עד שיתפנה שחקן לזריקת הכדור המכריע לסל. ג'מצ'י קיבל את הכדור, כשנותרו שתי שניות לסיום. פרמייר לא איפשר לו לזרוק לסל, אך ג'מצ'י זרק בכל זאת והכדור לא הגיע אפילו לחישוק של הסל ובוב מקאדו מיהר לקלוט את הכדור ולתת את האות לחגיגה הגדולה.

בין אלפי הישראלים שחזו במשחק היה גם הנשיא חיים הרצוג, הנמצא בשוייץ בביקור ממלכתי. חבל שנוכחותו של הנשיא לא הועילה לשחקני האלופה הישראלית.

שפטו דובים מיוון וחיך מפולין לעיני 10,000 צופים באולם מאלי בלוזאן.

נקודות למילאנו: פרמייר (23), מקאדו (21), בארלו (18), דאנטוני (7), מגגין (2).

נקודות למכבי ת"א: ג'ונסון (24), מאגי (16), ג'מצ'י (15), ברקוביץ (9), לאסוף (4).

ברקוביץ: קיבלנו הזדמנות בסיום אך החמצנו אותה

מאת ברוך רנון
שליחנו המיוחד

(לוזאן, מלשכתנו). אלפי אוהדי טרייסר מילאנו יצרו אוירת קרנבאל בסיום המשחק המרתק של קבוצתם מול מכבי ת"א. הם שרו בקולי קולות גם ברחובותיה השלווים של לוזאן ועוררו התרגשות אפילו בקרב האוהדים הישראלים, שקיבלו שער מאלף בשמחה איטלקית.

גם שחקני מילאנו חגגו. הם חיבקו ממשכבת איש את חברו ושפכו שמפניה על כל מי שניקרה בדרכם. מאמנם המצליח, דן פטרסון, מיהר לשוב למציאות ולאחר המחמאות, שהוא העניק למכבי ת"א, הוא מיהר לנתח את הסיבות לנצחון קבוצתו: „זה היה אחד ממשחקי הגמר הטובים ביותר בתולדות משחקי גביע אירופה לאלופות. ההגנות של הקבוצות היו מעולות, אבל ההתקפות היו חלשות, לכן התוצאה שהושגה בסיום היתה נמוכה". לדעתו של פטרסון גיבור המשחק היה קן בארלו, שבמחצית הראשונה קלע כמה סלים חשובים, שלא איפשרו לשחקני מכבי ת"א לברוח. פטרסון דחה בתוקף את השמועות על פרישתו ממילאנו ובואו האפשרי לישראל. „אני נשאר במילאנו", הוא ציין בחיוך.

במחנה הישראלי היתה אוירה שפופה. השחקנים מיאנו להשלים עם אובדן הנצחון בשניות הסיום, כפי שביטא זאת מיקי ברקוביץ: „זה עצוב מאוד להפסיד כך את גביע אירופה. קיבלנו הזדמנות מצויינת בשניות הסיום, אבל החמצנו אותה".

מאמן הקבוצה, צבי שרף, שיבח את משחק הלחימה של שחקניו. „זה היה משחק פיזי. נתנו פייט חזק. לדעתי זה היה משחק גמר מעולה. הפסדנו את המשחק בגלל ההחטאות הרבות מקו העונשין".

גם ליאון ואנדל בעל הניסיון העשיר בארגון משחקי גמר, הסכים עם המאמן הישראלי: זה היה משחק הגמר הטוב ביותר שאני זוכר".

קווין מאגי נראה עצוב במיוחד. הוא הגיע בצליעה אל אשתו וילדיו והרגיש, כי הוא לא היה בכושר משחק טוב, בגלל פציעתו.

למרות האכזבה הרבה במחנה הישראלי, התחושה היא, כי מכבי היתה שותפה לאחת מההצגות הטובות ביותר, שנראו בשנים האחרונות בזירת הכדורסל האירופית.

חיפה וירושלים עשויות לצאת נשכרות מהעימות חולון–חדרה

מאת שמואל מל

מפגש הצמרת בו תארח הפועל צפריירים חולון את הפועל חדרה יעמוד במוקד משחקי המחזור ה־23 בליגה הארצית. לתוצאות המשחק יהיו השפעה על המשך המאבק של הקבוצות במאבק על כרטיס העליה ללאומית.

הנהנות העיקריות מהמאבק תהיינה שתי הראשונות – הפועל מחיפה ומירושלים – שיארחו בביתן קבוצות תחתית. חיפה את סוגרת הטבלה, הפועל דימונה וירושלים את הפועל מרמורק.

הכח ר"ג המנסה להחלץ ממצב הביש שלה, תארח את בית"ר נהריה בדרבי תחתית. שני מפגשי מרכז טבלה יפגישו את הפועל עכו עם הפועל יהוד ואת הפועל טבריה עם הפועל בית־שאן.

מכבי רמת־עמידר תתמודד עם בית"ר רמלה בעוד מכבי שעריים תארח את הרמת־גנית השלישית, הפועל.

הכח ר"ג – נהריה
להכח המנסה לברוח מהתחתית תינתן מחר הזדמנות מצויינת לזכות בשלוש נקודות שעה שתארח את בית"ר נהריה, הלפני אחרונה. הכח בתנופה תנצל את ביתיותה ועדיפותה כדי לתקוע מסמר נוסף בארון הירידה של האורחים מהצפון.
התחזית: נצחון להכח

רמת־עמידר – בית"ר רמלה
על הנייר עדיפים סיכויי נציגי הפרבר הרמת־גני, אולם מאחר שנראה כי איבדה כל עניין בליגה ומאידך זקוקים הרמלאים לכל נקודה כאויר לנשימה, צפוי משחק שקול עם יתרון קל דווקא לאורחים שילחמו בכל כוחם.
התחזית: תיקו ומעלה לרמלה

הפועל י־ם – מרמורק
משחק קל למנחשי הטוטו. ירושלים אמנם מתחילה לגלות קצת סימני עייפות אולם במגרשה הביתי היא בוודאי לא תרצה להיכשל. מרמורק אמנם זקוקה לנקודות במאבקה נגד הירידה, אך היא תצטרך לדחות תכניותיה לשבוע נוסף.
התחזית: נצחון לירושלים

הפועל חיפה – דימונה
המוליכה מארחת את סוגרת הטבלה. דימונה אמנם מעודדת מנצחונה בשבת החולפת אבל סביר להניח שמחר בכפר־הכרמל תאלץ להרים ידים מול עדיפות מאורחיה השועטים במרץ לעבר הליגה הראשונה.
התחזית: נצחון לחיפה

הפועל עכו – יהוד
שני מאבטחי של המשך הקשים נפגשות בעכו. שתיהן שואפות להשיג את הרשם, מה עוד שלפתות יהוד טרם איבדה תקוותיה בצמרת. לפיכך עשוי להתפתח משחק מעניין בו כל תוצאה לא תפתיע.
התחזית: תיקו

טבריה – בית־שאן
מאבק השכנות מהצפון יעמוד בסימן עליונות המארחים מעיר הכנרת שהפגינו יכולת טובה באמצע השבוע בגביע. האורחים אמנם לא יוותרו בקלות, אבל יכולתם במשחקי חוץ לאורך כל העונה מצביעה בבירור על יתרון לטבריינים.
התחזית: נצחון לטבריה

שעריים – הפועל ר"ג
שעריים תלויה הרבה במצב הרוח של שחקניה. ביום טוב של המארחים אין לרמת־גנים סיכוי, אולם אם יצליחו האורחים לתפוס את נציגי רחובות ביום חלש, המאפיין אותם לאחרונה, אין סיבה שהנקודות לא ירדו לעיר הגנים.
התחזית: תיקו ומעלה לר"ג

צפריירים – הפועל חדרה
המפגש המרכזי של המחזור. שתי הקבוצות שהודחו מהגביע יהיו יכולו להתפנות לליגה. חולון בירידה, אולם היא יודעת שהפסד נוסף יסתום את הגולל על שאיפותיה הלאומיות. מנגד, חדרה תנסה להשיג לפחות נקודה במשחק החוץ הקשה. צפוי מאבק שקול בו כל תוצאה אפשרית.
התחזית: תיקו

בליגות א'

● צפון: מכבי חדרה – מכבי עפולה; בני־סמרה – אחי נצרת; בית"ר חיפה – הפועל רעננה; הפועל טירה – עליה כפ"ס; הפועל טייבה – קרית־שמונה; טירת־הכרמל – מכבי סמרה; קרית־אתא – אור־עקיבא.

● דרום: הפועל ירוחם – בית"ר באר־שבע; אור־יהודה – לזרוס חולון; הפועל אשקלון – בית־שמש; בת־ים – הפועל ראשל"צ; רמת־השרון – קרית־גת; הפועל אור – קרית־אונו; הפועל רמלה – קרית־מלאכי.

הליגה הארצית

	הקבוצה	מש'	נצ'	תיקו	הפסד	שערים	נק'
.1	הפועל חיפה	22	11	7	4	14–29	40
.2	הפועל ירושלים	22	11	5	6	20–27	38
.3	הפועל חדרה	22	10	7	5	23–32	37
.4	צפריירים חולון	22	9	8	5	12–23	35
.5	הפועל יהוד	22	9	6	7	21–24	33
.6	מכבי רמת עמידר	22	9	5	8	21–19	32
.7	מכבי שעריים	22	7	10	5	14–21	31
.8	הפועל טבריה	22	9	4	9	26–29	31
.9	הפועל עכו	22	7	9	6	22–24	30
.10	הפועל בית־שאן	22	6	12	4	22–21	30
.11	הפועל רמת־גן	22	6	9	7	16–15	27
.12	הפועל מרמורק	22	6	6	10	29–23	24
.13	הכח רמת־גן	22	6	6	10	21–14	24
.14	בית"ר רמלה	22	3	12	7	30–16	21
.15	בית"ר נהריה	22	4	7	11	27–16	19
.16	הפועל דימונה	22	3	7	12	30–15	16

מועמדים רבים לאימון ת"א

מאת אשר בולשלגר

הנהלת הפועל ת"א תתכנס ביום ראשון הקרוב על־מנת להכריע מי יאמן את הקבוצה בעונת המשחקים הבאה. כל חמשת ההצעות שהועלו טרם נענו על־ידי המועמדים עצמם.

בהפועל מקווים כי עד יום ראשון תחליט הנהלת מכבי ת"א לגבי המועמד שלה ואז יהיה ניתן לנהל מו"מ עם אחד משני המועמדים של מכבי: שנהר או ניסים בכר. ראשי הפועל אינם רוצים לנהל מו"מ עם אחד מהשניים בטרם יחליטו שאינם מועמדים לאימון מכבי.

מחזיק תיק הפועל במועצת פועלי תל־אביב אלי מילר מסר, כי גם המאמן שניאור מועמד לאימון הפועל אולם לא ינוהל עימו מו"מ עד לאחר המשחק עם בני־יהודה בשבת הבאה. שני מועמדים נוספים לאימון הפועל הם יוסף מירמוביץ ויהושע פייגנבוים.

● הגרלת משחקי רבע־גמר משחקי גביע המדינה בכדורגל תערך היום בצהרים באולפני הרדיו בת"א. את ההגרלה יערכו דטנר וקושניר, שזכו בתחרות קדם האירוויזיון, שנערכה ביום רביעי.

● מחר יערך משחק הגומלין בכדורגל בין קבוצות הפועל ר"ג והפועל פ"ת. במשחק הראשון זכו שחקני עיר הגנים בנצחון מוחץ. נצחון נוסף מחר יעניק להם את המקום השלישי בטבלה ואת זכות ההשתתפות במשחקי גביע ההתאחדות האירופית.

נבחרת הג'ודו יצאה לגרמניה

נבחרת ישראל בג'ודו יצאה לתחרויות קדם אליפות העולם, שיערכו בסוף השבוע באסן שבגרמניה. בנבחרת שלוש נשים וששה גברים.

שלוש הנשים הן: רות מגן, יעל אדר ופרנסואז סוסנובסקי, ששמרו בשבת על כתרן כ"מלכות" ענף הג'ודו לנשים בארץ. עימן יצא מאמנן, יהוש הדר. בתום התחרויות תשתתפנה הג'ודאיות במחנה אימונים בין־לאומי בגרמניה.

עם נבחרת הגברים נמנים שוקי האדי קאן, יעקב כרוך, משה פונטי, יוסי ברקוביץ וסימון מילסילי. עימם יצא מאמנם, יונה מלניק. לאחר התחרות באסן הם יצאו להשתתף באליפות אנגליה הפתוחה. שי יונה, מבכירי הג'ודאים הישראלים, נאלץ לוותר על השתתפותו, בגלל פציעה.

קובה ומצרים לא ישתתפו באליפות הסיוף

נבחרות הסיוף של קובה ומצרים לא הגיעו לישראל, כדי ליטול חלק באליפות העולם בסיוף לקאדטים, הנפתחת היום בכפר־המכביה.

בתחרות יטלו חלק סייפים מ־12 מדינות. היום יערכו תחרויות הרומח ובשעות אחר־הצהריים יערך טקס הפתיחה, בו יועלה זכרו של אנדריי שפיצר, שנרצח באולימפיאדת מינכן 1972. מחר ייערכו התחרויות במקצועות הדקר והחרב.

● היום יפתח בחיפה משחקי טורניר הטניס הבין־לאומי לנשים. לטורניר זה הגיעו 18 טניסאיות מ־6 מדינות.

מבחני חוץ קשים בכפ"ס וביפו לשתי המובילות

מאת שמואל מל

שתי המועמדות לכתר האליפות – קבוצות בית"ר ירושלים ובני־יהודה יוצאות מחר למבחני חוץ קשים שישפיעו קרוב לוודאי על המשך המירוץ כשנותרו עוד שמונה מחזורים לסיום.

הירושלמים יתייצבו ביפו למשחק נגד מכבי המקומי, המקווה לפתוח דווקא נגד המוליכה את הפיניש המסורתי שלה. ה"הובים" יופיעו באותה שעה באיצטדיון בכפ"ס במטרה לרשום נצחון שישי ברציפות והפעם על הפועל כפ"ס.

איצטדיון בלומפילד יארח מפגש כפול בין בגיגות ת"א ופ"ת. מכבי ת"א תארח את הפועל פ"ת ואילו הפועל ת"א את מכבי פ"ת.

גם בנתניה יערכו שני משחקים. מכבי תארח את מכבי יבנה המאבקת נגד הירידה ובמגרש "סוברוק" תנסה בית"ר המקומי לתקן מעט את הרושם העגום על חשבון אחותה התל־אביבית.

משחק מעניין יהיה בלוד שם תתארח שמשון ת"א. סגנית האלופה מכבי חיפה תנסה לעצור את נסיגתה, בבירת הנגב, נגד הפועל באר־שבע.

מכבי נתניה – מכבי יבנה
יבנה העושה מאמצים כבירים לברוח ממקומה בתחתית, תיתקל במשוכה גבוהה בדמותה של נתניה אשר למרות חוסר העניין שלה במאבקי הצמרת או התחתית, אינה אוהבת להפסיד בבית. נתניה עדיפה סבבית, אולם האורחים יפעילו את נשק הלחימה, מה שיגרום לאיזון ומשחק שקול.
התחזית: תיקו

מכבי ת"א – הפועל פ"ת
מכבי ת"א מפגינה לאחרונה יכולת בחולם לא רעה. מנגד מגלים הפתח־תקוואים נסיגה בולטת המאופיינת על ידי כושר הבקעה גרוע. הביתיות מעניקה יתרון לתל־אביבים שיזכו קרוב לוודאי בשלוש הנקודות וישמרו על מקומם השלישי בטבלה.
התחזית: נצחון למכבי ת"א

הפועל ת"א – מכבי פ"ת
ה"אדומים" שכחו כבר מזמן טעמו של נצחון. גם פיטוריו של שוויצר לא גרמו לזעזוע בשורותיהם. אבל מאחר שמחר תתייצב מול קבוצה חלשה בדמותם של המכבים מאם־המושבות, ניתן להאמין שקונפורטי יוכל לרשום נצחון בכורה במאמנו.
התחזית: נצחון להפועל ת"א

הפועל כפ"ס – בני־יהודה
האם תצליח הפועל כפ"ס להנחיל ל"הובים" משכונת התקווה הפסד ראשון העונה? לכאורה, יש למארחים כל הנתונים לעשות זאת. מקומם בליגה מובטח והם מסוגלים להפגין כדורגל נאה ויעיל. אבל את בני־יהודה זה לא מעניין. הם רוצים לנצח ולשמור על פער חמש הנקודות מבית"ר ירושלים ואולי אף להקטינו. יש להם הכלים לכך. צפוי משחק שקול עם יתרון קל לאורחים.
התחזית: תיקו ומעלה לבני־יהודה

באר־שבע – מכבי חיפה
באר־שבע, עליה מאיימת עדיין חרב הירידה, תנסה לנצל את הנסיגה הבולטת בשורות סגנית האלופה כדי לצבור שלוש נקודות. אבל החיפאים קשה לדעת. הם מסוגלים להתעלות על עצמם מחר, אך גם להפגין יכולת גרועה מאידך. צפוי משחק שקול בו כל תוצאה אפשרית.
התחזית: תיקו

מכבי יפו – בית"ר י־ם
בית"ר ירושלים מצויה בלחץ ממנו תנסה לצאת על חשבון היפואים הממוקמים במקום הלפני אחרון. אלא שיפו לא תקל את החיים על חניכיו של קשטן. יפו מסיימת כל עונה בפיניש אדיר. במחנה שלהם מקווים שפתיחתו של פיניש זה תהיה דווקא על חשבון המובילה. למרות שמבחינת הבדלי רמות זה לא הגיוני, אסור לזלזל ביפואים.
התחזית: תיקו ומעלה לירושלים.

הפועל לוד – שמשון ת"א
לוד ושמשון מפגינות העונה כדורגל חיובי העשוי להוליד משחק מעניין ומרתק. מגרשה של לוד מוכר כסופג נקודות ולכל הדעות צריכות אלה להישאר בידי המקומיים. שמשון, למרות הרכבה החסר, תעניק קרב למארחיהם וביום טוב של עובדיה ואבריז הם מסוגלים גם להפתיע.
התחזית: תיקו ומעלה ללוד.

בית"ר נתניה – בית"ר ת"א
הזדמנות מצויינת לתל־אביבים לשפר את מאזנם הדל המפורש שעריהם השלילי כשישחקו מול ספקית הנקודות של הליגה. נתניה אמנם תעשה כל מאמץ כדי לשפר את תדמיתם העגומה, אבל קשה להאמין שבמצבם הנוכחי יצליחו בכך.
התחזית: נצחון לבית"ר ת"א.

ארסנל – ליברפול בגמר גביע הליגה

מאת ג. שרון

מפגש גמר גביע הליגה שיפגיש ב„וומבלי" את קבוצות ליברפול וארסנל יעמוד במוקד משחקי סוף השבוע באיי הבריטיים. השתיים יתמודדו ביום ראשון.

בהיעדר משחק מרכזי בליגה מחר תעבור ההתעניינות לסקוטלנד, שם יערך מפגש הגדולות בין סלטיק וריינג'רס.

בליגה באנגליה תנסה אברטון לנצל את העובדה שיריבתה העירונית לא תשחק כדי לצמצם הפער בצמרת. אברטון תתארח בלונדון אצל צלסי.

יתר המשחקים: אסטון־וילה – מנצ'סטר־סיטי; צ'רלטון – ווטפורד; לוטון – ווימבלדון; מנצ'סטר־יונייטד – אוקספורד; ניוקאסל – לסטר; נוטינגהאם – קובנטרי; סאותהמפטון – שפילד; טוטנהאם – נוריץ'.

בליגה הגרמנית

באיירן מינכן תארח את קייזרסלאוטרן במשחק המרכזי של המחזור ה־23.

יתר המשחקים: מנהיים – נירנברג; המבורג – קלן; אורדינגן – דיסלדורף; שטוטגרט – דורטמונד; בלאורייס – שאלקה; בוכום – וורדר־ברמן; פרנקפורט – מנשנגלדבאך; לברקוזן – המבורג.

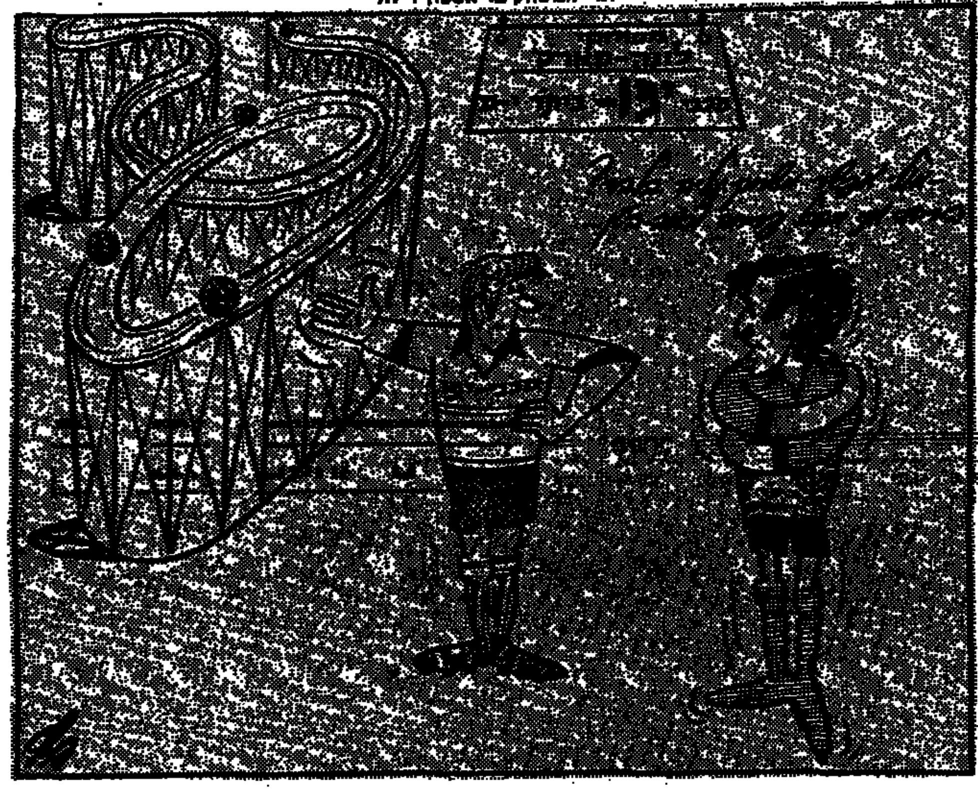

תענוג בריא במעיינות המרפא והנעורים ברומניה

ב־1986 תוכלו להנות משנת בריאות במחירים מוזלים.
טיפולים למשך שלושה שבועות באתרי המרפא והבריאות הידועים בעולם:
★ פליקס והרקולנה – טיפולים במחלות ריאומטיות.
★ קובסנה, וטרה דורני וטושנד – טיפולים לחולי לב וכלי דם
★ קלימנשטי, גובורה ואולנשטי – לטיפולים בחולי כליות ומערכת העיכול.
★ סובטה – טיפול בבעיות גינקולוגיות.
בלעדי לרומניה:
★ טיפולים בגרוביטל H3 ואסלויטל כנגד תופעת הזדקנות.
★ טיפולי פל־אמר לפתרון בעיות ריאומטיות כרוניות.
★ טיפולים באלקוסילוניל – לסובלים מכיב קיבה.
★ טיפולי ד"ר בויץ' – לבעיות ריאומטיות.

מס נסיעות 50% הנחה

המחיר לשלושה שבועות החל מ־279$

להזמנות פנה לסוכן הנסיעות שלך.
למידע נוסף כתוב או צלצל אל משרד התיירות הרומני

גזור ושלח
לכבוד משרד התיירות הרומני
רח' בן יהודה 1, תל אביב 69181, טל' 03־663536
אבקש לשלוח אלי חוברת מידע על אתרי המרפא ברומניה.
שם ______
כתובת ______

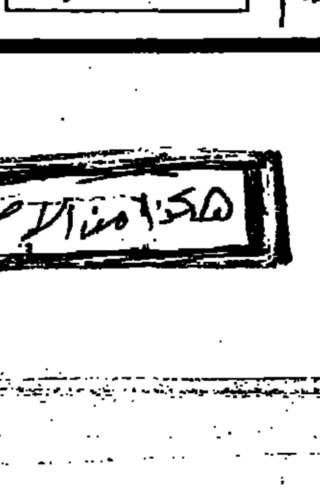

לפארמא בע"מ
חברה לשיווק תכשירים וטריטוריים
דרושים
מדריכי־שדה מקדמי מכירות
לאזור המרכז והצפון
הכישורים: בעלי רקע ונסיון בגידול עופות ובעלי חיים; רצוי בוגרי הפקולטה לחקלאות.
נא לפנות בכתב־יד בצירוף קורות־חיים ונסיון אל פארמא בע"מ, רח' עמק־ברכה 5, תל־אביב 67446.
סודיות מובטחת.

המועצה המקומית גבעת זאב
דרושים
גזבר המועצה
תאור התפקיד:
אחריות לניהול הפעולות הכספיות והמשקיות של המועצה.
הכישורים הדרושים:
בעל השכלה אקדמאית באחד מתחומים – כלכלה, מינהל עסקים, ראיית חשבון, מינהל ציבורי. בעל יכולת לנהל משא ומתן עם מוסדות ממשלה ואירגונים שונים. עדיפות לבעלי נסיון בתחום המוניציפלי.
שעור המשרה: מלא
גנן
תאור התפקיד:
תכנון ופיתוח שטחי גינון ואחזקתם השוטפת.
הכישורים הדרושים:
גנן מוסמך בעל תעודה מס' 3 או 4. עדיפות לבעלי נסיון.
שעור המשרה: מלא
המעונינים יפנו עד יום א' 12.4.87
לטלפון: 02-361999, 02-361182

התנדב
לתפקיד בטחוני בארץ ובחו"ל
אם אתה
★ יוצא יחידה קרבית לאחר מסלול של לוחם ומפקד (עדיפות לקצינים)
★ גילך בין 21־28 שנה.
★ בריאותך תקינה (פרופיל 82 ומעלה)
הצטרף אלינו
אנו מציעים
★ חוזה העסקה לשנה אחת או יותר.
★ תנאי שכר טובים.
★ אפשרות להיקלט בעבודה קבועה בעתיד.
ההצעה מתאימה גם לסטודנטים הלומדים בארץ או העומדים לצאת ללמוד בחו"ל
פנה נא, ללא דיחוי, בכתב לת.ד. 39350 ת"א, מיקוד 61392, עבור ע.י. וצרף תולדות חייך, פרטיך האישיים, כולל מספר ת.ז. וטלפון.
– פונים מתאימים ייענו –

למרכז
וייסגל
ברחובות דרושים
צוללן בעל תעודת מציל (או נכונות להכשרה במקום)
פקידה רצוי נסיון באירועים ומכירות תושבת רחובות או הסביבה
נא לפנות למרכז וייסגל
08-456496 • 459787

מגן דוד אדום בישראל
MAGEN DAVID ADOM IN ISRAEL
דרוש
מתקין ציוד קשר אלחוטי
★ בעל נסיון מוכח בנושא
★ רשיון נהיגה הכרחי
★ מגורים באזור גוש דן
טל: 03-292619

מרכז אקי"ם
דרוש/ה
מנהל/ת המחלקה לקשרי חוץ
הדרישות: השכלה אקדמית ונסיון באיסוף כספים.
התפקיד כולל קשר עם אגודות ידידי אקים בחו"ל וארות תיירים וידידים בארץ ויזום ארועים ופעולות התרמה.
נא לפנות בכתב יד עם פרוט קורות חיים לת.ד. 24003, תל־אביב.

משרד העבודה והרווחה
האגף להכשרה ולפיתוח כח־אדם
המוסד להכשרה ולייעול הבניה
המרכז הלימודי לטכנולוגיות הבניה
מלט"ב
דרושים לשנה"ל תשמ"ח
1. מורה לאנגלית
2. מורה למתמטיקה
3. מורה למקצועות הומניים (ספרות; תנ"ך)
4. מורה לחשמל
5. מורה למקצועות השרברבות
6. מורה/מדריך לחשמל
7. מדריך למיזוג אויר וקירור
8. מדריך לנגרות
9. מדריך לשרברבות
המעוניינים יפנו למזכירות הפדגוגית – טלפון 804208 (03)
שדרות ירושלים 101, חולון

דרושים
יוצאי צבא
עד גיל 25
לתפקידי אבטחה ושרות
דרישות:
★ נכונות לעבודה בשלוש משמרות הכרוכה בנסיעות
★ שרות צבאי מלא
★ 12 שנות לימוד
★ רשיון נהיגה תקף
המשרה אינה מתאימה לסטודנטים
המשרה המוצעת הינה בת"א
התחייבות לשנת עבודה
המתאימים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 11361, מיקוד 61113, ת"א.

כצט
CTS
למחלקה הרפואית
דרוש/ה
עובד/ת בכיר/ה
לתפקיד מנהלן ומתאם
ADMINISTRATION AND SALES OFFICE MANAGER
★ ידיעת אנגלית/עברית על בוריין – חובה.
★ נסיון מוכח
נא לפנות בכתב־יד בפירוט קורות חיים לדנה ת.ד. 10 ת"א 61000
כ.צ.ט. בע"מ כימיקלים וציוד טכני
בשירות הציבור מאז 1921

למוסד ממלכתי בתל־אביב
דרוש
הנדסאי/טכנאי מיזוג אויר
לעבודת התקנה, אחזקה ופיקות על יחידות בוכנתיות, מערכות חימום ומזגנים שונים.
הכשורים הנדרשים:
★ בוגר בית ספר מקצועי במגמת מיזוג אויר.
★ נסיון עבודה של 5 שנים לפחות כולל שליטה ופיקוד.
מועמדים העומדים בכל הדרישות לעיל יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים מלאים כולל מס' ת.ז. ומס' טלפון לת.ד. 17224 ת"א (מיקוד 61170), עבור טכנאי מיזוג.
– פונים מתאימים ייענו –

לחברה גדולה בתחום המזון
דרושים
סוכנים עצמאיים
באזור גוש דן
בעלי רכב מסחרי בינוני
טלפון
03-9241440-2

לארגמן אולמי שמחות
דרושים
אחראי חניון
לערב
פועלי נקיון ומטבח
ליום ולערב
טלפונים
03-888774
03-852852

[illegible]

דניאל - מלונאות מקצועית
באוירה בינלאומית
• טכנאי בכיר למיזוג אויר
• טכנאי קירור - נסיון שנתיים
• שרברב מנוסה
• טלפניות - עברית, אנגלית
• מלצרים/יות סטודנטים
תנאים מעולים ואפשרויות קידום
לפנות אישית מחי כוח אדם במלון
בימים א'־ה' בשעות
10.00-13.00

DANIEL דניאל

בית התפוצות
דרושים **מנחים** לקבוצות סטודנטים מחו"ל לסמינרים בנושאים:
תולדות עם ישראל וזהות יהודית
הכישורים:
★ שפת אם אנגלית, צרפתית או גרמנית
★ ידיעת השפה העברית
★ ידע והשכלה בנושאים הקשורים ביהדות
★ נסיון בחינוך לא־פורמלי ובהנחיית קבוצות דיון
★ עד גיל 45
העבודה חלקית ואינה קבועה
המועמדים יחוייבו להשתתף בקורס הכנה שיתקיים בין 17.5.87־29.5.87
לקביעת ראיון נא לפנות עד 17.4.87 טלפונית בלבד, ליחידת הסמינרים טל' 03-425161, קו פנימי 67,60,16

ל"אציד" – מח' השיווק
דרושים
סוכני מכירות
לעבודה במרכזי שיווק
באזור ת"א – גבעתיים
ליום עבודה מפוצל, 6 ימים בשבוע.
תנאים טובים למועמד המתאים.
לפנות טל. 784519, 03-700041
(לפרידה)

יעל
תכנה ומערכות
דרוש/ה
מתכנת SYS/38
נדרש נסיון של שנה
בתכנות RPG III על SYS/38
רצוי נסיון במערכות מלאי
לפנות החל מיום א' לשחר
03-5323186-9 או בכתב
רח' בן גוריון 22, גבעת שמואל 51905

רוקר אינטרנשיונאל בע"מ
מפעל אלקטרוניקה עתיר ידע בירושלים
לפיתוח זיווד מכני,
למערכות צבאיות מוטסות
דרוש
מהנדס מכונות
כישורים:
1. 2–3 שנות נסיון בתעשיה, בפרט בתכנון ופיתוח.
2. נסיון בחישובים ואנליזות אלמנט סופי (חוזק, מעבר חום).
3. נסיון בתחום זיווד מערכות צבאיות – יתרון.
4. שליטה טובה באנגלית.
★ תנאים טובים למתאימים
★ חוזה אישי
★ 5 ימי עבודה בשבוע
המעונינים יפנו טלפונית 02-822222
סודיות מובטחת

דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות סוג 3
עם ניסיון של 4 שנים לפחות
ידע בהנה"ח ממוחשבת והתאמות.
מעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד אל: ת.ד. 20234 ת"א (מיקוד 61200) עבור מנה"ח
סודיות מובטחת

לסוכנות בטוח גדולה
דרושות
1) **קלדנית טובה**
עם נסיון בביטוח
2) **פקידה כללית**
3) **עובדת מזנון**
נא לפנות לטל. 03-623383-8

קבוצת מפעלי גלי
לאגף השיווק
דרוש
מנהל מחלקת גבייה
הכישורים הנדרשים:
★ סוג 3 בהנהח"ש
★ נסיון קודם בעבודה עם קהל ובגבייה
★ גיל 30־40
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד בלבד בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם ל־ת.ד. 4429, רמת אליהו מיקוד 75143, ראשל"צ. לידי אלברט הרוש.

לחברת שוק דינמית
בענף המזון
דרוש
מקדם מכירות נמרץ
עד גיל 45
כישורים נדרשים:
1. בוגר תדמור – ויצ"ו צרפת
או בעל השכלה בענף המזון.
2. נסיון בקידום מכירות.
עדיפות לבעלי רכב.
לקביעת ראיון: טל' 9610602, 03-9613383 ציפי

לעיתון יומי גדול
דרושים
באזור השרון
(רעננה, כ"ס, רמת השרון, הרצליה)
1. **נציגי מכירות**
(למודעות) בעלי נסיון
2. **מזכירת מערכת ומודעות**
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב יד בפרוט קורות חיים לת.ד. 10289 ת"א

אסם
תעשיות מזון בע"מ
למשרדנו הראשי בפתח־תקוה
דרוש/ה
פקיד/ה לקופה
★ לעבודה במשרה מלאה
★ 6 ימי עבודה בשבוע
★ מקום מגורים גוש־דן
★ בעל/ת השכלה תיכונית מלאה (כולל בגרות)
נא לפנות לטל. 03-9263277.

נציבות שירות המדינה מודיעה
על פרסום מכרז פומבי
חוזר מס' 480–483.
(מכרז־קודם מיום 27.1.1987
לא העלה מועמדים)
למשרת עובדי מעבדה ביחידת שירותים ומכון וטרינרי בית דגן – משרד החקלאות
הדרגה: ה' 1–ב' של דירוג הביוכימאים והמיקרוביולוגים.
תאור התפקידים: סיום בית ספר מוכר לעובדי מעבדות רפואיות או השכלה אקדמית במדעי הטבע.
הערה: המשרות הן בלתי צמיתות והעובדים יועסקו על פי חוזה מיוחד.
בקשות יש להגיש על גבי טופס מדף 2115 (אותו אפשר להשיג בסניפי הדואר) ללשכה המחוזית תל־אביב, רח' קלמן מגן 10 – 61070.
מועד אחרון להגשת בקשות הוא: י"ג בניסן תשמ"ז (12.4.1987).

הבימה
התיאטרון הלאומי
לתיאטרון הבימה
דרושים
עובדים להכשרה לעבודות במה טכניות
עם מסלול קידום, אפשרות לקבלת קביעות.
יתקבלו מועמדים אחרי שירות צבאי.
12 שנות לימוד בבי"ס מקצועי
לפנות בכתב בצרוף קורות־חיים
למח' כח אדם ת.ד. 222 ת"א

למפעלנו ביבנה
דרוש
מבקר איכות
לקביעת ראיון נא לפנות
למנהל כח־אדם
טל. 08-439021-5
סודיות מובטחת

קיבוץ מלכיה מעונין לקלוט
חשמלאי מוסמך
(קלימה בלבד)
מעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לתמי עוגני
קיבוץ מלכיה דאר נע מרום־הגליל 13845
טלפון בבוקר 06-946711 בשעות אחה"צ והערב 06-94678

למכון לבריאות העובד ושקומו רעננה
למחקר חברתי שימושי
דרוש
בעל תואר שני
(או לקראת סיומו)
בלימודי עבודה
סוציולוגיה או
מנהל עסקים
רצויה הבנה וגישה מערכתית.
משך המחקר כשנה.
לפנות לד"ר ש. מלמד טל: 052-912212,
ת.ד. 3 רעננה 43100.

לעבודה בארה"ב
דרושים מומחי IBM
באחד או חלק מהתחומים הבאים:
**ACP, MVS,
SYSTEM PROGRAMMERS,
IDMS, ADABAS/NATURAL,
IMS—DB/DC, DB2,
ASSEMBLER, PL/1, COBOL**
★ העונים על אחד או כמה מהתחומים שהוזכרו מתבקשים לשלוח את קורות חייהם בשפה האנגלית.
★ יש לפרט נושאי התמחות, שנות נסיון, פרטי השכלה.
★ נא לציין תאריך התחלת עבודה מבוקש ודרכי התקשרות.
★ המשרות פנויות החל מיוני – 87 ובמהלך השנה.
★ כל הפונים יענו.
ת.ד. 21283 ת"א מיקוד 61212.

נציבות שירות המדינה
מודיעה כי
למשרד הבריאות דרושים:
★ **אחיות ואחים מוסמכים**
★ **אחיות ואחים מעשיים**
★ **כוחות עזר**
★ **ומרפאים בעיסוק מוסמכים.**
לעבודה במרכז לבריאות הנפש יהודה אברבנאל, בת־ים
מועמדים מתאימים יהנו מסידורי הסעה ועזרה בדיור.
בדבר פרטים יש לפנות לטלפון: 03-864102, קו פנימי 28, בשעות העבודה הרגילות לקביעת ראיון אישי.

לישוב בנוה־זהר בים המלח
דרוש
איש כיבוי אש
★ בעל משפחה, עד גיל 28
★ מגורים במקום
★ רשיון נהיגה ג' מעל שנתיים
★ 11 שנות לימוד
★ פרופיל 82 ומעלה.
לפרטים: טל' 057-84283

מוכרים כמו באמריקה... מרוויחים כמו באמריקה!
דרושים בדחיפות
■ מוכרות
■ עובד מעבדה
■ אופטומטריסט
לפנות במקום

דיזנגוף 115 ת"א
אופטיקה UNO

הצטרף לנבחרת של מלון ספורט באילת.
למלון החדיש
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
• בעל/ת סוג 3 לפחות בהנה"ח.
• בעל/ת לפחות 3 שנות נסיון במלונאות.
• דינמי/ת ומנוסה.
למועמד/ת המתאים/ה אפשרויות קידום רבות ברשת מלונות ישרוטל.
המגורים באילת חובה,
תנאים מעולים למתאימים.
נא לפנות בכתב למר ברקאי, במשרדי ישרוטל, רחוב המרד 29 ת"א, בית התעשיינים, או בטלפון: 03-661525.
- סודיות מובטחת -
ישרוטל ניהול מלונות בע"מ

לכפר הנוער בן שמן
דרושים
1) **מורים לשנה"ל תשמ"ח**
בעלי נסיון בהכנת תלמידים לבחינות בגרות.
★ למדעי החיים והחקלאות – כולל ריכוז מקצוע והנחיה המיועדת להכנת פרוייקטים עבודות גמר.
★ למתמטיקה
[illegible]
2) **מורה מ"מ לאנגלית**
– לחטיבת הביניים לשליש ג' בתשמ"ז.
3) **מרכז מרכזיה פדגוגית**
– לחצי משרה
כושר הנחיית מדריכים בנושאים ערכיים, השכלה אקדמאית רצויה.
4) **מדריכים חברתיים**
– לשנה"ל תשמ"ז ו־תשמ"ח, השכלה תיכונית/על תיכונית ונסיון בהדרכת בני נוער, מגורים במקום.
5) **עובד משפוא** – נסיון בגידולי שדה ורשיון נהיגה לטרקטור, מגורים במקום.
6) **עובד תחזוקה (פנסיונר)**
– לחצי משרת, נסיון כללי בתחזוקה.
7) **מציל מוסמך** – לעונת הרחצה קיץ 1987. נסיון בטיפול במכון בריכה
המשרות הנ"ל מוצעות לגברים ונשים כאחד.
על המועמדים לפנות אל: מינהלן כפר הנוער בן שמן מיקוד – 71904 טלפון: 08-229111 בין השעות 08.30 – 15.00.

CLUB IN.
עבודה באילת - בילויים בלונדון!!
הצעה מיוחדת לצעירים, למשוחררי צה"ל ולמי שיודע להנות:
התפקיד
★ חדרנים, חדרניות ועובדי נקיון.
★ 8 שעות ביום, 26 ימים בחודש.
★ תקופה של 5 עד 6 וחצי חודשים.
ההטבות
★ תוספת שכר לשעות נוספות.
★ כלכלה מלאה ומגורים במלון.
★ שימוש חופשי בכל מתקני המלון.
והצ'ופר
כבר בתום חמישה וחצי חודשי עבודה — בונוס כספי בגובה מחיר כרטיס טיסה ללונדון. מה יכול להיות יותר טוב?
בואו בימים ראשון־חמישי בין 9 ל־3.30 לראיון (עם תמונה) במשרדי קלאב אין בתל־אביב: בית גיבור, רחוב פרישמן 6, חדר 301.
כדאי להזדרז -
מספר המקומות מוגבל!
קלאב אין
כפר הנופש המקסים של אילת

לחברה שעוסקת בתחום הבניה
דרוש/ה
כלכלן/ית
★ הכרחי - ידע ונסיון בניתוח פרוייקטים.
★ הבנה במקרקעין.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט ניסיון, לת.ד. 23032, ת"א מיקוד 61230
עבור "כלכלן/ית".
סודיות מובטחת

דרושים
מונטג'ר, סקריפט וגרפיקאי
משכורות גבוהות ביותר למתאימים
03-248129, 03-248131

ל"תנובה" מחוז תל־אביב
דרושים
מפיצים
לחלב ותוצרת חלב בפתח־תקוה וסביבתה
הכישורים הדרושים:
■ רשיון נהיגה למשאית
■ ידע בנושא שיווק מוצרי מזון
■ כושר גופני טוב
■ ידיעה טובה בחשבון
תינתן עדיפות למועמדים, בעלי נסיון מעשי בחלוקת מוצרי מזון.
תחילת העבודה משעה 03.00 בבוקר.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות אישית למנהל המנגנון סניף "תנובה" פתח־תקוה, רח' חיה פיינשטיין פ"ת (לפני הפרשק פ"ת) למר צבי דגמי.
נא להתקשר טלפונית לתיאום פגישה בטלפון 03-906591.
– סודיות מובטחת –

רשת עמל
הגימנסיות והפלכות לעתידה של רשת עמל
בית מרכז הרשת, תל־אביב.
רח' קהילת קייב 15 ת.ד. 303 מיקוד 61002
טלפון 487444

משרד העבודה והרווחה, האגף להכשרה ולפתוח כח אדם מחוז ת"א והמרכז · מרכז ההגבלה 6900 · רשת "עמל" ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

בית הספר התעשייתי למקצועות הרכב – "עמל בן־עמי"
דרושים:
עובד/ת קהילתית בבי"ס
כישורים: רקע בחינוך או בעבודה קהילתית. לביצוע התפקיד דרוש רכב.
★
[illegible]

המכללה לחינוך ע"ש א.ד. גורדון חיפה
משרד החינוך המחלקה להשתלמות עובדי הוראה
לשנה"ל תשמ"ח תתפנינה המשרות הבאות:
א. מדריכה לגיל הרך לכיתות א'־ב' של ביה"ס היסודי
● המשרה מתאימה למורות מתנבות
ב. מורה להוראת מתמטיקה
● בעל תואר שני
מועמדים מתאימים
יפנו בכתב אל:
● מכללת גורדון: רח' טשרניחובסקי 73 חיפה

לקרית החנוך ע"ש דוד בן־גוריון – עמק־חפר
דואר המדרשה החקלאית ע"ש רופין
טלפונים: 053-688402; 053-688389
דרושים
מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח
במקצועות הבאים:
★ גאוגרפיה – לחטיבה עליונה
★ ביולוגיה – לחטיבה עליונה
★ מתמטיקה – לחטיבה עליונה
★ סוציולוגיה – לחטיבה עליונה
★ אנגלית – לחטיבה עליונה
★ הנדסאי/טכנאי מכונות – לחטיבה עליונה
★ מחשוב ובקרה – לחטיבה עליונה
★ חשמל – לחטיבה עליונה
★ אלקטרוניקה – לחטיבה עליונה
★ חשמל־טרוניקה – לכתות ט'
★ מחשבים – לחטיבת הביניים וחטיבה עליונה
★ חינוך מיוחד – לחטיבת ביניים
★ חקלאות – לחטיבת ביניים

רב-קר - RAV CAR

תעשיות מיזוג אויר לרכב

דרושים **יוצאי ח"א**

במקצוע מכונאי מטוסים

מסגר מכני

מעולה בעל נסיון בהלחמות כסף.

רח' עמל 50 ק. אריה פ"ת

טל: 9221810 9240181/2

המועצה המקומית קרית-שמונה

דרוש לנו

מהנדס מועצה

★ בוגר הנדסה אזרחית או ארכיטקטורה.
★ נסיון מוכח של 5 שנים.
★ כושר ונסיון ניהולי
★ כושר לניהול מו"מ עם ציבור.

שאלונים ניתן להשיג במזכירות ויש להגישם עד 12.4.87 לפרטים במשרד המועצה טל: 06-940222

ע. ברדוגו
ראש המועצה

להברת B.T.S.

דרוש

איש מכירות לתעשיות אלקטרוניקה

תיאור התפקיד:
מכירת ציוד וחומרים לתעשיות אלקטרוניקה

דרישות התפקיד:
◆ מהנדס חומרים – תהליכים – מכונות או אלקטרוניקה ◆ רקע מעשי בתעשיות אלקטרוניקה, או במעגלים מודפסים ◆ ידיעת אנגלית.

נא לפנות בכתב, בצירוף קורות חיים, השכלה ונסיון לת.ד. 706 הרצליה 46105.

– סודיות מובטחת –

Beit Berl College
The English Department

Lectures in Applied Linguistics

Applications are invited for the above post available from October, 1987.
The applicants should hold at least an M.A. Degree in Linguistics and must be able to teach a variety of foundation courses in applied linguistics.
Preference will be given to a native speaker of English with a distinct interest in T.E.F.L.
In the first instance, applicants should submit a detailed c.v. to the Head of the English Department,
Dr. Y. Einav
Beit Berl College,
Beit Berl, Kfar Saba 44905

אסם

תעשיות מזון בע"מ

למפעלנו המתפתח בשדרות

דרושים:

מכונאים לאחזקת מכונות אריזה

★ בוגרי בי"ס מקצועי/טכנאים במגמת מכניקה/אוטומציה
★ לבעלי נסיון קודם בתחום דומה יתרון.
★ יועדפו המתגוררים באיזור המפעל

העבודה במשמרות

נא לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 111 שדרות 80150

להברת עסיס בע"מ נתניה

דרושים:

1. חשמלאי מוסמך
2. מכונאי אחזקה
3. עוזר מחסנאי

עם נסיון בתעשיית המזון.
עדיפות לתושבי נתניה.

בדבר פרטים נא לפנות במקום למר אפו יוסף או טלפונית למס. 053-59191

לפרסום אורן

דרושה

למשרה מלאה

פ. מנהלת למחלקת מודעות

עדיפות לבעלות נסיון או לקבינות (מיל)

03-331251 (רב קורן)

לאורלי עמר

סיום ראשון

לפרסום מי-טל בתל-אביב דרושים

■ **גרפיקאים - מתכננים**
■ **גרפיקאים - מבצעים**
■ **נסחים - רעיונאים**
■ **עוזרי תקציבאים**

בעלי נסיון הוכח של 3 שנים לפחות בענף הפרסום.

לקביעת ראיון נא לפנות לטל. 03-281158 לדבורה

לחברה תעשייתית גדולה

דרוש/ה

הנדסאי/ת או טכנאי/ת מכונות

★ לתיאום ותיכנון אחזקה שוטפת ומונעת ומעקב אחריהן ★ להכנת תיקי ציוד ומכונות ★ יועדפו בעלי נסיון בתעשיה ★ מגורים באיזור אשקלון, קרית-גת (יינתן סיוע למעתיקים מקום מגוריהם)

★ נא לפנות בכתב למנהל כח-אדם ת.ד. 2897 תל-אביב 61028 עבור "הנדסאים"

למוסד ממלכתי

דרושים

קציני מילואים

בדרגות: סגן, סרן, רב־סרן

אנו מציעים לך:
★ עבודה בעלת עניין ואתגר, הכרוכה בניירות.
★ לימוד השפה הערבית.
★ תנאי שכר טובים ותנאי שרות מיוחדים (לרבות רכב צמוד בתום ההכשרה).
★ עבודה קבועה.
★ מסלול קידום רחב ואפשרויות להתפתחות עפ"י כישורים.

אם גילך בין 23־31, השכלתך לפחות תיכונית מושלמת ובריאותך תקינה –

פנה נא בכתב לת.ד. 33171 ת"א (מיקוד 61231) עבור כ"א, בצירוף תולדות חיים ופרטים אישיים (כולל מספר ת"ז וטלפון).

פונים מתאימים ייענו

יחידת האבטחה
בגבול ישראל־מצרים

דרושים

בוגרי יחידות קרביות לתפקיד בטחוני

שכר: עד 1,400 ש"ח לחודש + הטבות רבות נוספות, כגון דיור, ארוחות, נסיעות ומענקים.

הכישורים הדרושים:
★ לוחמים ביחידות שדה (עדיפות למסיימי קורס פיקודי).
★ בעלי כושר גופני גבוה, פרופיל רפואי 82 ומעלה (בעלי משקפיים יחויבו בעדשות מגע רכות) ★ עד גיל 27 ★ עבר ללא דופי ★ בוגרי 12 שנות לימוד ★ דוברי השפה האנגלית (ערבית-יתרון).

הקבלה לעבודה מותנית במעבר קורס.

ועדות קבלה תתקיימנה במשרדי חברת "השמירה" בע"מ, ברח' בן-יהודה 77, תל-אביב, קומה ג', ביום ראשון (5.4.87) בשעות 15.00-18.00 ויום שלישי (7.4.87) בשעות 9.00-13.00.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור, פנקס שבוי ר־3 תמונות.

למפעל אלקטרוניקה גדול

דרושים

ראשי צוות תוכנה 4167

ניסיון בזמן אמ"ת של 6 שנים לפחות.

מתכנתים/ות בכירים/ות 4168

ניסיון בזמן אמ"ת של 3–4 שנים.

לאיפיון, תכנון, פיתוח ואינטגרציית מערכות לפרויקט זמן אמת מתוחכם בעל מערכת מחשבים מבוזרת המבוססת על מערכות INTEL.
למועמדים בעלי ניסיון במערכות ממוחשבות המבוססות על ציוד INTEL – יתרון.

על המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 612 יבנה ולציין ע"ג המכתב מס' המישרה

– סודיות מובטחת –

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים.

כפמ 64

למפעל אלקטרוניקה גדול

דרושים

מהנדסי/ות תוכנה בכירים/ות

לתחום אבטחת איכות תוכנה במערכות משובצות מחשב מתקדמות.

הדרישות לתפקיד: –
★ נסיון מוכח של 7 שנים בפיתוח תוכנה מערכות זמן אמת.
★ הכרת מטודולוגיות מתקדמות בתחום הנדסת תוכנה.
★ נסיון בשימוש בכלי הנדסת תוכנה לפיתוח תוכנה.

נסיון קודם באבטחת איכות תוכנה – יתרון.

על המעוניינים לפנות בכתב לת.ד. 612 יבנה ולציין במכתב למישרת א.א.ת.

סודיות מובטחת

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים.

---

pilat פילת

להברה העוסקת בפיתוח, ייצור־ושיווק מעגלים מודפסים

דרושה

מזכירת מנכ"ל

התפקיד כולל שירותי מזכירות,
תכתובת בעברית ובאנגלית,
כולל הדפסה וקשר עם גורמי חוץ.
המועמדת המתאימה תהיה עצמאית ואדיבה, בעלת נסיון של מספר שנים בתפקיד דומה, בעלת יחסי אנוש טובים וכושר אירגוני גבוה.
רצויה השכלה אקדמאית.
מקום העבודה - באזור פתח־תקוה.
5 ימי עבודה בשבוע.

נא לפנות בכתב יד, בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 114 תל־אביב 67012.

נא לציין על המעטפה: "מזכירת מנכ"ל", מס' משרה 3000.

סודיות תשמר בקפידה

---

pilat פילת

לקונצרן תעשיה גדול
באזור המרכז

דרוש/ה

כלכלן/ית

לתפקיד אחראי
בתחום הגביה הבינלאומית

דרישות התפקיד: השכלה אקדמאית.
נסיון של לפחות שלוש שנים בבנק,
או בחברה מסחרית,
בטיפול במסמכי ייצוא וסחר בינלאומי.
שליטה בשפה האנגלית הכרחית.
שפות נוספות - יתרון.

נא לפנות בפירוט מקסימלי של השכלה ונסיון בעבודה, לפילת בע"מ, דרך פ"ת 114 תל־אביב, 67012.
נא לציין על המעטפה "כלכלן/ית"
מס' משרה 2090

סודיות תשמר בקפידה.

נשיונל סמיקונדקטור National Semiconductor

המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק ממשיך בקליטת כח אדם מעולה שיצטרף לצוות צעיר ודינמי המפתח ומייצר את המעגלים המשולבים של דור המחר

להנדסת תהליכי הייצור דרושים:

פיסיקאים / כימאים / מהנדסי כימיה וחומרים

משרה: 6104

לתפקיד מהנדסי תהליך

תאור התפקיד:
• פתוח של תהליכי יצור מתקדמים בטכנולוגיה של M² CMOS.
• פקוח על תהליכי יצור של התקנים מיקרואלקטרוניים.

כישורים נדרשים:
● תואר ראשון/שני באחד מהתחומים הבאים: פיסיקה, כימיה, הנדסה כימית, הנדסת חומרים.
• יכולת ניתוח ויכולת טכנית גבוהה
• נכונות ללמוד תחומים חדשים.
• יוזמה פתיחות ונכונות לעבודה מאומצת.

אורצלה לו אופנת אק לסלוגיק אגמייק האסייאיק ליאוזיהק השנה.

מודעה זו מיועדת לגברים ונשים כאחד

אם ברצונך להצטרף לצוות העוסק בטכנולוגית העתיד - מקומך איתנו.
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים, תעודות וציונים אל: נשיונל סמיקונדקטור (אי.סי) בע"מ, ת.ד. 619 מגדל העמק 10556, עבור מחלקה כח אדם ולציין מספר המשרה.

פרסום שקי

למשרדנו בפתח-תקוה

דרוש

למחלקת הספנות

מבקר חשבונות יבוא/יצוא

הכישורים הדרושים:
• ידע בהליכי יבוא יצוא.
• ידיעת השפה האנגלית.
• ידע בהנהלת חשבונות.
• מגורים באזור גוש דן.

המועמדים מתבקשים לפנות בכתב למח' כח־אדם, ת.ד. 3190 פתח־תקוה, בציון כתובת מיקוד וטלפון להתקשרות.

– סודיות מובטחת –

מכר תקשורת והתראה בע"מ

דרושים

טכנאי/הנדסאי אלקטרוניקה

למחלקת שרות

כישורים: ★ נסיון של שנתיים לפחות באיתור ותיקון תקלות במעגלים סיפרתיים ואנלוגיים. ★ נסיון בעבודה במערכות משובצות מיקרו־מחשב ★ ידיעת השפה האנגלית ★ רשיון נהיגה ★ נכונות לעבודת שרות בשדה ולשעות עבודה רבות ★ נסיון באלקטרו אופטיקה יתרון.

נא לפנות לראובן פרי. 03-492661

נשיונל סמיקונדקטור National Semiconductor

המרכז הטכנולוגי למיקרואלקטרוניקה שבמגדל העמק, נאמן למחויבות החברה לייצור מעגלים משולבים בעלי איכות ואמינות שאין שני להם, ממשיך בהרחבת מערך אבטחת האיכות ומבקש לצורך כך לאייש את התפקידים הבאים:

טכנאי בקרת איכות

משרה: 7904

תאור התפקיד:
– בקורת איכות בתהליך הייצור
– תצפיות אופטיות ומדידות
– מעקב אחר פעילות הייצור על פי נוהלי החברה.

כישורים נדרשים:
● נסיון של שנתיים לפחות בתחום בקרת איכות
● קריאה וכתיבה באנגלית
● יכולת לעבודה עצמית ובהשגחה מינימלית.

טכנאי אמינות

משרה: 5104

תאור התפקיד
– הרכבת מעגלים בדיקה
– ביצוע מגוון רחב של מדידות חשמליות על דגמים שנחשפו לבדיקות סביבה.
– עיבוד נתונים בעזרת מחשב
– תפעול ותחזוקה שוטפת של ציוד מדידה מתקדם.

כישורים נדרשים
● טכנאי אלקטרוניקה
● הכרת ציוד מדידה חשמלי
● ידיעת אנגלית ברמה בינונית ומעלה
● יכולת ביצוע עבודה בדייקנות גבוהה

מפעיל מיקרוסקופ אלקטרוני סורק (S.E.M)

משרה: 7804

תאור התפקיד
– ביצוע תצפיות במקרוסקופ אלקטרוני סורק
– פיתוח שיטות להכנת דגמים, מדידות ואנליזה במקרוסקופיה אלקטרונית
– מעורבות בחקר כשלונות מעגלים משולבים.

כישורים נדרשים
● נסיון קודם בהפעלת מכשור אלקטרוני
● רקע באלקטרוניקה

טכנאי מכונות/מכונאי

משרה: 8104

תאור התפקיד
הפעלת מתקנים לייצור מים טהורים, ייצור גזים נקיים ונטרול שפכים

כישורים נדרשים
● טכנאי מכונות/מכונאי בעל נסיון של 3 שנים בתעשיה
● לבעלי רקע במכשור ובקרה - יתרון

נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים תעודות וציונים אל:
נשיונל סמיקונדקטור אי.סי. בע"מ ת.ד. 619 מגדל העמק 10556
עבור מחלקת כח אדם ולציין את מספר המשרה וטלפון להתקשרות.

מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד

פרסום שקי

מבוקש מהנדס כימיה

למפעלנו ברמת-גן,
לעבודה במתקן
חצי חרושתי (פילוט)
בעל ניסיון בכימיה
אורגנית סינטטית.
לפנות לאביק בע"מ,
ת.ד. 2077 ר"ג
עבור רחל נועם.

אביק בע"מ

הכדור בידיים שלך

תדיראן החברה הישראלית לתקשורת בע"מ

ליחידת המחשב המרכזית הנמצאת בתהליך פיתוח מואץ דרושים/ות

אקדמאים במקצועות ענ"א

1. מנהלי פרוייקטים בעלי נסיון במערכות ענ"א גדולות
2. מנתחי מערכות/ראשי צוותים
3. מתכנים/מתכנתים
4. תוכניתן מערכות (SYSTEM) לנושאי תקשורת

עדיפות תנתן למועמדים בעלי רקע ונסיון בתחומים הבאים:
★ השכלה אקדמאית במקצועות מדעי המחשב
★ מחשבי I.B.M גדולים (MVS/XA)
★ עבוד נתונים בתקשורת
★ מסד נתונים IDMS
★ שפות תכנות ADS, COBOL
★ JCL, TSO

העבודה היא באזור תל-אביב

נא לפנות בכתב יד לת.ד. 486 ירושלים 91004
לציין על המעטפה "עבור תעסוקה"

סודיות מובטחת

מפעל סריגה בדרום הארץ
מעוניין
לקבל עבודות סריגה
במכונות שטוחות דקות.
לפרטים נא לפנות לטלפון: 051-886649.

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו
חברת אלקטרוניקה דינאמית
בגוש דן
דרוש
מהנדס מכירות
הנדסאי/מהנדס אלקטרוניקה בעל ניסיון במכירות – לתפקיד אחראי, מעניין ובעל אתגר, הכרוך במכירת רכיבים ותת־מערכות. נסיון בצה"ל ורקע בתחום התקשורת – יתרון.
למתאים – תמורה גבוהה בהתאם להצלחה.
לפנות לעמליה, טלפון 03-293482, משרה 831. סודיות תישמר בקפידה.

ליקב ראשל"צ
דרוש:
חשמלאי תעשיה
★ רצויה הכשרה בשטח האלקטרוניקה/פנאומטיקה.
מועמדים בעלי נסיון של 3 שנים לפחות יפנו למח' כח אדם לגב' לאה טלפון 03-942021 מיום א'.

מכונאי
למושב [illegible] בבקעת־הירדן
★ דרוש מנהל מוסך ואיזום כלים
★ ידע בניסיון חקלאי ובמסגרות
★ רצוי בעל רשיון לניהול מוסך
★ חייב להיות בעל משפחה, ילדים עד כיתה ט'
★ מגורים במושב
טלפון: 02-941130, 02-941185.
בערב 02-941988

לחברת ייבוא ושיווק מוצרים דיאגנוסטיים־רפואיים ברמת־גן
דרושים/ות
1. אנשי מכירות מנוסים
בכל רחבי הארץ
★ אקדמאים – ביוכימיה, אימונולוגיה, מיקרוביולוגיה
★ נסיון וידע בשיטות מעבדתיות דיאגנוסטיות
★ יכולת הצגת נושאים מדעיים וכושר שכנוע
תנאי שכר טובים והשתלמויות בארץ ובחו"ל למתאימים
2. מזכירת הנהלה
★ נסיון מגוון בעבודות משרדיות שונות
★ שליטה מלאה באנגלית כולל נסוח עצמאי והדפסה
★ יוזמה ויכולת ארגון – יחסי אנוש מעולים
מובטחים תנאים טובים ועבודה בעלת ענין ואתגר
נא לפנות בכתב יד בצירוף פרטים ונסיון קודם לת.ד. 4333 תל־אביב 61052 למשר'

לחברה לטיפולי מים
דרוש
איש מכירות
יועץ טכני
ההכשרה הדרושה – מהנדס או טכנאי בתחום כימיה, מים או מכונות. רצוי נסיון מעשי בתחום אחזקה במפעלי תעשיה. אזורי העבודה – במרכז הארץ ובדרום.
נא לפנות בכתב יד תוך פירוט ההכשרה הטכנית והנסיון המעשי אל: ת.ד. 39808, תל־אביב 61397, "עבור יועץ טכני".

סיגנל טורס בע"מ
למשרדי סיגנל טורס בשרון
דרושים
1. פקידי מכירות מורשים
בעלי נסיון של 3 שנים לפחות
2. מנהל חשבונות בכיר
רצוי נסיון קודם במשרד נסיעות.
3. פקידה לתיירות פנים
(לסיגנל רמת גן)
נא לפנות לטלפון.
03-492436 (10 קווים)

לחברה העוסקת בתחום האלקטרוניקה
דרוש/ה
מנהל/ת יצוא
בעל/ת התכונות הבאות:
1. שליטה מלאה בשפה האנגלית
2. בעל/ת נסיון מוכח בשיווק מכשירים בחו"ל
3. גיל 30–45
4. מגורים במרכז הארץ.
תאור התפקיד:
1. חיפוש ואיתור שווקים בחו"ל.
2. ניהול מו"מ עם לקוחות.
3. השתתפות בתערוכות.
עדיפות תינתן:
1. לדוברי שפות נוספות
2. לבעלי רקע טכני בשטח האלקטרוניקה
שכר:
למועמד/ת המתאים/ה תינתן משכורת + אחוזים ברווח.
המעוניינים/ות יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ופירוט נסיון קודם, תוך שבוע ימים, לת.ד. 31626 ת"א.
– התשובה וסודיות מובטחות –

למטויה גדולה בדרום
דרוש
מנהל מעבדה
בעל ידע ונסיון, תנאים טובים למתאים, עזרה בדיור בבאר־שבע. לקביעת ראיון טלפון 057-59606

דרושה בתשלום
אשה
בגיל 55–60
[illegible]
לפנות בכתב לת.ד. [illegible]

לחברת "שיא" בע"מ
דרושה
פקידה
עם נסיון לפחות 5 שנים + ידע בהפעלת מסוף במשרה מלאה
טלפונים: 03-653629, 03-653392, 03-652269, 03-650116

[illegible]
משווק
לועדי עובדים
[illegible]

למשרד תכנון בתל־אביב
מחפשים
מהנדס לתכנון קונסטרוקציות
עם נסיון
טל. 052-441348 בערב.

קיבוץ דן
מחפש
פקחית למזיקים בכותנה
בעלת נסיון
להתקשר לאבי בן צבי
06-953961 בשעות אחה"צ ובערב

מתכנת
מהנדס/הנדסאי תוכנה
לפיתוח תוכנות תעשייתיות
רצוי עם נסיון בטורבו – פסקל ואסמבלר ל־פי־סי.
טל. 734155/6 (03).

לחברת מחשבים
דרושים
מדריכים
למערכות מסחריות
באזורים: באר שבע, תל אביב, ירושלים
להתקשר 03-7517828

לחברת אמרפורד
דרוש/ה
פקיד/ת יצוא
למשרדה בתל־אביב
דרישות התפקיד:
נסיון מוכח בתהליכי היצוא, כולל הפקת מסמכי יצוא.
נא לפנות לטל' 03-652572 ולבקש את אבי.

לחברה קבלנית ארצית לבנין
בעלת ציוד בניה, כבישים ועבודות הנדסיות
דרוש
מנהל מחלקת ציוד
שתפקידיו העיקריים הם:
★ בעל מקצוע מעולה.
★ בעל כישורים מנהליים וארגוניים.
★ בעל השכלה טכנית.
לאיש המתאים תינתן תמורה הולמת
לפנות בכתב לת.ד. 20521 ת"א
עבור ציוד
– סודיות מובטחת –

לקבוצת מפעלי "גלי"
למפעל ההנעלה
דרושים
טכנאי/ת ייצור
1. למחלקת תפ"י
2. למחלקת הנדסת ייצור – לצורך מדידת זמנים והקמת מערכת שכר עידוד.
עדיפות לבעלי נסיון של כשנה בתעשיה.
לפנות בכתב יד לת.ד. 4429 רמת־אליהו, ראשל"צ, מיקוד 75143, לידי עזרא שקד

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו
חברת שיווק גדולה
בגוש דן
דרוש/ה
מנהל/ת־חשבונות
סוג 3 לפחות ונסיון של 5 שנים. לתפקיד אחראי ומעניין הדורש יכולת לעבודה עצמאית ופיקוח על צוות עובדים. שכר ותנאים טובים למתאים/ה.
לפנות לעמליה 03-293482 "עבור משרה 122".
סודיות תישמר בקפידה.

אלטק בע"מ – ייצור פתוח ושווק מעגלים מודפסים
אזור התעשיה סגולה, פתח־תקוה
דרושים
הנדסאי – טכנאי כימיה
לתפקידים שונים בתעשיית מעגלים מודפסים יועדפו מועמדים בעלי נסיון בעבודה בתעשיה. הדרכה ספציפית תנתן במסגרת העבודה. עדיפות תנתן לתושבי פתח־תקוה והסביבה
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות טלפונית למורים 03-908635 בין השעות 10.00–12.30 לפנה"צ ו־15.00–17.00 אחה"צ

לדפוס תקליטי סי בי אס
דרוש
מונטז'ר – פרוצס
נא להתקשר לשמעון 03-9611688 החל מיום א'.

לפרוייקט הדרכה ארצי בבתי ספר, דרושים:
מורים/מנהלים
בשעת שבתון
כושר אירגון ונסיון בניהול חוגים הכרחי.
המעוניינים ישלחו קורות חיים לחברת לאמנדא מחשבים בע"מ, ת.ד. 62 רמת־גן

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו
חברה ליבוא ושיווק בגוש דן
דרושים
מזכירה אנגלית
בעלת נסיון לעבודה עצמאית ואחראית. ידיעת הדפסה אנגלית, עברית – הכרחית. נסיון במעבד תמלילים והפעלת טלקס – יתרון.
משרה 825/1
מרכזנית
לעבודה עצמאית במרכזית תדקס לחצי משרה. ידיעת השפה האנגלית – יתרון.
משרה 825/2
מחסנאי
לעבודה מעניינת במחסן החלפים. נסיון כמחסנאי – יתרון. העבודה במשרה חלקית או מלאה. אפשרי פנסיונר.
משרה 825/3
שכר ותנאים טובים למתאימים
לפנות לעמליה 03-297741

דרוש
מסגר אחזקה
למחצבה
באזור ראש־העין
לפנות טלפונית מיום א' 03-7515757 לגב' שרון

לחברת שלטים גדולה ודינמית
דרושים
משוחררי צה"ל
עם רקע טכני
יתקבלו ללימוד מקצוע בעבודה על חשבון המפעל בחוזה מיוחד.
פרספקס, הדפסים, שילוט, צבע והתקנות.
הרציניים יפנו בכתב בצרוף קורות חיים והמלצות לת.ד. 3966 פתח־תקוה

מלונות ים־המלח
מוריה
למלון מרחצאות מוריה ים המלח
דרושים
★ **מפעיל חדר כושר**
ומאמן כושר גופני
דובר אנגלית
רצוי תעודת מציל ונסיון עבודה קודם
עדיפות תינתן למורה לחינוך גופני.
★ **שף קצביה**
נסיון במלון 5 כוכבים
בדבר פרטים נוספים נא להתקשר למח' כח אדם טלפון: 057-84221-2

"פז גל" אנרגיה
דרושים
1. טכנאי מכונות
עם נסיון במערכות קירור תעשייתיות לעבודה באזור חיפה
2. מהנדס שיווק
למערכות קירור חדשניות.
הכישורים: מהנדס מכונות/כימיה – ניסיון ותק 5 שנות נסיון. נסיון מוכח בשווק מוצרים הנדסאיים בארץ ובחו"ל שליטה מלאה באנגלית (רצוי שפה אירופאית נוספת) ברמה של ניהול מו"מ, הגשת הצעות וכתיבת חוזים. רצוי נסיון בשטח קירור ומזוג אויר תעשייתיים.
לפנות ליגאל קמחי 03-252105

לחברת שווק מובילה בתחום המיכון לנקיון מוסדי
דרושים
בכל רחבי הארץ
נציגי מכירות
הכישורים הדרושים:
★ נסיון מעל שנה במכירות ★ יוזמה
★ בעלי רשיון נהיגה ★ טלפון בביתו:
עבודה קבועה
תנאים טובים + רכב
נא לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים לת.ד. 16194 תל־אביב עבור "מכירות"

"אושיות" חברה לביטוח דרושים:
פקיד/ה תביעות בכיר/ה
עם נסיון, לעבודה בהרצליה.
קלדניות
עם נסיון בביטוח לעבודה אחה"צ בת"א
★ ★ ★
לפרטים נא לפנות 052-558055 לבטי

חברת תרופות וקוסמטיקה מחפשת:
1) **מנהל/ת מוצרים**
PRODUCT MANAGER
למוצרי צריכה.
הכישורים הנדרשים:
★ השכלה אקדמאית (עדיפות פאראדפואית) ★ נסיון בתפקיד דומה, יתרון. ★ בעל/ת רכב ★ שליטה טובה באנגלית. ★ גיל 23-30.
2) **תעמלנית רפואית.**
הכישורים הנדרשים:
★ השכלה פאראדפואית. ★ נסיון 1-2 שנים בתעמולה. ★ רצוי בעלת רכב. ★ מגורים באזור המרכז. ★ שליטה טובה באנגלית. ★ נמרצת ובעלת יוזמה.
תנאים מעולים למועמדות המתאימות.
נא לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים, לת.ד. 2096 הרצליה פיתוח 46120 ולציין התפקיד המבוקש.

לחברה תעשייתית גדולה בצפון הארץ המייצרת לייצוא
דרוש/ה
מהנדס תעשיה וניהול בנושאי תפ"י
הכישורים הדרושים:
★ נסיון בתעשיה של שנתיים לפחות
★ עד גיל 35.
★ כושר להפעיל צוות עובדים.
★ שליטה טובה בעברית ובאנגלית.
★ רצוי נסיון בהפעלת מערכת ממוחשבת.
★ העבודה מתבצעת באזור הצפון.
נא לפנות בכתב יד, בצרוף קורות חיים ונסיון, לת.ד. 399 כרמיאל 20101, עבור "מהנדס תעשיה וניהול".

לחברת שלטים גדולה ודינמית
דרושים
★ **שרטט שלטים** עם נסיון
★ **מפעיל דפוס משי**
עם נסיון
★ **מסגר** לעבודות אלומיניום
עם נסיון.
טל. 03-9230477-9 מ־16.00–18.00

לחברה משקית דרושה
פקידה־חשבונאית לגזברות
בעלת נסיון
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב־יד לאגף כח־אדם ת.ד. 332 ת"א – 61002
★ מועמדים מתאימים בלבד יענו ★

לחברת מחשבים מובילה
דרוש
איש מכירות
למערכות מיקרו מחשב מתוחכמות
יועדפו מועמדים בעלי רקע אקדמאי
לפנות לת.ד. 4844 תל־אביב 61048 עבור רוני
סודיות מובטחת

סוין אלקטרוניקה בע"מ
מערכות הספק אלקטרוניות
למפעלנו באזור הקניון ברמת־גן, דרושים:
א. מחווטות למכשירים אלקטרוניים
ב. מרכיבים למכשירים
ג. עובדי ייצור למחלקת השנאים
יועדפו בעלי נסיון, עובדים ללא נסיון יוכשרו במפעל.
תנאי עבודה טובים.
5 ימי עבודה בשבוע
סוין אלקטרוניקה בע"מ
רח' הירקון 8 בני־ברק טל. 03-703885

אנו מציעים לך...
משכורות חודשיות גבוהה
שבוע עבודה בן 5 ימים
תמריצי שכר מפתים
יום עבודה מקוצר
מסע השתלמות בחו"ל (בתום תקופה של כ־6 חודשים)
אם הינך מתאים/ה לנו אנו נכשירך
כמקדם/ת מכירות ונציג המועדון
כל אלה באם את/ה צעיר/ה לאחר שרות צבאי עד גיל 28, בעל/ת הופעה, יכולת ביטוי בע"פ, כושר התמדה ונכונות לעבודה בלתי שיגרתית.
לקביעת ראיון צלצל/י ביום ראשון בין השעות 08.00–17.00
תל אביב 03-812193, חיפה 04-660575 04-525636
ירושלים 02-246044, באר־שבע 057-72039
מיל"ת – מועדון ישראלי לתרבות

למשרד חקירות בגניא
דרוש **חוקר**
השולט בשפה העברית והערבית כולל קריאה וכתיבה לעבודה במגזר הערבי
לפנות לטלפון: 03-293532

ל. מלכן – שרותי הנדסה
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
בעלת נסיון
או מבוגרת בנק
03-445488, 03-5461586

לחברה הגדולה בארץ לאספקת כימיקלים וחומרי גלם לתעשיה, שמשרדיה בת"א
דרוש
איש מכירות בכיר
בעל הנתונים הבאים:
★ מהנדס כימאי/כימאי בעל כשרון מסחרי.
★ בעל מרץ, יוזמה וקשרים טובים בתעשיה.
★ גיל 30-40.
★ בעל נסיון בשיווק חומרי גלם לתעשיות: גומי, פלסטיק, צבעים, דבקים וכדומה.
★ שליטה טובה באנגלית.
★ בעל רשיון נהיגה – התפקיד מחייב ביקורים אצל לקוחות בכל רחבי הארץ.
מועמדים העונים על הדרישות הנ"ל, יפנו בכתב יד בצירוף קורות חיים וציון מס' טלפון לת.ד. 4397 מיקוד – 61043 ת"א עבור מס' 8

לחברת יעד פרזול (1984) בע"מ
חברה מובילה בענף הפרזול לתעשית העץ
דרושים:
1. איש מכירות
לשיווק ומכירות של ציוד וחומרים לנגריות.
נדרש:
★ רקע טכני
★ ידיעת אנגלית טכנית, גרמנית – יתרון.
★ הכרות שוק הנגריות – יתרון.
2. מזכירת הנהלה
נדרש:
★ נסיון בניהול משרד
★ הדפסה עברית, אנגלית – יתרון.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצירוף פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה ליעד פרזול בע"מ רח' הרצל 158 ת"א 68101

למפעל תעשייתי בשרון
דרושים/ות
1. מנהל/ת כח אדם
בעל נסיון של שנתיים לפחות בתעשיה בנושאי גיוס עובדים, שכר ויחסי עבודה.
2. כלכלן/ית
לעבודה בנושאי תמחיר/ תקציב. עדיפות לבעלי נסיון של שנה לפחות וידע בהנה"ח.
נא לפנות לת.ד. 33250 תל־אביב, 64927 עבור כח־אדם.

למפעל מזון גדול באזור חיפה
דרוש:
מכונאי
מכונת סגירה
★ ידע ונסיון במכונת סגירה איגנלוס
★ תנאים מצויינים/שכר גבוה למתאים
לפנות מנהל כח־אדם ת.ד. 1278 קרית טבעון.

לחברה לשירותי כח־אדם
דרוש
קצין שלישות
גיל 25-27 בעל רקע טכני + רכב לתפקיד מקדם מכירות
03-227189

לחברה לשיווק טרקטורים וציוד חקלאי
דרוש
מכונאי שרות
לאזור הדרום
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 429 חיפה ולציין טלפון.

ברן הקמת פרוייקטים בע"מ
חברת הנדסה צעירה ודינמית הנמצאת בתנופת פתוח באזור הדרום
דרושים
מהנדס חשמל – בעל נסיון של 5 שנים לפחות בניהול ופיקוח הקמה על פרוייקטים תעשייתיים מורכבים.
נסיון קודם בהפעלת צוותי עובדים בתחומים שונים – יתרון.
הנדסאי חשמל – בעלי נסיון של 5 שנים לפחות בפקוח הקמה על פרוייקטים תעשיתיים מורכבים.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב אל: "ברן הקמת פרוייקטים בע"מ", הנשיאים 17 ב"ש ת.ד. 3153 ב"ש 84549 טל: 74572, 77468, 73213.

מבוקש
רב־מחסנאי
[illegible]
גיל רצוי: 35 – 50.
לפנות למוטי בטל. 03-7520764 עד שעה 14.30.

בר־לוי מיזוג אויר לרכב
עם הרחבת הפעילות
[illegible]
★ **מחסנאי טכני**
★ **מסגר רתך**
★ **עובדי ייצור**
★ **חשמלאי רכב**
★ **מכונאי להתקנות**
★ **מבקר טיב**
נסיון נדרש לפחות 2-3 שנים
נא לתאם פגישה טלפונית
עם מזל טל. 052-553777

יותר טוב מנפאואר
לסניף תל־אביב
בן־יהודה 12, א'-ה' 08:00-14:00
טל: 284128, 03-298877
למחלקה המשרדית
★ **מנהלי חשבונות**
סוג 2, 3 ומדופלמים,
עם יכולת לעבודה בצורה עצמאית,
לעבודה לתקופה ממושכת, בתל־אביב.
רצוי נסיון עם חברות בטוח.
★ **קלדניות (מסוף)**
נסיון בהזרמת חומר של הנהלת חשבונות,
ל־6 שעות עבודה לפחות.
למחלקה הטכנית ת"א
★ **יוצאי צבא**
בעלי רקע באלקטרוניקה, חשמל, מכניקה.
לעבודה באזור הרצליה.
נכונות לשעות נוספות.
שכר גבוה למתאימים
וכל התנאים הסוציאליים – כמוק.
מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה • באר שבע • רחובות

דייזי

דרושים:

מהנדס אלקטרוניקה אנלוגי

לפתוח מודלים חשמליים של רכיבים לצורך סימולציה.

כישורים:
★ נסיון של שנתיים לפחות בתכנון מפורט של מעגלים.
★ בקיאות ברכיבים אנלוגיים דיסקרטיים ופונקציונליים.
★ ידע במערכות סימולציה — יתרון.

כלי הסימולציה החדשניים של חב' דייזי הם מהמתקדמים ביותר מסוגם בשטח ה-CAE ומהווים אתגר מקצועי למהנדס הפתוח העתידי.

מהנדס אלקטרוניקה

לניהול צוות בדיקות מוצרי תוכנה.

כישורים:
★ נסיון של חמש שנים לפחות בפיתוח חומרה משולבת תוכנה.
★ נסיון בכתיבת איפיוני בדיקה של מוצרי חומרה ותוכנה.
★ נסיון בעבודה עם מחשב.
★ נסיון בניהול צוות טכני מצומצם.

בא לפנות בצירוף קורות חיים ונסיון מקצועי לת.ד. 708 הרצליה 46105.

דייזי מערכות (ישראל) בע"מ

לבית חולים אסותא
דרושים
לחדר ניתוח
★ **אחיות**
★ **כוחות עזר**
למתאימים תנאים מועדפים
לפנות לגב' דינה 03-246666

דרוש
הנדסאי טכנאי
בתחומי ציוד קומוניקציה ותקשורת
נסיון מוכח + ידע באנגלית טכנית
03-661074 לרותי

TRIMA תרימה
לתרימה מפעל לתרופות
דרוש
רוקח
לתפקיד מעניין ומגוון
עדיפות לבעל נסיון בתעשיה
לפנות בכתב לתרימה קבוץ מעברות
דואר מעברות 60980.

גולדפרוסט
לאגף השיווק בתל-אביב
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 3
★ נסיון מוכח של 5 שנים
★ תושב האזור

לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים אל: גולדפרוסט בע"מ, רחוב המשביר 25, אזור התעשיה חולון 58854 לשעיה.

בר-לב מיזוג אויר לרכב
דרוש
הנדסאי/טכנאי ייצור
התפקיד: ניהול מחלקת יצור
★ נסיון בהכנת תיקי ייצור
★ תכנון כלים ומיתקנים
★ הפעלת צוות עובדי ייצור
נא לשלוח תולדות חיים לת.ד. 2052 הרצליה ב'
— סודיות תשמר בקפידה —

למפעל מזון במרכז הארץ
דרושים:
★ **נהגים מקצועיים**
בעלי רשיון נהיגה ברכב כבד מעל 15 טון, בעלי נסיון מוכח.
★ **מזנונאיות**
★ **טבחים**
עוזרי טבחים
★ **פועלי נקיון**
★ לעבודה במשמרות
נא לפנות למח' כח-אדם לורדה
טל. 03-9712441

שופר-סל
לסניף גבעת שמואל
רח' בן-גוריון 18
דרושים
★ **עובדי/ות מאפית**
— הכשרה תינתן במקום.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום.

לחברת דלקט
דרושים
סוכנים
בעלי חנויות
בכל חלקי הארץ
03-202459 03-282659 לפנות למרסל

לפרסום אריאלי דרושים:
■ **תקציבאי/ת**
שנה נסיון לפחות במשרד פרסום.
■ **עוזר/ת תקציבאי/ת**
חרוץ, מסודר, נמרץ ובעל רצון להשתלב בענף.
לפנות מיום א' לרבקה טל. 03-246233

לאופנת ברוך
דרושה
פקיד/ת שחרורים
למשרה מלאה
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון בעמילות מכס
★ ידיעת השפה האנגלית
לפרטים נוספים נא לפנות לטל. 03-661211 שלוחה 25

לנה מפעלי סריגה — אור יהודה
תשלובת פולגת
דרוש
חשמלאי תעשיה — איש אחזקה
בוגר בית ספר מקצועי.
לפנות לטלפון: 03-349966.
לאברי מנהל האחזקה.

לחברה מסחרית
בבית התעשיינים
דרושה
מזכירה
למשרה מלאה
בחורה לעניין, עד גיל 35, שליטה בהדפסה, בעלת הופעה נאה, רצוי ידע באנגלית.
טל: 03-662521/2/3

לחברה מסחרית ידועה
דרוש:
מפיץ אזורי / סוכן עצמאי
לשיווק מוצרי קמפינג
בעלי מוניטין בינלאומי
באזור הצפון והגליל.
מועמדים רציניים בעלי יכולת כספית יפנו לת.ד. 11010 ת"א 61110
— סודיות מובטחת —

טל — יעד
שרותים לתעשיה בע"מ
מקבוצת תדיראן
דרוש **מחסנאי**
בעל נסיון של 5 שנים בחלקי חילוף לרכב כולל נסיון בניהול מלאי ממוחשב.
העבודה באזור התעשיה חולון.
מועמדים מתאימים יפנו לטל-יעד, רח' הסיבים 30 קרית אריה פתח-תקוה בימים א'-ב' מ-16.30 — 18.00 למר אברהם יצחק, או טלפונית 03-9231654

לחברה המשווקת מערכות תקשורת מתקדמות
דרוש
איש מכירות מקצועי
★ חכם, פורה ובעל קסם אישי
★ בעל קשרים ויכולת איתור לקוחות חדשים.
★ מנוסה ומתמיד, השואף להצלחה של 100%
★ נכונות לעבודה קשה.
לאדם המתאים מובטחת עבודה מעניינת, הכנסה גבוהה וקידום מהיר.
לקביעת ראיון יש לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ומס' טלפון לת.ד. 662, גבעתיים מיקוד — 53397, עבור משרה 001.
— סודיות מובטחות —

מלון לחם קלאב הוטל טבריה
מחפש
קופאים/ות קבלה
בוגרי צבא
עם נסיון במלונאות
חוזה לשנה, בגמר החוזה כרטיס טיסה לאירופה + כל המיסים. אפשרות למגורים.
ראיונות בכל יום בין השעות 10.00-16.00. פרטים נוספים בטלפון 06-791888 (מח' כח אדם)

שופר-סל
לסניף רמת השרון
רח' אוסישקין 5
דרושים/ות
★ **קלדנית**
★ **קופאים/ות**
— הכשרה תינתן במקום.
— תנאי שכר טובים.
המעוניינים מתבקשים לפנות למנהל הסניף במקום.

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו, חברה מתפתחת ודינמית למתן שירותים רפואיים באיזור ת"א, דרושים
נהגי אמבולנס
בעלי רשיון לנהיגת אמבולנס וותק בנהיגה של 4 שנים לפחות, לעבודה מעניינת ואחראית.
חובש קרבי בעל פרופיל רפואי גבוה — יתרון.
יחסי אנוש מעולים ונכונות לעבודה במשמרות — הכרחיים.
תנאי שכר טובים למתאימים.
לפנות לעמליה — טל. 03/297741. מישרה 827.

למשרד פרסום בתל-אביב
דרוש גרפיקאי מעצב
לניהול סטודיו עם 3 גרפיקאים. רק בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות טלפונית החל מיום א' ל-03/244178

מהנדס/הנדסאי
אלקטרוניקה
לכתיבה טכנית
מור כרמי בע"מ
טל. 052-78313
מיום א'

לתעשיה הלבנה — אילת
דרושים
★ **אחראי משמרת**
★ **עובדי דלפק**
תנאים נוחים ומגורים למתאימים.
טל: 03-5247343

למשרד עורכי דין
דרושה
כתבנית
עברית מעולה
רצוי נסיון במעבד תמלילים
שעות העבודה 8.00 — 14.00
להתקשר בין השעות 9.00 — 13.00 03-658431
ולפנות לאורית

לחברה ארצית גדולה
דרוש:
מחסנאי מנוסה
למחסן למפעל בבאר-שבע
עדיפות לבעלי השכלה ו/או ידע טכני.
בעל המעוניינים לפנות לת.ד. 1468 ת"א.
— סודיות מובטחת —

יותר טוב מנפאואר

למחלקה המכנית ת"א
בן-יהודה 12,
א'-ה', 08.00-14.00
טל': 284128, 03-298877
מכונאי רכב
בעל הסמכה למנועי בנזין לעבודה באזור עמק חפר.
העבודה בשכר גבוה ותנאים טובים.

מנפאואר MANPOWER
החברה הגדולה בעולם לעבודה זמנית
ירושלים • תל אביב • חיפה
באר שבע • רחובות

למשרד פרסום בתל אביב
דרוש/ה
מעצב/ת גרפי
בעל/ת ראש פתוח אשר ביכולתם לבצע עבודה מראשיתה ועד סיומה.
תנאים טובים
סודיות מלאה מובטחת.
לקביעת ראיון נא להתקשר 03-224540

עבור לקוחותינו דרושים
לעבודה באיים הקריביים
מנהל פרוייקט
בתחום מכונאות מסגרות ★ ידע טכני נרחב ★ רקע בתמחיר ★ ביצוע משא ומתן ברמת מנכ"לים ★ תפעול קבוצת עובדים של 30 איש ★ יחסי אנוש מעולים. תנאים מצוינים למתאימים!!!
לפנות ת.ד. 16310/20 תל-אביב או טלפון 03-242012 03-247727

שלח
אספקת מזון 1984 בע"מ
דרושים:
באיזור התעשיה בחולון
★ **מנהל/ת חשבונות**
לנהול משרד עצמאי
★ **מחסנאי**
בעל רשיון נהיגה ונסיון
03-5562150 03-5562446

כימאי(ת)
למעבדה למחקר
באזור חיפה
ת.ד. 664 חיפה
בבוקר 04-570801
בערב 04-895180

משרד אדריכלים
דרוש/ה
אדריכל/ית
בעל/ת נסיון
רב באדריכלות פנים
טלפון 03-258854
03-268312

למשרד ביטוח בת"א
דרושה
פקידה
הדפסה אנגלית עברית
נסיון בביטוח ימי הכרחי
טל. 03-376121 לדוד לוי.

למשרד אדריכלים בת"א
דרושה:
מזכירה מנוסה
+ הדפסה באנגלית
למשרה מלאה.
טל. 03-241325/6

לחמי טבריה בע"מ
דרוש
מנהל שיווק
ניסיון של 3 שנים בשיווק הכרחי
עדיפות לבעל ניסיון בתחום התיירות.
ידיעת אנגלית — חובה.
גרמנית — יתרון.
לפנות בכתב יד בצרוף תולדות חיים.
להנהלת לחמי טבריה
ת.ד. 22 טבריה. 14100

רוקח
דרוש רוקח אחראי
לחצי משרה
בחברה לשיווק תרופות.
עדיפות למגורים באזור נתניה.
טל. 03-7513892 לאתי

להדרים מחשבים בע"מ
דרוש/ה
ראש צוות פיתוח תכנה על מחשב S/38
— בוגר קורס ניתוח מערכות
— בעל 2-3 שנות נסיון בהנחיית צוות תכניתנים
— בעל 5-6 שנות נסיון בתכנון/תכנות
— הכרות מעמיקה של S/38 ו-R.P.G. 3
— ראש הצוות ישתתף גם בתכנות
— נסיון בפיתוח תכנה על P.C. יתרון.
נא לפנות טלפונית למס' 03-430717 לאל-עמי מיום א'

U-MAN
עבור שתיים מלקוחותינו, חברות ותיקות בענף המזון, דרוש
מהנדס/מנהל אחזקה
1. לאיזור חדרה 2. לאיזור גוש-דן.
הנדסאי/מהנדס מכונות, בעל נסיון בתעשיה, לנהול עצמאי ואחראי של מח' אחזקה.
יכולת ארגון וכושר מנהיגות — הכרחיים.
התפקיד מעניין ורב-אתגר.
תנאים טובים ושכר הולם למתאימים.
לפנות ליהודה — טל: 03/292949. מישרות 761.
סודיות תשמר בקפידה.

ROBERT HALF
For U.S. east coast positions:
★ Designer/Programmer IBM S/38 in RPG III
★ Programmer/Analyst on IBM PC: C, Basic, Turbo Pascal, Assembler Business/data processing applications.
Both positions require at least 4 years experience and a B.A. or B.Sc degree.
03-5097211

דרושים
רופאים צעירים
לעבודה קבועה
בבוקר באיזור ת"א.
משכורת גבוהה!
טלפון 03-218898
03-218820

לחברת בניה בחיפה
דרוש
עגורנאי צריח
בעל נסיון
של 5 שנים לפחות.
אפשרית משרה חלקית בשלב ראשון.
טלפון: בבוקר 04-241639
אחה"צ 04-536234
לנפתלי.

מלון לחם קלאב הוטל טבריה
מחפש
מלצריות
• בוגרות צבא
• יוצאות קיבוץ או סטודנטיות
חוזה לשנה, בגמר החוזה כרטיס טיסה לאירופה + כל המיסים.
אפשרות למגורים.
ראיונות בכל יום בין השעות 10.00-16.00
פרטים נוספים בטלפון 06-791888 (מח' כח אדם)

למשרד נסיעות פלמינגו
דרוש
פקיד/ה נסיעות
בעל 3 שנות נסיון בתיירות יוצאת. לעבודה מפוצלת.
טל. — 288934

למוסד ציבורי
דרושה
מדפיסה מעולה בעברית
רצוי עם נסיון במעבד תמלילים.
ידיעת השפה האנגלית — יתרון.
נא לפנות בכתב לת.ד. 4397 ת"א
מיקוד 61043 עבור "מדפיסה"

אפק
לחברה ליעוץ הנדסי דרושים:
מהנדסי תעשיה וניהול
להנחיה וביצוע פרוייקטים מגוונים בתחומי מערכות מידע ומיחשוב, מערכות אירגוניות ותכנון מפעלים.
★ מהנדס בכיר — 5 שנות נסיון
★ מהנדסים בעלי 1—3 שנות נסיון.
נא לפנות לת.ד. 4169 רמת-גן 52141
או בטל. 03-7517310

לחברת פרסום ייחודית, דינמית ומבוססת
איש/ת מכירות מעולה
עם נסיון מוכח ומוצלח במכירות, רצוי בפרסום. יכולת למו"מ ברמה עסקית גבוהה, בטחון עצמי והופעה נאה, יחסי אנוש, חריצות והתמדה רבה — לפרוייקט פרסומי-עיתונאי מלהיב בעיתונים הגדולים. העבודה בכל הארץ. רכב — יתרון • רווחים גבוהים רק למתאים • בונוסים — קידום • שכנע/י אותנו בכתביה, בצירוף קורות חיים, לת.ד. 50290 ת"א, עבור "מעולה". סודיות מובטחת.

U-MAN
עבור חברת פרסום דינמית בתל-אביב, דרושים
איש מכירות
תושבי תל-אביב, ירושלים וחיפה, מתמידים, חרוצים ובעלי יוזמה ומעוף, לעבודה עם גימיק פרסומי חדש בשטח קידום העסקים. התפקיד מעניין, בעל אתגר ונושא רווחים גבוהים. עדיפות לבעלי נסיון בענף הפרסום.
נא לפנות ליהודה — טל. 03/295694. מישרה 826.

U-MAN
עבור אחד מלקוחותינו, מפעל מזון גדול בת"א, דרושים
מזכירה
בעלת נסיון, לעבודה עצמאית כעוזרת למנכ"ל. התפקיד מעניין ורב אתגר. שעות העבודה 8.00 — 15.00. שכר הולם למתאימה. מישרה 580/1.
מסגר/רתך
בעל רקע טכני וידע בריתוך. לעבודה באחזקה שוטפת של ציוד המפעל. תנאים טובים ואפשרויות קידום למתאים. מישרה 580/2.
לפנות ליהודה — טל. 03/295694.

חוק ההזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ"א 1981 [illegible]

לעמילות מכס
דרושים
פקידי/ות רישוי
1. לנמל אשדוד
2. בנמל תעופה בן-גוריון
3. למשרד בת"א
לפנות 03-613151

התיאטרון הקאמרי של תל-אביב
דרושים
בנים/בנות
בגילאי 10-11 (בלבד)
לצורך השתתפות במחזמר
המעוניינים [illegible] בשעות העבודה לטל. 03-245211 (לריבה)

אריאל בע"מ
למשרה חלקית
דרושה
מזכירה
אנגלית/עברית
★ שפת אם אנגלית.
★ הדפסה אנגלית עברית
★ רצוי נסיון בעיבוד תמלילים, וטלקס
שעות עבודה 13.30—17.00
בדבר פרטים נא לפנות לטל. 08-437811 שלוחה 525 או 536

לבית ספר תיכון עיוני
דרושים
1. מורים
לשנת הלימודים תשמ"ח במקצועות הבאים:
★ אנגלית ★ ספרות
★ ביולוגיה ★ ערבית
★ מכשור ובקרה ★ לבורנט
★ פיסיקה פיסיקה/אלקטרוניקה
★ כימיה ★ יועץ חינוכי

2. מזכירה לבית הספר לעבודה עוד בשנת הלימודים הנוכחית.

מועמדים בעלי השכלה וניסיון מתאימים יפנו בכתב ובציון קורות חיים וניסיון לת.ד. 5502 באר-שבע, מיקוד 84154.

בוא והצטרף למפעלנו בבת-ים!
לעבודה מענינת ובעלת אתגר

1. מנהל קו ייצור*
לניהול קו ייצור מתוחכם
אפשרות לטכנאי/הנדסאי
תעו"ש אפשרות להכשרה במקום.

2. לבורנט/ית*
רצוי בעל רקע בתעשיה
אפשרות להכשרה במקום.

3. מכונאי תעשיה/מסגר*
אפשרות לטכנאי/הנדסאי מכונות
הכשרה במקום

4. מסיק דוודים/אינסטלטור*

5. מחסנאים
לעבודה גם במשמרת אחה"צ

6. מכונאי רכב
בעל רשיון מעל 15 טון

7. מלגזנים*

8. מפעילי מכונה*
* העבודה במשמרות

נא לפנות לטלפון: 03-5516332 בשעות הבוקר בלבד החל מיום א', או בכתב לת.ד. 1258 בת-ים עבור "מחלקת כח אדם"

להברה גדולה לחומרי ניקוי ומוצרי נקיון
דרוש
סוכן מכירות
לאזור הדרום (אשדוד, אשקלון, קרית גת)
דרישות התפקיד:
— נסיון קודם ומוצלח במכירות
— גיל 25-35
— עדיפות לבעל נסיון במכירות לחנויות ורשתות
למועמד המתאים תנאים טובים, עבודה מעניינת, ורכב חברה
לפנות טלפונית החל מיום ראשון בין השעות 8.30-15.00 לטלפון 03-725535

U-MAN
עבור אחת מלקוחותינו חברה פיננסית בת"א
דרוש/ה
מפעיל/ת מחשב
בעל/ת נסיון בהפעלת P.C לעבודה עצמאית מעניינת ואחראית.
ידע במעבד תמלילים עברית/אנגלית ורקע בהנה"ח (חשבשבת) - יתרון.
תנאים טובים.
לפנות לעמלה בטל: 03-287741 משרה 722

קרירה בע"מ
שרותי כח אדם
הכוח שלנו — הוא כוח אדם.
דרושים/ות:
1. מהנדס/ת חשמל — ידע בפיקוד ובקרה נסיון במערכות שונות.
2. מנהל/ת מחלקת התקנות תקשורת וטלפוניה
3. הנדסאי/ת מיזוג אויר
4. תוכניתן/ית — ידע ב-RPG III שנתיים נסיון.
המשרות שפורסמו הן לעבודה קבועה, 5 ימים בשבוע, תנאים מצויינים ושכר בהתאם לכישורים.
נא לפנות ל"קרירה" בע"מ דיזנגוף 156 ת"א. טל. 03-240281/2

להברת שרותים ארצית לסניפה באירופה
* איש שיווק — בעל נסיון מוכח 5 שנים מינימום
* מזכירה מנוסה בניהול משרד
למשרות חו"ל — שליטה מלאה בשפה העברית והאנגלית
ת.ד. 11941 ת"א 61116

אלדן eldan
RENT-A-CAR השכרת רכב
דרושים
1. נהגים ידע כללי במכונאות
2. מכונאי רכב מגורים באזור ת"א
נא לפנות לבה' הירקון 112 ת.ד. 3356 תל-אביב עבור אלדן

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
[illegible]

למפעל תעשייתי גדול בגוש דן.
דרוש:
מנהל חשבונות ראשי
נסיון מוכח של 4 שנים לפחות.
רקע בתעשיה — יתרון.
נדרשת יכולת ניהול של צוות עובדים.
השכלה: מנהל חשבונות מדופלם לפחות.
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון, בכתב יד בלבד, אל ת.ד. 11024 ת"א 61110
המודעה לשני המינים.
סודיות מובטחת.
תיל — התוך יעוץ לנושאי כח אדם בע"מ

המרכז לטכנולוגיה חינוכית
למרכז לטכנולוגיה חינוכית
דרושה
קלדנית
לעבודה במשרה חלקית
(ידע בהנה"ח רצוי)
טלפון: 423222 קו פנימי 23 (החל מיום א')

א.זליג
בכירים לקריירה חדשה
אנשים מעולים לתפקידים בכירים
עבור לקוחתנו באזור המרכז
דרוש/ה מנהל מפעל בניה
הכישורים הדרושים:
— נסיון מוכח בתפקידי ניהול והפעלת צוותים גדולים.
— כושר ניהול מו"מ עסקי ותכליתי.
— יכולת ארגונית וניהולית מעולה.
— כושר ניידות.
— השכלה: מהנדס בנין עם נסיון בניהול ביצוע — של 7—10 שנים לפחות.
— גיל: 40—50.
סודיות מובטחת
לקביעת ראיון נא להתקשר למשרד א. זליג, רח' גאולה 42, תל-אביב, בימי א'—ה' בין השעות 9:00—17:00, טל. 03-657610, או 03-5101592.

חרוץ, בעל יוזמה, ויחסי אנוש טובים
לניהול חנות בענף הטקסטיל
קורות חיים בצירוף המלצות לשלוח בכתב יד לת.ד. 1132 ת"א 65111

דרושים
נהגי סמיטרייל
נסיון 3 שנים רצוי בצה"ל
למתאימים שכר הולם
תנאים סוציאליים כחוק
לפנות: רוגוזין 8 אשדוד
טלפון 055-32221 055-33644
דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע • רחובות • אשדוד

מנהל כח אדם
מסור מודעתך ב דחף
ב דחף תקבל יותר
לפרטים נוספים:
תל-אביב: 03-622233-4 עדי סאמט
ירושלים: 02-226335-6 יאיר צברי
חיפה: 04-645333-4 אריה טל

סנוקרסט (שיווק) 1980 בע"מ
דרושה
מרכזנית
1. נסיון בהפעלת מרכזיית חדקס
2. עדיפות לתושבת פתח-תקוה
לתיאום ראיון נא לפנות החל מיום א' לטל: 03-9230329 לחמי

מרפאת קבוץ גנוסר
מחפשת
אחות מוסמכת
להתקשר עד 13.00 06-798866
אחרי 16.00 — 06-798667

דרושים
מפעילים יוצאי צבא
למפלסות (מוטגרדר)
לעבודה בכל חלקי הארץ
לפנות לטלפונים
02-342844
02-342337
02-341808 — בערב
02-341812 — בערב

למפעל פלסטיק גדול בבני ברק
דרושים
1) אחראי משמרת (למחלקת הזרקה) — בעל נסיון בהזרקת פלסטיק העבודה בשלוש משמרות.
2) מכונאי אחזקה — בעלי נסיון, ידע במכניקה, רצוי גם הידראוליקה ופניאומטיקה
3) אכספדורדיסט
4) אכספדורדיסט — העבודה בשלוש משמרות.
להתקשר 03-741873 לחמדה או מיכל בין 8:30-14:30

דרוש
איש שווק במוצרי [illegible]

דרושים לנו:
אנשי מכירות
— למחלקת מוצרי הפרסום.
רעים
[illegible]
03-249712

שלב
הקואופרטיב המאוחד להובלה בע"מ
דרושים
נהגי סמיטרייל
מאזור ראשל"צ, בת-ים, חולון.
מעל גיל 24 בעלי פרופיל גבוה.
נא לפנות למנהל כ"א או לקצין הבטיחות.
טל. 9610866, 03-9610891

עירית תל-אביב-יפו
דרושים
לגנזך המנהל [illegible]
דרושים עובדים.
[illegible]

אם אתה יוצא קורס פיקודי
מיחידת שדה לוחמת
בעל הופעה נאה
ויחסי אנוש טובים
המעוניין לעבוד קשה
ולהרויח 900 ש"ח
בתוספת בונוסים ומשכורת 13
באבטחה ממוגנת
בגוש דן
התקשר 03-658108
— סודיות מובטחת —

"עשמתי" — בי"ס תיכון חקלאי "כנות"
דרושים
לבוה"ס
* מורה למתמטיקה
* מורה לביולוגיה ומדעי החיים
# לכפר
# לפנימיה
[illegible]

למפעל תעשייתי עתיר ידע דרומה לגדרה
דרושים:
1. מהנדס תהליך C.N.C.
תאור התפקיד:
* אחריות הנדסית לתהליך עיבודים ממכניים ומכונות כרסום C.N.C.
* שיפור שיטות, כלים ותהליכים.
דרישות התפקיד:
* מהנדס מכונות בעל נסיון בעיבוד שבבי וציוד C.N.C.
* שפות עברית ואנגלית - הכרחי.
# 2. מהנדס מכונות
תאור התפקיד:
* מהנדס מכני לתכנון כלים ומתקנים לייצור
דרישות התפקיד:
* מהנדס מכונות בעל נסיון של 3 שנים לפחות, בתכנון מכני.
# 3. מנהלי עבודה
תאור התפקיד:
* ניהול עובדים בקווי יצור.
דרישות התפקיד:
* טכנאי מכונות/כימיה בעלי נסיון בתעשיה.
* כושר מוכח בניהול עובדים.
ניתנת לך הזדמנות להשתלב במפעל תעשייתי הנמצא בתנופת פיתוח אם אתה מחפש תפקיד עם אתגר, ענין מקצועי, סיכויי קידום, תנאי עבודה ושכר הוגנים, שלח פירוט קורות חיים ונסיון מקצועי בציון המשרה המבוקשת אל ת.ד. 2071, רחובות מיקוד 76120 המשרות מיועדות לנשים וגברים כאחד
— סודיות תשמר בקפידה —

"KIDUM" "קידום"
שרותי הכוונת כח-אדם
דרושים:
1. מהנדס/הנדסאי מכונאות — בעל יוזמה ויכולת ניהול צוות עובדים
2. חרט/כרסם CNC — מנוסה, בשכר גבוה
3. מסגר/רתך
4. מכונאי אחזקה — נסיון בתעשיה
5. עובדי יצור חרוצים — ב-850-1000 ש"ח לת"א/חולון /בת-ים/ רחובות
6. אורזות — לעבודה אחה"צ או בוקר בפ"ת/חולון
7. מסיק דודים — מנוסה
8. מלגזנים — מנוסים לאזור רחובות ות"א
כל העבודות קבועות ובתנאים טובים.
"קידום" פישמן 64 ת"א
טלפונים: 03-285546 03-222874

דרושים
אנשי מכירות
לשיווק תוכנות מחשבים ומערכות עיסקיות מסוג XT/AT בכל שרחבי הארץ!
* המועמדים המתאימים יעברו השתלמות מרוכזת לחכירת מחשבים ותוכנות.
* רצוי נסיון קודם במכירות מחשבים עיסקיים ותוכנות.
* תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות לגב' סילבי: טלפונים 03-660216, 650705

לעבודה במוקד מבצעי
דרושות
יוצאות צבא
בעלות רקע פיקוד ו/או מבצעי
לעבודה במשמרות, הסכם שנתי
מגושדן
טלפון: 03-650627

להברה גדולה בענף המזון
דרוש לסניף ת"א והמרכז
מחלק
* נסיון מעשי מוכח בחלוקת מזון
* רשיון נהיגה ג'
* הכרת אזור המרכז - קמעונאים/רשתות
* ערבות בנקאית הכרחית
להתקשר טלפון 03-331360 מיום א'

הדסה-נעורים
דרושים
מדריכים חברתיים
* חובה מגורים במקום.
* אפשרות להעסקה מלאה.
נא לפנות למחלקת כח-אדם "הדסה נעורים", דאר נעורים 40298 טלפון: 053-96831

לרוקר אינטרנשיונל
מפעל אלקטרוניקה עתיר ידע בירושלים
דרוש
קניין חו"ל
* ידע בתחום רכיבים אלקטרונים
* שליטה מלאה באנגלית
* נסיון של שנתיים כקניין חו"ל במפעל אלקטרוני.
נא להתקשר לטלפון 02-820905, 02-822222

לבית הארחה באזור ירושלים
דרוש
טבח מקצועי
עם נסיון בעבודה בבית-מלון
לפנות 02-342591

חוק הזדמנויות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
[illegible]

למחלקת המלונאות
* חשמלאי אחזקה
* אנשי קרור ומיזוג אויר.
* חדרניות
* מלצרים
* עובדי נקיון
* טבחים מקצועיים
* עוזרי טבחים
* ברמנים/ות
* מגישים/ות — הופעה נאה
* מרכזניות עברית/אנגלית
למתאימים שכר הולם, תנאים סוציאליים, וארוחות.
בדבר פרטים נוספים, נא לפנות לסניפינו:
תל-אביב, גורדון 88 03-240878
ירושלים 02-222266 02-245541
רחובות — הרצל 187 08-455904
אשדוד — רוגוזין 8 055-32221 055-33644
דנאל
החברה לשירותי כח אדם
תל-אביב • ירושלים • באר-שבע • רחובות • אשדוד

למפעל באזור יהוד
דרושים
חשמלאי
לטיפול בציוד אוטומטי
03-347307

למפעל מתכת ביהוד
דרוש
מסגר משולה
[illegible]

אריסטושנטו
בית-אופנה
דרושים
• תופרת למודלים ראשונים
• נשים לעבודת יד
• מחסנאי עם נסיון
נא לפנות, החל מיום א', 03-651761

להברה צעירה ודינמית
דרושים
מקדמי מכירות
כישורים:
* בעלי חוש מסחרי גבוה
* כושר התמדה
* יכולת הבעה בע"פ
* הופעה נאה
[illegible]
370822, 370722

למוסד פיננסי גדול בת"א
דרושים:
1. SYSTEM PROGRAMMER
* למערכות MVS-XA גדולות.
* נסיון של 3 שנים ומעלה.
# 2. תכניתני מערכת CICS
בסביבת מערכת MVS-XA.
* נסיון של שנתיים ומעלה.
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א 61230 עבור: "מס' 425".

לבית תוכנה גדול וותיק
דרוש/דרושה
1. איש שיווק/מכירות
מנוסה לתחום הרפואי
2. איש מכירות
רצוי נסיון וידע בביטוח.
נא לפנות בכתב לת.ד. 37667 מיקוד 61376 תל אביב
— סודיות מובטחת —

מכון אדר
יועצים לכח-אדם
להברה גדולה בענף הרכב
דרוש:
מנהל המוסך הארצי
התפקיד:
• ניהול מערך אחזקה ותיקוני רכב בקנה מידה גדול.
• ניהול מוסך בעל מחלקות מקצועיות.
• הפעלת כ-180 עובדים.
המועמד:
• נסיון בניהול מוסך/מפעל בקנה מידה גדול.
• שליטה באנגלית ברמה גבוהה.
• השכלה: מהנדס/הנדסאי
• בעל רשיון לניהול מוסך.
[illegible]
סודיות מובטחת

למוסד פיננסי גדול
דרושים:
מהנדסי תעשיה וניהול
דרישות התפקיד:
* איבחון, יעוץ ארגוני ופתרון בעיות ביחידות המערכת במגוון נושאים בתחומי הארגון והתפעול.
* מדידת ביצועים של יחידות בהסתמך על שיטות כמותיות.
הכישורים הנדרשים:
* תואר ראשון בתעשיה וניהול.
* נסיון של 2-4 שנים (למשרה בחיפה 3-6 שנים).
* אישיות עצמאית גישה נכונה לעבודה עם אנשים.
מקומות העבודה:
א. ת"א, כולל נסיעות לסניפים בהתאם לנדרש. מקום מגורים בגוש דן.
ב. חיפה, הפעילות באזור חיפה, הצפון ועמק חפר.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים לת.ד. 23032, ת"א 61230 עבור: "מס' 420".

מגם - מפעלי גומי מאוחדים בע"מ
למפעלנו בכפר-סבא
דרושים
1. עובד אחזקה
בוגר בי"ס מקצועי. ידע במערכות קיטור והידראוליקה.
2. מסגר מכני
בעל ידע בריתוך
3. פקידת "יבוא"
ידיעת אנגלית על בוריה (עדיף שפת אם אנגלית). בעלת ידיעה בהדפסה באנגלית + טלקס.
לקביעת ראיון נא להתקשר החל מיום א' 052-442377, 052-26221 למחלקת כח אדם.

דרושים
למפעל היוצים מתפתח באזור התעשיה חולון דרושים:
* מקדמי מכירות — עם נסיון 3 שנים רצוי בענף הריהוט
* מנהל נגריה — נסיון 5 שנים
* צבע רהיטים — נסיון 3 שנים
* מסגר
* שליח
* עובד כללי
* פקידת הנהח"ש — נסיון 3 שנים
תנאים טובים למועמד המתאים לפנות לטלפון 602705 ובבית 5527805

בני משה קרסו בע"מ
יבואני "רנו" בישראל
למוסך המרכזי בתל־אביב
דרושים
• מנהל טכני
• רב-בוחן/בוחן רשוי
• מנהלי עבודה
• בוחני קבלה
• חשמלאים
מועמדים יפנו לבני משה קרסו טלפון 03-627111/110 לשוקי לתאום ראיון – השכלה או סיווג מקצועי גבוה – יתרון

מפעלי ניר
אמריקאיים ישראליים בע"מ
דרוש/ה
עורך/ת דין מתחיל/ה
לעבודה מעניינת בחדרה
עדיפות לבעל/ת נסיון במשפט מסחרי וחברות.
לפנות ליועצת המשפטית, ת.ד. 142 חדרה, 38101 בצרוף קורות חיים ונסיון קודם

למפעל בכרמיאל
דרוש
איש אחזקה
* מבונאי בעל נסיון
* ידע בעבודות חשמל
* נסיון תעשייתי – יתרון.
מועמדים מתאימים יתקשרו טלפונית 04-988738 לשם קביעת מועד לראיון.

דרוש
מהנדס/ת או הנדסאי/ת בנין
מלביצוע פרוייקטים באילת
נסיון בעבודה: 5 שנים לפחות + המלצות חובה. מגורים באילת, תינתן עזרה בדיור.
נא לפנות לטל: 059-72161
או לכתוב לת.ד. 29753 ת"א.

לחברה בינלאומית להשכרת רכב
דרושים:
★ **מנהל חשבונות ראשי**
בעל נסיון של 5 שנים
★ **מנהל חשבונות סוג 3**
בעל נסיון של 3 שנים
★ **מנהל סניף**
שליטה מלאה באנגלית. יכולת עבודה עם קהל. מגורים באזור המרכז. נסיון קודם יתרון.
* * *
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 6889 תל־אביב. "עבור חברה בינלאומית".
– סודיות מלאה תשמר –

למפעל מזון בענף הממתקים
במרכז הארץ
דרושים:
1. **מנהל עבודה ראשי**
2. **מנהל/ת חשבונות** ראשי/ת ; חשב.
3. **טכנולוג מזון** – לניהול ייצור ובקרת איכות
4. **פועלי ייצור**
ברמה מקצועות מתאימה, לתפקיד אחראי מחלקה.
על המועמדים לחיות בעלי נסיון מעשי בתחומים הנ"ל רק מועמדים מתאימים יענו. יש לכתוב בכתב יד לת.ד. 17490 תל־אביב מיקוד 61171 לפרט נסיון עבודה קודם ותנאי שכר הנדרשים.

ל"דנשר" תעשיות קוסמטיקה
בע"מ בנתניה דרושה
מזכירה בכירה
* ידע בניהול משרד
* ידע בניהול מלאי
* הדפסה עברית אנגלית.
לפנות בכתב בצירוף קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 8073 נתניה עבור מזכירה.

---

inteRent
רשת בינלאומית לחשכרת רכב
מופעלת בישראל ע"י צ'מפיון רנט־א־קאר חברה בת ליבואני פולקסווגן אודי
דרושים
מכונאי רכב
לטיפול ברכב חשכרה
בעלי 3 שנות נסיון
נא לפנות לשמואל ברנר
טל. 03-785111 שלוחה 249.

לקבוץ כפר רופין שבעמק בית־שאן
דרושה
אחות מוסמכת
לעבודה במרפאה, מגורים במקום (לינה משפחתית)
נא ליצור קשר עם:
בשעות העבודה ערה 06-588381, או זיל 06-588112.
בשעות הערב זיל 06-588182.

למושב באר־טוביה
דרוש/ה רכז/ת נוער
בעל/ת כשורים וידע בהדרכה
מגורים במקום
טלפונים 055-82184 055-86963

הדר חברה לבנוה בע"מ
דרושה
פקידת תביעות
מנוסה
נא לפנות למזל ברדה טל. 03-642642

למפעל תעשייתי באשקלון
דרוש
מהנדס יצור
ההתמחות וכישורים דרושים:
1. נסיון בשיטות שכר עידוד, שיפור שיטות, תיכנון מערכי יצור ובקרת איכות.
2. תחום טיפול נוסף: עבודה עם מחשב י.ב.מ. 38, תנאים טובים למועמד המתאים.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב בציון קורות חיים ונסיון קודם לת.ד. 120 אשקלון 78100
(עבור מהנדס)
סודיות מובטחת

טלקום סיאנאיסי בע"מ
דרוש/ה
נציג/ת מכירות
הכישורים: נסיון מוכח במכירות למוסדות: בעל/ת רקע בתקשורת מחשבים.
התנאים: תמורה כספית הולמת להצלחה; עבודה עצמאית; הזדמנויות לקידום.
מועמדים יפנו בכתב אל ת.ד. 7136; תל־אביב.
סודיות מובטחת

ש.ע. ידדני (מוצרי מתכת) בע"מ
למפעלנו בבני־ברק דרושים
1. **מנהל מחלקה בייצור**
ידע רב בכיוון אוטומטים לעבוד שבבי ידע בהפעלת מכונות C.N.C נסיון בהפעלת עובדים.
2. **מנהל/כוון מחלקת מכבשים**
ידע ונסיון בכיוון מכבשים אכסצנטריים. נסיון בניהול צוות עובדים ידע במבלטנות רצוי
3. **הנדסי מכונות**
ידע רב בתהליכי עבוד מתכת הכנת תיקי מוצר ותהליכי עבודה נסיון מוכח של 5 שנים לפחות בתפקידים דומים 5 ימי עבודה בשבוע
תנאים טובים למועמדים המתאימים
נא לפנות טלפונית למפעלנו
03-776051

למפעל בגוש־דן
דרושים
חשמלאי
* חשמלאי מוסמך
* ידע ונסיון באלקטרוניקה ובמערכות פיקוד ובקרה
* נסיון תעשייתי קודם – יתרון.
העבודה במשמרות
מפעילים
* השכלה בת 11 שנות לימוד
* רקע טכני
העבודה במשמרות.
מועמדים מתאימים יתקשרו טלפונית 03-806181-7 (אל עפרה) לשם קביעת מועד לראיון.
– סודיות מובטחת –

דרוש
מנהל עסקים
לשיווק בישראל וסחר בינלאומי
נסיון מוכח, טיפול בכספים, התכתבות, יחסי ציבור, הופעה, מעל גיל 35, אנגלית חובה
לכתוב ת.ד. 11333 ת"א 61112 עבור "מנהל עסקים"

לנסיעות ותיירות
דרושים
פקיד/ה מורשה עם נסיון לתיירות יוצאת ונכנסת
לפנות לבני טלפון: 02-226415
ולמשרד בתל־אביב לפנות לאלי.
טלפון: 03-564541

למפעל לוחות חשמל
דרוש **הנדסאי/שרטט**
לתכנון לוחות.
טל. 03-707146 למאירי

אפקון
אפקון בקרה ואוטומציה בע"מ
מקבוצת סולל בונה תעשיות
דרוש
מתכנת
נסיון בכתיבת תוכנה גרפית בשפת C על מחשבי I.B.M.
O.C
לקביעת ראיון נא להתקשר טל. 03/299617 (קו פנימי 79)

שמאי רכב
למשרד שמאים
דרוש:
בעל נסיון ותעודה ממשרד התחבורה.
לפנות בכתב יד בצרוף המלצות וקורות חיים
לת.ד. 29830 ת"א 61297
סודיות מובטחת

לבית־ספר התיכון
בקרית החינוך בהרצליה
דרושים
לשנת הלמודים תשמ"ח
מורים
למקצועות הבאים:
* מתמטיקה * פיזיקה * כימיה * ביולוגיה * אנגלית * ספרות * תנ"ך * גאוגרפיה * מדעי החברה * אזרחות * תקשורת המונים.
להתקשר לבי"ס טלפונים: 052-541055, 052-542529

מו"פ בקעת־הירדן
דרושים
לתחנת הנסיונות בבקעה
א. טכנאי מטעים –
משרה מלאה
ב. אחראי/ת מעבדת שרות –
משרה מלאה
נסיון הכרחי
על המעונינים לפנות לטל' 02-941103 בשעות היום.
02-352768 בערב.

למושב בורגתה
מיקוד 42860 טל. 053-688130
דרוש
גזבר
עם נסיון בתחום הנהלת חשבונות ממוחשבת מושבית.
הצעות יש להפנות בכתב למזכירות
053-688130.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור למעביד לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. המפרסמים צפויים לעונש על פי החוק.

לטמפו תעשיות בירה בע"מ – חולון
דרושים
** **לבורנטים תעשייתיים** – בוגרי בית ספר מקצועיים, רצוי במגמת לבורנטות תעשייתית.
** **מפעילים למכונות ניפוח** – בוגרי בית ספר מקצועיים, בעלי רקע בהידראוליקה ופנאומטיקה. הכשרה תינתן במקום.
** **מפעילי מכונות הזרקה פלסטיק** – בעלי נסיון בעבודה דומה.
** **מחלקים** – בעלי רשיון נהיגה במשאית (רצוי מעל 15 טון), נסיון בנהיגה של שנתיים לפחות.
** **העבודה במשמרות**
המועמדים תושבי גוש־דן יפנו טלפונית למחלקת כח־אדם טלפון 800131 מיום א' ב־09:00
סודיות מובטחת

משרד החקלאות
המרכז לשיתוף והדרכה חקלאית בינלאומית
מכרז מס' 4/87
לסיוע החקלאי של ממשלת ישראל
דרוש לתקופה של שנתיים
מומחה לגידולי ירקות
לפרטים נא לפנות לטל: 03-212400, 211942

למחלקת הנהלת חשבונות של מוסד ציבורי
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות
סוג 2
לפנות, החל ביום א', אל שושנה טל. (03) 295096

---

1. מנהלת חנות לעבודה מפוצלת
2. סוכן עם רכב מסחרי.

לחברה למיזוג אויר דרוש:
טכנאי למיזוג אויר
בעל רכב
טלפונים 03-5520729, 03-5517301

דרוש/ה **אופטיקאי/ת**

דרוש **טכנאי קירור**

לטמפו תעשיות בירה
סניף באר שבע
דרושים
* **מפקח מכירות** –
* **פקיד התחשבנות** –
סודיות מובטחת

אורט ישראל – המערכת ללימודי מבוגרים
דרושים
טכנאים, הנדסאים ומהנדסים
בנושאי: קרור ומזוג אויר
להשתלב בהוראה בפרויקט ללימודי חדש בשעות אחה"צ והערב.
לפרטים נא לפנות למשרדי המחוזות:
* משרד מחוז חיפה: רח' שמריהו לוין 30, חיפה, טל. 666182, 664671
* משרד מחוז נתניה והשרון: רח' ירושלים 1 נתניה, טל. 616372, 332727
* משרד מחוז תל־אביב: רח' החבור 32 ת"א, טל. 687068, 680068
* משרד מחוז ירושלים: טל. 226465, 223032
* משרד מחוז אשדוד: רח' רוגוזין 32, אשדוד, טל. 22261

למוסד ציבורי ארצי
דרושים/ות
* **כלכלן/ית** (משרה מלאה)
בוגר כלכלה וסטטיסטיקה או מינהל עסקים כושר הבעה בכתב ובע"פ.
* **פקידה/כתבנית** (משרה חלקית)
יכולת טובה בעבוד תמלילים.
מועמדים/ות יפנו בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 20040 תל־אביב.

---

1. **עובדת למחסן**
2. **בחור יוצא צבא**

חשמלאים ומכונאים

למפעל לאלקטרוניקה העוסק בפיתוח וייצור מוצרים ברמה צבאית
דרושים
* **מבקרי איכות**

לחברת שיווק ארצית
דרוש
איש מכירות
לאזור ירושלים
* נסיון מוכח במכירות
למתאימים מובטח:
* רכב צמוד + שכר חולם
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 33642 ת"א

הסתדרות הצופים העבריים בישראל
הנהגת דן – רמת גן
דרושים
* **מרכזים לשבטים**
* **מדריכים לשכבות הבוגרות**

Tiberias Plaza מלון פלאזה טבריה
דרושים/ות
• פקידי קבלה / קופאים
• טבחים / קונדיטור
• מלצרים/ות
• מזכירה כתבנית / עברית ואנגלית
• סגן חשב / דובר אנגלית
• סגן מנהל מזון ומשקאות
עדיפות לבעלי נסיון מוכח
פרטים מחלקת כח אדם טל' 06-720887
06-792240

למשרד האדריכל
דרוש
אדריכל פנים
בעל נסיון
ויכולת בניהול פרוייקטים
בדבר פרטים יש להתקשר טלפון 732076 בין השעות 08.30–14.30.

למוסד ציבורי
דרוש/ה פקיד/ה
הכישורים הדרושים:
השכלה תיכונית מלאה, נסיון של 1-2 שנים בעבודות משרדיות. רצוי נסיון בעבודה ליד מסוף.

מנהל עבודה מנוסה

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

רשות שרות התעסוקה בישראל
נמל התעופה בן־גוריון
דרושים
עובדים לעבודות פריקה וטעינת מטוסים
• הכישורים הנדרשים:
* בריאות תקינה;
* מגורים באיזור גוש דן;
* נכונות לעבודה במשמרות.
מועמדים מתאימים יפנו לאגף כח אדם בבנין הטרמינל קומה ג' חדר 321 בימים א'–ה' בין התאריכים 5.4.87–7.4.87, בין השעות 09.00–13.00.
יש להביא פנקס מילואים, תעודת זהות.

למוסד ממלכתי גדול בתל־אביב
דרושים:
כלכלנים
דרישות התפקיד
תואר ב.א. בכלכלה
נסיון של 4–5 שנים (לפחות) לאחר שרות בצה"ל
ידע בסיסי בנושאי מחשב
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים. לת.ד. 7063 עבור מס' 541 מיקוד 61086

לנגריה באזור אשקלון דרוש
1) **נגר**
2) **מוביל ומרכיב.**

לחברה גדולה
דרושים
נציגי/ות מכירה

לחברת "משב"
* **טכנאי קירור ומיזוג אויר**
* **חשמלאי למיזוג אויר**
לפנות לטלפון: 03-804974, 03-5562917

למוסד ציבורי בת"א
דרושה
ספרנית

לקיבוץ נגבה
דרוש/ה
מורה טוב/ה
לשנת תשמ"ח
לכיתה ג'
051-21914 בבוקר

לחברת יצוא, יפו תל־אביב
דרושה
מזכירה מעולה
למחלקת מכירות

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981

8500 ישראלים למצרים בפסח

מאת דויד פרשיוב, סופר „דבר" לענייני תיירות

כ־8500 ישראלים יוצאים בפסח לביקור במצרים, חלקם הגדול בעשרות אוטובוסים ומיעוטם במטוסים. כמו כן יוצאים אלפי ישראלים לבלות את חופשת החג בחו"ל חלקם באירופה וחלקם אף בארה"ב. לקראת החג גם גדל מספר הבאים לישראל – ישראלים חוזרים ותיירים. מעריכים כי בשבוע האחרון של פסח יבואו לישראל במטוסים כ־30 אלף איש.

יותר מ־20 אלף תיירים אמורים להגיע לקראת החג הפסחא הנוצרי. בשבוע האחרון לפני פסח יגיעו לישראל 10,000 תיירים.

חברות התעופה דוחות את דברי מנכ"ל משרד התיירות, רפי פרבר, שטען באחרונה כאילו חברות התעופה הן צוואר הבקבוק של התיירות. הן מרגישות כי נערכו לקלוט את הנוסעים הרבים הבאים לארץ. בבתי המלון חל גידול ניכר בתפוסה ורבית בתי המלון מלאים בחג בתיירים ובישראלים.

סיכומים ארעיים מראים, כי במארס הגיעו לישראל בדרך האויר 112,000 תיירים. נתון זה אינו כולל נוסעים ותיירים שבאו לישראל באניות וספינות תיור.

גידול חל בתיירות לאילת בשלושת החודשים הראשונים של 1987: 34,000 תיירים מחו"ל לעומת 30,200 שבאו בחודשים המקבילים אשתקד.

התעלל מינית בקטינה, נידון למאסר עומד לשאתה

(ע). – יעקב גבאי (23) מרופה, שהורשע אתמול בקיום יחסי מין עם בת 14 ובהתעללות בה, נידון למאסר בפועל והודיע כי הוא מתכוון לשאת אותה בעוד כחודשים, כשימלאו לה 17.

בכתב האישום נטען, כי במהלך השנים 1985־84 בעל את הקטינה שלא כדין, מספר רב של פעמים ובכמה מקרים אף התעלל בה.

הנאשם הודה באשמה. השופט דוד גרשון דן אותו ל־18 חודשי מאסר בפועל ושנת מאסר על־תנאי. השופט הקל בעונש אחר שנמסר לו כי הנאשם מתעתד לשאת את הקטינה.

שתן נזירות מצרפת לטיפול נגד עקרות

(ע). – 2,000 נשים בישראל ממתינות יותר משנתיים לטיפולי עקרות והפריית־מבחנה. בישראל נולדים כל שנה 1,000 תינוקות בעקבות טיפולי עקרות. נתונים אלה העלתה שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו בביקור במפעל התרופות „טבע" בכפר סבא (בתצלום, משמאל), המייצר „פרגונל" ו„כוריגון", המסייעות לטיפולי עקרות. נמסר כי שתן של נזירות מיובא לישראל מאירופה לצורך הפקת ההורמון המשמש לטיפול עקרות. שרת הבריאות ביקשה ממנכ"ל המפעל, אלי הורביץ, להקים קרן משותפת ל„טבע" ולמשרד הבריאות, כדי לסייע במימון טיפולי עקרות. שרת הבריאות פנתה במהלך הביקור בקריאה לממשלה לאמץ המלצות הוועדה לדמוגרפיה לפיהן יש לאשר תקציב מיוחד של 23 מיליון ש"ח לפרוייקט שיממן את טיפולי העקרות והפריות המבחנה. השרה אמרה כי אם יאושר תקציב לפרוייקט זה, ניתן יהיה לאשר למרכזים נוספים בארץ לפתוח בטיפולי הפריית מבחנה. (צילום: יוסי אלוני־ב.פ.א)

בבית החולים החיפאי „כרמל" של קופת חולים הכללית נולדה השבוע בת אל, תינוקת מבחנה הראשונה במוסד זה. (בתצלום עם אמה מזל לוי, 29). משקל התינוקת בהיוולדה 2.9 ק"ג. האם המתינה שמונה שנים ללידה. (צילום: פולי מלינר־ישראל סאן)

נציגי ועד בני מסורבים יוצאים לאינטרנציונל הסוציאליסטי

מאת יקיר צור, סופר „דבר"

נציגי ועד בנים למען הורים, בנים להורים מסורבי עלייה מברה"מ, יחד עם מזכ"ל המועצה הציבורית למען יהודי בריה"מ, חיים צ'סלר, ייצאו בשבוע הבא לרומא, שם תתקיים ועידת מזכירות האינטרנציונל הסוציאליסטי. בוועידה יטלו חלק ארבעה ראשי ממשלות מאירופה ומנהיגים סוציאליסטיים בולטים. ברה"מ שולחת לוועידה משלחת רמת דרג. שר החוץ שמעון פרס ומזכ"ל מפלגת העבודה עוזי ברעם שישתתפו בוועידה, יסייעו בידי נציגי ועד הבנים, המייצגים כ־100 בנים להורים מסורבי עליה, לשטוח את בעייתם בפני חברי האינטרנציונל.

נסיעתם של נציגי הוועד התאפשרה תודות לסיוע כספי של גזבר הסוכנות היהודית, עקיבא לוינסקי. בפגישה עם נציגי ועד בנים למען הורים שהתקיימה שלשום בלשכתו, אמר לוינסקי כי למרות הידיעות על השינוי הצפוי במדיניות השלטונות הסובייטיים כלפי היהודים, יש להמשיך ולנסות בכל פורום אפשרי להעלות את בעייתם של ההורים ושל הבנים אשר הקרובים להם ביותר נמצאים בברה"מ ואין מאפשרים להם לצאת. „נושא האמהות ונושא הבנים נותן אפשרות להבין שמדובר לא ברעיון מופשט אלא בבעיה של בני אדם וזו הנקודה החשובה ביותר," אמר לוינסקי. הוא הוסיף כי הממשלה והסוכנות היהודית חייבות למצוא פתרונות לבעיות העלולות להתעורר בעת קליטת יהודי ברה"מ, אך „יש לחשוב על הפתרונות המתארים לפני שמתחילים לעמוד בתור בשדה התעופה ולא אחר כך."

ורצמן מועלה בדרגה אחרי 7 חודשים של עינוי דין

(ע). – בתום שבעה חודשים של עינוי דין, יועלה היום סגן ראש המשמר האזרחי, ניצב־משנה יוסי ורצמן לדרגת תת־ניצב.

נגד ורצמן התנהלה בחודשים האחרונים חקירה בחשד לביצוע עבירות פליליות בעקבות תלונה נגדו של קצין אחר במשטרה. ורצמן הועמד לדין משמעתי ולפני שבועיים זוכה מכל אשמה.

החקירה נגד ורצמן החלה ערב מינויו לתפקיד סגן ראש המשמר האזרחי ומשום כך הוחלט לעכב את העלאתו בדרגה. עתה, משזוכה, החליט מפכ"ל המשטרה, רב ניצב דוד קראוס, לקדמו בדרגה שתוענק לו היום על ידי שר המשטרה חיים בר לב בלשכתו בתל אביב.

שוב עתירה לבג"צ נגד מינוי של שרון

(ע). – 52 עובדים אקדמאים במשרד התעשיה והמסחר עתרו אתמול לבג"צ שיורה לשר התעשיה אריאל שרון לבטל את מינויו של סגן הנציב המסחרי בניו־יורק ואת המינוי הצפוי של הנספח הכלכלי בהמבורג ולקיים מכרז לאיוש משרות אלה.

זו עתירה שניה בנושא. כדיון בעתירה הקודמת לפני חמישה חודשים הודיעה המדינה, כי המינויים מבוטלים וחלה חובה לקיים מכרזים לאיושם.

העותרים, באמצעות עו"ד מיכל שק, טוענים כי התברר להם שהשר מינה, למרות הכל, את מקורבו ראובן שלום לתפקיד סגן הנציב המסחרי בניו־יורק. לטענת משרד התעשיה לא התכוון לאייש את המשרה במכרז. הוא פנה לוועדת השירות כדי לפטור את שתי המשרות מן הצורך במכרז, אך הוועדה, בתום שתי ישיבות, לא הגיעה להחלטה לאחר שנתגלתה מחלוקת.

מחקר: ככל שהאווירה בין הורים גרושים רגועה יותר – הסתגלות הילדים טובה יותר

מאת יעל פישבין, סופרת „דבר" לענייני חינוך

מוצעים שינויים במדיניות החברתית כדי לפתור בעיית ילדי המשפחות החד־הוריות.

כל אדם המביא ילד לעולם יהיה חייב לבטוח נגד גירושין בבטוח הלאומי; הביטוח ייעשה לטובת הילדים כדי שלא תחול הרעה במצבם הכלכלי לאחר הגירושין; במקום שני בתי הדין, הרבני והאזרחי, הדנים כיום בענייני גירושין, יוקם בית דין חדש לענייני משפחה ששופטיו יקבלו הכשרה משפטית מיוחדת ובפניהם ייערכו כל ההסכמים בין בני זוג מתגרשים, פרט למתן הגט; עובדים סוציאליים ופסיכולוגים ידריכו אבות גרושים בשמירת קשר עם ילדיהם ולרשות בתי הספר יועמדו משאבים לטיפול בילדי משפחות חד־הוריות.

הצעות אלה העלה אתמול פרופסור יוחנן פרס בכינוס על בעיית המשפחות החד־הוריות שנערך בבית הספר לעבודה סוציאלית בבר־אילן.

ההצעות הועלו בעקבות מחקר שערכו פרופ' פרס וד"ר רות כץ לפיו רווחתם של ילדים במשפחות חד־הוריות שבראש 90 אחוז מהן עומדות אמהות, תלויה ברווחת האם ובמצבה הכלכלי, החברתי והנפשי. עוד נמצא במחקר שהקשר עם האב הוא גורם מכריע בהצלחתם של ילדים להתמודד עם המעבר לחד־הורות וככל שהאווירה בין שני ההורים רגועה יותר, הסתגלות הילדים טובה יותר.

מאחר שלפי הערכות במערכת החינוך נמצאים כיום כ־35 אלף תלמידים בני משפחות חד־הוריות ומספרם עתיד לגדול בשנים הבאות, מוצעים שינויים במדיניות החברתית כדי שילדים אלה ישתקמו.

במחקר שערך באחרונה פרופ' פרס בבית ספר בצפון תל אביב, שבו 25 אחוז מהילדים בנים למשפחות חד־הוריות, התברר כי בגלל יום הלימודים הארוך בבית הספר והאווירה הסובלנית בו, אין שום הבדל בהישגים הלימודיים ובמידת ההסתגלות החברתית בין ילדי משפחות חד־הוריות לילדים רגילים. זאת, בניגוד למחקר קודם שנערך בארבעה בתי ספר רגילים שהוכיח כי ילדי משפחות חד־הוריות נופלים בהישגים לימודיים וחברתיים מילדים רגילים.

בשני המחקרים נמצא, כי ילדי משפחות חד־הוריות פחות מקובלים ויותר דחויים בכיתותיהם מילדי משפחות דו־הוריות.

ד"ר טולי רדמן מאוניברסיטת באר־שבע הציג מחקר חדש הבודק תוצאות התערבות טיפולית בהורים גרושים. במהלך המחקר, שעדיין לא הושלם, התברר כי על כל שש נשים שפנו לקבלת סיוע בהתמודדות עם המצב החדש, פנה רק גבר אחד.

ד"ר שולמית אלבק מבר אילן אמרה בכינוס, כי ההתייחסות החברתית לנושא בישראל נוקשה מעט וזה מעיד על היסוס בקבלת החד־הורות כתופעה חברתית נורמטיבית.

גמלאי עתר לבג"צ בהקשר להצעותיו למלחמה בתאונות

מאת אריאלה ראובני, סופרת „דבר"

גמלאי בן 74 מקריית חיים, משה פיכטנבוים, נהג במקצועו ובעל בית־ספר לנהיגה לשעבר, עתר שלשום לבג"צ בבקשה להוציא צו על תנאי נגד שר התחבורה וסגן מנהל המינהל לבטיחות בדרכים לבוא ולנמק מדוע לא קיבלו את הצעותיו למלחמה בתאונות הדרכים ולמניעת הקטל, או לחילופין למנות ועדת מומחים שתבחן את הצעותיו ותמליץ על דרכי יישומן.

בנימוקיו מציין העותר, כי עוד בסוף 1982 הביא לפני משרד התחבורה הצעות למניעת תאונות. בין השאר הציע כי נהגים מתחילים יקבלו תחילה רשיון זמני בלבד ובפרק זמן זה תוגבל מהירות נסיעתם ויוגבל מספר הנוסעים שיהיו רשאים להסיע. בתום תקופה זו יעברו קורס בנהיגה מונעת ורק אם יעמדו בו בהצלחה, יקבלו רשיון קבוע.

העותר מציין עוד, כי בינואר השנה קיבל תשובה מהמינהל לבטיחות בדרכים, שבה נאמר לו בין השאר כי אין רואים את הצעותיו כמשכנעות וכבנות ביצוע, אם כי מיעוטן באות בחשבון לבדיקה, אולם רובן נראות „תמוהות". מכריו שימשו בסיס טוב לפעולה מסודרת בנושא, לשכה מעורבותו בנושא תוצע לו, לדבריו, לפעול בנושא זה במועצה למניעת תאונות, במשמר האזרחי ובקהילה.

העותר טוען עוד, כי הצעותיו ניתנות לביצוע כפי שהן מבוצעות באופן חלקי באוסטרליה (שם היה לו בית ספר לנהיגה) ובמלזיה ביותר, וכיום המלצותיו שם הביאו לדבריו להפחתת כדי 88 אחוזים מקטל בדרכים.

שני צעירים חמושי אקדחים שדדו חנות תכשיטים לאור היום בת"א

(ע). – תכשיטים בשווי עשרות אלפי דולרים נגנבו אתמול בצהריים בחנות תכשיטי „המלך דוד" ברחוב בן יהודה 194 בתל אביב.

החנות נפתחה לפני שבועיים, לאחר שהיתה סגורה יותר משנה וחצי לשיפוצים, כולל התקנת מערכת אזעקה מתוחכמת. הכניסה לחנות היא באמצעות לחיצה על כפתור מבפנים.

תחילה הופיע צעיר שהתעניין בקניית תכשיטים. לאחר מספר דקות צלצל צעיר נוסף בפעמון. הצעיר שהיה בפנים הסביר למוכרת שזה בן דודו שבא כדי לעזור לו לבחור את התכשיט.

אחרי שהוכנס, המשיכו השניים לשאול על תכשיטים ואז שלפו אקדחים וצעקו לעובדת: „זהו שוד מזויין. אל תזוזי, אל תצעקי, אל תצלצלי בטלפון ואל תפעילי את האזעקה, אחרת נירה בך". הם כפתו את המוכרת בחבלים וסתמו את פיה בסמרטוט.

לאחר מכן אספו את התכשיטים מן המגשים ולאחר שאספו מחצית הכמות בארונות התצוגה ראו עובר אורח המסתכל בחלון הראווה. הם לא הסתכנו ונמלטו.

המוכרת, בת 25, קצינת צה"ל לשעבר, לא נבהלה, הצליחה להשתחרר מהחבלים והזעיקה את המשטרה 20 דקות לאחר שהחל השוד.

התכשיטים היו מבוטחים.

קרן הגימלאות המרכזית של עובדי ההסתדרות בע"מ

הודעה על כינוסה של אספה כללית שלא מן המנין לצורך קבלת החלטה מיוחדת.

ניתנת בזה הודעה כי ביום ראשון כ"ז בניסן תשמ"ז 26.4.1987 בשעה 14.00 ובהמשך לאספה הכללית מיום 31.3.1987, תכונס במשרדה הרשום של החברה ברחוב: ביאליק 155 ר"ג, אספה כללית של החברים כאספה שלא מן המנין.

על סדר היום:

לדון באם תמצא האספה לנכון להחליט כהחלטה מיוחדת על איחוד הקרן עם קרנות הפנסיה ההסתדרותיות האחרות „במסגרת איחוד קרנות הפנסיה".

חומר הנוגע לנושא האמור נמצא במשרדי החברה ועומד לרשותם ולעיונם של חברי הקרן המעוניינים בכך בכל יום בשעות העבודה הרגילות.

בפקודת הדירקטוריון

סימה קוגוט, מזכיר הקרן

על שם נחום גולדמן

החל מהשבת הקרובה, 4.4.87 – יהיה מוזיאון בית התפוצות

פתוח למבקרים גם בשבת בין השעות 10.00–14.00

שעות הפתיחה של המוזיאון: ימים א', ב', ג', ה': 10.00–17.00; יום ד': 10.00–19.00 יום שישי: סגור; שבת: 10.00–14.00

ניתן להזמין סיורים מודרכים בימים א'–ה' בין השעות 9.00–13.00

בשבת לא תנתנה הדרכות

במלאת שלושים לפטירתו של

יצחק בורטניקר (מיכאלי) ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו בטקס גילוי מצבה היום יום שישי ד' ניסן תשמ"ז 3.4.87 בשעה 14.00 בבית העלמין בנהלל

המשפחה

ביתנו שרוי באבל על מות חברנו

שלמה אלגביש

הלווייתו היום יום שישי ד' ניסן תשמ"ז 3.4.87 בשעה 11.00 מרחבת המועדון

אחותו ובני משפחתה ובית קבוץ ארז

היפר קו־אופ

הזול מכולם!

במוצ"ש

בהיפר קו־אופ

שעות פתיחה מיוחדות לפסח

עד חצות

היפר היפר ת"א – ליד אצטדיון הכדורסל

סופר קו־אופ רמת אביב – ברודצקי 43

עד 22.00

בת ים – רח' עמל 20, אזור התעשיה.

אשקלון – שד' בן גוריון, ליד בית המשפט.

לב הנגב – דרך חברון, באר־שבע.

מזרח נתניה – אזור התעשיה מזרח, רח' דוד פנחס.

נס ציונה – נוה כרמית, רח' בילו, מרכז מסחרי.

בית יהלומים – רמת־חן, רח' כורזין 1, גבעתיים.

לב שומרון – צומת ביח"ר אליאנס, חדרה.

קניה נעימה וחג שמח קו־אופ רשת הריבוע הכחול

בקו־אופ קונים היום לקראת הפסח ומשלמים בערב שבועות ב־2.6.87

בסניפי סופר קו־אופ על כל קניה מעל 50 ש"ח, בסניפי היפר קו־אופ וקו־אופ רעננה על כל קניה מעל 100 ש"ח

לבעלי כרטיסי אשראי ישראכרט, ויזה קו־אופ זהב ומועדון קונים.

היפר קו־אופ קו אופ

קו אופ פרסום

ברכה

להורים שהיינו איתם במאבק נגד אגרת החינוך, ושסיוע התשלום ירד מהם.

יש שכר למאבק

זהו רק ההתחלה ממשיך להיאבק למען חינוך טוב יותר ולמען חלוקה צודקת יותר של הנטל.

מפ"ם עם העובדים

עכשיו תצביעו ותצביעו ...!

בע"ה

זמני הדלקת הנרות

פרשת השבוע ה' ניסן תשמ"ז – פרשת ויקרא

כניסה		יציאה	
ירושלים	5.21	ירושלים	6.37
תל־אביב	5.39	תל־אביב	6.35
חיפה	5.31	חיפה	6.38

סיעת המערך בהסתדרות

חברי סיעת המערך בוועד הפועל (חברים וסגנים)

מוזמנים בזה **לישיבת הסיעה**

שתתקיים ביום ראשון, ו' ניסן תשמ"ז, 5.4.87, בשעה 9.30 בבוקר בבית הוועד הפועל ת"א, באולם הישיבות קומה 7.

על סדר היום: 1. הרפורמה במערכת הבריאות וחיזוק הרפואה הציבורית – שיוויונית. 2. שונות.

הנהלת הסיעה

מזג האוויר ביעדי הטיסה החשובים של סוויסאיר

אוסלו	0	4	מעונן
אמסטרדם	3	12	בהיר
בואנוס איירס	13	25	בהיר
הלסינקי	0	4	בהיר
הונג קונג	20	22	מעונן
ז'נבה	1	7	בהיר
טוקיו	6	10	מעונן
טורונטו	-5	9	מעונן
יוהנסבורג	14	27	בהיר
לונדון	5	10	מעונן
ליסבון	10	18	מעונן
מדריד	2	16	מעונן
מונטריאול	-5	2	מעונן
ניו יורק	-1	9	בהיר
סאן פאולו	19	30	מעונן
פאריס	5	12	מעונן
פרנקפורט	-1	9	מעונן
ציריך	2	6	גשום
ריו דה ז'נרו	21	36	בהיר
שטוקהולם	1	3	מעונן
שיקאגו	2	11	מעונן

תל־אביב: רח' בן־יהודה 1, טל. 5102620; ירושלים: רח' יפו 30, טל. 233373; חיפה: דרך הים 2, טל. 384655; באר שבע: רח' האבות, טל. 35282

swissair

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י

מזכירות הועה"פ והוועדה המרכזת

ישיבת הועה"פ של ההסתדרות הכללית

תתקיים ביום א' ו' בניסן תשמ"ז 5.4.87 בשעה 11.00(!) באולם הישיבות של הוע"פ בקומה 7.

סדר היום:

1. הרפורמה במערכת הבריאות וחיזוק הרפואה הציבורית – שיוויונית, בהשתתפות שרת הבריאות שושנה ארבלי־אלמוזלינו.
2. תקנון נוהל ישיבות הועה"פ.
3. שונות.

חברי הועד הפועל וסגניהם מוזמנים. כרטיסי הצבעה/הזמנה נשלחו בנפרד.

מזכירות הועה"פ והוועדה המרכזת

למכירה בהזדמנות

תנור בישול ואפיה

כמו חדש, 2 תאים, צבע חר

טל. 03־859235

תודה

לכל אלה שהיו שותפים ליזמתנו הראשונית לחקיקת חוק שכר מינימום.

יש שכר למאבק

זהו רק ההתחלה נמשיך להיאבק למען שכר הוגן, ולמען חלוקה צודקת יותר של הנטל.

מפ"ם עם העובדים

עכשיו תצביעו ותצביעו ...!

מכתב לנשיא המדינה/חנה זמר

גם הם במותם ציוו לנו את החיים

הישראלים מבכים את קורבנות השואה אך מתחמקים באכזריות מלהודות בחלקם המכריע בהשגת הריבונות היהודית. ביקור הנשיא בברגן־בלזן צריך להיות ביטוי להכרה לאומית שקורבנם הבלתי־רצוני לא היה חסר טעם

כמו רבים אחרים בארץ הזאת, חשבתי גם אני לא־מעט על ביקורך הרשמי בגרמניה. אולי עצם החשיבה מעיד שזה אינו חלק, לא „גלאט־כשר", שבתפקידך ובמעמדך זה עדיין דבר מורכב מאד. אבל הגעתי לכלל מסקנה, גם הכרתית ובעיקר רגשית, שיש מקום ויש טעם לביקור הזה, שיש בו צדק היסטורי וגם מעין יופי אכזרי.

מלכתחילה, הבעיה היתה בהיותך נשיא. עם כל שאר המגעים המגוונים הקיימים כיום בין שתי המדינות כמעט כולם כבר השלימו. אלה שנפגעו במישרין, לא משכו ידיהם מפיצויים אישיים. הקולקטיב היהודי הגדול בישראל החליט בזכות השילומים שתרמו לשיקומו בארץ. הגוף הפוליטי העיקרי שהתנגד לכך בשעתו, שינה את עמדתו כליל. מעשה המדינה הכמעט־ראשון של ממשלת בגין, היה שיגורו של שר האוצר ארליך לביקור ברפובליקה הפדרלית הגרמנית. במישור העממי יש תיירות הדדית, יש חילופי משלחות, קשרי תרבות, קשרי מדע. יש שיתוף פעולה בהרבה תחומים, כולל הצבאי, יש שפע של יבוא גרמני לישראל ואנשים צורכים אותו ברצון, וכמובן ייצוא שלנו לגרמניה. מזה שנים יש יחסים דיפלומטיים, ביקורים רישמיים הדדיים עם הנפת דגל וניגון הימנון, יש מענקים ומילוות, אם כי תר־סטריים, וגם בלי סוף סימפוזיונים משותפים.

רק ביחס לביקורך שלך היו עוד היסוסים והשגות, גם אחרי ביקורו הממלכתי והחגיגי של הנשיא וייצזקר אצלנו, מין רתיעה ממה שעשוי להתפרש כצעד אחרון של השלמה היסטורית. משום שאתה תחליף דמוקרטי למלך ישראל, לא נשיא אקזקוטיבי, אלא סמל לריבונותה של המדינה היהודית.

נדמה לי שדווקא היותך סמל לריבונות היהודית הוא שעושה את ביקורך הרשמי בגרמניה לסמלי במובן הרצוי דווקא. כאשר תדרוך על השטיח האדום שהמארחים הגרמניים יפרשו לרגליך, יהיה בכך לא רק ביטוי סופי, ככל שהמונח סופי נורא בהקשר שלפנינו, להכרה ישראלית בקימומה של גרמניה החדשה. יהיה בכך גם ביטוי בעל תהודת עולם להכרה אחרת שרבים כאן מתחמקים מלהודות בה: הכרה בחלקם המכריע של קורבנות השואה שנטבחו ושנחנקו ושנשרפו, בהשגת הריבונות היהודית ובהקמתה של מדינת ישראל.

ודאי הוא שמדינת ישראל לא היתה קמה בלי חמישים שנה של פעילות ציונית מאורגנת שקדמו לה, פרי ההתעוררות הלאומית של היהודים בגולה. ודאי שלא היתה קמה בלי העליה וההעפלה, בלי ההתיישבות של דונאם אחר דונאם, בלי צבירת כוח המגן היהודי בהדרגה ובתושיה, בעקשנות, בדרך־לא־דרך. היא לא היתה קמה בזכות החלטת או"ם, בלי יכולת העמידה וכושר ההכרעה במלחמת השיחרור. גם בלי התבונה המדינית לקבל את החלטת האו"ם, חרף התנגדות בישוב, המדינה לא היתה קמה. אך עם כל אלה יחד, ובלי החלטת או"ם, היא לא היתה קמה – ובלי הטראומה של השואה, ההחלטה לא היתה מתקבלת, והסיוע והתגבורת שבין 1945 לבין תש"ח לא היו באים.

אלא שאנחנו לא רוצים להודות בתפקידן של אומות עולם בהקמת המדינה, וממילא אנחנו מתכחשים גם לחלקה המכריע של השואה בתקומה. והרי זוהי התכחשות אכזרית כל־כך. הרי היום כבר צריך להיות ברור כי סבלם וקורבנם של מיליוני יהודים לא היו קורבן שווא. גם אם הובלו כצאן לטבח, הם היו אח ורע לקורבנם של חללי מערכות ישראל.

אתה, כבוד הנשיא, שהיית קצין בצבא אשר לחם בנאצים, קצין בצבא מנצח וכובש את אדמת גרמניה, תבוא לברגן־בלזן ותעניק שם בשמנו ובשליחותנו לקורבנות המחנה הזה וכל מחנות הריכוז וההשמדה האחרים את ההכרה, כשותפים במאבק על העתיד היהודי, בדרך נוראה, בלתי רצונית במקורה אבל לא חסרת טעם בתוצאותיה.

אתה המסמל את ריבונות ישראל, תפגין בביקורך שבקורבנם תרמו הקורבנות לריבונות ישראל.

ועדת המשנה לענייני שירותים חשאיים על כפות המאזניים / שלמה גינוסר

דרג חשוף, ועדה לא מכוסה

ג'יימס רסטון אמר פעם, שממשלה היא הכלי היחיד שדולף מלמעלה. ועדת המשנה של ועדת חוץ ובטחון לענייני השירותים החשאיים עדיין אינה דולפנית כמו ממשלה, וזאת, בניגוד לרושם שהתקבל השבוע. אך, בכל זאת, קרה משהו שפגע ביוקרתה של הוועדה במהלך טיפולה בפרשת פולארד. משהו שלא קרה לה בעבר, כאשר טיפלה בפרשת השב"כ, בפרשת ועננו, בפרשת עיסקת הנשק עם איראן או בנושאים רגישים וחסויים אחרים שבתחום אחריותה. מה שקרה הוא שמישהו או מישהם מחברי הוועדה לא עמדו במתח ובלחץ התקשורת ודיברו קצת, לא הרבה יותר מזה.

היתה גם התבטאות פומבית אחת שבה התייחס חבר ועדת המשנה דוד מגן לתוצאות הפוליטיות האפשריות של חקירת הוועדה בנושא פולארד (פירוק הממשלה). מגן הסביר אחר־כך במליאת ועדת חוץ ובטחון שכוונתו היתה לטובה: הוא נחלץ להגן על הוועדה מפני ביקורת, שהטילה ספק ביכולתה להתייחס לדרג המדיני. חבר אחר בוועדת המשנה, שמחה דיניץ, צודק, כנראה, כאשר הוא גורס שרוב הפירסומים על עבודת הוועדה הן בבחינת הערכות ספקולטיביות. האמת היא שחברי הוועדה לא דיברו הרבה, אך די היה בכך כדי לגרום נזק.

יש להבחין כאן בין נזק לעניין שבו היא עוסקת בימים אלה (פרשת פולארד) לבין נזק לוועדה עצמה. לאינטרס „בטחוני" של המדינה לא נגרם כל נזק, כי לא דלף דבר העלול לפגוע באינטרס זה. לעומת זאת, נזוקה יוקרתה של הוועדה. כאשר מדובר בוועדת המשנה המיוחדת הזאת, יוקרה היא לא מושג ערטילאי. זהו אחד מהכלים החשובים ביותר שהוועדה מצויידת בהם, לא כדי להיראות חשובה, אלא כדי למלא תפקיד חיוני ביותר במערכת הדמוקרטית. פרשת פולארד היא רק אחד משורה של נושאים שהיו בטיפולה בשנים האחרונות.

ועדת המשנה עושה עבודה שקטה, מיומנת ואמינה. יוקרתה נובעת מההרכב האישי שלה וממערכת הקשרים המצויינים, המבוססים על אמון הדדי ברמה גבוהה, בין חבריה לבין ראשי קהילת המודיעין. אם מישהו פגע באווירה זאת של אמון הדדי באחת הפרשיות האחרונות, בוודאי לא היתה זאת ועדת המשנה. יוקרתה של ועדת המשנה לענייני השירותים החשאיים משמשת גם קלף, לא מבוטל בערכו, במשחק הפוקר המתמשך שוועדה זאת, כשלוחה של הכנסת, מנהלת עם הרשות המבצעת. ככל שיוקרתה גבוהה יותר, כן מתקשה הממשלה לבלום את הוועדה בעבודת הבקרה שלה על פעולותיה החשאיות והרגישות של המדינה. לא צריך להיות פרנואיד מסוכן כדי להבין שיש מי שאורב מאחורי הפינה בכמיהה לצעד כושל אחד של הוועדה. גם בדרג המבצעי וגם בדרג המדיני. ועדה כזאת, מעצם טיבה, היא „מטרד". אם היא עושה את מלאכתה כראוי, היא חייבת לדחוף את אפה לעניינים שיש מי שסבור שהאפלה יאה להם ושאסור שתשופם עין זר. הרבה יותר קל לדרגים המבצעיים בלי בקרה סודרנית כזאת. הדרג המדיני היה, גם הוא, מוחל על כבודו להיות נתון תחת עינו הבוחנת של גוף פרלמנטרי. תפקודו של הדרג המדיני בכמה מהפרשיות שהמדינה הזאת התברכה בהן באחרונה, בוודאי אינו יכול לשמש תמריץ לדרג הזה לחשוף עצמו לבקרה פרלמנטרית. בקיצור: כשלון אחד של ועדת המשנה עלול לעלות לה ביוקר.

ההתבטאויות המעטות שיצאו מחוגי הוועדה מצביעות גם על חולשתו של גוף זה כאשר מדובר על תיפקודו במערכת השלטונית. למרות מיומנותם ורמתם האישית של חבריה, זהו, בסופו של דבר, גוף פוליטי. חבריה הם בעלי־זיקה לא רק לאמת, לבטחון, אלא גם למפלגותיהם ולאותם הפוליטיקאים. כאשר אין ניגוד אינטרסים בין שני הגורמים הללו, לא מתעוררת כל בעיה. אבל, כאשר צריך לבחור בין השניים – האינטרס של האמת מול אינטרס של הדרג המדיני – הרי גם חברי הוועדה הזאת הם רק בשר ודם, ובימים טרופים אלה, גם זה בקושי. לפיכך, כל עוד ועדת המשנה לענייני השירותים החשאיים עוסקת ב„לחם והמאה" של הנושאים שבטיפולה, יש לה אשראי גם בקרב הדרג המיבצעי וגם בקרב משקיפים שעוקבים (מרחוק, כמובן) אחרי עבודתה. אבל כאשר הדרג המדיני מעורב – יש בעיה.

ועדת המשנה כבר סיימה, למעשה, את מרבית עבודת התיחקור. יו"ר הוועדה, אבא אבן, שוהה עכשיו בארצות־הברית ויחזור לקראת סוף השבוע הבא. בינתיים ממלא את מקומו אליהו בן אלישר, הנעזר ביועץ הוועדה אלוף (מיל.) אהרון יריב, במיון החומר לקראת הסקת המסקנות, הסיכומים וההמלצות. ההנחה היא שלקראת סוף החודש יהיה מסמך כתוב (אולי יותר מאחד) לסיכום בנושא פולארד. קרוב לוודאי שלא כל פרטי הסיכומים יפורסמו. אולם את המסקנות הנוגעות לתיפקודו ואחריותו של הדרג המדיני בפרשה זאת, הוועדה אינה יכולה לעטוף בשכבות־סוד עבות מדי. מסקנות אלה, בכל מקרה, הן קריטיות למדי, לא רק לדרג המדיני, אלא גם למעמדה העתידי של ועדת המשנה לענייני השירותים החשאיים. ומכיוון שלא מספיק להיות פסימיסט כדי לתפקד כנביא, מוטב שנמתין כמה שבועות.

דפי מידע / ניבה לניר

כה אמר רוטנשטרייך

מינויים של ד"ר יהושע רוטנשטרייך ורב־אלוף (מיל.) צבי (צ'רה) צור לוועדת שניים, ועדת בירור לפרשת פולארד, עבר חלק, פחות או יותר (בממשלה), ובשקט יחסי (בתקשורת), אם כי היו שהזכירו – אחרי המינוי – שעו"ד רוטנשטרייך ייצג בעבר „מוסד איקס שהקשר שלו לפרשה הוא – כמו שאומרים [illegible] מהסוג הזה בתנועות הנוער – קשר בלתי נראה", ואם כי על מינויו של צור היו שהרימו – אחרי המינוי – גבה. הגבות היו בעיקר של פוליטיקאים. איך זה, תהו אחדים (לא לציטוט ובעיקר לא לייחוס) לתקשורת, האיש שבישיבתו עבד בעבר במשרד הביטחון היה אחראי ללק"ם, לוקח על עצמו בירור כזה. כלומר, האם יחקור ללא משוא פנים?

מכיוון שכבר אפשר לשמוע את פעמי הטיעונים – נו, למה כבר אפשר לצפות ממי שהיה וממי שהיה, אין זה בלתי מתקבל על הדעת להזכיר שלא התקשורת אלא הממשלה מינתה את רוטנשטרייך וצור, ואין זה בלתי מתקבל על הדעת לתהות מדוע הסתייגויות שונות לא הועלו שם, במוסד הממנה. וכיוון שבניגוד לדעתם של פוליטיקאים לא התקשורת היא שחוללה או יצרה או המציאה או ליבתה את הפרשה, אלא הם עצמם או שלוחיהם, גם במקרה פולארד אין זה בלתי מתקבל על הדעת לשים לב לנטייתם של פוליטיקאים לעבוד עם התקשורת בטכניקה מעורבת. לתהות, להרים גבה, להדליף, ולאחר מכן לבוא בטענות – לאוורר ולנער אשמה לכאורה, „התקשורת אשמה".

מי שם לב לטכניקה המעורבת הזאת, או נבון יותר, מי לא שם אליה לב? לא יהושע רוטנשטרייך, הוא שם לב. ד"ר רוטנשטרייך, יו"ר מועצת העתונות, אומר בעניין זה דברים חד־משמעיים. ב„דפי מידע" של מועצת העתונות (מס. 51, מארס '87) כתב רוטנשטרייך תחת הכותרת „המאבק על חופש העתונות ושמירת כללי האתיקה המקצועית" גם את הדברים הבאים: „קיימת מגמה להטיל על כלי התקשורת אחריות על כל כשלון ומחדל במדינתנו. גם השלטונאים שתפקידם על שמירת ועננו – [illegible] עיתונאי שפירסמו מה שכתוב היה על כף ידו של אותו טכנאי קטן שהסתובב בבור האטומי וצילם מבלי שימנעו זאת ממנו אלה שאמורים לשמור על סודות הבור. התקפה על כלי התקשורת היתה תמיד לאחר מעידה של פוליטיקאים או מעידותם של אלה הכפופים להם".

לאחר מכן מפנה רוטנשטרייך דברי ביקורת נגד התקשורת, בעיקר נגד המקומונים ש„צצו כפטריות אחר הגשם", שפרסמו דברים לא נכונים, בלתי מבוססים ולא מוצדקים, עד ש„לפעמים נוצר הרושם כי עורכי העיתונים פינו את השטח לגמרי והשאירו רק את הכתבים כשחקנים ראשיים".

אבל רוטנשטרייך אינו מסיים, מבחינת הפוליטיקאים, בנימה שכאופטימית תחשב. וכך הוא אומר: „אמצעי התקשורת הוכיחו באחריותם לכל את תרומתם הרבה לחשיפת גלויי שחיתות ולמאבק נגדם, עם זאת, פוליטיקאים שונים ממשיכים להצר את פעולת העיתונאים ומציעים מדי פעם הצעות חוק העלולות למנוע מהציבור מידע, ולפגוע בחופש העיתונות והדמוקרטיה".

ולאחר מקרא הדברים האלה אפשר לחזור אל שולחן הרולטה ולהמר, מה יהיו מסקנותיה של ועדת הבירור.

כדורסל במקום כדורגל / אמיר אורן

אמת או חובה

הם לא בלעו מצפן, אבל כדאי לראשי המערך להתפטר, ללכת לבחירות ולהמחיש בכך שוני מהליכוד

מאנוצ'ר גורבאניפר, מהנוכלים המרכזיים של הקשר האמריקאי־ישראלי עם איראן, הסביר לקולונל אוליבר נורת באחד משלבי עיסקת המרת בני־הערובה בנשק כיצד עתידים נושיו לגבות את החוב הלוואתם: הנושים נרשמו כמוטבי ביטוח־החיים של גורבאניפר. אם לא ישלם להם, יהרגוהו [illegible].

מכל המקבילות המתבקשות [illegible] פרשת איראן לבין פרשת פולארד, מוקר כעת ביטוח־גורבאניפר כמאפיין סגולי של הקברניטים בישראל. אחיותם ההדדית הדוקה כל כך, עד שדומה שפוליסת־הביטוח של כל אחד משרי הצמרת מוסבת לטובת יריבו. אם יתעלם פרס מחובו לשמיר, או להיפך, בכוח וולתו לפדות את הזהב בהתנקשות פוליטית.

כדי לשלב את התכלית עם המוסר, מתבקש עתה מהלך־מקדים מצד ראשי המערך. אין לפרס ולרבין יתרון על שמיר ועל ארנס באחריות המהותית לפרשת פולארד, אבל התיקו אינו בהכרח סוף המשחק. אם יהפוך הכדורגל לכדורסל, ניתן לכפות הארכה. תוצאותיה, כמובן, מותנות בביצועי השחקנים.

התפטרות שרי המערך מהממשלה כדי לחוקק בחירות מוקדמות תנומק לא בפרשת פולארד עצמה – שבה הרי נגוע הדרג המדיני כולו – אלא בשוני שבמסקנות. פרס ורבין יכולים לבטא את נשיאתם באחריות באמצעות נכונות מיידית לעמוד למשפט הבוחר – תחילה במפלגותם ואחר־כך, אם יזכו באמון מחודש של שולחיהם, בקלפי.

כמו בכל העילות הקודמות שלא הספיקו להקדמת הבחירות, תוצג גם פרשת פולארד כאמתלה נבובה, בידי המעדיפים להמתין לסתיו 1988. למערך אין אכן סיבה להתגאות בהתנהגות ראשיו בפרשה עד כה, אך בידם לנהוג אחרת מכאן ואילך – להבהיר, למשל, כי בניגוד לראשי הליכוד אין הם מוכנים לבודד את הדרג המבצע בהתפטרותו ולהמתין למסקנות הוועדות החוקרות בפרשה. תכסיסית, מוטב להקדים את המאוחר: הבחירות עצמן יתנהלו סביב סוגיות שונות מעילת הקדמתן, ואילו התפטרות קודם דו"ח שיחייב אותה בלאו הכי, תקהה את עוקץ הפנייה למי שכבר עשו את החשבון וקיבלו את הדין.

דו"ח אגרנט, השבוע לפני 13 שנה, הוגש בנסיבות שונות – שלושה חודשים לאחר בחירות שבהן השתתפו רשימות שנסגרו לפני מלחמת יום־הכיפורים. דו"ח חקירות פולארד יתפרסם לפני הבחירות הבאות ויאפשר לבוחרים להתחשב בו בשקילת הרשימות (ולמפלגות בהרכבתן).

בנוסף בסבכת טיפוס אריאל שרון – אתו, שרון שבלי הסכמתם לא היה מצטרף לממשלת פרס־שמיר ולקבינט – כמו גם בדלות הטוענים לכתרים במפלגתם, מבקשים לעצמם שרי החוץ והבטחון חסינות־בפועל מהדחה. לאחר שרשרת כשלונותיהם בפרשות השב"כ, איראן ופולארד, עליהם לעמול קשות כדי לשכנע תומכים־מאתמול כי הם ראויים להזדמנות נוספת. אפשר להתחיל, למשל, בקביעה מחודשת של מדד המחירים לכזבן: בצה"ל ובגופים ממלכתיים אחרים יכולים בכירים לספר שקר מלא או אמת חלקית ולצאת בלא פגע. הם עושים בכך צדק פיוטי עם קברניטיהם־מעליהם, המבקשים לרמות את העולם ואינם חשים כי הם מרומים מבפנים. השארת המכזבים ומעלימי הפרטים החיוניים בתפקידיהם, גם לאחר שהממונים עליהם גילו את האמת, נומקה בכורח להסתיר מזרים את מלוא העובדות. בהצטרפה לדוגמאות אחרות של חוסר־אונים, עלה ממנה שהכל מותר.

הקברניטים הנוכחים לא בלעו מצפן: הם גם לא הנהיגו שיטות־עבודה תקינות או התעלו למנהיגות הפוסקת נגד אחוזות־מטה (בעידן המחשבים מסתפק שר־הבטחון בארכיון־יחיד אנושי, השתהה חודשים ושנים עד שמינה קצינים ופקידים בכירים חדשים במקום אלה שירש וביטל את דעתו מפני זו של המנכ"ל, הרמטכ"ל ואחרים במינוי אביאם סלע לתל־נוף).

האמת והחובה אינן דרישות הכרחיות לתיפקוד ממלכתי כביר בישראל העכשווית. כך מתמסמס הגבול שבין ריגול תעשייתי לבין תעשיית־ריגול. כך קורה שידיעה חיונית אינה מגיעה לאוזן הנכונה ברגע גורלי – לא גורלי כבערב מלחמת יום־הכיפורים, אך גורלי דיו לגרום לתקלה מביכה. כך קורה שבבירור גבולות־הגיזרה בין גופים ממלכתיים מתברר כי יש שאחריותם מוגדרת ויש המואילים רשמית „לעסוק" רק בתחומיהם, כך שאינם אחראים למחדליהם. כך נחסם מינוי אריה נגגר לממונה על הלשכה לקשרי מדע, רק על־מנת שרפי איתן יכהן בשני משרדים (רה"מ ובטחון) בו־בזמן ובניגוד לכל הגיון ניהולי. כך יכול אל שווימר להיות יועץ לראש־הממשלה ובה בעת להופיע ביומנו של רוברט מקפארליין (המצוטט בדו"ח ועדת טאואר) כ„יהודי־אמריקאי הבוחן הרבה כסף לפרס". כך יכול עמירם ניר למחוק את שוויו במיליוני דולרים ולהמשיך להפגש עם גורבאניפר, אחרי שכולם רימו את כולם: גם מכתב רייגן לפרס בעניין ניר, שניסח נורת כדי להפיס את חרדת ניר מעתידו בעקבות חילופי פרס בשמיר, הועבר לחתימה בעט אוטומטית, וספק אם הנשיא היה מודע לקיומו.

בעדותו בפני ועדת טאואר טען שר ההגנה קספאר ויינברגר כי בניגוד לתמיכת מקפארליין „בקשר הישראלי או בסיוע הישראלי לעסקה זאת (עם איראן), אמרתי כי בעיה נוספת היא שפעילות כזאת ונסיון לשמור על חשאיותה יחשפו אותנו לסחטנות מהסוג הבסיסי ביותר מצד שותפי הסוד, כלומר הישראלים וגם האיראנים, וכי בכל פעם שלא יקבלו את מבוקשם יוכלו, בסגנון המזרח התיכון לגרום לפרסום ולבעיות". ויינברגר לא דייק: אף שכמה ממהלכי פרשת פולארד (והשב"כ) מקיפים חשש קברניטים ומפקדים מפני שותפיהם למזימות, ישראל חוצפנית יותר מסחטנית. שיא ארצי באולם סגור הושג שלשום בדברי רבין, שנשאל על אחריות־שרים לפרשת פולארד והשיב באחריות ויינברגר לפולארדים שפעלו בפנטגון מתחת לאפו המתרשל.

בהתפטרויות ובבחירות אין ביטוח, אבל לשתקן צריך ללכת, כי השלמה עם השקר ועם החמיקה מסוכנת יותר.

לקלפי יש רגליים/עליזה ולך

איפה הפתקים כולם

את פתקי ההצבעה בוועידת „חירות" מחפשים מתחילת השבוע. כולם רוצים אותם, אף אחד לא יודע היכן הם. בעקבות המידע האבוד

מי שמבקש לנתח את תוצאות ההצבעה על בעלי התפקידים ב„חירות" אל יפנה אל רחל טימור. אמנותה של טימור היא הציור, ואילו ניתוח דפוסי ההצבעה דורש מיומנות בתורת הכפל והחילוק, על פוליטיקה אידיאולוגיה אין מה לדבר, בכל מקרה, ולכן פטורה רחל טימור גם מהערכות על התוצאות לגופן. אז מה היא עשתה בכל זאת בוועידת „חירות" בתחילת השבוע? „מצאו אותי ראויה להיות ציר", אמרה לי, משתוממת שהבחנתי בה. לא רק אני הבחנתי בה. אילולא התקלה שאירעה בהגיע תורה בקלפי, אולי היתה נשארת „אנונימית" כמו צירים רבים אחרים. „התמול מולה" וליד שמה סומן שכבר הצביעה קודם שהצביעה בעליל. הבירור בוועדת הבחירות משך אליה תשומת־לב והשיב לה את זכותה לממש את „חופש" ההצבעה שלה. עד לפני כשנה לא ידעה רחל טימור מהי פוליטיקה פנים־מפלגתית. דוד אפל, שנקרה בדרכה, רשם אותה בסניפו וסלל את דרכה אל הוועידה. מן הסתם גם האיר את עיניה איך להצביע. כ־4 לפנות בוקר ביום המחרת לא נראתה לידו כשהתבטאה מניית הסגירה את אכזבתו משיעור התמיכה שהיה מנת חלקו של דוד לוי.

בערך כ־4 לפנות בוקר חיפש ח"כ מיכאל איתן את פתקי ההצבעה שעליהם סימנו הצירים את העדפותיהם בהתמודדות על התפקידים הבכירים בתנועה. שעות ארוכות השקיף אמנם על מהלך ספירת הקולות וסימן לעצמו את מה שסימן כדי להעריך את דפוסי ההצבעה, אך בכך לא היה די כדי לרדת לחקר יחסי־הכוחות האמיתיים של המחנות. כשנתקל בח"כ עוזי לנדאו, שהיה אחראי על ארגון הוועידה, שאל אותו ח"כ מיכאל איתן איפה פתקי ההצבעה. ח"כ לנדאו לא היה הכתובת הנכונה, אך כיוון שפגש את ח"כ אהוד אולמרט, יו"ר ועדת הבחירות, התעניין אצלו היכן פתקי ההצבעה. „הוריתי לאנשי הביטחון להעביר שתי קלפיות, שבהן רוכזו הפתקים, לחדר שהוקצה לכך ב„מרכז הקונגרסים"", הפטיר ח"כ אולמרט. בחדר של ח"כ לנדאו הועבר ששתי הקלפיות מכילות את המעטפות הריקות שמהן נשלפו הפתקים. והפתקים? יוק.

כל מי שיודע להעריך את המידע שאוצרים פתקי ההצבעה מחפש אותם מתחילת השבוע, ועד בה הם לא נמצאו. את הביתן שהכשירו לזירת הקלפיות הספיקו לפרק עד שמישהו התעשת לבדוק אם האוצר הבלום לא נשאר שם מופקר. היתה אפילו שמועה על פריצת אחד המנעולים בבוקר שאחרי, אבל קשה להוכיח אותה ועוד יותר קשה לאתר את מבצעיה כדי להתחקות אחרי השלל. כאשר התעניינו נציגים של מחנה שרון אצל המארגנים היכן הפתקים, כעבור יומיים, נתקלו באי־ידיעה. נציגי מחנה לוי לא פיגרו בהתעניינותם בפתקים, והעלו גם הם חרס. גם במחנה שמיר־ארנס מתחבטים בתעלומה, ואין מוצא. מן הסתם נסתמו בינתיים הדפים הירוקים במזבלה העירונית. עניין של חוסר עירנות, שהוא החמצה היסטורית. ניתוח של דפוסי ההצבעה בהתמודדות על שלושת התפקידים יכול היה לספק הערכה מדוייקת על גודלם של המחנות השונים וזמן רב לפני שתעמוד למבחן חדש בהתמודדות על ראשות תנועת החירות לפני הבחירות לכנסת. הניתוח שלהלן נשען איפה על עדות של משקיפים, וההבדלים בין ההערכות משקפים את השתייכותם של המנתחים.

תוצאות ההתמודדויות על שלושת התפקידים הן כדלהלן:

מ"מ יו"ר התנועה:		
מאיר כהן־אבידב	792 קולות	(43.1 אחוז)
דוד לוי	1045 קולות	(56.9 אחוז)
יו"ר המרכז:		
עובדיה עלי	653 קולות	(34.4 אחוז)
אריה צירטוק	33 קולות	(1.7 אחוז)
אריאל שרון	1214 קולות	(63.9 אחוז)
יו"ר מזכירות:		
יורם ארידור	685 קולות	(35.9 אחוז)
יהודה לוי	7 קולות	
משה ארנס	1217 קולות	(63.8 אחוז)

דוד לוי פרש את התוצאה האישית שלו כהישג. לדבריו, חברו נגדו שלושה מחנות בבלוק, שהניב פירות בהתמודדות של עלי מול שרון וארידור מול ארנס, אך לא בהתמודדות שלו מול כהן־אבידב. אמנם התוצאה האישית שלו נמוכה לעומת השרים האחרים, אך יותר מ־50 אחוז בכל זאת תמכו בו, ולכן התוצאה הזאת מעידה על גודל מחנהו. המנתחים הנגועים יותר במחנהו אומדים את גודלו בפחות מ־50 אחוז. הניתוח שלהם נשען על ממוצע, ולא ברור מה ההיגיון שמאחוריו. על־פי הנוסחה כ־46 אחוז מצירי הוועידה נמנים עם מחנה לוי, והחישוב הוא: 56.9 (לוי) + 34.4 (עלי) = 91.3 : 2 = 45.65 אחוז. אלה שאינם מסתפקים בשיעור זה קובעים, שבין 1045 הקולות שניתנו ללוי נכללים לא רק כאלה שהצביעו „בלוק" לוי־עלי־ארידור, אלא גם כאלה שנענו לקריאת ראש הממשלה והצביעו בעד שלושת השרים. בין 200 מצביעי לוי־שרון־ארנס, טוענים הללו, יש גם אנשי לוי, לא רק אנשי המחנות האחרים. לפיכך, על־פי הגישה הזאת, יש להוסיף ל־45.65 האחוז עוד אחוז או שניים, והרי לנו מחנה המונה כ־47־48 אחוז.

אבל, השקולים שבין מחשבי חישובי לוי מוכנים להפחית מהמדד הזה אחוז או שניים, שכן מי שמסכם את סך־כל הקולות בכל קטגוריה מבחין שלקביעת מ"מ יו"ר התנועה נספרו רק 1837 קולות ואילו לקביעת יו"ר המרכז 1900 ולקביעת יו"ר המזכירות 1909. יוצא איפוא שאחוז התמיכה בלוי נמדד ביחס למכלול קולות קטן יותר ולכן צריך להשוותו לסך־כל הקולות בשתי הקטגוריות האחרות.

מהניתוח שעשו אנשי מחנה לוי עולה, כי רוב הצירים קבעו את מועמדיהם על־פי אחד משלושה דפוסי הצבעה: אבידב־שרון־ארנס, לוי־עלי־ארידור, לוי־שרון־ארנס. בגירסה זאת של אנשי לוי, הם מספרים על הוראה של הח"כים מיכאל איתן ודוני מילוא לאנשי מחנה שמיר־ארנס לא להתפתות לפניית שמיר, לתמוך בשרים מול המתמודדים נגדם, ולהצביע נגד לוי. עוד יודעים אנשי לוי לספר, שלא כל המחנה שלהם תמך בארידור, מפני שיש בו לא מעט אנשים הנוטרים לו על יחסו אליהם, כשם שנמצאו פתקים בודדים שבהם לא סומן אף לא אחד מהשרים, כנראה מקרב בעלי ההצעה, שלא נדונה בסדר־היום, ששרים לא ייבחרו לתפקידים המרכזיים בתנועה. כך או כך, במחנה לוי לא מוכנים לשמוע על תמיכה קטנה מ־45 אחוז בלוי.

לא זאת ההערכה במחנה שמיר־ארנס־שרון. מול הטענה שגודל המחנה כשיעור ההצבעה בלוי, מגחכים במשולש המחנות, אין צורך אפילו לטעון שגודלם של מחנה שרון ומחנה שמיר־ארנס הוא כשיעור התמיכה בכל אחד מהם. אפשר לטעון שגודל מחנהו של שרון כשיעור התמיכה במאיר כהן־אבידב, איש מחנהו, כלומר: 43.1 אחוז. אפילו שרון לא ייתפס מתיימר לשיעור כוח כזה בוועידה. באותה מידת רצינות מציעים במחנה שמיר־ארנס לצרף את שיעור התמיכה בשלושת מועמדיהם – כהן־אבידב 43.1, שרון 63.9 וארנס 63.8 – ולחלק ל־3. והרי לנו 56.9 אחוז לכל אחד משלושת המחנות. יחד עם מחנה לוי סיכום האחוזים בתנועת חירות מגיע לכ־200.

המשקיפים במחנה שמיר־ארנס, שעסקו אף הם בצירופים ובחישובים משלהם שעה שאנשי מחנה לוי סיכמו את מה שסיכמו, גורסים שבקרב 1045 הצירים שסימנו את לוי כמועמד למ"מ יו"ר התנועה היו כ־300 שסימנו בפתק ההצבעה את שלושת השרים כמועמדיהם. הללו, בגירסת המנתחים במחנה שמיר־ארנס, הם ה„נאיבים" שנשמעו לפניית שמיר ואינם נמנים עם מחנה לוי. לפיכך יש להפחית אותם מההשתייכות למחנה לוי ולהותיר אותו עם כ־750 צירים בלבד. 750 צירים מכלל כ־2100 צירי הוועידה הם רק 36 אחוז, וזה במקרה הטוב. בגירסת אנשי שמיר־ארנס התמיכה בעובדיה עלי – 34.4 אחוז – היא היחידה שמשקפת את גודל המחנה של לוי, שכן הוא היה מועמד המחנה וזכה רק בתמיכת אנשי לוי, כולם. הם אפילו לא מציעים להפחית ממספר התומכים בעלי את מתי המעט מתוכם שהצביעו בעדו בגלל רתיעתם משרון.

עד שלא יימצאו פתקי ההצבעה, אם בכלל, יוסיפו נציגי המחנות לחשב חישובים סותרים, שיפארו ויגדלו את מחנם ויפחיתו ויגמדו את זה של יריבם. בעבר, אומרים יודעי דבר, היה מחנה לוי מגיע להצבעות מאורגן יותר טוב מאשר במושב השני של הוועידה. הפעם גבר, כנראה, בסתרנם העצמי של קבלני־הקולות על השכל הישר והוא מצא את עצמו טרוד באפולוגטיקה מתמטית במקום בגריפת השפע.

התנגדות צהלית / טלי זלינגר

מעט מדי, מאוחר מדי

עד 1991 יושקעו בפרויקט „הלביא" למעלה מ־3 מיליארד דולר, לפני כל תפוקה מבצעית. בסכום הזה ניתן לרכוש מטוס אמריקאי „מן המדף", ועוד יישאר עודף להשקעה בפרוייקטים הדרושים לחיל

השבוע טס טיסת ניסוי ראשונה מטוס ה„לביא" מספר 2. נסיקתו מעל מבני התעשיה האווירית בלוד הפריחה, אצל אנשי התעשיה האווירית ושאר חסידי מטוס הקרב מתוצרת ישראל תקוות חדשות לנסיעת עובדות בשטח, עובדות שבעקבותיהן יבואו עוד נסיקות, שיבטיחו את נקודת האל־חזור. אחרי כמה עשרות טיסות ניסוי עדיין לא שיסף ורטוסו של הלביא את קו הסיום של מסלול אי־הוודאות. ככל שהופכת מוצקה יותר עובדת הקיום של הסידרה הניסויית, על התקלות וההצלחות שהיא אוצרת, כן מובלטת יותר עובדת הבעייתיות הכרוכה בהמשך המתבקש מהסידרה הניסויית, בשלב הייצור. לחוגגי ההצלחה המתגלמת בטיסות הניסוי כמו גם לספקני משמעותה של ההצלחה הזאת, ברור כי כל התקדמות מקרבת מאוד את רגע האמת ואת שעת ההכרעה.

מחיר הבטחון. כמו תמיד, נזכרים ברגע האחרון לעשות הכל. לחשוב בקול רם, לגבש עמדות, להתייצב מאחוריהן, להחליט. נתיב קבלת ההחלטות הפתלתול בכל הנוגע לתכנון וייצור יכול לשמש חומר לימוד „איך לעשות את כל הטעויות בלי לעשות שום דבר נכון". בימים אלה, כשקופת המדינה ריקה ותקציב הבטחון מדולדל, כמעט כמו מאגרי הרצון הטוב של הכספר בסניף הבנק האמריקאי של דו־לא־חוסכן הישראלי, מתחילים באמת. לחשוב שאולי מדובר במשימה בלתי אפשרית. מבחינה כלכלית, שהתעקשות עליה עלולה לעלות גם במחיר הבטחון ולא רק הכלכלה.

מוטב מאוחר מאשר אף־פעם. כיום מבינים במערכות הבטחון והכלכלה ש„לביא" הוא טעות כלכלית ואולי גם בטחונית. אף אחד לא יכול להבטיח הכנסה מספיקה לחשבון ההוצאות שאינו יודע שובעה של פרויקט עתיר צרכים זה. האוברדראפט נרשם לא רק בלוחות הזמנים לשלבי הביצוע והמשמעות הטכנולוגית והמבצעית שלהם, אלא גם בחשבון היכולת המבצעית של כל מרכיבי הבטחון האחרים. אלה, על־פי כל תורת לחימה, נדרשים עדיין לקיום הכוח, לא פחות משנדרש מטוס קרב שלהתאמתו העדכנית, הבלעדית והמלאה אין איש יכול באמת לערוב. כמו בכלים שלובים, ככל שיסתופף ה„לביא" יותר, כן ירד מיפלס אמצעי קיומו הבטחון האחרים, וככל שתתבהר התמונה כך יאפיל עתידו של המטוס.

שר הבטחון עומד על הקצאת 550 מיליוני דולרים בשנה לפרויקט. כיום מתקשה המערכת להשיג גם פחות מזה כשמטבע מקומי הקצאת תקציב הבטחון עומדת על 207 מיליון דולר בנוזה שהתעשייה האווירית תשלים את החסר ואיש איננו יודע אם ומאין יימצא הכסף. כך השנה. בשנה הבאה צפוים קשיים גדולים יותר כשהעלות תגדל והקופה תדלדל והאמריקאים עלולים לקפוץ את אגרופם אם ישראל תמשיך להקשות את עורפה ולהתמיד בפרויקט. מומחים חוזרים ומתריעים כי התעקשות השר רבין על מסגרת תקציב כזאת איננה ריאלית, כי, לא יספיקו גם 550 מיליוני הדולרים, וכי מדובר על 700 מיליונים הכרחיים לעמידה בלוח זמנים סביר. עוד מזהירים מומחים כי בהסתמך על הצהרתו של יצחק רבין כי המטוס הסידרתי הראשון ייוצר ב־1991 ובהנחה היפותטית שתישמר מסגרת 550 מיליוני הדולר לשנה, עד 1991 יושקעו למעלה מ־3 מיליארדי דולרים בפרויקט, לפני כל תפוקה מבצעית. סכום עתק.

חיל האוויר מתנגד. חיל האוויר, מעט מדי ומאוחר מדי, זעק חמס. בסכום הזה יוכל לרכוש „מן המדף" האמריקאי מטוסים משוכללים בעלי תפוקה מבצעית מיידית ועוד יישאר עודף להשקעה בפרוייקטים אחרים הדרושים לחיל, לקיום כוח מאוזן למילוי מגוון של משימות. בחיל כבר אומרים בקול רם, גם אם לא באורח רשמי וקבל עם ועולם אך בדיונים בכל הדרגים, כי צה"ל לא ירצה 300 מטוסי „לביא" לכשייוצרו סוף־סוף, וכך תגדל עוד עלות כל חתיכה מתוך כמאה נדרשים, עד להיותו מטוס הקרב היקר ביותר בעולם.

בגרונו הצר ממילא של ענק „צרכי הבטחון", צה"ל מציע אלטרנטיבות.

אלטרנטיבות. על בסיס 550 מיליוני הדולר שמקצה שר הבטחון, גיבש המטה הכללי תכנית אלטרנטיבית לשימוש בכסף הזה. אפשר לכנותה „האלטרנטיבה המשולבת" ובה מספר פרויקטים לכלל הזרועות, יבשה, ים ואוויר, והיא שתיתן את הבטחון הנדרש. חיל האוויר מצידו הציע אלטרנטיבה שבמסגרתה ילך כל הכסף שהוקצב ל„לביא" לחיל האוויר ולצרכיו. שתי העזים הללו עומדות עכשיו בצד אחד של הגשר הצר, מול העז שממול, מתגוששות מי יחצה ראשונה, הן או היא.

שר הבטחון, שאל משרדו שוגרו הצעות צה"ל, המשולבת וכנספח ההצעה של חיל האוויר, כבר בסוף חודש פברואר, עדיין לא קיים דיון להצגה מקפת של החלופות הללו. אנשי משרדו בודקים אותן, אולי ביתר רצון משהם בודקים את חלופות זקהיים שכנראה יידחו כולן. אולי בשבוע הבא יתקיים דיון. עוד לפני כן יש הטוענים שההצעות של צה"ל לאו דווקא עומדות במבחן המציאות, שיש בהן נאיביות מסויימת. ייתכן, ואולם הן מלמדות לפחות על דבר אחד – על מצוקה אמיתית נוכח כפיית פרויקט שחינו סר מלפני הצבא זה מכבר.

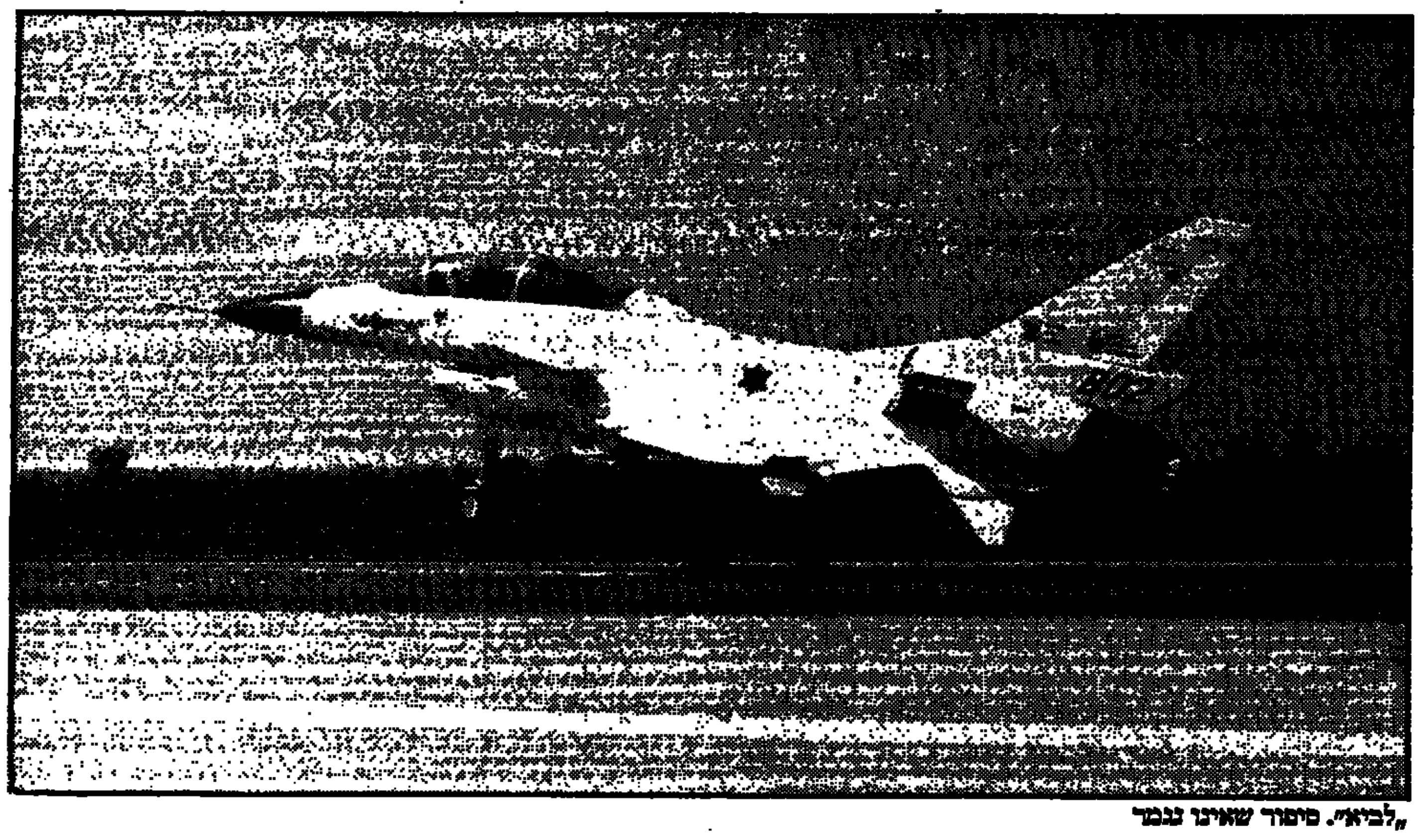

„לביא". סיפור שאינו נגמר

בראש החץ המשובש ששלח מסרים כפולים, או לא מספיק ברורים, בעניין „לביא", עמדו עד לאחרונה שניים. ראש המטה הכללי ומפקד חיל האוויר. שר הבטחון, אליו שולח החץ, יכול היה להתפתות לשידור המשובש ולהמנע מנקיטת עמדה חד־משמעית משל עצמו. אלא שלא עוד. את הכתובת על הקיר כבר אי־אפשר שלא לקרוא, על סעיפיה הכלכליים והבטחוניים. בו־בזמן, גם עמדת צה"ל הפכה, בלחץ השיבושים מחד וטיסות הניסוי המרוקנות את שעון החול מאידך, לברורה וחד־משמעית. צה"ל לא ירצה 300 לביאים, צה"ל מתנגד למטוס „לביא" כקונספציה התקועה כעצם ענקית

אם הצבא לא רוצה, ושר הבטחון מבין שאי־אפשר ולכן לא רוצה, וכמוהו גם ראשי ממשלה בעבר ובהווה ושרים ושועי ארץ, למה בכל־זאת לא סגרו עדיין את הפרויקט? ליותר מדי אנשים שמבינים כנראה את הבעייתיות, שלא לומר החלמאיות שבסיפור הלביא, יש יותר מדי חשבונות פוליטיים.

את ההחלטות יקבל הדרג „הפוליטי". בצה"ל אומרים במרירות שמה שנותר הוא לראות אם המשחק מכור, ולקוות שלא ימכרו אתו גם את הבטחון.

יהיה „לביא"?/ אריה ארד

מסדר כנפיים

ההחלטה על כמות המטוסים הדרושה לצה"ל בעשור הבא היא החלטה קיומית, ואחרי ועדת אגרנט יש נטיה לפעול על־פי אפשרויותיו של האויב ולא על־פי מה שנראה ככוונותיו

בתום שבוע גשום וסוער בא שבוע מעונן חלקית וה„לביא" השני המריא לטיסת־הבכורה שלו. בחדר־הבקרה, לאחר הטיסה, שאלתי את טייס־הניסוי הראשי מנחם שמול, מתי ייערכו ניסויי הסיחרור ואובדן השליטה. הוא הציץ בתכנית הטיסות וענה: בסוף 1988 או בתחילת 1989. תשובתו בשמעה לרגע עניינית לחלוטין, אחר־כך הוספנו לה שנינו את המלה „אם".

לצים אומרים שצריך שני דגמי־אב של „הלביא" כדי שיהיה אפשר לשים אחד במוזיאון ישראל ואחד במוזיאון לאמנות חדישה בניו־יורק. האומנם? ככל שנוקפי הזמן, השאלות היסודיות המלוות את הפרויקט נשארות אותן שאלות: האם יכולה מדינת־ישראל להרשות לעצמה את הפרויקט הזה, והאם היא יכולה להרשות לעצמה להפסיקו?

כדי להשיב על כך, צריך לנסות להיחלץ לא: רק מטענות דמגוגיות אחרות ביחס לעובדות, ולנתונים, אלא גם ממצבי־רוח מסויים. שהרי כשם שיש האומרים היום „אילו היה צריך להחליט עכשיו, לא היינו מתחילים בפרוייקט", עלול בהחלט לקרות שבעוד שנתיים־שלוש יאמר, „אילו היה צריך להחליט עכשיו, לא היינו מבטלים אותו".

100 או 300. כאשר הוחלט על פרויקט ה"לביא", לא עמדה הברירה בינו ובין פרוייקטים אחרים. לפיכך לא גרם ה"לביא" גניזתו של שום פרוייקט אחר, ולא רק שאין היום פרוייקטים רציניים המצפים לגואלם, ואפילו היו, לא יכלו להושיע את המערכת. דרכה של תעשיה מתקדמת היא, שבשעה שיחידות הייצור מתחילות לייצר מוצר שפיתוחו, היא מתחילה בפיתוח מוצר חדש. אם יוחסל פרוייקט ה"לביא" כעת, ליחידות הייצור לא תהיה תעסוקה עד לפיתוח המוצר הבא. מה יעשו יחידות הייצור, עד שפיתוח המוצר הבא? מי יקיים אותן, מאילו כספים? יש המשיבים, כי בינתיים ייצרו כאן ברשיון את ה"אף 16". אבל אם כך, איפה החסכון? ואם אין חסכון ניכר, לשם מה לחסל את פרוייקט ה"לביא"? מפני שכך נוח לתעשיה האמריקאית? האם באמת רוצה ישראל להיות חוטבת העצים ושואבת המים לתעשיות זרות?

כאשר הוחלט על פרוייקט ה"לביא", הניחו שצה"ל יזדקק ל־300 מטוסים בעשור האחרון של המאה, להחלפת מטוסי "סקייהוק" ו"כפיר" מתיישנים. כך כתוב בתכנית־העבודה הרב־שנתית של צה"ל. עכשיו מצייצות כל הציפורים מעל גגות תל־אביב כי צה"ל יזדקק רק ל־100 מטוסים. אם אמנם זה כך, באמת אין טעם לייצר את ה"לביא". קו ייצור ל־100 מטוסים יהיה יקר מדי לכל הדעות. מה שמפריע להחליט כך מיד הוא העובדה, שלפי שעה לא העז איש לשנות את הכתוב בתכנית־העבודה הרב־שנתית. וזה לא מקרה.

לא ב"100" ולא ב"300" יש קדושה. ההבדל ביניהם נובע מכך, שהמספר "300" נגזר מהמטלות שרוצים להעמיס על חיל־האוויר במלחמה, ואילו המספר "100" נובע מרצון להוכיח את אי־הכדאיות של הפרוייקט. כשם ש"300" יכול להשתנות, אם מצמצמים את המטלות של חיל־האוויר, כך יכול ה"100" להשתנות, לאחר שיבוטל ה"לביא". צריך איפוא לנסות להבין מה מסתתר מאחורי שני נתונים אלה.

כאשר החלו הדיונים באפשרות לאשר את פרוייקט ה"לביא", הועלו כל החלופות שהציג בסוף השנה שעברה עוזר־תת־שר־ההגנה האמריקאי ד"ר דב זקהיים. הנתונים שנבחנו היו אותם נתונים, לכן השאלה המכרעת היתה, לכמה מטוסים יזדקק צה"ל בעשור העשירי של המאה. אם יזדקק ל־200 ויותר, יהיה ה"לביא" בר־תחרות; אם יזדקקו לפחות מזה, עדיפות החלופות האמריקאיות. על כך ענה צה"ל – "300". על יסוד זה אושר הפרוייקט.

אף שמתנגדי ה"לביא" לא השלימו מעולם עם ההחלטה הזאת, זמן רב לא עירערו על הצורך ב־300 מטוסים בשנות ה־90. העירעור על הנתון הזה צץ רק אחרי שהופרכו כל הטיעונים האחרים נגד ה"לביא". הטענה הראשונה היתה שישראל אינה מסוגלת לתכנן מטוס־קרב ברמה הדרושה. טענה זו שימשה את המתנגדים עד לפני כשנה, ורק כאשר הופרכה על־ידי מומחי חיל־האוויר האמריקאי, החלה להישמע הטענה החלופית שהמטוס יהיה יקר מדי. גם טענה זו הופרכה על־ידי מומחים אמריקאים. רק משנשמטה הקרקע גם מתחת לטענת חוסר־הכדאיות לייצר 300 מטוסים, הוצא הטיעון שיהיו דרושים רק 100 מטוסים.

החלטה קיומית. כאשר קבע המטה הכללי את מספרם של המטוסים שיהיו דרושים לצה"ל בעשור הקרוב, היו לנגד עיניו הצרכים המסורתיים: הבטחת שמי המדינה, סיוע טקטי לכוחות־היבשה בבלימת האויב ואחר כך בהכרעתו וביצוע משימות אסטרטגיות מסויימות. צרכים אלה מבוססים על הנחת־היסוד של תורת הבטחון, כי אוכלוסייתה של מדינת־ישראל אינה די גדולה כדי להכריע את המלחמה בכוחות היבשה בלבד. ראשית, לישראל אין די אנשים כדי להבטיח את המדינה מול התקפת־פתע באמצעות כוחות יבשה. שנית, גם לאחר שייעשה גיוס כוחות מרבי, אין די אנשים כדי להכריע את המלחמה בכוחות יבשה בלבד. מול הכמות של צבאות הערבים מעמידה ישראל איכות, והביטוי המובהק של האיכות הזאת ברמה האיסטרטגית משתקף בחיל־האוויר. לצורך זה דרושה כמות נתונה של מטוסים ושל טייסים.

לפיכך ההחלטה על כמות המטוסים הדרושה לצה"ל בעשור הבא היא החלטה קיומית. משום כך אין ממהרים לשנות את תכנית־העבודה הרב־שנתית של צה"ל. אחרי ועדת אגרנט, במיוחד תחת שר־הבטחון הזה, נוטים הרבה יותר לפעול על־פי אפשרויותיו של האויב ולא על־פי מה שנראה ככוונותיו. "המצב יכול להשתנות הרבה יותר מהר מן היכולת לשנות את סדר־הכוחות שלנו", אומר יצחק רבין לא אחת.

לתת לגל לעבור. כאשר אמר משה דיין בתחילת העשור הקודם, כי מדינת־ישראל אינה יכולה להרים שני דגלים בבת אחת, סקלו אותו באבנים מכל העברים. לפני עשר שנים טיפס אל ראש המצעד פזמון של יגאל בשן, "מה שטוב לנו, טוב למדינה". מאז היה הפזמון התפל הזה לסיסמת־הקרב של העם היושב בציון. ומכיוון שמדינת־ישראל באמת אינה מסוגלת להרים שני דגלים בבת אחת, בוודאי לא את כל הדגלים, היא מקפלת תחילה את דגל העצמאות הכלכלית ואחר כך גם את דגל הבטחון. בעוד שהממשלה מוזילה באורח מלאכותי את המכוניות הפרטיות ואת השימוש בהן, היא ממוטטת את תעשיית היצוא, סוגרת אוגדות ומחסלת טייסות. "כואב הלב לראות מטוסי 'כפיר' חדשים מונחים כאבן שאין לה הופכין", העיד באחרונה יצחק רבין. "אין לנו כסף לשמור על כושרם של טייסים ואנחנו מוציאים אותם מהמערך", הוסיף. לרוע המזל אין למדינת ישראל בשעה זו הנהגה לאומית שתאמר, "לא כל מה שטוב לנו, טוב למדינה".

במצב הנתון צריך להוריד את הראש ולתת לגל לעבור. גם תרופה זו, אגב, לקוחה מהלקסיקון של יצחק רבין, גם אם נועדה להקשרים שונים לחלוטין. משמעותה המעשית של תשובה כזו היא להפסיק את פרוייקט ה"לביא", להתחייב עתה על רכישת 100 מטוסי "אף 16" מהמדף ולהכות שהאווירה תשתנה. אין פירוש הדבר, שמי מציע לנהוג כך באמת סבור, ש־100 מטוסי "אף 16" יספיקו לצה"ל ביום פקודה. אבל הם יספיקו בינתיים. בעוד זמן אולי תשתנה האווירה ויהיה אפשר לרכוש עוד 100 מטוסים ואחר כך אולי עוד 100. העיקר לקיים גמישות מרבית, יכולת מתמדת להתאים את דרך־הפעולה למצבים המשתנים. כל זאת במקום התחייבות נוקשה לייצר 24 מטוסי "לביא" מדי שנה, כאשר ברור כבר עתה לכל מי שעיניים בראשו, שאחר כך יהיה "לביא סימן 2" ו"לביא סימן 3" ו"לביא סימן 77".

המשמעות היותר רחבה של דרך־הפעולה הזאת היא קיומה של מערכת נהנתנית על חשבונה של מערכת יצרנית. מבחינה זו ה"לביא" מסמל משהו עמוק הרבה יותר. הבעיה איננה אם יש ענבים על ראשינו. השאלה היא אם הגזע איתן.

משחק בשוליים/ אמנון דנקנר, וושינגטון

המארינס עושים סאונה

בסופו של דבר הופיע הדוד סאשה, איש ק.ג.ב. בכיר, וביקש מלונטרי טובה קטנה. טובה רדפה טובה ועד מהרה מצא לונטרי את עצמו משתף פעולה עם סוכנות הריגול הרוסית.

זו היתה המלכודת העתיקה שהוכיחה את עצמה פעמים רבות כל כך בעבר: בתחנת המטרו במוסקווה פגש קלייטון לונטרי את האשה ששינתה את חייו. ללונטרי היה נדמה שזוהי פגישה מקרית. ויאולטה אלכסנדרובנה סאונה הביטה בו בהפתעה ואמרה: אה, איזו הפתעה נעימה. הוא חייך וכך החל עולה על הדרך ששינתה את חייו.

מיטה בדירת הדוד. לונטרי הכיר את פניה של סאונה. הם עבדו באותו מקום: הוא היה אחד מ־28 אנשי חיל הנחתים שביצעו תפקידי שמירה בשגרירות ארה"ב במוסקווה. היא עבדה כמזכירה־מתורגמנית במחלקת הרכישות של השגרירות. עובדת מקומית. שהוגדרה „יפהפיה בלונדית". הכל בשגרירות. ידעו כי מאתיים העובדים המקומיים בשגרירות. חשודים בהשתייכות לק.ג.ב. בברה"מ אין מניחים לסתם אדם מן השוק ללכת לעבוד בשגרירות האמריקאית. אולם לונטרי, כמו חבריו ליחידת השמירה של חיל הנחתים היה צעיר, בודד וכמה לקשר. כמו חבריו, כולם צעירים בסוף שנות העשרה ותחילת שנות העשרים, גם הוא חש עצמו מנוכר מן החברה הגבוהה של הדיפלומטים המקצועיים בשגרירות. ושל המזכירות שהעדיפו דיפלומטים ועיתונאים על פני אנשי המארינס הצעירים. הוא גם התקשה, כמו חבריו לקשור קשרים חברתיים במוסקווה. הם לא ידעו את השפה, לא הכירו את התרבות וחשו עצמם בודדים ועצובים.

ויאולטה אלכסנדרובנה סאונה היתה נחמדה אליו. היא גם דיברה אנגלית שוטפת ואחרי הפגישה המקרית בתחנת המטרו באו עוד פגישות. לונטרי חש כי נפשו הולכת ונקשרת בנפשה של הרוסיה היפה. במהרה הפך הקשר למיני. סאונה הזמינה אותו לדירתה הקטנה, ומאוחר יותר התקיימו פגישות האהבים בדירה אחרת. סאונה אמרה לו כי זוהי דירתו של הדוד שלה, הדוד סאשה, הנעדר רבות מן העיר. בסופו של דבר הופיע הדוד סאשה, איש ק.ג.ב. בכיר ששמו אלכסנדר יפימוב, וביקש מלונטרי טובה קטנה. טובה רדפה טובה ועד מהרה מצא לונטרי את עצמו משתף פעולה עם סוכנות הריגול הרוסית.

עידן דגלי הלאום. לונטרי, בתפקידו כזקיף בשגרירות, איפשר לסוכנים רוסיים לחדור אל קודש הקודשים הבטחוני של השגרירות: חדרי הצופן המבוצר. הוא גייס את חברו הצעיר ממנו, ארנולד ברייסי, כדי שישתף עמו פעולה בהחדרת המרגלים לשגרירות בשעות הלילה. ברייסי, שחור בן 21, קיבל את גמולו: אחת העובדות הרוסיות בשגרירות, טבחית בביתו של אחד הדיפלומטים האמריקאים, קיימה עמו יחסי מין. אולם השניים נתפסו על חם למרבה המבוכה, וברייסי הורד בדרגה, נקנס, גורש מן היחידה ונשלח חזרה לארה"ב. זה היה באוגוסט שעבר, אולם אנשי הבטחון האמריקאים לא חשדו בברייסי בריגול אלא במעשה פזיז בלבד, ולונטרי יכול היה להמשיך במעלליו.

לא רק במוסקווה. לונטרי הועבר לשגרירות בווינה וגם שם המשיך בקשריו עם „הדוד סאשה", עד שיום אחד מאסה נפשו בדבר והוא הסגיר את עצמו והתוודה.

אחרי הגילויים הללו חוקרים אמריקאים בודקים את אנשי המארינס במוסקווה וכבר גילו כי סגן מפקד היחידה אף הוא עסק בשעשועים עם אישה רוסיה ועצרו אותו, ולבסוף החליטו להחזיר לארה"ב לתשאול את כל 28 אנשי יחידת חיל הנחתים.

הפירסומים על מעשה הריגול החדש באו בשעה שארה"ב חשה עצמה רדופה כמעט מגילויים חוזרים ונשנים בשנתיים האחרונות על מעשי ריגול של ממלאי תפקידים רגישים לטובת מדינות זרות. משפחת ווקר מכרה לרוסים סודות של הצי, רונאלד פאלטון מכר לשגרירות ברה"מ בוושינגטון סודות של סוכנות הבטחון הלאומית העוסקת בריגול אלקטרוני, לארי וו־טאי־צ'ין מכר לסין העממית מידע בטחוני חשוב וכמובן, ג'ונתן פולארד שריגל לטובת ישראל.

העונש החמור שהושת על פולארד והעונשים הכבדים המצפים ללונטרי ולברייסי הם ביטוי להיסטריה מסויימת בממסד הבטחוני והשיפוטי של ארה"ב מול גל מעשי הבגידה. בארה"ב מנופפים בדבריו של העריק הסובייטי ויטאלי יורצ'נקו, איש ק.ג.ב. בכיר שערק לארה"ב וחזר ממנה במפתיע לברה"מ ושם הוצא, ככל הנראה להורג. בהתייחסו לחומר שהעבירו למוסקווה ווקר ופאלטון אמר כי הוא היה כה חשוב וחיוני, עד ש„לו היתה פורצת מלחמה, בעזרת החומר הזה היינו מנצחים בה".

גל מעשי הבגידה והריגול הביא גם להירהורים על ליקויים באופי הלאומי. כיצד קורה שדווקא בעידן מנופף דגלי הלאום של רייגן עושים אמריקאים מעשי בגידה כל כך אנטי־פאטריוטיים? שואלים כאן רבים. אולם מעבר לכך, מכיוון שרוב המעשים נעשו למען בצע כסף, יש גם השואלים אם אין משהו ברדיפה המסורתית אחרי הדולר, בחומרנות היתרה של החברה האמריקאית, כדי להעביר אנשים על דעתם ועל נאמנותם למולדתם. מחברים את התופעה הזאת עם התופעה של המעשים הלא חוקיים, שגילוים זיעזע השנה את וול סטריט, כשהצד השווה בין שני סוגי העבירות הוא תאוות הממון המהיר.

היסטריה אנטי־רוסית. אולם יש גם אנשים העייפים מן ההכרזות של אנשי התביעה ואנשי הממסד הבטחוני המתפרסמות בעקבות כל מעשה ריגול כי „הנזק הבטחוני הוא עצום ובלתי ניתן לתיקון" ופוטרים אותן כהכרזות פוליטיות הבאות כדי לקדם קריירות של תובעים פדרליים וכדי לזרוע היסטריה אנטי־רוסית. אחרי הכל חלפו הימים הישנים והטובים שבהם מרגלים מצטיינים מסוגלים היו להכריע את גורלו של קרב, ואולי גם את גורלה של המלחמה כולה, על ידי מידע חיוני ברגע הנכון. בשנות השמונים אין מדובר בשדה קרב מצומצם ובתנועת כוחות או כוננות, שיש בידיעה עליה כדי לנקוט צעדים שיביאו נצחון. היום המאזן בין המעצמות הוא מאזן אימה רב משקל כל כך, מספר הטילים, הפצצות, הצוללות והסוללות רב כל כך ובעל כוח השמדה גדול כל כך עד כי משחקי הריגול הם משמעותיים רק בשוליים. אפילו ידעו הצדדים הרבה מאוד על חלק גדול מן הביצועים הצפויים של הצד שכנגד וינקטו את כל הצעדים המתבקשים, עדיין יוכלו שתי המעצמות הגדולות להשמיד כליל האחת את השניה במקרה של מלחמה.

הריגול הוא היום משחק הנעשה בשוליים. אולי הוא ראוי לעונש חמור, אבל בוודאי אין מתבקשת ממנו היסטריה של פחדים.

הנס־יוכן פוגל, יו"ר חדש/ זאב סטרומינסקי, בון

מורה ותיק בכיתה סוערת

הנס־יוכן פוגל, שנבחר להחליף את וילי בראנדט בראשות המפלגה הסוציאל־דמוקרטית בגרמניה, יהיה היו"ר הראשון שהצטרף אל שורות המפלגה לאחר מלחמת העולם השניה. צופים כי „ינהל" את המפלגה יותר משינהיג אותה

תדמיתו הציבורית אינה זו של איש מסעיר, אך התפקיד שהוא עומד לקבל ביוני השנה בעת ועידה מיוחדת של מפלגתו, הוא מהסוערים ביותר בפוליטיקה המערב־גרמנית. הנס־יוכן פוגל, בן 61, יו"ר סיעת המפלגה הסוציאל־דמוקרטית הגרמנית (ס.פ.ד.) בבונדסטג בבון, וסגן יו"ר המפלגה, עומד להיבחר למחליפו של וילי בראנדט בכהונת יו"ר המפלגה. תפקידו יהיה קשה לא רק משום שקודמו הוא אחד מענקי המדיניות הגרמנית והבין־לאומית כאחת. הוא אינו אדם המסרב לקבל על עצמו אתגרים.

פוגל היה כבר מועמד מפלגתו לתפקיד הקנצלר בבחירות 1983, הגם ללא סיכוי רב, ובהן הפסיד מול הקנצלר הנוצרי־דמוקרטי הלמוט קוהל. ראשות הסוציאל־דמוקרטים בימים אלה היא אתגר כה גדול, בעיקר בגלל חוליים שונים הפוקדים את הס.פ.ד., כגון מחלוקת אידיאולוגית בין הימין לשמאל וחולשה אירגונית. גם אם אשתקד מצאה המפלגה מצע משותף לפלגיה השונים והכולל, בין היתר, דרישה לוותר על אנרגיה גרעינית, ועם זאת להשאר בברית נאט"ו, תוך הדגשת האינטרס הגרמני, כפי שהוא נראה למפלגה, הרוצה בהידברות־יתר עם ברה"מ וריחוק־יתר מארה"ב, הרי שמוטל עדיין על הס.פ.ד. לאתר בדיוק את סוג הבוחרים שלה. המפלגה איבדה מהתמיכה המסורתית עליה נשענה, מצד מעמד הפועלים והשכבה האינטלקטואלית כאחד, ולא הצליחה לכבוש בחזרה את קהל המטרה – בעיקר שוחרי־סביבה, במיוחד צעירים – אנטי־ממסדיים, שאיבדה בשנים האחרונות לטובת ה„ירוקים". משקיפים רבים מסופקים אם פוגל יוכל אכן להעניק למפלגתו חזון לעתיד רחוק ומנהיגות רעיונית.

עם זאת, במאזנו של פוגל מופיעות גם מעלות רבות. הפרגמטיות והשכלתנות, הגובלת לעתים בהתנשאות, והיכולת לבטא דברים

פוגל. מפלגה במצב מחלה

בבהירות, זיכו אותו בתואר „מורה ראשי". הודות לחריצותו הוכיח פוגל כבר בעבר כי בידו להשפיע על מהלך האירועים. לאחר הבחירות של 1983 מילא, כיו"ר הסיעה, תפקיד חשוב באירגון הסיעה שמנע ממנה לשקוע בתוהו ובוהו של אדישות וייאוש, לאחר שנכשל נסיונה לתפוס מחדש את השלטון ממנו הודחה ב־1982. פוגל הצליח בכך באמצעות התוויה ברורה של כיוון הפעילות הפרלמנטרית. מנהיגותו בסיעה לא היתה אמנם כריזמטית, אך „הכריחה את האנשים לעבוד", כפי שמנסח זאת משקיף ותיק.

הקריירה הפוליטית של פוגל החלה ב־1960, כאשר נבחר לראשות עיריית מינכן. בגיל 34 היה ראש העיר הצעיר ביותר באירופה בין ראשי הערים, המונות יותר ממיליון תושבים. הוא שמר על פופולריות רבה עד לפרישתו מתפקיד במינכן ב־1972. לאחר מכן שימש שר הבינוי בממשלת וילי בראנדט. בתפקידו כשר המשפטים עלה בידו להתמודד עם הטרור השמאלני, שפקד את גרמניה בשנות השבעים, ובאותה עת לשמור על צביונה הדמוקרטי־ליברלי של מערב גרמניה לנוכח דרישות מרחיקות־לכת של הימין, שתבע נקיטת צעדים „החלטיים" נגד הטרור, באווירה של חוסר־סובלנות פוליטית. פוגל, בעצמו תומך מושבע של שלטון החוק, הצליח לעמוד במשימת השמירה על אופי המדינה במידה רבה של הצלחה. בתוך מפלגתו זוהה פוגל מאז ומתמיד עם הימין. אף־על־פי־כן הוא איש מפלגתי ממושמע וצופים שינסה לבצע את החלטות הרוב ולא לעקוף את הרוב במפלגה „בדלת אחורית". פוגל יעשה בוודאי כל מאמץ, כדי להצליח בתפקיד הקשה, לאחד ולהוביל את המפלגה, אך גם לו ברור שתפקיד זה יהיה כרוך במאמץ גדול. יש הצופים שיהיה מנהל המפלגה יותר משיהיה המנהיג שלה.

פוגל אינו נמנה עם צעירי המפלגה, אך מינויו הוא בכל זאת סמל לחילופי המשמרות בס.פ.ד. פוגל יהיה היו"ר הראשון שנכנס אל שורות המפלגה לאחר המלחמה. בנושאים יהודיים וישראליים יש לפוגל שם טוב כבעל עמדות ידידותיות מוצהרות, במידה העולה בהרבה על הממוצע המפלגתי. הוא ידוע ברגישותו לאינטרסים ישראליים והוא בעל ידע רב בנושא המזרח־תיכוני. ביום ד' השבוע נאם פוגל בטקס שערכו הסוציאל־דמוקרטים בבון לציון מלאת מאה שנה להולדת בן־גוריון. בנאומו חזר פוגל והדגיש את העמדה בדבר מחויבותם של הסוציאל־דמוקרטים הגרמנים לקשר הגורלי בין גרמנים ויהודים לאחר השואה והבטיח כי המפלגה הסוציאל־דמוקרטית תעשה הכל כדי למנוע פגיעה ביחסים בין יהודים לגרמנים. יחד עם זאת, יהיה צורך להמתין לראות אם מפלגתו תלך בעקבותיו.

יורם שפטל עו"ד. כמעט מונולוג / אוריאל בן־עמי

„אני נופת צופים במשפט הזה"

בהתחשב בדברים שאומר שפטל מחוץ לכתלי בית המשפט, שם הוא באמת „נופת צופים". בשיחה, לציטוט ולייחוס, מעניק שפטל הסברים ל„קייס", מעניק ציונים לעצמו וגם, קצת, לאחרים. האחרים כולל את הציבור הישראלי, המערכת הפוליטית והתקשורת. שפטל מעריך, שפטל אומר, שפטל קובע, שפטל מציין. הפה של שפטל, לא קשה להבחין, הוא משהו. מה עם הראש? יורם פה גדול

יורם שפטל שומר על איזון. כמו שהוא מפליג בשנאת אחרים, כך אינו מקמץ באהבת־עצמו. סניגורו הישראלי של דמיאניוק, כבר הגיע רחוק. רחוק משולחיו הפליליים הקטנים של תל־אביב, רחוק משפטו המצומצם של בית־הדין, רחוק מעכבות כלשהן.

חודש וחצי הוא מקפיץ את יושבי בנייני־האומה על כסאותיהם. אלה, כמו השופטים, העדים והצופים בו בטלוויזיה היו מוכנים לכלות בו את זעמם. לא על הסכמתו להגן על הנאשם ומה שהוא מסמל, כמו על סגנונו המתוקף כלפי העדים והגסות שבה הוא קוטע את השופטים במהלך הדברים.

אבל יורם שפטל – אין מקום לדאגה – עסוק בעור עבה, בלתי חדיר. ובעצם, על אף חשבונותיו עם אמצעי־התקשורת, השופטים, העדים והקהל, הוא די נהנה מהמהומה סביבו.

ביום ראשון השבוע, לפני שהופיע ב„זה הזמן" בטלוויזיה – שוחחתי איתו כמעט שלוש שעות. למחרת, יכולתי להשוות את הופעתו על המסך הקטן עם פגישתנו בלובי ב„אמריקן קולוני", המלון המזרח־ירושלמי, שבו הוא מתאכסן. הטלוויזיה נסתה לו חסד. מתי גולן לא התאמץ יותר מדי לקרצף את המעטפת המחוספסת ואילו יורם שפטל התאמץ, להיראות סימפטי. הכל יחסי כמובן.

חמישה ימים בשבוע הוא עושה במלון הירושלמי, יחד עם הסניגורים האמריקאי מארק אוקונור וג'ון גיל. במלון הזה מתאכסן גם ג'ון דמיאניוק הבן, המסייע להם בפקידות ובלדרות.

שפטל התל־אביבי מגיע לירושלים מדי יום ראשון אחר־הצהריים. אז מתחילה עבודת ההכנה של צוות הסניגורים על קו־ההגנה השבועי. בשבע בבוקר ביום שני, מסכמים הסניגורים את השאלות האחרונות בארוחת־הבוקר ויוצאים לבנייני־האומה. שפטל מוותר בדרך־כלל על ארוחות־הצהריים ומוסיף רק איזו פיצה או חומוס. בהפסקת הדיון בצהריים עורכים הסניגורים שפטל ואוקונור התייעצות קצרה לקראת ישיבת אחר־הצהריים.

בערב, כשהם שבים למלון מסכמים פרקליטי ההגנה את יום הדיונים שעבר. שפטל קורא גם את הפרוטוקול היומי ומכין את עצמו כבר עתה לשלב הסיכומים. המשפט הזה, יחזיק לפי המשוער, לפחות ששת־אלפים עמודי פרוטוקול מודפסים ושפטל שרטט תוכנית עבודה שתקל את העומס הצפוי לו בקריאתם. את הערב באמריקן קולוני מחלק שפטל בין העתונאים לבין אוקונור, לקראת ישיבת יום המחר. לעתים הם יושבים על החומר היומי עד שתיים לפנות בוקר.

ביום חמישי אחר־הצהריים, שבו מסתיים שבוע הדיונים במשפט, חוזר שפטל לסוף־שבוע ארוך בתל־אביב. הוא מעדיף את הלילות התל־אביביים על אלו של ירושלים. בשבת, הוא קופץ לירושלים לתיאום מוקדם עם אוקונור, אך חוזר לעשות את הלילה בתל־אביב.

הוא בן שלושים ושמונה. את זקנו העשוי בקפידה ואת חליפת שלושת החלקים האפורה שלו מכירים מהטלוויזיה. הוא רווק. „מבוקש?" אני שואל ושפטל משיב „תשאל את הבחורות".

יורם שפטל נולד בתל־אביב. אמו נולדה על גבול רוסיה־אוקראינה־פולין ואביו נולד באוקראינה. גם דמיאניוק נולד שם. אך, הוא

„העתונות הישראלית היא פרימיטיווית, „שטירמר" כתב על היהודים פחות נורא משהעתונות הישראלית כתבה על הנאשם"

אומר, אין לכך כל קשר לתפקיד שקיבל על עצמו. עד אמצע כתה ה' למד יורם שפטל בבית־הספר היסודי „תל־נורדוי". „סולקתי משם, בגלל התנהגות פרועה, רעש, הפרעות בשיעורים, פצצות־סירחון במגירות של המורים, קטטות וכיוצא באלה. מה שלא הפריע לי להיות באותו זמן תלמיד מעולה ולהביא ציונים „פיקס". אחרי שזרקו אותו מ„תל־נורדוי", הוא עבר ל„בית־חינוך", שהיה קרוב למקום־מגוריו. ב„בית־חינוך" לא התלהבו לקבל אותו, אבל לא היתה להם ברירה, הוא אומר, בגלל חוק חינוך־חובה. היחסים בין המורים לתלמידים שם מצאו חן בעיניו ולכן, הוא מסביר, השתפרה התנהגותו. אבל גם שם לא היתה לו עדנה. כשבאתי בגיל תשע ל„בית־חינוך", מספר שפטל, „היו לי כבר השקפות פוליטיות שהתגבשו עוד יותר בבית־חינוך, דווקא בגלל שהיה מוסר בולשויקי לכל דבר ועניין. הוועד הפועל של ההסתדרות היה שולח לשם פוליטרוק כדי לברור אם כל הילדים הלכו לפעולה של התנועה ביום שישי. הדמוקרטיה שם היתה מקובלת רק בקשר לצבע הסרט של החולצה הכחולה. עשו שם דברים, שבשום מוסד ברוסיה לא העזו לעשות". למשל? „היו גוזרים בכוח ילדים בני שש ומכריחים אותם לשיר: דגל ארום־אדום / נישא במרום־מרום / כי בא היום / לדגל האדום. / להבה, אני להבה / במקבת, נכה כל היום / כמוך, כמונו / דגלנו אדום.

„אני אומר לך", אומר שפטל, „שגם בתקופות הכי שחורות של סטאלין, לא הכריחו את הילדים ברוסיה לשיר שירים כאלה. וזאת צריכה להיות הדמוקרטיה של ארץ־ישראל, הקוראת לעצמה „העובדת". למרות מצפונו הפוליטי שהתייסר, סיים שפטל את „בית־חינוך" בציונים מצויינים.

את תקופת התיכון התחיל בעירוני ד' ולמד שם שנה אחת. השנה הזאת הספיקה לו, לאחר שהמקום, המורים והתלמידים לא מצאו חן בעיניו. בשנה ההיא זכה באהבתה של נערה שגם שלמה ארצי, בן־כיתתו, חשק בה. שפטל אומר שלא היתה התמודדות. את השנים האחרות בגיל תיכון העביר בנדודים, עד שהתגייס לצבא, לתותחנים. הוא היה שנה באילת, אחר־כך בקיבוץ מפלסים וגם באיילת־השחר כמה חודשים. בין הזמנים האלה הספיק לבלות לבדו במדבר־יהודה. „רציתי לחיות כמו בר־כוכבא", הוא אומר. הוא טוען שגם הצליח.

היום, אחרי כל החישול הפוליטי שעבר, דעותיו הן „חירות־נטו". „איפה ז'בוטינסקי, הרוויזיוניזם והסיזון – שם אני נמצא". אחר־כך הוא שולף, כאילו היא מוכנה מראש, השוואה מחרידה. „גרינג והנאצים עלו לשלטון בדיוק בשיטה של מפא"י. הנאצים עלו לשלטון בשריפת הרייכסטאג ומפא"י תפשה את השלטון, כמה חודשים אחר־כך, ברצח ארלוזורוב". השוואה זו אינה, כך מתברר, בלתי קשורה למשפט.

המוטיבציה הבסיסית שלו במשפט דמיאניוק היא האובססיה שלו לגבי שלטון מפא"י. „התנהגות הישוב המאורגן תחת שלטון מפא"י וגרורותיה היא ההתנהגות המחפירה ביותר בתולדות עם ישראל, חוץ מכילוי מחסני־המזון בשריפות שהציתו שמעון בר־גיורא ויוחנן מגוש־חלב היריבים, במצור על ירושלים. במשך שלושים ושש שנים לא נעשה שום־דבר, במדינת ישראל, להעמיד לדין פושעים נאצים. אייכמן לא היה נשפט לעולם, אילמלא משפט קסטנר. במשפט ההוא עלה חוסר המעש הכמעט מכוון של היישוב הארץ־ישראלי, שלא נקף אצבע להצלת יהודי אירופה ומשפט אייכמן נערך, כדי להסיט את תשומת־הלב מכך. שמואל תמיר ובמידה פחותה ממנו דב לוין עוד ייכנסו לפנתיאון הלאומי לעולמי־עד, בכך שעזרו לחשוף עובדה זאת". דברי יורם שפטל.

עורך־הדין שפטל משוכנע שהאיש על דוכן הנאשמים אינו איוואן האיום. הוא טוען שבנסיבות האלה, להעמיד לדין עכשיו מישהו שזהותו מפוקפקת ולהעלות דרכו את אימי השואה, זהו אחד משיאי החרפה. יש בכך משום חילול שמם של ששת המיליונים, וזה פתרון זול לשלם להם את החוב שלנו, שבמידה רבה נוצר מכיוון שהנהגת מפא"י עמדה מנגד ושתקה. אני מרגיש מצווה קדושה לחבל בנסיון המביש הזה". שפטל טוען שהוא רוצה עכשיו לחשוף את צביעותם. לקלקל את ההליך הזה ולשים לו רגל. העתונות הישראלית שפטה כבר את הנאשם והיא שונאת אותו, את שפטל, כי הוא מקלקל את התסריט. הוא משוכנע שרוקן מתוכן את מסדרי־הזיהוי של העדה מריה ראדיוונקר, בת השמונים ושתיים. שפטל תקף את העדה, שהיתה חוקרת פשעי הנאצים, בטון בוטה ביותר בעת שחקר אותה בחקירה הנגדית. בשלב ההוא עורר את זעמו של השופט לוין, שהתבטא נגדו

„רציתי לחיות כמו בר־כוכבא, במדבר, והצלחתי"

בחריפות, ששיאה היה איום להוציא את שפטל מהאולם ולנקוט נגדו אמצעים על ביזוי הדין. שפטל התנצל פומבית בהתפרצות כלפי השופט והוכיח את היחס האבהי שגילה דב לוין כלפיו.

באותו יום הגיש שפטל בג"ץ נגד השופטים בדרישה שיפסלו עצמם, לאחר שהשופט לוין עצמו סירב להענות לבקשתו. הוא ממתין עתה לפסיקתו של נשיא בית־המשפט העליון שמגר.

הוא דוחה את הטענה שהיה בוטה כלפי הגברת ראדיוונקר הקשישה ואומר „אנשים מופתעים ממני. אני ממש נופת־צופים במשפט הזה. בדרך־כלל אני כאטאוויסט. אני לא כזה שמשחק את הרגוע. אני בהחלט ממלא את התפקיד שלי בהתלהבות. כל התקשורת נגדי, חוץ מ„העולם הזה" וה„ג'רוסלם פוסט", שמדווחים בהגינות. תראה איך נותנים לכתב כדור־סל מ„ידיעות אחרונות" לכתוב על המשפט הזה. זה כמו לתת לעורך־דין מעולה לעלות בחמישייה הראשונה. בדיוק אותן תוצאות. אבל ככה זה פני הדור, כפני הכלב, והכלב הזאת התקשורת".

הוא בטוח שהעתונאים שכותבים עליו רע, פשוט מקנאים בו. „איך שפטל המסכן הזה נוסע בפורשה שלו. איך הוא השיג אותה לעזאזל". מקנאים. פשוט מקנאים. הוא בטוח שאותם עתונאים היו מוכרים את האמא שלהם, כדי להשיג מכונית „פורשה" כמו שלו. הוא מנסה להבין לליבם בכך שזה „מאד ישראלי" לדעתו. גם הוא רצה לדעת „תאכל'ס" – כמה ארנסט יפת לקח ביד. הוא אומר שבעצם לא אכפת לו מה אנשים חושבים עליו. אבל יחד עם זה, הוא כבר הספיק לריב עם רוב העתונאים שכתבו עליו. הוא אמר לאנשי „קול ישראל" שהסיקור שלהם למשפט הוא אנטישמי. „העתונות הישראלית היא פרימיטיווית מהסוג הגרוע ביותר. אפילו „דר שטירמר" כתב פחות נורא על היהודים בתקופת גרמניה הנאצית, מאשר העיתונות הישראלית על הנאשם", הוא אומר.

אני מספר לו על קצין משטרה שאמר לי שהקהל מסוגל לכלות בו את זעמו, אם רק יורשה להתקרב אליו הקהל, אמר אותו קצין משטרה, יעדיף להתחשבן תחילה עם שפטל מאשר עם הנאשם. שפטל עונה שאף פעם לא העריך יותר מדי את דעתם של קציני משטרה.

אנשים שונאים אותו, אבל הוא, משום מה, נתקל דווקא בתגובות אוהדות. הוא טוען שלמשרדו לא הגיעו אפילו עשר תגובות נזעמות. שבע תגובות כאלה, דווקא כן הגיעו. אימו ביקשה ממנו שלא יקח על עצמו את התפקיד הזה. גם החברים שלו יעצו לו שלא להיכנס לזה. אבל שפטל טוען שהוא מחליט בעצמו ולא מתייעץ עם אף אחד. אולי זאת הבעייה האמיתית שלו. הוא גם טוען שתשעים ושמונה מכל מאה אנשים הם מרובעים וכך גם החברים שלו. הוא נמנה עם השניים הנותרים.

שמועות עקשניות טוענות ששכר טרחתו, שנאסף בקהילה האוקראינית בארה"ב וקנדה, מגיע ל־25 אלף דולאר לחודש. אמרתי לשפטל

„איפה ז'בוטינסקי, הרוויזיוניזם והסיזון – שם אני נמצא. אני „חירות" נטו"

שהסכום הזה שווה אולי את כל הבושות שספג עד כה. שפטל לא אישר ולא הכחיש. רק ציין שאת סוד הסכום האמיתי הוא מחלק, לצערו, עם פקיד השומה. לא בושה, אומר שפטל, להרוויח כסף, אך הוא מבטיח שלא הגיע למשפט קבצן ולא ייצא ממנו מיליונר. שפטל מודה שהבאת בנותיו ונכדו של הנאשם מארה"ב לאולם הדיונים נועדה להעניק לו מימד של הומאניזציה. הנה, שיראו כמה הוא אנושי האיש הזה. בעל משפחה טוב. הוא, שפטל, בהחלט ירגיש צביטה בלב אם הנאשם יורשע. הוא עצמו ישאר בטוח, גם במקרה כזה, בחפותו. אין לו שום כוונה, במקרה כזה לבקש חנינה עבורו, כי חנינה פירושה הכרה באשמה. הוא לא יודע בינתיים מה יעשה אוקונור במקרה כזה.

הוא מוכן להודות שבשבועיים הראשונים למשפט היו חריקות ביחסים בינו לבין אוקונור, הסניגור האמריקאי. „תראה אני עורך־דין פלילי „נטו". אוקונור התעסק בחוזים בין־לאומיים ובייצוג מדינות. חוץ מזה המנטליות השונה בינינו גרמה לכך". היום, הוא טוען, שניהם כבר עובדים טוב ביחד ורצונו של אוקונור לפטרו ירד מן הפרק. את הבזיונות הפומביים שחטף ממנו, כמו את אלה של השופטים והקהל, בלע בלי שנותרו עליו סימנים חיצוניים.

במאזן־ביניים של עצמו הוא חושב שהתועלת שתצמח לו מהמשפט הזה, אם הנאשם יזוכה, תהיה גדולה מהנזק שייגרם לו, אם יורשע. הוא מנסה לשכנע אותי שלא הגיע למשפט הזה מליגה נמוכה. הוא כבר הגן פעם על לנסקי והוא בטוח שלא היה אלמוני קודם לכן. חוץ מזה, הוא היה שמח אילו העריכוהו על אומץ־ליבו להגן על נאשם כזה.

על יחסיו עם הנאשם הוא אומר „אין לי יחסים איתו. תראה, הוא גוי אוקראיני כפרי בן ששים ושבע. אני, יהודי ישראלי בן שלושים ושמונה. מה כבר יכול להיות לי איתו?"

עו"ד שפטל. נופת צופים

סיפור אמריקאי / מרים פוקס, ניו־יורק

של מי אתה ילד

מרי בת' ילדה את בייבי מ. עבור אליזבת וויליאם שטרן. לאחר הלידה מרי בת' התחרטה. חזרה בה מהתחייבותה החתומה בחוזה. שלושה חודשים דן בית המשפט המחוזי בניו־ג'רזי בפרשה. גזר הדין ניתן השבוע

פרולוג. שלושה חודשים התחוללה בחדר 217, בבית המשפט העליון לענייני אישות בהאקנסאק, ניו ג'רסי, דראמה אנושית, שריתקה אליה מיליוני אנשים. בחדר זה הועמדה למבחן הסתגלות החוק לשינויים חברתיים, וכך גם ההגדרה המסורתית, הורות מהי.

מערכה ראשונה. תחילת 1984: ברוק, עיירה בניו־ג'רסי. בתים צנועים, חצרות קטנות, מעמד עובדים. מרי בת' וייטהד, נשואה, אם לבת שמונה ולבן שש, אשה נאה בשנות העשרים המאוחרות לחייה. שיער שחור, עצמות לחיים גבוהות, עיניים שחורות, שפתיים צרות, פה המביע נחישות החלטה, פנים שהבעתן רצון ברזל. יושבת מרי בביתה הצנוע, בידה עתון מקומי, ועיניה נופלות על מודעת פרסומת בזו הלשון: „מחפשים אם פונדקאית. זוג שאינו יכול להוליד ילדים, מעוניין לשלם 10,000 דולאר כשכר, בתוספת הוצאות, למי שתסכים להרות לבעל, ולשאת את העובר, עד ללידה. ההפרייה תעשה על־ידי הפרייה מלאכותית". מרי בת' פונה לכתובת המוזכרת במודעה, „המרכז לעקרות" בניו־יורק, ומתנדבת לשמש אם פונדקאית. 300 נשים מתנדבות כמוה, למשימת הפונדקאית.

לא הרחק משם, בטנפליי, ניו ג'רסי, משטחי דשא, בתים מרווחים, שתי מכוניות לפני כל בית, מצוחצח ומבריק – מעמד בינוני גבוה. משפחת שטרן: ד"ר ויליאם שטרן (39), ביוכימאי במקצועו, בשעות הפנאי אוסף דגמי רכבות חשמליות. פניו רכים, שערו מסורק למשעי, משקפי ראייה לעיניו. לצידו יושבת רעייתו, ד"ר אליזבט שטרן. אליזבט היא בת גילו, אשה הנראית שברירית, עדינה, שערה כהה וחלק פניה מוארכות והבעתן רצינית ועצובה. היא רופאת ילדים במרכז הרפואי על שם אלברט איינשטיין בניו־יורק. בני הזוג שטרן חשוכי ילדים. בחיפושיהם אחר האשה שתלד את ילדם מגיעים הזוג שטרן למרכז לעקרות בניו־יורק, ארגון נושא רווחים, הממוקם במנהטן. בתיווך המשרד, חותמים – בשישה בפברואר 1985 – מרי בת' וייטהד ובני הזוג שטרן, על חוזה בן ששה עמודים. מרי בת' תסכים להרות, על ידי הפרייה מלאכותית, בזרעו של שטרן. לאחר הלידה, היא תוותר על זכויותיה על התינוק, תמסור אותו למשפחת שטרן. בתמורה, תקבל 10,000 דולר לכיסוי הוצאות, ועוד כסכום הזה, כעד הסכמתה להסדר. מרי בת' מסכימה בכתב: „להרות, במטרה לתת את התינוק הנולד לוויליאם שטרן".

ביוני 1985 הרתה מרי בת'. בראשית ההריון מקיימים שני הזוגות יחסי קרבה. „היא היתה כאחות לי", אומרת אליזבט. אולם, עם התקדמות ההריון, מכרסמים ספקות אצל הזוג וייטהד. בין שני הזוגות נוצר מתח.

ב־27 במרץ 1986, במזל „טלה", נולדה תינוקת יפהפיה. בייבי מ. מיד עם צאתה מבית החולים, מוסרת מרי בת', כמוסכם, את התינוקת למשפחת שטרן. אולם היא מסרבת לקבל את 10,000 הדולרים. בלילה הראשון ללא התינוקת עובר עליה סבל רב. היא מבינה שעשתה טעות איומה, שאינה יכולה לעמוד בתנאי החוזה. „משהו השתלט עלי, זה היה חזק ממני, איבדתי שליטה", אומרת מרי בת', ומוסיפה: „לראות אותה, לאחוז בה. זו ילדתי".

למחרת היא מתחננת בפני בני הזוג שטרן שיתנו לה את התינוקת לשבוע אחד בלבד. הם מסכימים. בסוף אותו שבוע היא מסרבת להחזיר את הילדה אלא אם יוסכם שהילדה תבלה אתה, פעם בחודש, סוף שבוע, ושבועיים במשך הקיץ. בני הזוג שטרן מסרבים לקבל את התנאים החדשים ופונים לבית המשפט המחוזי, בבקשה לחייב את מרי בת' לעמוד בתנאי החוזה החתום.

בית המשפט מחליט לתת אפוטרופסות זמנית על התינוקת לבני הזוג שטרן. למחרת היום, נמלטת משפחת וייטהד, עם התינוקת, לבית הוריה של מרי בת' בפלורידה. משפחת שטרן שוכרת בלשים ומאתרת את מקום המסתור. הבלשים, בליווי סוכני האף.בי.איי. באים לבית הוריה של מרי בת', חוטפים את התינוקת מעריסתה, ואפילו מאבקה של סיודרי וייטהד בת ה־12, למנוע את ה„חטיפה" אינו מועיל.

התינוקת הוחזרה לבית שטרן, מרי בת' הורשתה לפגוש את ילדתה פעמיים בשבוע, בבית משרדי המחוז.

מערכה שניה. בית המשפט העליון בהאקנסאק, ניו־ג'רסי, חדר 217, 57 מושבים תפוסים במהלך כל תקופת המשפט. על השופט הארווי סורקוב להחליט אם החוזה יהיה בר־תוקף, ואם לא, מי יהיה האפוטרופוס של התינוקת: האם האם מרי בת' וייטהד ומשפחתה, או האב ויליאם שטרן, ורעייתו, ד"ר אליזבט שטרן.

מרי בת' מעידה: בעדותה מתארת מרי בת' את רגשותיה לאחר הלידה: „אמנם היתה לי מחוייבות אליהם, אולם ההתחייבות שחשתי לילדתי היתה חזקה יותר. רגשותיי השתנו במהלך ההריון. למדתי לאהוב אותה. היא ילדתי." המניע שהביא את מרי בת' לשמש כ„אם פונדקאית", היה אי־יכולתה של אחותה, בברלי, להרות. מרי בת' התנדבה לשמש לאחותה „אם פונדקאית". אולם, משסירבה האחות להצעה, היא הרגישה רצון עז לאפשר לזוג חשוך ילדים אחר לחוש „את מתנת החיים ושמחת ההורות".

מרי בת' היא בתה השישית משמונה ילדים, למורה וקוסמטיקאית. בגיל 15 הפסיקה את לימודיה, בת 16 נישאה לריצ'ארד וייטהד. המבוגר ממנה בשמונה שנים. נולדו להם שני ילדים. לאחר שירותו בוויטנאם כחייל קרבי בדלתא של נהר המקונג, עבד ריצ'ארד כנהג משאית אשפה. על בני הזוג עברו זמנים קשים, כשריצ'ארד התמכר לטיפה המרה, נפגע בתאונה ואיבד את עינו. כדי לתמוך במשפחתה, עבדה מרי בכל עבודה מזדמנת, כעוזרת בית, נערת מלתחה, רקדנית בבר, מלצרית. תמיד במישרה חלקית, תמיד עמדה גם לרשות ילדיה. בני הזוג התגברו על הקשיים ושיקמו את חייהם. ריצ'ארד חזר לעבודתו ומקבל משכורת מספיקה לפרנסתם.

ד"ר וויליאם שטרן מעיד: שטרן נולד לפני ארבעים שנה בברלין, בן יהודי לאב בנקאי ולאם אופנאית, בעלי ממון בגרמניה שלפני המלחמה. הוריו היהודים, נרדפו על ידי הנאצים, איבדו את רכושם, נמלטו מגרמניה בחוסר כל והיגרו לאמריקה עם בנם בן השנה. הוריו של ויליאם שטרן נפטרו בארצות הברית. אולם, כל בני משפחתו האחרים ניספו בשואה. ויליאם שטרן הרגיש צורך להעמיד צאצאים ולהמשיך

אליזבת נאלצה לוותר על ההריון ולידה כשהתגלה לה שהיא חולה בטרשת נפוצה

את שושלת משפחתו, „כדי לחוש את האהבה לאדם קרוב לו מבחינה ביולוגית", כדברי אחד הפסיכיאטרים שהעידו במשפט. רצונו העז בילד משל עצמו, התממש עם חתימת החוזה בינו לבין מרי בת' וייטהד.

ד"ר אליזבט שטרן מעידה: לפני 12 שנה, כשנישאה אליזבט לוויליאם שטרן, החליטו בני הזוג כי רכישת השכלה ומימוש קריירה יהיו בראש סולם העדיפויות שלהם. הם הכירו זה את זו כחמש שנים לפני שנישאו. שניהם היו בשנות העשרים המאוחרות שלהם ושניהם אחזו כבר בתואר דוקטור. הוא בביוכימיה והיא בגנטיקה של האדם.

בשנת 1974 החליטה אליזבט ללמוד רפואת ילדים. שבע שנים למדה לקראת התואר הנכסף. באותן שנים החליטו בני הזוג שטרן לדחות את הרחבת המשפחה. בשנת 1982, כשסיימה את כל התחייבויותיה נאלצה אליזבט לוותר סופית על האפשרות להרות וללדת ילד משל עצמה

„משהו השתלט עלי. זה היה חזק ממני, איבדתי שליטה. לראות אותה, לאחוז בה. זו ילדתי"

כשהתגלה לה שהיא חולה בטרשת נפוצה, מחשש שהריון ולידה עלולים להרע את מצב בריאותה המעורער בלאו הכי. רופאים מומחים, שהוזמנו להעיד, אישרו שהריון עלול לגרום להדרדרות במצב בריאותן של חולות במחלה זו ולגרום, במקרה הגרוע, לשיתוק. בני הזוג החליטו לחפש אם פונדקאית.

„מקהלה יוונית": אנשי הדת: „הוותיקן ממליץ לכל הממשלות, לאסור, באמצעות חקיקה, כל שיטת הפרייה הקשורה בהפרייה מלאכותית, ומתנגד לשיטת „האם הפונדקאית".

אנשי החוק: יש הטוענים, ששיטה זו גובלת בפשע של מכירת ילדים, ויש הטוענים, שהשיטה יכולה להוות פתרון למשפחות חשוכות ילדים, בתנאי שהמדינות השונות תחוקקנה חוקים, המפקחים ומסדירים חוזים מסוג זה.

אנשי מוסר: הרעיון רע מיסודו. נוהל זה הוא נסיון חברתי בלתי מתוכנן, הטומן בחובו סכנות בלתי צפויות.

„אמהות פונדקאיות": „ביצוע חוזה מסוג זה, „מעביר את כאבה של אשה חשוכת ילדים לאשה המוותרת על תינוקה". „רציתי לעשות זאת עבור כל העולם, הרגשתי שאלהים נתן לי מתנה ועזבתי את בית החולים מאושרת".

פמיניסטיות: בטי פרידן, גלוריה סטיינם, השחקנית מריל סטריפ, הסופרות סוזן סונטאג ואריקה ג'ונג חתמו על עצומה, המגנה את שיטת „האם הפונדקאית" כניצול המעמד הנחות. הן ממליצות לחוקק חוקים, המגינים על זכויותיה של „האם הפונדקאית".

מערכת שלישית. 31 במרץ 1987. חדר 217, בית המשפט בהאקנסאק, 57 מושבים. השופט הארווי סורקוב קורא את פסק הדין, לאחר משפט שנמשך שלושה חודשים רצופים.

1. החוזה שנחתם בין מרי בת' וייטהד לבין בני הזוג שטרן הוא בר־תוקף. מאחר ששני הצדדים הבינו את תנאי החוזה, בעת שחתמו עליו. 2. נשללו זכויות ההורות למרי בת' וייטהד, באופן מוחלט. 3. האפוטרופסות על התינוקת ניתנה למשפחת האב, ויליאם שטרן. השופט מדגיש בדבריו, כי מרי בת' וייטהד היא דמות מניפולאטיבית, אימפולסיבית ואינה ראוייה לשמש אפוטרופסית לילדה. עורך דינה של מרי בת' וייטהד מודיע כי יגיש ערעור לבית הדין הפדראלי העליון לצדק בוושינגטון.

אפילוג. הפעם הקדמנו, הישראלים, רפואה למכה. עם פיתוח שיטת ההפרייה המלאכותית, ראו במשרד הבריאות את הפוטנציאל הטמון בשיטה זו, והשכילו לקבוע תקנות לפיקוח על שימושים אפשריים באמצעותה.

קיימות שתי אפשרויות לשימוש בשיטת ההפרייה המלאכותית, להפריית „אם פונדקאית". בראשונה הזרע הוא של הבעל מבני הזוג חשוכי ילדים. הביצית נתרמת על־ידי „האם הפונדקאית" עצמה וההפרייה המלאכותית נעשית בגופה. רופאים קוראים לשיטה הזו „הבלתי מושלמת". כיון שהפונדקאית היא למעשה אמו הביולוגית של הילוד, אבל מסכימה למסור את הילד לאימוץ עוד לפני שהרתה.

בשיטה השניה, המכונה „שיטת האם הפונדקאית השלמה", ההפריה נעשית במבחנה. הביצית נלקחת מבת הזוג שאינה יכולה להרות באופן טבעי, או לשאת הריון ולידה מסיבה רפואית כלשהי. הביצית מופרית במבחנה, בזרעו של בעלה ומושתלת ברחמה של אשה אחרת, „האם הפונדקאית". מבחינה גנטית התינוק שנולד, נושא את תכונותיהם של הוריו, אף שאמו הטבעית לא נשאה אותו ברחמה.

הוועדה העליונה לאתיקה במשרד הבריאות הישראלי אסרה את ביצוע שתי השיטות גם יחד. אולם, בטרם נאסרו הובאה הבעיה לשיקולו של הרב גורן. גורן קבע שלפי ההלכה היהודית התינוק הוא בנה של „תורמת הביצית" ודתו תיקבע על פי דת אמו. על פי הוראת משרד הבריאות אסור, אמנם, לקיים הסכמים של „אמהות פונדקאיות", אולם מה יקרה אם זוג יסע לאונטריו שבקנדה, שם השיטה חוקית, יצור קשר עם „אם פונדקאית", ושלושתם יחזרו לישראל, לקראת הלידה? ומה יקרה כאשר התינוק ייוולד בארץ, והאם הפונדקאית תסרב למסור למשפחת האב? מה יהא דין התינוק? מי יהיו הוריו?

אם אמנם ינהג בית המשפט על־פי קביעתו של הרב גורן, הילד יימסר לתורמת הביצית. אילו נולדה בייבי מ. בישראל, היא היתה גדלה אצל מרי בת' וייטהד, שמה היה שרה, ודתה היתה נוצרית. כיוון שבייבי מ. נולדה בניו־ג'רסי, היא תגדל בבית הזוג היהודי שטרן, שמה יהיה מליסה, ודתה תהיה נוצרית, אלא אם כן תגוייר כהלכה. אכן, תעתועי הגורל.

הורים שטרן. בית המשפט החליט

יומני בן־גוריון, 1956. עיון ראשון / אמיר רוזנבליט

„תחילה נראה הדבר כהזיה, אחר־כך כאגדה ולבסוף כשלשלת פלאים"

הארכיון למורשת בן־גוריון במדרשת שדה בוקר חושף את יומני בן־גוריון לציבור הרחב ולעיון החוקרים בהדרגה. מטעמים של בטחון המדינה מוטל איפול מוחלט על החומר המתייחס ל־30 השנים האחרונות. קטעים ואף עמודים שלמים בפרקים שהותרו עתה לפרסום צונזרו. הקריטריונים לצינזור, לפי טוביה פריילנג, ראש יחידת הארכיון במכון, היו שניים: בטחון ועניינים הנוגעים ב„דיסקרטיה אישית", כהגדרתו.

מהי „דיסקרטיה אישית?" מינויים או מידע רגיש שנמסר לבן־גוריון על אודות אישים. אחדים חיים עדיין ועלולים להנזק מפרסומם, נקבע בשדה בוקר.

בן־גוריון מעריך את הצרפתים, אינו בוטח באנגלים. סומך על דיין, פרס ואיסר הראל. הרבה פחות מזה על אריק שרון.

זמן קצר לאחר מפלתו של גמאל עבד א־נאצר במערכת סיני, העריך ראש "המוסד" דאז, איסר הראל, כי בדעתו של שליט מצרים לפעול בבוא הזמן נגד ישראל באוויר. "מכיון שהתייאש ממלחמה באדמה נגדנו", תחזית שהתבררה כנכונה ערב מלחמת ששת הימים.

הערכה מודיעינית זו כלולה ביומנו של ראש הממשלה ושר הבטחון דאז, דוד בן־גוריון, הסוקר את התקופה שבין ה־30 ביולי 1956 ועד סוף השנה. פרקי יומן אלה, המתייחסים ברובם ללבטים, להכנות ולתוצאות מערכת סיני, הותרו לפרסום בימים אלה, באיחור של כארבעה חודשים ותוך צינזור קטעים רבים.

הארכיון למורשת בן־גוריון במדרשת שדה בוקר חושף את יומני בן־גוריון לציבור הרחב ולעיון החוקרים בהדרגה, שנה אחר שנה, ומטעמים של בטחון המדינה, מוטל איפול מוחלט על החומר הארכיוני המתייחס ל־30 השנים האחרונות. האוסף הארכיוני, המכיל כ־750 אלף תעודות, חושף עדויות, ראיונות ומסמכים שחלקם סווגו בזמנו כחומר סודי. קטעים ועמודים שלמים בפרקים שהותרו עתה

"לאושרנו אין העם כל כך טפשי ולא יתן בידם (בגין ומרידור) הכח לנהל מדיניותנו"

לפרסום צונזרו והוטל עליהם איפול מוחלט. לדברי ראש יחידת הארכיון במכון, טוביה פריילינג, החומר שהוגדר כחסוי סווג על פי שני קריטריונים: ענייני חוץ ובטחון ונושאים המוגדרים כדיסקרטיה אישית (מינויים או מידע רגיש שנימסר לב"ג על אודות אישים שבחלקם עדיין חיים ועלולים להינזק מפרסומם). בדרך כלל משחרר המכון את קטעי היומן לפרסום סמוך למועד העליה לקברו של "הזקן" החל בחודש נובמבר. פריילינג טוען כי הסיבות לעיכוב בפרסום קטעי היומן המתייחסים לתקופת מערכת סיני הן טכניות בעיקרן ונובעות מהיקף ומסורבכות האירועים המאוזכרים בו, אשר דרשו בדיקה יסודית ומעמיקה על ידי הגורמים הנוגעים בדבר, אנשי משרד החוץ והבטחון. מסיבות אלה טרם הותרו לפרסום קטעי היומן המתייחסים לתקופה שבין ה־10 ל־30 ביולי 1956.

איסר חוזה

הערכתו המודיעינית המדוייקת של איסר הראל מאוזכרת ביומנו של בן גוריון ב־12 בדצמבר אותה שנה וכך מצטט "הזקן" את תחזיתו המפורטת של הראל: „המצרים והסורים ירבו מטוסים ובבוא הזמן יפציצו אותנו משתי הארצות. כרגע נאצר עושה מאמצים לרכוש אמונה של ארה"ב והפך שמים וארץ להתפייס עם אמריקה. הוא זקוק עכשיו לארה"ב כדי להרחיק את אנגליה וצרפת מהתעלה ואותנו מסיני, וגם לקבל עזרה כלכלית. בינתיים [illegible]

„באו אצלי אנשי ועד העתונאים. בהזדמנות זו הבעתי את הוקרתי לכל העורכים ששמרו על הסוד של אספקת הנשק מצרפת"

ובשעה נוחה יפעיל כוח האויר נגדנו. גם ההסתה הסובייטית מכינה הקרקע להתקפה". איסר מציע לבן גוריון „לגלות המזימה לאמריקנים (כאן מחקה הצנזורה שתי מלים) לחזק את כח האויר שלנו, להרבות מטוסי קרב־לילה, לשמור על המטוסים על ידי מבנים והסוואות ו... (שלוש מלים מחוקות, כב"ל).

כזכור, ערב מערכת סיני עודדה מצרים, בהנהגתו של גמאל עבד א־נאצר, את פעילות יחידות ה"פידאיון" שגוייסו על ידי המודיעין המצרי ברצועת עזה; שמה הסגר ימי על נמל אילת במניעת שיט אל ישראל וממנה בים סוף; הידקה את טבעת החרם הערבי (הכלכלי) סביב ישראל וחתמה הסכמים צבאיים עם ירדן וסוריה והצטיידה בחימוש רב (במיוחד בעיסקת הנשק הצ'כית־מצרית מ־1955). ההכנות המצריות למלחמה כוללת בישראל היו ארוכות טווח, ובן גוריון מחליט לשבש אותן. הוא מחפש בעל ברית לישראל. הלאמת תעלת סואץ על ידי נאצר מזמנת את האפשרות להתקשרות מבצעית עם צרפת ובריטניה.

קשרי הרכש הבטחוני עם צרפת, עליהם מנצח שמעון פרס, מנכ"ל משרד הבטחון, באים לידי ביטוי בפרקים רבים ביומן מתקופה זו. ב־3 באוגוסט, כותב בן גוריון ביומנו: „נחתם החוזה על (אספקת) 18 ווטורים... העיסקה עם הצרפתים (כולל מטוסי הווטור ורק 36

„אם או"ם אינו יכול להכריח, בהתאם למגילה, את הערבים לחיות אתנו בשלום, אל יבלבלו לנו את הראש במשקיפים שאין בהם כל תועלת... אני מתאר לי את הזעם של המרשלד כשיקבל דו"ח על שיחה זו"

מיסטרים), היא 60 מיליון דולר, נוסף על 15 שכבר שילמנו... בשמונה וחצי בערב נסעתי עם משה דיין (הרמטכ"ל) ונחמיה (ארגוב, מזכירו הצבאי) לנמל קישון. בעשר הגיעה האוניה השלישית. מיטענה היה כבד. למעלה מ־1000 טון פגזים... בהעברה זו עסוקות 3 אניות. האניה הראשונה תביא סופר־שרמנים, כל אניה בערך 13־14 טנקים, באופן שרק ב־3 אניות יגיעו אלינו ארבעים הסופרים. המחזור השלישי יביא שוב אי.אמ.איקס". ב־18 באוגוסט כותב בן גוריון באותו עניין: „היה זה יום גדול לחיל האויר שלנו ולמדינת ישראל. מתקבלת אספקה של 18 מיסטרים. מהם מחציתם צריכה להגיע

האניה החמישית אשר תביא 20 שרמנים ותחמושת". מקטע אחר ביומנו, ב־30 בספטמבר, עולה כי עורכי העתונים כיבדו את בקשתו שלא לתת פומבי לרכש הבטחוני מצרפת. „בשעה 5", כותב בן גוריון, „באו אצלי אנשי ועד העיתונאים. בהזדמנות זו הבעתי את הוקרתי לכל העורכים ששמרו על הסוד של אספקת הנשק מצרפת".

ב־5 באוגוסט מתבשר בן גוריון מפי איש משרד הבטחון בפריס, תומא אבל, כי הצרפתים ידעו עוד בפברואר אותה שנה על כוונת נאצר להלאים את תעלת סואץ. הבטחה על־כך ניתנה לארצות הגוש המזרחי במקביל לעיסקת הנשק הצ'כית. בן גוריון כותב ביומנו: „צרפת ובריטניה כאילו החליטו לחסל את נאצר. הצרפתים חוששים שנסיגת נאצר תמנע, לצערם, ביטול אפשרות זו...". בהמשך הוא מעיר כי ביצוע התכנית להשתלטות אנגלית־צרפתית על תעלת סואץ נקבע לאחר הוועידה הימית

דיין ושרון. בן־גוריון [illegible]

שצריכה היתה להתקיים תוך תקופה קצרה. „הצי הששי כאילו הבטיח סיוע לוגיסטי. לא ישתפו אותנו כדי שלא להפוך העניין למלחמה יהודית־ערבית". בן גוריון מפקפק בכוונותיו של ראש ממשלת בריטניה ומעיר ביומנו: „משום מה קשה לי להאמין שאמנם אידן (אנתוני) יבצע זממו".

יומיים לאחר מכן מסכם בן גוריון את עיקרי הדיון שהתנהל באותו בוקר בעניין סכסוך התעלה ועיסקות הרכש מצרפת, במסגרת ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, ממנו עולה כי קיימת מחלוקת קשה בנושאים אלה עם נציגי האופוזיציה בוועדה. „מדברי מרידור ניכר שניגרם לו צער רב בקבלת נשק, ואמר – מהו הערך של כמה אוירונים לעומת הקונסטלציה הבינלאומית הנוחה למלחמה נגד נאצר. בגין הסביר שאין בעיה של שעת כושר. כל שעה היא שעת כושר להלחם במצרים. בתשובתי ציינתי שהם מהווים סכנה לקיום ישראל בעמדה זו, אך לאושרנו אין העם כל כך טפשי ולא יתן בידם (בגין ומרידור – א.ר.) הכח לנהל מדיניותנו".

ב־22 באוגוסט, כחודשיים לפני פרוץ המלחמה בסיני, נותן בן גוריון ביטוי להשקפתו המדינית בעניין משבר סואץ: „איני נוטה לעשות הפעולה המדינית לבדנו ובזמן הזה. לנו אין כל עניין ותועלת בפעולה ובלי הימצא ב"חברה נכבדה" ודאי שהדבר אינו רצוי. אין יודע במה תיגמר ועידת לונדון ומה ייעשה אחר כך, אם ייעשה משהו, "מבצע" יחיד זה מצידנו עלול להיות לרועץ".

בחודשים אלה משתקפת מעורבותו של בן גוריון בענייני פנים כבענייני חוץ ובטחון. למרות סכנת המלחמה עם מדינות ערב והתגברות פעולות האיבה של יחידות ה"פידאיון", הוא מוצא זמן לטפל בנושאים יום יומיים, לכאורה קטנים ופחותי־ערך. הקפדנות היתירה והירידה לפרטים בולטת, למשל, בדיווחו על הקמת קרית הטכניון ב־4 באוגוסט: „נבנו כמה בתי דיור לתלמידים, שניים בחדר, שכר דירה לתלמידים 12 ל"י לחודש. לכל "זוג" כזה חדר שינה, ולמטה או למעלה, חדר עבודה. כרגע בימי החופש הדירות מושכרות לקבוצה של חיילים משוחררים שפתחו פה בית הבראה".

בקטעי יומן רבים מתקופה זו באים לידי ביטוי עניינים מרכזיים ששמרו על האקטואליה שלהם עד עצם היום הזה: הנסיון לשפר את מאזן התשלומים, ישוב הנגב (הורדת קבוצת החלוץ למצפה רמון), מצוקת התקציב, בעיקר הנתח המיועד לרכש הבטחוני. המחלוקת והמאבק בין הזרמים הדתיים בארץ מוצאים את ביטויים בקטע מה־7 באוגוסט, ממנו לא נעדר גם חוש ההומור של בן־גוריון: „בשש בא אצלי הרבי מקליוזנבורג. שפך אש וגפרית על הרפורמים המעוררים זעם רב, נושאים צלם ועוד. הם גרועים ממשומדים, הם מסוכנים לארץ, ירבו מחלוקת, יעכבו יהודים מלבוא לארץ ועוד. סיפרתי לו כי נלסון גליק רחוק משמד וצלב וממחלוקת. הוא אוהב־ישראל ויש לו רק נוסח שונה בתפילה ומקובלים בקרב היהודים נוסחאות שונות. כמובן, הוא לא הסכים לדברי ואני לא הסכמתי לדבריו. כשליויתי אותו החוצה, חיכה צלם שהכין בבואו. צלם דתי. ניצטלמנו, אם כי הבעתי פליאתי שהוא מצטלם

יחד עם יהודי גלוי ראש...".

בקטע אחר, שנכתב באותו יום, מאזכר בן־גוריון כי ביקרו אצלו 12 פרופסורים אמריקנים ובין היתר שאלוהו „האם נצרות יכולה להתקיים בארץ עם יהדות ומתי יהיו פה נישואין אזרחיים". בן־גוריון מתוודה: „לא אוכל להגיד שלא התקשיתי בהסברה למה הנהגנו חוק נישואין וגירושין דתי. שאלו אילו צירים רצויים לנו, אמרתי צירי אמת ורצון טוב. מה העצה שאוכל לתת לאמריקה כלפי העולם שאינו אוהב אותה במיוחד, אמרתי: קצת יותר ענוות (ענוה) ורצון להבין הצרכים האמיתיים של העם השני".

שרון סוער

קטעים לא מעטים ביומן, בתקופה שקדמה למערכת סיני ואף לאחריה, מוקדשים לקצין הצעיר אריק שרון, מפקד יחידת 101 המהוללת, שביצעה את פעולות התגמול נגד האויב ויחידות ה„פידאיון". שרון, האיש שתיכנן את הפעולות ודחף לביצוען, מצטייר ביומן כבעל אופי סוער ואימפולסיבי, המורד בפקודות ובמוסכמות. ב־13 באוגוסט מקיים בן גוריון שיחה ארוכה עם הרמטכ"ל משה דיין, על אודות שרון, שמונה בינתיים כמפקד חטיבת הצנחנים. „לדבריו (דיין) אין לאריק תקנה בגדוד הצנחנים. הוא יזלזל בכל הצבא ובכל איש וגם מפקדיו מתקוממים נגדו. הסברתי למשה מדוע אני סבור שייעשה עוול אישי לאריק אם יוצא מהצנחנים. יש לתת לו שאנס לשנות דרכו. משה סבור שאין לו תקנה בצנחנים". בן־גוריון מעריך מאד את כשרו המבצעי של שרון, אולם בהזדמנות אחרת הוא דורש ממנו להקפיד עם עצמו בנושאי משמעת ולכפות משמעת גם על פקודיו. „ב־10 בא אצלי אריק, לפי הזמנתי. אמרתי לו: אם כי כושר המלחמה קודם לכל, ומבחינה גדודית הוא מופת לכל צה"ל, הרי הכרחי שיחידתו תהיה ראשונה בצה"ל גם במשמעת, בסדר וניקיון, בהליכות ובהתנהגות, יום־יום במחנה וברחוב. נובלס אובליז'ה. אריק הבטיח לעשות זאת. שאלתי מה חסר ביחידתו. חוסר אנשים. אין הוא שליט על גדוד נח"ל. אמנם הקצינים מקבלים ממנו פקודות באופן לא רשמי, אבל אין פקודותיו מחייבות, כי הם כפופים למפקדת נח"ל. אריק דורש להטיל על האנשים מבצעים יותר קשים, חדירה בעומק של 100 ויותר ק"מ, אם על ידי נחיתה בסירות טורפדו ואם בצניחה מאחורי קווי האויב: לחבל בשדות התעופה או מחנות שריון או פיצוץ רכבות ולהוציא האנשים במטוסי פייפר או הליקופטר".

חילוקי דעות קשים בין שרון ובין פקודיו, בינו ובין הרמטכ"ל והמטה הכללי התעוררו, כזכור, לאחר מבצע מיתלה במהלכו הסתבכה אחת מיחידותיו בקרב מיותר ושילמה מחיר כבד תמורת ניצחונה. המפקדים ששירתו תחת פיקודו מרדו אחרי המערכה וביקשו את הדחתו. ב־9 בדצמבר כותב בן גוריון ביומנו: „לאחר הצהרים בירור מפורט עם אריק על מעשיו במיתלה

„לדבריו (דיין) אין לאריק תקנה בגדוד הצנחנים. הוא יזלזל בכל הצבא ובכל איש וגם מפקדיו מתקוממים נגדו... הסברתי למשה כי יש לתת לו שאנס לשנות דרכו..."

בניגוד להוראות! לפי דבריו אמר לו גנדי שיסייר מיצרי מיתלה והוא שלח 2 פלוגות ומרגמות, והם ניפגעו על ידי המצריים שכמעט לא ניראו מקודם (היו חבויים בצוקים). ואי־אפשר היה לחלץ היחידה והיה צורך לשלוח תיגבורת, המלחמה כבדה עלינו כי אנשינו כמעט ולא ראו אויב. נפלו 33 ונפצעו למעלה מ־100".

"בריחת מוחות", מסתבר מיומנו של בן־גוריון מאותה תקופה, אינה תופעה חדשה. מרדכי מקלף, שחזר מארה"ב בענייני האשלג, מספר לבן גוריון על הסטודנטים הישראלים הלומדים בארה"ב. ב־5 בספטמבר מציין בן גוריון: „נתרשם (מקלף) מהתלמידים הישראלים – כארבעת אלפים, שרובם יישארו בארה"ב. יש שם מחסור גדול במהנדסים. סיפר על בחור שגמר ועמד לשוב. הציעו לו 12.000 דולאר בשנה. סירב. הציעו לו 15.000 ושוב סירב. אבל לא כולם יכולים לעמוד בפני היצר הרע".

חמישה ימים לאחר מכן, מבקשת גולדה מאיר, שרת החוץ דאז, לראות את בן־גוריון בעניין פרשת ריגול, המקבלת היום משמעות מיוחדת בעקבות חשיפת פרשת פולארד. כותב בן גוריון: „תפסו מרגלת אמריקנית שבאה (לישראל) מסוריה, נשואה לסורי ופעילה בועד של דורותי טומפסון. השגרירות האמריקנית לא רצתה להתעניין בה אבל אתמול נתקבל מברק משילוח כי בארה"ב רוצים שישלחו. יעצתי לעשות לה משפט במהירות האפשרית, אם אפשר להוכיח אשמתה, ומיד אחרי המשפט לגרש אותה מהארץ".

העם מלוכד

בינתיים, נכנסים המגעים בין ישראל, צרפת ובריטניה לקראת פעולה משולבת במצרים, להילוך גבוה, כשבתוך כך נכנס בן־גוריון לעימותים חוזרים ונישנים עם מזכיר האו"ם, דאג המרשלד ועם שליחו באזור, גנרל ברנס. "הזקן" אינו חוסך את שבטו ואינו מסתיר את זעמו ואת דברי הביקורת שלו על האו"ם. ב־3 בספטמבר הוא כותב: „אמרתי לו (לגנרל ברנס) כי אני מסופק בתועלת משקיפי האו"ם בכלל ואיני יודע אם כדאי לפנות אליהם בתלונות. הגינויים לא איכפת לשכנים והרצחים נרצחים. בכל אופן, אין אנו מוכנים לסבול איפה ואיפה. מגילת האו"ם לא נשמרת בעקרונותיה ואין או"ם מוחה או מונע עוול. אין החלטת מועצת הבטחון בדבר חופש השיט נישמרת ביחס אלינו ואין פוצה פה ומצפצף... נסיון 8 השנים הוכיח לנו כי ההסכמים אין להם ערך כאשר השכנים רוצים לעקור את ישראל... אם או"ם אינו יכול להכריח, בהתאם למגילה, את הערבים לחיות אתנו בשלום – אל יבלבלו לנו הראש במשקיפים שאין בהם כל תועלת, גם אם יש להם רצון טוב. אני מתאר לי הזעם של המרשלד כשיקבל דו"ח על שיחה זו".

ב־25 בספטמבר כותב בן גוריון כי מנכ"ל משרדו, שמעון פרס, מספר לו ששר המלחמה הצרפתי, בורז'ן מונורי, אמר לו שאחרי ועידת לונדון החליטה ממשלתו כי היא מוכנה לפעול נגד נאצר בידיעת האנגלים והסכמתם, והם רוצים בשיתוף ישראל ואף זה בהסכמת האנגלים. הללו מתנים רק שישראל לא תתקוף את ירדן. „בישיבת הממשלה", כותב בן גוריון, „דעתי היתה שזוהי האפשרות הראשונה שנקבל בעל ברית (צרפת, שב"ג משבח אותה בציינו: 'בעל ברית שעזר לנו ממלחמת הקוממיות ועד היום הזה ורק בעזרתו אנו עומדים עכשיו לא מחוסרי אונים'). כל החששות קיימים, אבל הם יעמדו גם כשנעמוד לבדנו ונאצר ינסה לחסל אותנו. אולם נלך לשותפות זו רק בתנאים אחדים: 1. שצרפת תדע מראש מגבלותינו באויר ובשריון. 2. שאמנם גם אנגליה עומדת מאחורי צרפת והדבר נעשה בידיעת ארה"ב. 3. שאנו נקבל החוף של מצרי טיראן ועל ידי כך יהיה לנו חופש שיט בים סוף ובאוקינוס ההודי, ואילת תהיה באמת לנמל ה"הינטרלנד" בנגב המתפתח. סיכום זה התקבל על דעת כל חברינו בממשלה שנתחייבו על סודיות".

אחד מיסודות מדיניותו של בן־גוריון, חיפוש תמידי של בעלי ברית לישראל, מבלי להסתכן בפעולה צבאית נגד האויב ללא קבלת גיבוי בינלאומי, מוגשם הלכה למעשה בוועידת סאוור ליד פאריס, ב־22 באוקטובר. בוועידה זו, בה מסוכמים פרטי מערכת סיני בין ישראל, צרפת ואנגליה, סירב בן גוריון להציג – בנוכחות הנציג האנגלי – את תכניותיה המבצעיות של ישראל ועמד על כך שישראל לא תקבל את

„האיגרת שכבדני בולגנין, אלמלא היה שמו חתום, הייתי יכול לחשוב שזו נכתבה על־ידי היטלר"

תפקיד התוקפן. אגב, החשדנות ואי האמון שלו כלפי האנגלים בולטים בקטעים לא מעטים ביומן. כך למשל, מציין בן גוריון ב־12 בספטמבר: „ועדיין קשה לי להאמין כי ממשלת אידן תינהג בתוקף כלפי הרודן המצרי. בכל אופן ברור עד עכשיו כי אינה רוצה בעזרת ישראל". מכל מקום, בן גוריון העמיד בוועידת סאוור תנאים נוספים: הפצצת שדות התעופה במצרים ושיגור מטוסים צרפתיים להגנת שמי ישראל; ולאחר המבצע, עם השתלטות על חצי האי סיני, יותר לישראל להחזיק באי טיראן שבמצרי שארם־א־שייך. פחות משבוע ימים לאחר הוועידה פתח צה"ל במערכת סיני (29 באוקטובר).

שבועות אחדים לאחר המערכה, מציין בן גוריון ביומנו כי „העם הפעם מלוכד כאשר לא היה אף פעם. הנכאים הראשונים לאחר שידורי לעם הולכים ונמוגים. מתחזקת ההכרה בעם שנקטנו עמדה נבונה והכרחית". בקטע אחר מתאר בן גוריון את מערכת סיני והנצחון על המצרים במלים: „תחילה נראה הדבר כהזיה, ואחר־כך כאגדה ולבסוף כשלשלת פלאים". לעומת זאת, הרוסים מגיבים כצפוי בזעם רב על פעולתה של ישראל ובן גוריון נרעש מתגובה זו. „האיגרת שכיבדני בולגנין, אילמלא היה שמו חתום, הייתי יכול לחשוב שזו ניכתבה על ידי־היטלר ואין הבדל בין התליינים האלה...".

ב־26 בנובמבר מופיע ביומן קטע מצונזר באורך של כ־5 שורות מודפסות ובסופו מחמאה לראש "המוסד": „איסר (הראל) מגלה הרבה תבונה ואחריות".

ב־16 בנובמבר כותב בן גוריון: „לפי ה"ניו־סטייטסמן", השתתפו במערכה האנגלו־צרפתית 60 אלף חיילים בריטיים, 30 אלף חיילים צרפתיים, אלף מאתיים מטוסי סילון ושני שליש של הצי האקטיבי הבריטי. אילו מינו מפקד שלנו על כח זה, היה נאצר מחוסל ביומיים".

אשרי היומן

אם היתה למנהיגי „הישוב" בשנים שלפני הקמת המדינה תקופה קלה, שנת 1939 לא תיזכר בכזאת. ערב מלחמת העולם השניה, בימי החלת מדיניות „הספר הלבן" וה„מאורעות", מפעילים הבריטים לחץ על הנהגת הישוב לוויתורים מדיניים ומעשיים. הנהגת התנועה הציונית נתונה בלחצים פוליטיים גם מבית – תסיסה בישוב ובמוסדותיו. על־מנת „להחזיק ברסן", יש המציעים לבן־גוריון להעמיד מעל המוסדות המסורתיים הנהגה מצומצמת, מצומצמת ביותר – טרויקה. אחרים קוראים להמלצתם בשם מפורש אחר. נחוצה דיקטטורה, אומרים לו.

קריאה ראשונה בספר זכרונותיו של דוד בן־גוריון (כרך ו', הוצאת עם עובד והמרכז למורשת בן־גוריון באוניברסיטת בן־גוריון, בעריכת מאיר אביזוהר, גרשון ריבלין וישעיהו אברך) היא התבוננות באירועים מסעירים – ועידת סנט ג'יימס בלונדון, ישיבה סוערת של הקונגרס היהודי בג'נבה, פילוג אפשרי בשורות אירגון „ההגנה", מאבקי כוח בתוך תנועת הפועלים ומאבקיה עם התנועה הרוויזיוניסטית – וברמותו של בן־גוריון. אם פקדו אותו סערות נפש, התלבטויות בשאלות אידאולוגיה ומדיניות, הרי בקריאה ביומניו, במכתביו ובנאומיו אין, בכל הנראה, עדות לכך.

בן־גוריון, ימצא הקורא בקטעים שלהלן, בטוח בדעותיו, נחוש בעמדותיו, חד־משמעי במעשיו.

נ.ל.

1939. שנה קשה ליהודים / דוד בן־גוריון

אם קיימת אפשרות של נצחון, אנחנו נלחם

ועידת סנט ג'יימס, לונדון

29 בינואר –
יומן

בבוקר, נפגשנו בביתו של חיים וייצמן: פ"ר (פנחס רוטנברג), משה (שרתוק) ואנוכי. פ"ר מוסר, שג'ימי (ג'יימס דה רוטשילד) מתלונן על ק(הרברט). סמואל לא הוזמן. הוא לא יכול להשתתף, אם סמואל לא יוזמן [illegible] שהוא לא יקבל, אבל [illegible] להוזמנו. פ"ר תומך בדרישה זו. שלושתנו התנגדנו לכך.

רעיונו העיקרי של פ"ר – 'לקנות' את נורי (סעיד). אינך מכיר כוחו של הכסף, אמר לי, כשהבעתי ספק בתכליתיות האמצעי. אין הוא מכיר, נדמה לי, את חדלון־אונו של הכסף – בכמה פינות החיים...

דעת כולנו היתה, שלא נפנה לעת־עתה (לעת־עתה) בשום הצעה לנורי או לעסקן ערבי אחר, עד שנשמע מה בפי הממשלה.

חיים גילה בכל הבירורים גישה שקולה, נבונה, אחראית וזהירה. פ"ר עשה רושם כמוטור בלי נהג.

31 בינואר
יומן

כשנכנסתי הבוקר לחיים (וייצמן) מצאתיו זועף ומדוכא. בלי מתן כל נימוק, הודיע שהוא עייף ויגע. לאחר גמר השיחות, ישוב לארץ. לא יילך לאמריקה. הוא כבר בן 65. בשנת השישים משתחררים מעבודה. על התנועה לדאוג לסידור חדש. בקונגרס הוא לא יקבל יותר שום מינוי. לא יוסיף לשאת בעול. זוהי החלטתו הנחרצה. ד"ר ישוב לעבודתו במכון (זיו, היום מכון וייצמן).

דברי ודברי משה (שרתוק) לא הועילו.

שאלתי את משה, אם קרה דבר מה בימים האחרונים. למשה ידוע רק עניין זה: ג'וזף (יוסף כהן) נשלח לאמריקה להשיג כסף למכון. המגבית באמריקה היתה מוכנה להקציב אלפיים לא"י, אולם באה טלגרמה מאוסישקין, הנוסקה

„הריב הגדול שלנו עכשיו הוא עם הממשלה האנגלית, וזה לא ריב פשוט"

וקפלן המתנגדת להקצבה זו. חתימת קפלן הרגיזה את חיים. הוא טורח בשביל קה"ס (קרן היסוד) – וכשדורשים לו אלפיים לא"י למכון, השמש אף הוא בניין הארץ – חסים על סכום פעוט. זה היה, בלי ספק, משגה פסיכולוגי מצד קפלן. היה, בכל אופן, צריך להיוועץ עם חיים, בטרם נתן תשובה שלילית. סוף־סוף חיים 'שווה' אלפיים לא"י.

מצבנו הפוליטי: סכנת מלחמה בין אנגליה וגרמניה, מחייבת אנגליה לבקש קרבת הערבים. עזרת היהודים, במקרה של מלחמה, מובטחה מאליה. כישלון אנגליה במלחמה הוא אסון ליהדות כולה.

הגורם האמריקני: יש באמריקה כוחות אנטי־בריטיים – אך אין אלה מכריעים. אמריקה מבקרת קשה את אנגליה – אך היא אוהבת אותה ולא תיתן לה להיכשל. אנגליה לא יכולה לזלזל לגמרי בגורם היהודי באמריקה – אבל גורם זה (א) אינו מכריע (ב) לא יוכל, לא ירצה ולא יהיה מעוניין למנוע עזרת אמריקה לאנגליה, במקרה של מלחמה.

כוחנו בארץ גדול – באופן יחסי, אולם סכנת המלחמה בולמת אותנו. בימים כתיקונם היינו יכולים לכוף – ע"י מלחמה גלויה – על אנגליה שינויים עיקריים לטובתנו. ערב מלחמה – קשה לעשות דבר זה.

במערכה המדינית ערב מלחמה – ידינו, מפני כך, על התחתונה, ונצא בשן ועין מן השיחות. עלינו, איפוא, לרכז כל מאמצינו עכשיו לתגבורת כוחנו בארץ – במהירות, בכל האמצעים, בכל הדרכים:

א. העלאת מקסימום של צעירים מוכשרים לשאת נשק;
ב. ציוד מקסימלי של הישוב;
ג. רכישה מהירה של קרקע והתבצרות בחיפה, בגליל ועל גדות הירדן;
ד. אימון החלוץ בפולין;
ה. הכשרת מדריכים צבאיים (ביבשה, בים ובאויר) באמריקה;
ו. תכונה להקמת צבא יהודי בארץ, באמריקה, בפולין, בצרפת, באנגליה, ברומניה. באותה שעה מוכרחות קונסולידציה פנימית: [illegible] הגברת [illegible] הקיבוצית והנוער, חיזוק המסגרת המפלגתית;

„ומכיוון שלא יהיה הסכם יהודי־ערבי, לא יהיה הסכם יהודי־אנגלי. הממשלה האנגלית הזאת – ואני מפחד שכך היתה עושה כל ממשלה אנגלית אחרת – אינה רוצה לעורר נגדה שנאת העולם הערבי והמוסלמי, ביחוד בשעה זו כשיש סכנה של מלחמה עולמית חדשה"

יצירת יחסים יותר טובים בישוב, קשרים יותר אמיצים עם הגולה – ביחוד בפולין ובאמריקה.

אין שאנסים מרובים להסכם יהודי־ערבי בשיחות אלה. סכנת המלחמה, הטרור בארץ, סילוק תכנית החלוקה, גיוס מדינות ערב – כל אלה ימנעו פשרות מצד הערבים. אך אין להביא מראש, שבהחלט נמנעת כל הסכמה הדדית.

הסכם זה ייתכן על־פי שלושה קוים:
א. פדרציה ערבית – בתנאי של מדינה יהודית עצמאית;
ב. קנטוניזציה של הארץ – בתנאי של שלטוננו בעלייה בקנטון די רחב;
ג. הסכם זמני על כמות עליה – בתנאי, שנוכל להעלות השנה חמישים אלף צעירים...

9 בפברואר
מכתב אל פולה בן־גוריון, תל־אביב

פולה יקרה,

רק שלשום קיבלתי את מכתבך עם התמונות, והיום קיבלתי את מכתבך מיום 4 לחודש זה. התמונות אינן מוצלחות, מלבד תמונה אחת שלך, אבל איני יודע אם הצלם או המצולם אשם בזה.

„בא רק אליהו גולומב. הוא מתנגד לדעתי על הורדת העולים. מוטב, שהאוניה תחזור ותקבל עולים נוספים ותשוב. הטלתי על יעקב דורי ללכת מיד לחיפה ולהביא הצעת תכנית של הורדת העולים"

שלחתי לך אתמול את הטיימס, שבו יש דין־חשבון מלא מהישיבה הראשונה שלנו עם הממשלה, וגם התמונות של הישיבה. לצערי, לא יכולתי עד עכשיו להיפנות לכתוב לך בפרוטרוט על 'השיחות', כי מיום ששבתי מאמריקה היה פה 'גיהנום': מקודם היינו טרודים בהרכב המשלחת היהודית, והדבר לא היה קל ביותר. מכל צד באו הדרישות והתביעות ופרטנסיות (יומרות), ואילו היינו ממלאים את

ועידת סנט ג'יימס בלונדון. וייצמן, בן־גוריון, שרת. נסיון בכל מחיר

כולן היינו מקבלים משלחת של קרוב למאה איש. אחר־כך היינו עורכים בקביעת הסידורים עם הממשלה. וכמובן, היו לנו ישיבות של ההנהלה התייעצויות בלי סוף על הפרוגרמה, על דרישותינו, על תכסיסינו. לבסוף – הכנות לעצם הפגישה והפגישות עצמן.

רק היום אחרי הצהריים הניחו לי קצת ואנסה עכשיו לבאר לך דעתי על השאלות השונות הכרוכות ב'שיחות' אלה.

היו כמה חברים, גם בהנהלה וגם במפלגה, שהתנגדו להשתתפותנו בשיחות. הטעם העיקרי

„חיים (וייצמן) גילה בכל הבירורים גישה שקולה, נבונה, אחראית וזהירה. רוטנברג עשה רושם כמוטור בלי נהג"

היה סירוב הממשלה להרשות עליית עשרת אלפים הילדים מגרמניה. אני טיפלתי פה בשאלה זו עוד לפני נסיעתי האחרונה לארץ. התראיתי בעניין זה פעמיים עם מלקולם מקדונלד וגם כתבתי לו ערב נסיעתי מכתב חריף. אבל היה ברור לי שלא נוכל להימנע מ'השיחות' בגלל זה. הממשלה לא אמרה לנו שהיא לא תרשה בכלל ולעולם את עליית הילדים, אלא שלא תוכל להרשות זאת לפני השיחות, והיא מוכנה לדון על עליית הילדים בהתחלת 'השיחות', כי אם תשנה את מהלך העלייה לפני הוועידה עם הערבים והיהודים – אין כל סיכוי שהערבים יבואו לוועידה. דעתי היתה שאי־השתתפותנו ב'שיחות' רק עלולה להזיק לנו. אם כי אינני מקווה ש'שיחות' אלה יביאו לידי הסכם יהודי־ערבי, וגם לא לידי הסכם יהודי־אנגלי, הרי אנו עלולים רק להפסיד אם נחרים את השיחות. על־ידי אי־השתתפותנו ניתן נשק מסוכן בידי אויבינו לומר שאין היהודים רוצים בהבנה הדדית עם הערבים, וגם נקל על הממשלה לגזור נגדנו גזירות קשות... אנחנו מוכרחים גם להתחשב ברושם

„זה היה, בלי ספק, משגה פסיכולוגי מצד קפלן. היה, בכל אופן, צריך להיוועץ עם חיים בטרם נתן תשובה שלילית. סוף־סוף חיים 'שווה' אלפיים לא"י"

שאי־השתתפותנו היתה עושה על דעת־הקהל באנגליה ובאמריקה. גם רבים מידידינו לא היו מבינים אותנו. באמריקה לא מצאתי אף איש אחד שהצדיק אי־השתתפות, ואני בטוח שדעת־הקהל היתה מטילה עלינו אחריות קשה, ואנחנו זקוקים לדעת־קהל זו, כי מלחמתנו טרם נגמרה, ולא תיגמר כל כך מהר.

סיבה יותר חזקה נגד השתתפותנו בשיחות אלה – זוהי הזמנת מלכי ערב. על־ידי הזמנה זו שינתה למעשה הממשלה האנגלית את הסטאטוס של המנדט. מה יש לאבן־סעוד או למלך עיראק או למלך תימן בשאלת ארץ־ישראל? ואנחנו נלחמנו פה נגד הכנסת המלכים. שלחתי לך העתק המכתב שכתבתי למלקולם באחד בנובמבר, שבו עמדתי על דבר זה. אולם התערבות מלכי ערב היא עובדה פוליטית. הם מתערבים כבר זה שלוש שנים בענייני ארץ־ישראל, ויש להם צירים בלונדון, והם מדברים, גם בלי ועידה מיוחדת, עם הממשלה האנגלית ולוחצים עליה, וקשה לנו לסרב לבוא בדברים עם הממשלה, מפני שהיא מנהלת משא־ומתן עם המלכים הערבים, בייחוד כש'השיחות' עצמן הן נפרדות.

מ'השיחות' עצמן אינני מקווה לשום דבר טוב. אני כמעט בטוח שלא נגיע לידי הסכם עם הערבים. איני רואה למה להם, לערבים, לעשות הסכם אתנו? מצבם חזק: הטרור בארץ כבר נמשך זה שלוש שנים, ואין הממשלה יכולה (או אינה עושה מאמצים מספיקים) לעקור אותו. התגברותו של היטלר בעולם והניצחונות של מוסוליני החלישו את אנגליה והקטינו את הפרסטיז'ה שלה, והיטלר ומוסוליני שניהם עוזרים בחומר וברוח לערבים, כמובן לא מאהבת הערבים, אלא משנאת האנגלים והיהודים. יש פחד מפני מלחמה בעולם, והערבים יכולים לאיים על אנגליה, שאם לא תשנה את הפוליטיקה שלה בארץ־ישראל, לא תפסיק את העלייה היהודית ולא תקים מדינה ערבית – יצטרפו המדינות הערביות לשונאי אנגליה, במקרה שתפרוץ מלחמה. המופתי אינו נמצא בלונדון ואינו משתתף בשיחות, אבל כל המשלחות הערבית מקבלת הוראות מהמופתי, ואינה עושה שום דבר בלי להתייעץ אתו תחילה. המופתי רואה עצמו כמנצח: הוא הפחיד

„מחובתנו להפסיק את המשחק הזה, ההופך את כל היישוב לצחוק"

כל מתנגדיו או הרג אותם, הוא הפחיד את הממשלה האנגלית וביטל תכנית המדינה היהודית, ואין להעלות על הדעת שהוא פתאום יוותר על האמביציה שלו להשתלט על ארץ־ישראל ויתפשר עם היהודים.

ומכיוון שלא יהיה הסכם יהודי־ערבי, לא יהיה הסכם יהודי־אנגלי. הממשלה האנגלית הזאת – ואני מפחד שכך היתה עושה כל ממשלה אנגלית אחרת – אינה רוצה לעורר נגדה שנאת העולם הערבי והמוסלמי, בייחוד בשעה זו כשיש סכנה של מלחמה עולמית חדשה. והסכנה הזאת היא ריאלית וחמורה, גם לאחר נאום 'השלום' של היטלר בשבוע הקודם...

... זהו המצב האובייקטיבי, שאין בידינו לשנותו, ואין לי כל ספק שנצא מ'השיחות' בלונדון ב'שן ועין' – בלי הסכם יהודי־ערבי ובגזירות חדשות. ואף־על־פי־כן, עלינו לעמוד במערכה זו, כי יש לנו הרבה להפסיד, ולא אותו היא לנו אם נפסיד פחות או יותר. אין זו גם המערכה האחרונה. כל מה שיסודר עכשיו – ואני מניח סידור לרעתנו – יהיה לא יותר מסידור זמני, ועלינו לדאוג כבר עכשיו למערכה השנייה, ולהימנע משגיאות, שיזיקו לנו במערכה הבאה...

ולכן עלינו לנסות לבוא בדברים עם הערבים ולעשות מצדנו הכל למען אפשר הסכם יהודי־ערבי. צריך שיהיה ברור לאנגלים, ליהודים ולערבים שלא באשמתנו אין הסכם (ואני כמעט בטוח שלמרות כל מאמצינו לא יהיה הסכם). נחוץ שהכל יידעו שאנחנו לא החמצנו הזדמנות זו. כי לא רק האנגלים, אלא גם הרבה יהודים, לא־ציונים וציונים, יאשימו אותנו אם לא נעשה כל הניסיונות האפשריים.

ואני פועל כאן בכיוון זה. אינני יודע אם ייצא דבר־מה, כי לפי שעה הערבים לא רוצים להיפגש אתנו, וגם הערבים המכרים שלי, שהיו רוצים לדבר אתי מפחדים לעת־עתה. אבל ייתכן שיהיו פגישות עם ערבים, בייחוד לאחר שישמעו מאת הממשלה שאין בדעתה להקים בארץ־ישראל מדינה ערבית. ואני מניח שהם ישמעו זאת מפי הממשלה, במוקדם או במאוחר.

לפי שעה אנחנו דנים רק עם הממשלה. אתמול היתה הישיבה המעשית הראשונה שבה הרצה חיים (וייצמן). ההתחלה והסוף של ההרצאה היו טובים, בייחוד הסוף. באמצע היו מקומות קצת חלשים, אבל הרושם בכללו היה טוב. מחר בבוקר תעשה לנו הממשלה 'בחינה'. מלקולם ישאל אותנו שאלות, ומשאלות אלה נוכל אולי לדעת מה יש בדעת הממשלה.

כתבי לי אם נתקבלו לאחר נסיעתי מהארץ ספרים בשבילי: היו צריכים להתקבל ספרים צרפתיים, מפריס ואנגליים מלונדון. חלק מהספרים נשלחו לירושלים.

מה שלום הילדים? איך מתנהגת רננה'לה? מדוע אין גאולה כותבת?

שלום ונשיקות
דוד

מאבקים בתנועה הציונית

27 במאי
יומן
ירושלים

זה היה שבוע של משלחות: סטודנטים ירושלמים, שליחי מפגינים, ארגונים, בעלי־בתים, תלמידי הטכניון בחיפה, שליחי 'הארגון' (ארגון 'ההגנה'), חברי מפלגה – כמעט כולם שפה אחת ודברים אחדים: מבוכה ומרירות. מדוע אין פועלים ואין מצווים. היש תכנית פעולה ומהי? היכן ההנהגה? דרושה עכשיו דיקטטורה, אחרת ישתרר תוהו ובוהו בחיינו. תמימי מזג יעשו מעשים מבוהלים ומזיקים. אחרים יצטרפו להזיד (רוויזיוניסטים). רבים יתייאשו ויעזבו את הארגון. מתאוננים גם על חוסר הסברה. יש שמועות, שלהנהלה יש תכנית, – אך אין יודע אותה. דרוש מגע עם הציבור, עם הנוער, עם הארגון. הציעו גם הצעות של פעולות.

אמרתי להם: הפעולה הדרושה מחייבת ארבעה דברים: (א) תכנית; (ב) מבצעים; (ג) אמצעים כספיים; (ד) תמיכת הציבור. שני הדברים הראשונים ישנם. 3 – במקצת. ד – הקשה ביותר. מלחמתנו מסובכת.

הריב הגדול שלנו עכשיו הוא עם הממשלה האנגלית, וזהו לא ריב פשוט. אין אנו רוצים לריב עם העם האנגלי, ולא קל למתוח קו בין ממשלה ועם. ונצליח בריב זה, אם העם היהודי יהיה אתנו ולפי שעה יש מבוכה, והדעות

„במעט כולם דיברו שפה אחת ודברים אחדים: מבוכה ומרירות... היש תכנית פעולה ומהי, היכן ההנהגה? דרושה עכשיו דיקטטורה, אחרת ישררו תוהו ובוהו בחיינו"

חלוקות ביחס ל'ספר'. ושוב – 'דיקטטורה לא תצליח'. אין סכנה גדולה עכשיו מריב פנימי, ועלינו לעשות מאמצים, שרוב הציבור לכל הפחות יהיה אתנו. ומוטב להימנע מצעד פזיז – ולגבש תחילה דעת הקהל היהודית ויש לעשות זאת בעזרת הנוער.

29 במאי
יומן

ב־9.00 בערב בא אצלי גפשטיין, מהרוויזיוניסטים. הוא הודיע לי, שלא רצה לקבל מנדט רשמי ממפלגתו, אולם בא לדבר אתי בידיעת המפלגה. ביישוב יש תפיסה ריבולוציונית ואקטיביסטית. כולם מתנגדים ל'ממשלה' הקיימת. הכוונה לא לממשלה האנגלית, אלא לממשלה היהודית, כביכול, להנהלה הציונית. יש דרישה כללית להקים הנהלה חדשה, ואם כי אני הייתי ראש 'הממשלה' הישנה, הרי בכל הרשימות, שמסדרים חוגים שונים, נמצא גם שמי. גם מפלגתו – לרבות המקסימליסטים שבה – רוצה שאני אשאר, והוא בא להציע לי, שאני אסדר רשימה של הנהלה חדשה, שיהיה בתוכה גם רוויזיוניסט, ותקיף את כל חוגי היישוב.

שאלתיו, מה לדעתו צריכה לעשות הממשלה החדשה, ואם חבריו יישמעו לה. הוא אמר, שהוא מקווה, שז'בוטינסקי יסכים לרשימה שאני אסדר, ואז חבריו יישמעו לה. שאלתיו, אם גם אלה, שעשו את הפעולה בביר עדס, גם הם יישמעו. הוא ענה, שפעולה זו נעשתה בלי ידיעת ז'בוטינסקי והוא אינו יכול להבטיח, שגם אלה יקבלו את המשמעת, אבל הוא מאמין ש־90% יקבלו. ואשר לפעולה – הוא חושב, שההנהלה זו תמנה ועדים בכל הארצות והם יפעלו.

שאלתיו: מה הם יפעלו?

ענה: עכשיו צריכה להיות דיקטטורה, והם יעשו כל מה שנחוץ.

שאלתיו: איך ייתכן, שאנחנו נמנה דיקטטורה על יהדות אמריקה או על יהדות אנגליה.

אמר: תהיה דיקטטורה בארץ.

על שאלתי, מה לדעתו צריכה לעשות הדיקטטורה בארץ, ענה: זה, אתה צריך לדעת...

4 ביוני
יומן
ירושלים

ההנהלה טיפלה במשך כל הישיבה, מ־11:00 עד לאחר 2:00, בשאלת 'הוועד העליון' והמבוכה הפנימית ביישוב. הבירור לא היה קונסטרוקטיבי ביותר. נאמרו גם דברים, שיותר משהם שייכים לעניין – הם הכנה לבחירות לקונגרס...

בישיבת הנהלת הסוכנות

בן־גוריון מסר, כי יום לפניכן קיבל במשך כל היום, עד שעה מאוחרת בלילה, משלחות שונות, שדיברו אתו על הצעות להקמת 'ועד הצלה'. יו"ר הוועד הלאומי, בן־צבי, מסר על שיחותיו עם פנחס רוטנברג וברל כצנלסון על הצעות להרחבת הוועד הלאומי, ועל קשיים, שהתעוררו מצד חוגים שונים, בנושא זה. הוא מסר, כי רוטנברג סירב להיכנס לוועד הלאומי והציע להרחיבו בלעדיו. כן הודיע ב"צ, כי הוועד הלאומי פתח בהכנות לבחירות לאסיפת־הנבחרים.

ביישוב נעשית עתה פעולה הרסנית, בחלקה מתוך אי־ידיעת העניין, ובחלקה גם מתוך כוונה להרוס. פעולה זאת נתמכת, מתוך תמימות, ע"י אנשים מכל המפלגות. היתה לי שיחה עם מר רוקח וגם עם מר ב' כצנלסון, ומתברר, שבין המשתתפים בשיחות בקשר עם הרחבת הנהלת הוועד הלאומי, התבלטו שלושה קווים: (1) של מר סמילנסקי, המציע התגוננות כלכלית, עבודה עברית, תוצרת הארץ וביצור כלכלי: מסכים לאי־קואופרציה בהקמת המשטר החדש, אולם מתנגד להחרמת הממשלה וועדותיה השונות: הוא מחייב את העלייה וההתיישבות, בתנאי שלא יבואו לידי התנגשות עם השלטון; (2) פוליטיקה ערבית של מר רוטנברג, המציע פעולה משותפת עם פח'רי נשאשיבי. ב' כצנלסון וסמילנסקי מתנגדים. הפרוגרמה של פח'רי נשאשיבי היא הספר הלבן, ואני מתפלא, שמר רוטנברג לא שוקל היטב דבר זה. הפוליטיקה שלנו (במישור הערבי) צריכה להיות – עזרה לאלה הנלחמים במופתי ובטרור בארץ, וכן הנלחמים נגד חוק הקרקעות החדש; (3) פוליטיקה לגבי הממשלה: האדונים סמילנסקי ורוקח הם בדעה, שאסור לעשות דבר, שעלול להעמידנו בקונפליקט עם הממשלה הבריטית.

אוסישקין: מר פנחס רוטנברג אמר לי, כי דעתו היא, שאסור לנו להביא לידי התנגשות עם האנגלים, כי הם יכולים לרמוס אותנו במחי־יד.

בן־גוריון: לא הצלחתי להוציא מפיו של מר רוטנברג דבר ברור בעניין זה. הוא רק דרש, שהוועדה החדשה שתיבחר תקבע את קווי הפעולה הפוליטית. הודעתי למר ב' כצנלסון, שליכוד היישוב הוא חשוב מאד במלחמתנו הפוליטית, אולם אם הכוונה היא, שהאנשים הבאים בחשבון להצטרף להנהלת הוועד הלאומי, יקבעו את קווי הפוליטיקה הציונית שלנו – לא אתן את ידי לדבר זה.

היום, מתקיים כעין כינוס ארצי של אותם האנשים, ששלחו משלחות אלינו. נראה לי, שמחובתנו להפסיק את המשחק הזה, ההופך את כל היישוב לצחוק, ולכן אני מציע לכנס ישיבה עם באי־כוח מפלגות הקואליציה. הוועד הפועל הציוני המצומצם החליט על קו ידוע, ואנו נברר בישיבה, אם קו זה מחייב את כל המפלגות הציוניות. מר רוקח, בשיחתו אתי, טען שאין לו כל שייכות לעתון 'הבוקר', התובע השכם והערב את התפטרות ההנהלה, וכן גם לא למארגני המשלחות. גם מר סופרסקי אמר לי אותו דבר. ייתכן, שאם המפלגות הציוניות תפרסמנה הודעה ליישוב בעניין זה, תשקוט הערבוביה.

על סף מלחמת עולם

1 באוגוסט
יומן
תל־אביב

בבוקר, שיחה עם שאול (מאירוב־אביגור) ודובקין בדבר הפעולה בחו"ל.

ב־11:00, שיחה עם אליהו (גולומב) על הצעתו להסכם עם 'דבר' (ז'בוטינסקי). הסברתי נימוקי התנגדותי: הסכם חלקי אינו אפשרי. בלי הסתדרות ציונית אחת, אין להעמיד הרוויז' (רוויזיוניסטים) בשורה אחת עם כל היישוב וכל ההסתדרות הציונית. פרצדנט זה עלול לפורר היישוב, הארגון, ההסתדרות הציונית. אין אנו רשאים להעניק להם פאריטי בשאלות העלייה, ההתיישבות וכו'. מגוחים בסכנה של מעשיהם. יש לעשות ניסיון של איחוד אמיתי – כניסתם להסתדרות הציונית...

ב־4:00 ישיבה עם נשיאות 'כופר היישוב'. הנהלת ההה"ל הציעה להקים ועדת קונטקט של שלושה: ב"כ הסוכנות, ההה"ל, נשיאות 'כופר היישוב'. להנהלה – סמכות פוליטית ומתן הוראות. ל'כופר היישוב' – סמכות תקציב ופיקוח כללי. הודעתי, שאני מוכן לתמוך בהצעה זו בהנהלה. רוקח לא היה מרוצה מההצעה. הישיבה לא קיבלה כל החלטה, כי בחמש הייתי נאלץ לשוב לירושלים.

„אתה רוצה להגיד לי שאין פחדנות יהודית. אם אני אומר שיש, אני אומר זאת בכאב. הצרות והאסונות עשו אותנו לפחדנים, אם כי אנחנו מסוגלים ליותר גבורה מאחרים... כשיש לנו אפשרות לכך, אל תגנו לפני על היהודים"

2 באוגוסט
יומן
ירושלים

ב־2.30, באה אצלי משלחת מנהריה: סוסקין וד"ר מאיר. רוצים שנקים בי"ס לדייגים בנהריה. ייתנו אדמה חינם לביה"ס וגם יעזרו בכסף. יש 1000 תושבים בנהריה, מהם 400־500 פועלים. ביה"ס יסייע לשיפור מצב העבודה ולביסוס הנקודה. הודעתי בחשיבות טענתם – אולם חיפה קודמת.

בערב הודיעו לי בשם (עתון) דבר, שעומדים לגרש את 'קולורדו'. טלפנתי לדוד (הכהן) לחיפה, שיבוא הנה בבוקר ויביא אתו את ברל (כצנלסון) ואת אליהו (גולומב).

(הספינה 'קולורדו', שהפלגותיה אורגנו ע"י המוסד לעלייה ב' נתפסה ב־28 ביולי, על 374 נוסעיה. ארבע הפלגות קודמות הסתיימו בהורדת מעפילים לחוף, מבלי שנתפסו.)

3 באוגוסט
יומן
ירושלים

בא רק אליהו (גולומב). הוא מתנגד לדעתי על הורדת העולים. מוטב, שהאונייה תחזור ותקבל עולים נוספים, ותשוב.

הטלתי על יעקב (דורי) ללכת מיד לחיפה ולהביא הצעת תכנית של הורדת העולים. הזמנתי ישיבת ההנהלה – גרינבוים, קפלן ומשה (שרתוק) מתנגדים להצעתי. החלטה סופית תתקבל לאחר שנקבל הצעת יעקב...

(בן־גוריון הציע לנסות ולפרוץ בכוח אל המעפילים העצורים ולשחררם.)

4 באוגוסט
יומן
תל־אביב

יעקב (דורי) הביא מירושלים תשובתם השלילית של משה (שרתוק) וגרינבוים להצעתי (ראה הערה 1 ל־3 באוגוסט). – – –

12 באוגוסט
יומן
תל־אביב

הלילה ירדו 500 איש מהאונייה הצפונית. יחד עם 300 הצעירים מחמש הסירות ואנשי 'קולורדו' – הרי זה למעלה מאלף איש.

מתברר, שגם האווירונים אינם רוצים לטפל בציד פליטים, ובקושי כנראה הסכים אווירון אחד לעשות מלאכה זו.

אולם 'הוקי' (הנציב העליון) דורש למלא מיד מקומו של 'טייגר'*. אולם הוגד לי, שהוא מתנגד עכשיו לחוק על איסור הקמת נקודות חדשות בדרום – כי נתברר לו, לאחר ביקור בנגב, שהאינפורמציה שהיתה בידיו מקודם על אי־רצון הערבים – אינה נכונה.

טלפן לי טון, שיש הסכמת הממשלה להשתתף בייבוש החולה והדבר תלוי עכשיו בקה"ק ויקו לגשת בקרוב לעבודה.

„מר רוקח, בשיחתו אתי, טען שאין לו כל שייכות לעתון 'הבוקר', התובע השכם והערב את התפטרות ההנהלה, וכן גם לא למארגני המשלחות"

הקונגרס הכ"א, ג'נבה.
19 באוגוסט
ישיבת סיעת העבודה.

...כמה זמן יימשך המאבק? איני יודע. האם ננצח? אני מאמין שכן. ... אין לנו דרך אחרת, אלא אם כן מקבלים את הספר הלבן. ... אם כל מה שאנו רוצים אינו סתם מלל, אין מקום לחילוקי דעות רבים בנושא. אחת משתיים: 'הפירוש החדש' או השלמה. ואידך – מלים ריקות.

עוד מלים ספורות בעניין הסיכוי לניצחון.

מרקסיסט יודע מה יקרה, באורח מוחלט. לדידו – מהלך הדברים נגזר מראש. אולי הוא נגזר וכך יהיה. אני, בפשטות, אינני יודע זאת. כל שאוכל לדעת הוא מה אפשרי, ודי לי לדעת, שקיימת אפשרות לנצח. אם קיימת אפשרות של ניצחון – אנחנו נילחם. פראי רשאי לצחוק ככל שירצה, אולם פני הדברים הם כאלה, שאין זו שאלת חיים לאימפריה הבריטית. ...

...פראי אמר: שנתיים וחצי ידו על הערבים, ולבסוף הם (האנגלים) נכנעו. זוהי טעות. הם נכנעו כבר אחרי היריה הראשונה. אבל היה להם זמן. הייתי בלונדון מיד בתחילת תקופת הטרור, נפגשתי עם מנהיגים שונים בממשלה, היום הם בעמדות מפתח. הם אמרו: מה שנוגע לטרוריסטים נערוך אתם את החשבון, נשמיד אותם, אחר כך נצטרך להתפשר (עם הערבים), לוותר. זה היה בקיץ 1936 (ברל: מתי ידעת זאת?) בן־גוריון: ידעתי זאת וזה רשום ביומן שלי. מרמינסקי: זה גם נמסר למרכז). מי שמכיר את אנגליה, יכול לדעת זאת בעצמו. ומה היה הרעיון להקמת ועדה ממלכתית? האם הוועדה הממלכתית נשלחה כדי לשמוע את הטענות שלנו? האם (נציגי הממשלה) לא נפגשו אתנו יום־יום בלונדון ובירושלים (לפני ששיגרו את הוועדה הממלכתית)? האם זה לא היה צעד של בכייה?...

עומד לו יהודי מפולין, ומוציא פסק־דין על אופיה של האימפריה הבריטית. ... שישה אנגלים (חברי ועדת פיל) באו לארץ־ישראל וערכו מחקר מעמיק, שלא היה כדוגמתו, על המצב הפוליטי בא"י. הם הגישו דו"ח. זה היה דו"ח של שישה אימפריאליסטים אנגלים, המכירים את האימפריאליזם. והם אומרים: מגוחך לחשוב, שהכוחות המזוינים של הוד מלכותו אינם מסוגלים לשים קץ למרד הקטנטן והמגוחך של הכנופיות הערביות. ברור, שיש בכוחם לעשות זאת. אבל זאת לא הדרך של אנגליה.

...ברור, שאין בכוחנו לנצח את אנגליה באמצעים צבאיים גרידא. ומי שיציע זאת הוא נוכל או אידיוט. נוכל לנצח מבחינה מדינית, אם נפעיל את הפירוש החדש. הפירוש החדש כאמצעי מדיני למאבק ולא כאמצעים שנקטנו עד עכשיו – מחאות, מלים, תקוות־שווא, קול קורא. בזה הוויכוח, כי כל האמצעים הללו לא היה בהם די כוח לעמוד נגד הלחץ של הצד השני: מצד אחד – שלנו – הם היו נאלצים לשמוע מלים ונאומים ומצד שני היו נאלצים לירות בערבים. והם אמרו: מוטב לא לירות בערבים ולהאזין, בו בזמן, לנאום של ד"ר וייצמן. אבל אם יצטרכו לירות ביהודים – יעשו זאת: יום, יומיים, שבוע, חודש אולי שנה. ...הם יכולים לירות ביהודים שנתיים או שלוש שנים, אבל זה בהחלט בלתי נעים לאימפריה הבריטית. ואם זה בלתי נעים, היא לא תסבול את.

זה סיכוי – לא ודאות. אין ודאות. אם היא קיימת – אין איש יודע עליה. – – – ייתכן שהבריטים לא ישתמשו ביד ברזל (כדי להגשים את הספר הלבן במלואו). אבל, קיימת גם אפשרות אחרת, (שהספר הלבן יוגשם), שתוקם מדינה ערבית ואנו ניהפך בה לאזרחים מדרגה שנייה. ואתם (אנשי 'השומר הצעיר') תקימו ארגון משותף ברצונכם – אבל זה לא יועיל. ואז? להיכנע או לא להיכנע? (במקרה כזה של הקמת מדינה ערבית) הפירוש החדש יופיע בממדים גדולים יותר: יתגשם מה שהדו"ח של הוועדה המלכותית רמז. – – – נתכונן לכך, ייתכן שלא נצטרך להפעיל (את מה שרמזה הוועדה המלכותית, היינו מרד יהודי). ... עלינו להתכונן למרד מזוין, אם ירצו להגשים את הספר הלבן במלואו. ייתכן שלא נגיע לידי כך, משום שהם לא יאזרו עוז. אם כן יעזו, גם אנחנו נעז. – – –

„שאלתיו: איך יתכן שאנחנו נמנה דיקטטורה על יהדות אמריקה או על יהדות אנגליה. אמר: תהיה דיקטטורה בארץ"

„מרקסיסט יודע מה יקרה, באורח מוחלט. לדידו — מהלך הדברים נגזר מראש. אולי הוא נגזר וכך יהיה. אני, בפשטות, אינני יודע זאת. כל שאוכל לדעת הוא מה אפשרי, ודי לי לדעת שקיימת אפשרות לנצח. אם קיימת אפשרות של נצחון — אנחנו נלחם"

אל לנו לתת פירושים מרקסיסטיים, לפיהם עוז רוח זהו פאשיזם, ופחדנות זהה לסוציאל־דמוקרטיה הגרמנית. אל לזלזל בתעוזה. יודע אני, שפראי אינו גיבור קטן ממני, והוא עומד בהפירות הגנה ולא אנוכי. אין לפרש את דברי כמכוונים נגדו אישית. ...

...אני שולל את ביטויי הפחדנות היהודית, שנשמעו מנואמים אחדים בקונגרס. (בתשובה לקריאת ביניים של מאיר יערי): אתה רוצה להגיד לי שאין פחדנות יהודית. אם אני אומר שיש, אני אומר זאת בכאב. הצרות והאסונות עשו אותנו לפחדנים, אם כי אנחנו מסוגלים ליותר גבורה מאחרים. ... כשיש לנו אפשרות לכך. אל תגנו לפני על היהודים.

היהודי הפולני רוצה בתגובה, אבל אינו יודע כיצד יש להגיב. או באה הסוכנות ואומרת: הנה זאת הדרך. מכיוון שלא נותנים ליהודים הזדמנות להגיב בצורה בריאה, הם הופכים לחולים. אילו 'הפירוש החדש' היה מופעל בתל־אביב ובמקומות אחרים בארץ־ישראל, יהודים היו מעלים באש פרסומים מלוכלכים כאלה. או היו יודעים מה פירוש גאווה יהודית...

...נגן על עצמנו לא רק מול חלשים, לא רק בפני המוכתר מסעסע, אלא גם מול המוכתר של האימפריה הגדולה. נגן על עצמנו בעזרת האמצעי היחיד שאפשר להתגונן בו – זהו הרובה, שאין יורים בו כשאין צורך, אבל יורים בו כאשר זה הכרחי.

* 'טייגר 2', האונייה הגדולה מבין ארבע ספינות הסיור המשוריינות, שהופעלו על־ידי משטרת ארץ־ישראל לחסימת ההעפלה. היא פוצצה בעזרתו של המבקש היהודי, ישראל גורדון, שהטמין בה מוקש שסיפקה לו ההגנה לפעולות מיוחדות (פו"ם). היחידה הוקמה על־ידי 'ההגנה' למאבק נגד הספר הלבן. המבצע לא הסכים להניח את המוקש אלא בעת משמרתו הוא, כדי שלשלושת אנשי הצוות לא יאבד עשתונותיו ויפעל כמו להצלת הצוות, ואמנם, גורדון הספיק לשחרר את סירת ההצלה מיד לאחר הפיצוץ, שאירע בעת הפלגה לילית. כך הציל חמישה מאנשי הצוות. השישי, מפקד הספינה, נהרג במקום. גורדון זכה לשבח מפי מפקד משטרת חיפה, אולם השוטרים היהודים הוצאו ממשטרת הנמלים, בעקבות הפיצוץ.

מה הם עשו ב־1939

שאול אביגור – ממנהיגי תנועת העבודה, ממארגני 'ההגנה'. בשלהי שנות ה־30 פעל בהעפלה.

מנחם אוסישקין – מראשי תנועת חיבת ציון ברוסיה, יו"ר ההנהלה הציונית. נשיא הקק"ל מ־1923.

יצחק בן־צבי – ממייסדי 'אחדות העבודה', ההסתדרות העובדים ומפא"י. מ־1931 יו"ר הוועד הלאומי.

אליהו גולומב – מראשי מפא"י, ממפקדי 'ההגנה'.

שלמה גפשטיין – עיתונאי, אדריכל. עסקן רוויזיוניסטי פעיל בצה"ר.

יצחק גרינבוים – מנהיג האגף הרדיקלי של הציונות הכללית. מראשי יהדות פולין. חבר הסיים הפולני. מ־1933 חבר הנהלת הסוכנות (ראש מחלקת העבודה).

בלאנש (באפי) דאגדייל – בת אחיו של לורד בלפור. עבדה עם חיים וייצמן בניהול המדיניות הציונית.

אליהו דובקין – מזכיר החלוץ בפולין. מ־1935 סגן חבר הנהלת הסוכנות מטעם מפא"י.

יעקב דורי – מ־1939 ראש המטה הכללי של 'ההגנה'.

מאיר יערי – מנהיג השומר הצעיר ואח"כ מפ"ם.

מלקולם ג'ון מקדונלד – שר בממשלת בריטניה מטעם ה'לייבור'. אחרי פרישה מהמפלגה חבר פרלמנט מטעם 'מפלגת הלייבור הלאומית'

ישראל מרמינסקי (מרום) – חבר הוה"פ ומזכירות ההסתדרות. מנהל מרכז העליה של ההסתדרות.

יהושע סופרסקי – חבר הוועד הפועל הציוני, הוועד הלאומי ועיריית תל־אביב. חבר ועדת הבטחון היישובית.

לורד הרברט סמואל – מדינאי בריטי יהודי. חבר פרלמנט וקבינט. הנציב העליון הראשון בארץ־ישראל. מנהיג המפלגה הליברלית. נשיא המכון הבריטי לפלוסופיה.

משה סמילנסקי – סופר ועורך. מנהיג איכרי המושבות.

נורי סעיד – מדינאי עיראקי. מפעילי התנועה הערבית הלאומית. ב־1936 קיים מגעים עם חיים וייצמן. הציע הפסקת עליה לא"י כתנאי להפסקת מרד ערביי ישראל.

אליעזר פראי (פרי) – ממייסדי הקיבוץ הארצי השומר הצעיר. ציר באספת הנבחרים.

אליעזר קפלן – מראשי תנועת העבודה. חבר הוועד הלאומי, ההנהלה וגזבר הסוכנות היהודית.

פנחס רוטנברג – מהנדס, ממנהיגי הישוב. יו"ר הוועד הלאומי, נשיא הוועד הלאומי.

ג'יימס (ג'ימי) רוטשילד – ברון יהודי, איש ציבור בריטי, חבר פרלמנט מטעם הליברלים.

ישראל רוקח – ממנהיגי הציונים הכלליים, ראש עיריית תל־אביב.

אמיל שמורק – חבר הנהלת הסוכנות, ראש המחלקה למסחר ולתעשיה.

משה שרתוק (שרת) – ראש המחלקה המדינית של הנהלת הסוכנות.

עמשא
לספרות, אמנות ועיון

שירי חשבון
מאת תקוה מרוז אהרוני

אשר רייך, „סדר השירים", (מבחר 1965־1984) השירים חדשים; „ספרית פועלים", 1986; 161 עמ'

הופעתו של ספר ובו מבחר שירים שנכתבו במשך כעשרים שנה, מהם שירים שכבר הופיעו בספרים אחרים מעמידה את המחבר בפני עימות לא קל עם עצמו ועם שירתו. אמנם אין לצפות ממבחר של 69 שירים לייצג באופן מלא ששה ספרי שירה, אך יש בספר כזה מעין עריכת חשבון, סיכום פואטי של העבר והתמודדות עם נושאים חדשים. השירים החדשים, 25 במספר שנכתבו בשנים 1983־1986 מופיעים בראשית הספר. סדר מהופך זה תורם להבלטת השינוי שעברה שירתו של אשר רייך בשנים האחרונות. התיאורים המפורטים, ההתחכמויות הלשוניות המבריקות, דברי הזירוז המפוכחים והאירוניה המלגלגת שאיפיינו את שירתו בעבר, כגון בשיר: „רישומים לאישה כזאת": „כשנטושים אשה קשורה כזאת מיטב אהוביה / בבת אחת היא אלמנה שמתו לה כל עלומיה. נדמה לי שהכרתי אשה כזאת פעם, הרחתי את קסמיה והמקריות בלתי מובנת עד היום נמנעו ממני נפלאותיה / ואומרים כי השמים עוד זורחים לפעמים בין ירכיה", פינו את מקומם לשירים מרוכזים, לחסכנות בפרטי התיאור לצירופים סינתזיים מעניינים. במקום שירים העוסקים באירועים אנו עדים לתהליך של אינטרוספקציה והתגברות המודעות העצמית. התוצאה של תהליך זה הם שירים חשבוניים וכנים עד לכאב.

עולמו הפואטי של אשר רייך מבוסס על נושאי יסוד המעסיקים אותו בכל שנות יצירתו. שירתו עוסקת בתשוקה ובמשיכה שבין גבר לאשה, בהתלבטות של גבר עם גבריותו ועם זכרונותיו, בהתייחסות לעולם הקבע שאותו מסמניו הוא „האני המשפחתי". באוטוביוגרפיה ובמקומו בשלשלת הדורות בין אביו לבין בנו בפואטיקה. שירתו עוסקת בנושאים פוליטיים, נוגעת במציאות ומשקפת אותה כראי מבלי להיות פלקטית, צומחת מאירועי הזמן, אך מתרוממת מעבר להם.

מתוך השוואה בין „ארכימדה: פואמה" שהופיעה ב„סדר נשים" (1980) לבין „מזמור לחווה של לילה" המופיע לראשונה ב„סדר השירים", אפשר לעמוד על כמה מהשינויים שעברה שירתו של אשר רייך. בשני השירים מתאר הדובר את התגברותו המינית. את המעבר ממצב של בתולים ותשוקות מדחוקות לשחרור ומימוש אירוטי מלא. הפואמה „ארכימדה" עומדת בחלקה בהגדרתה הז'אנרית. היא ארוכה ומפורטת, יש בה עשרים ואחד בתים הכתובים באקרוסטיכון, בסדר אריתמטי עולה (שורה בודדת, דויסור, טרצט, קוואטאה, קווינטאט וכו'). השימוש באקרוסטיכון נעשה בצורה בתחכמות מהדגיל. בשירים המצויינים באותיות א' הכל כסדרו. החל משיר י"א האותיות המציינות את מספרו של השיר מרכיבות את המלה הראשונה בשיר כגון: י"א – יאה, י"ב – יבואו, י"ג – יגענות, י"ד – ידעתי, ט"ו – טויתי וכו'. המבנה הקלאסי של הפואמה הקונוטציות המקראיות („שילבנו אהבה בתענוגים", „שם על הגג גהתה אותי יפת הגגות", „ואהבתי הפכה לנציב מלח") יוצרים מעין פארודיה משעשעת על „שיר לאשת חיל" (משלי ל"א) הכתוב גם הוא באקרוסטיכון.

„ארכימדה" היא פואמה בעלת אופי ווידויי הנכתבת מנקודת תצפית של גבר המרבה בתיאור פרטי מעשה האהבה שהתרחשו „בינו לבין נשים אחרות: „ידק בגה ארכימדה אהובתי אינה/ אלא שתים שלש נשים המקיפות אותי/ הרפתקאותיי סביבי כמגדל הבלה". בהמשך מתרחש תהליך של התהפכות בעמדת הדובר מעמדה של חולשה והזדקקות „באתי כגוזל פצוע מקן רחוק / אהבה אכלתי לרוב מכפי יהה כמו ינה בר" עובר הדובר לעמדה של שוויונות הדדיות ומגיע למצב של התפכחות ושממון „יסב לנו להודות: נגמרנו / מהר מרי מרוב אהבה אבוסה / תמנון התאווה הכה בנו תלאה / והאשה שנעתה לדובר מתוך בחירה חופשית ועצמית כח הגיעה למצב של התפוררות ותרשה. / „ממולאה מרידות כתה לך פנים אחרות ומכפנים אכלו אותנו שקרים שקטים". בשירה האחרון בפואמה מציג הדובר את

אשר רייך

האירוע הקריטי בחייו מתוך עמדה מרוחקת שיש בה השלמה על השתלשלות הדברים. אמנם יש עדיין באבדן הבתולים ובאותה אשה משהו המרעיד עדיין את הלב, אך הדברים כבר מצאו את מקומם בין שאר הזכרונות.

כמו ב„ארכימדה: פואמה" כך גם ב„מזמור לחווה של לילה" מצויה ההגדרה הז'אנרית של השיר בכותרת והיא מקשרת אותו לשירת המקרא („תהלים, מזמור ל...") זהו שיר טעון משמעויות הנבנות באמצעות קשרים בין מטאפורות מקראיות המוצאות מהקשרן המסורתי לבין לשון סינתזית. עמדת הדובר מורכבת והיא מאפיינת הרבה מהשירים החדשים. הדובר משתתף באירוע המתואר ובאותה עת הוא מתבונן ב„אני" ובמצבו האקסיסטנציאליסטי כמתבונן מהחוץ. הוא מקיים בעת ובעונה אחת את שתי הפונקציות של משתתף ושל צופה. הדובר מתאר את לילו הראשון עם אשה כבריאה מחדש ולא כמעבר ממצב למצב. „אני הייתי ילוד טרי שלא ידע / אשה למינה ולא הבדיל" „האני הישן התפורר לעפר" האשה שאתו לא היתה אשה פרטית אלא שגילתה את גן העדן לפני הגבר. האשה לא נולדה מצלע איש אלא מצלע העץ כחלק מהטבע, מהקוסמוס. והיא זאת שהטעימה אותו מעץ הדעת. האירוע הפרטי מקבל מימד מיתולוגי. פרטי האירוע אינם רלוונטיים אלא רישומו ומה שארע אחריו.

ב„שירי מעבר" עשרה במספר מקיים הדובר שהגיע לאמצע חייו, דיאלוג חשבוני עם נמענת שהיתה קשורה לחייו בקשרים אמביוולנטיים אפופי סוד. „את פליטת יום נקיבת כאוב וקשר לא ישוער הוא חירת יחודנו". „שירי מעבר" הם שירים כנים ומפוכחים המתארים יחסים מפותלים שנרקמו לאטם, בקשיים גדולים ומתוך מודעות גבוהה לזמן הקשר בין הדובר לבין הנמענת. השירים מרמזים על חרדות גדולות ועל בקשת מפלט בבית ובזכרונות ילדות. את מקומה של הארוטיקה תופס קשר עמוק והעייפות היא חלק מהשלמתו.

אשר רייך עשה הבחנה בין זמן נשי לבין זמן גברי, ועומד על הדינמיקות השונות בהן מתפתחים היחסים בין גברים לנשים, אשר הזמן נושא להם מרפא. בשיר „מכתב מארכימדה" השכיחה הדוברת את טינות העבר „לפעמים בלוטת האיצטרובל מפרישה לי / מחשבות יפות עליך עוד על הגג ואני אז נותנת לעצמי את כל הנחמות ההגיגיות / שעולות בדעתי, [illegible] בגיל המעבר, המתקרב אלינו במהירות, הזמן הגבר [illegible] האשה יאחד אותנו לדעת: אישות מבארת הארוקה".

★

אשר רייך כופה על עצמו מסגרות ובאופן מודע בוחר להתמודד עם צורות סטרופיות משוכללות. זוהי בחירה אינטלקטואלית ברורה העומדת לעיתים קרובות בניגוד לתכנים שרבים בהם סימני השאלה. דווקא ההתנגשות בין הצורה המובנית, הברורה למראית עין לבין העולם הדיסהרמוני והכאוטי המתואר בהם, מאלצת את הקורא לשוב ולבדוק גם את המבנים וגם את התכנים. שני שירים, שיר מוקדם „ידיות: שני שירים" שנכתב לזכרו של רובי, המייצג את המתים במלחמה ושיר חדש „פרגמנטים" מבוססים על דבריו של הרקליטוס שאמר: „האדם לא נכנס לאותו נהר פעמיים", אלא שתמונת המצב העולה מתוך השירים עומדת בניגוד ללוגיקה של הרקליטוס. השירים שכלתניים ודורשים מהקורא פעילות קוגניטיבית וערכית. השיר הראשון מתאר סיטואציה של מוות והשיר השני מתאר סיטואציה של אהבה. ב„ידיות: שני שירים" שתי השורות הראשונות „שום חייל אינו יורה פעמיים/ ובאותה דמות" עומדות בסתירה לשורה האחרונה, „מלבד קצר הראי". הבית השני הוא פארפרזה אירונית בעלת מבנה לוני זהה. „שום חייל אינו חושב פעמיים / על הדמות הידידה" „מלבד כבר המחשבה".

אשר רייך מדגיש שאי אפשר למדוד ולנסח ולתאר את עולמנו הכאוטי בעזרת לוגיקה מכל סוג שהוא. „תחת שמים קצוצי כנפים / שום דבר אינו קבוע שום דבר אינו אותו דבר / וכל הדברים הם אחד, חיים שכאלה". בשיר „פרגמנטים" שבעה בתים בסדר אריתמטי עולה. הדובר נכנס עם הנמענת לנחל. אך דבר אינו קורה, הוא אינו משתנה, היא אינה משתנה, הנחל אינו משתנה, איש איש נשאר כשלו „כזב הוא המראה הזה בנחלים ודברים מאדים לנכח שמש – את רואה אותי במים אחרים אני אותך באור אחר".

בכל ספריו אירגן אשר רייך את השירים במחזורים שיוצרים מבנה בעל משמעות. בכל אחד מהספרים היתה שאיפה להציג רעיון כללי, תמונות מצב אישיות וחברתיות. נראה שהשיר „השתקפויות", הראשון בשירי הספר „סדר השירים", מסכם את הפואטיקה החדשה של אשר רייך ומשמש כדוגמה מייצגת נפלאה לאחרים משיריו החדשים (כגון: „עדיין בי הקשב ועדיין בך המראה", „לוח קייץ" ועוד).

שירתו של אשר רייך עברה גלגולים רבים עד שהגיעה לאיכות שיש לה כיום. שיריו מנסים לתפוס באמצעות סינסתזיות את התנגשות האור והקול, את הניואנסים הדקים של השעה והנוף והשתקפותם. שירתו המאוחרת דורשת מהקורא השתתפות חושית ערה. והמטאפורות שבהן הוא משתמש ניתנות לחזרה לבבר והצלילות היא מטאור של זמן המשתקף בפעימות המלים.

שלמה טנאי
מחזיונות הזמן הזה
איראן היום

תכריכים שחורים.
והעינים – מרודות.
השנאה – חיים
בדמים, בדורות.

תכריכים שחורים.
רק הפנים גלויים.
החיים – במות.
המות בחיים.

יופי אסלאמי

באלהמברה, בקצה מערב,
נשארו מאעות פגיון וחרב –
אולמים ריקים וחצרות שלוה,
ששעמם כרגע השמימי
וחותמם חותם של יפי אסלאמי.

מן החיים המכוערים, האכזרים,
חשקו להתעלות אל על־אנוש,
וכך נחלם גן־עדן עלי אדמות,
בבתנים של שש מחטבי־שכבה,
בפלגי־מים נוהרים בין משות־אהבה
ובברכות־מראה של קסם חלומי
ומדתם מדה של יפי אסלאמי.

עכשו – קרובי־דמם של מלכי־סתר
שופכים פה דם, בקצה מזרח.
אינם מתבוננים, מצעפות־דם העינים,
אל תוך מראת־המים הקופאים –
באלהמברה נשארו רק רגעים יפים –
לראות עצמם בבבואת התהום,
בלא סכין, מלחמת־קדש, דם, שנאה,
כי בערגת־חיים של יפי אסלאמי.

„הגדה של פסח לתקומת ישראל"

„הגדה של פסח לתקומת ישראל", מעוצבת ומצויירת ע"י האמן הירושלמי דוד הראל וכתובה ע"י חיה הראל, ראתה אור בהוצאת „הראל".

בדברי מבוא קצרים כותב ראש עיריית ירושלים, כי „זוהי הגדה על התגשמות החזון הציוני ותקומת העם בארצו – הגדה רב־גונית של חולמים, עולים בונים ולוחמים".

ההגדה פותחת בסקירה היסטורית של תקומת ישראל, מן הקונגרס הציוני הראשון ועד להכרזת המדינה. לאחריה ניתן הנוסח המלא והמסורתי של הגדת פסח על רקע איורים וציורים ודברי הסבר על אירועים ומעשים בדרך לעצמאות ישראל.

מקורות נוספים לאמונותיו של גרשם שלום
מאת אברהם שפירא

ישנם פרקים בביוגראפיה הרוחנית של גרשם שלום שהיו עלומים כמעט עד שנות שיבה שלו. יתר־על־כן, ישנן אחוזות ביצירתו שנותרו נחלת ביריוו ונתגלו רק לאחר הסתלקותו.

בד בבד עם מפעליו ולצד כל המעורבויות שלו, רוחשו ברוחו של גרשם שלום אמונות – משתיתות תפישות־עולם – שלא נחשפו ברבים. האם הוא נמנע במתכוון מהצגתן ואולי לא הספיק משום שרקעו היתה נתונה תמיד למחקר־שעודד־מחהילו, לכתבי־היד הזקוקים לפענוח? ושמא עסקינן בארכיביסט הנערד איספלס חינוכי (וחוף שליחותיו)? בעצם ניסוח השאלות הללו יש כבר רמזי נסיונות להשיב עליהן. ואלה עוד יתבררו מגוף הדיון שלהלן.

וקודם שאגש לדיון זה אעיר שהידרשות לנושא זה אסור לה שתתפסה על אפיקי־ביטוי בלתי שגרתיים של שלום, הנבדלים מדרכי הכתיבה הידועות והמוכרות שלו. והם שלושה: – „אמיתות" כבושות שהזדעקו מכבשן־עולמו באמצעות אגרות (ובתוכן גם כאלה שלא נשלחו בסופו־של־דבר, הן עודן בידינו).

– תפישות־אמונה בסיסיות, שהוא לא נתפנה ואולי אף לא נטה לפתחן באופן שיטתי, יש שהן היו מתבטאות כאשר בני־שיחו היו קלעים, שלאמירעת ל„שעת חסד" של פתיחות.

– „גניזה" שהיתה לה מכלול של פרקי מחשבה, הרהורים ולבטי אמונה. מחברות וצרורות דפים שהיו טמונים בתיבת־עץ צבאית ישנה בביתו משך כיובל שנים, ואף פניה שלום, שהתפח חייו הנאמנה – לא ידעה על־כך.

יצויין בהקשר זה שכאשר מדובר בעולמה הרוחני של אישיות ייחודית ורבת־פנים כמותו, אין להסתפק בהתוודעות לחיבוריו שנתפרסמו. ואף בין אלה ישנם כאלה שהוא לא היה שלם עמם. הוא אף יצר שימוש חדש בפועל עברי לאיפיון מאמר מסויים שלו: „זהו מאמר מוקפם", קבע.

למכלול של כתבים גנוזים זה, הכתוב בגרמנית, צורפה הכותרת: „על היהדות ועל הצד האזוטרי בציונות, 1917–1933". ובשורה נפרדת: „כולל מספר מכתבים, הנוגעים לענין".

בכתובים אלה משתברות צורות הבעה מגוונות: רשימות (רובן בעניני יהדות וציונות), שירים, תרגומי שירת־קודש, חיבורים הגותיים המבוססים על סדרות של „משפטים" ועוד. נמצא שם, למשל, רשימה נושאת התאריך 1919/1920 הקרויה „תורה מציון" ובה נדונה – כבר אז – הפרובלמטיקה שבקישור של ציונות עם משיחיות. בפיתוחה מובאת הקושיה: „לתלמידי, שאין לי". רשימה שכנה, מ„אפריל 1920", הקרויה „פוליטיקה של הציונות" ולצד הכותרת מושמת בסוגריים הקביעה: „לתלמיד, שאין לי". אחד החיבורים המאלפים שבמכלול זה בנוי מ־95 „משפטים" על יהדות וציונות. ענין כשלעצמו יש בעמוד הפתיחה שלו. וזהו תוכנו:

[ליום הולדתו ה־26 של ולטר בנימין]
95 תזות
על יהדות וציונות
בחלקן מתוך ספרים ישנים ובחלקן מתוך ספרים שלא נכתבו
נבחרו והועתקו
על־ידי
גרהרד שלום
הוכרז ב־15 ביולי 1918
עם ארכה של 15 שנה לוויכוחים

לא בוצע:

לצד המיצויים המופשטים המשונים, ישנם בין דפי ה„אוטוריקה" הזו קטעי צקורלוחש ויותר מהם מבעי־געש וגם סערות־זוהר הנכבשות בטרם פרצו.

עניינו כאן בדין־וחשבון עצמי שהבזקיו ושברירייו מצטרפים למעין יומן רוחני. ביוגראף של שלום ימצא כאן עדות לתהליכי צמיחה, למאבקים עצמיים מיוסרים, לייאושים מאפשרות התגשמותו של החזון שנעשה לו דרך־שאין־בלתה. נראה, ששלום לא התכוון אי־פעם להגיהר ...בקים אלה לפרסום. הוא לא נמנע אמנם מלרמוז על קיומם, אך לא פרש רמזיו.

אעסוק להלן באחד מהחיבורים הקשים לפענוח שב„אוטוריקה הציונית". שלום קבע בראשו הכותרת: „לו רק ניתן היה לספר כיצד נעשינו ציונים". מתחת לכותרת נרשמו מקום וזמן היכתבה: ברן, 1919. היקפו כארבעה עמודי דפוס, הם מחולקים לחמש יחידות. הפרק הראשון מעלה איפיוני ילדות בבית המרוחק מאד מזהות המוצא שלו. הילד זר לביתו. הוא חש בה: בדידות, תלישות, קיום מדומה (או מראית־עין), „אשמה גדולה מאד", „חיים מאחורי הזמן", אלם („מעולם לא דברנו, ידענו שאין מה לומר"). הדברים נאמרים בגוף ראשון רבים, אך נהיר מתחילה שהם מייצגים רק את כותבם, וקודם־כל ביחס להוריו: „תשובותיהם של הורינו שברו אותנו. שפתנו גוועה כאשר הכריחו אותנו לשאול שאלות".

פרק ראשון זה פותח במשפט: „בילדותנו היינו אבודים. כי באמת, „רוחו־הידיים, אשר גרנו בו לא זרח אלא אור מדומה".

וסיומו בהצהרה ודויית: „ילדותנו היתה ריקה, טמאה ורעה. על יופי זה אנו מכפרים לעולמי־עד".

ועוד נאמר בפיתוחו של פרק זה:

„היינו באשמה גדולה מאד: דבר לא התמוטט סביבנו. החומות לא קרסו מעלינו, ורק מפני שאף פעם לא היינו מבחינים, לא ידענו כי נמצאנו בתוך תוהו ובוהו. שני לא רומם אותנו. אבל הקרן הגוועת של עתידנו צעדה אתנו. זו הקרן שראינה ביום בו הכרנו את עצמנו".

לכאורה משל וחידה. ועתים דומה על הקורא שכאן יצירה קאפקאית. אך אם קוראים את הפרק הראשון, שממנו ציטטתי לעיל, בכפיפה אחת עם דפי הפתיחה של השיחות המובאות ב„דברים בגו" – מסתברות ההתרחשויות המהדהדות בו. כעדותו בשיחות מחורף תשל"ד הצטרף שלום לתנועה הציונית בשנת 1911, בעודו ילד. משפחת המוצא שלו „הגיעה בתחילת המאה ה־19 לברלין. ...המעבר מבית אדוק בראשית המאה ה־19 לבית מתבולל־כמעט־לגמרי בתחילת המאה ה־20 התרחש משך שלושה דורות". מבפנים נרתע הילד גרהארד למרד ב„התבוללות השלמה" שבאווירתה נולד וגדל – זה היה, כדבריו, „מרד נגד ההוי בבית־אבא, או בחוג המשפחות הדומות לו. זו היתה הינתקות ביודעין, אקט רצוני החלטה, אם כי החלטה ילדותית (הייתי אז עדיין ילד בן 14 – למרות שלא ראיתי עצמי כילד)... המרד, או ההינתקות היה – במקרים הדומים לשלי – נגד התרמית העצמית".

„לא אוכל, כמובן, לענות" – הוא אומר מפרספקטיבת מרחק זמן של קרוב לשבעים שנה – „מדוע נער מתבגר בשנתו החמש־עשרה מחליט מה שהוא מחליט. משהו דוחף אותו, קוסם לו, אחרי מצב של ריקנות: אחרי שנתמלא בדברים שהרגיש בהם חוסר־חיות".

אדלג על הפרק השני והשלישי של „לו אך ניתן היה לספר..." ואפנה לפרק הרביעי שבו מתוארת ההתגברות על החלל הריק, המגולמת קודם־כל בשיבה אל ההיסטוריה. מושג הזמן חוזר שלוש פעמים במשפטי הפתיחה הספורים של הפרק:

„בחייו של כל יהודי ישנם דילוגים על־פני הזמן. מכיון שאין לנו חיים זולת בהשתייכות אל עמנו, היינו שבויים – אנו התלושים – שהזמן נמצא מאחורינו. כי את העם שכחנו, אבל הזמן חזר אלינו נחשלים, נושלים".

כאן לפנינו, אם תרצו, שורש הגרות הציונות הידועה של שלום – שביסודה השיבה אל הזמן ההסטורי והאותיות הארציתי. תרבות מורשתו מוצגת כמושתתת על התורה ובבואה להתגשמותה בציונות:

„ביום המיועד לנו ידענו את הזמן. כמיהה אידקין לסוהר אחזה בנו ושינתה את חיינו. ...בך ונתנו את שפת ילדותנו התחלנו ללמוד את שפת העולמים בעלת התהודה האינסופית. ראינו אז את העברית כחיית דרך יחידה. ...הווייתנו המושתתת על התורה, היא האותרות המקורית אשר בה המעשה והידיעה קורנים ממרכזם המשותף...".

מובעים כאן כיסופים להגשמה עצמית של מה שהוא קורא בכתבים מאוחרים „החזון האוטופי של שיבת־ציון". ודרכו אל הציונות כמו גם בתוכה אינה נעדרת ניסות טראגיות, נפילות והתיאשויות. ביטוין של אלה ב„אוטוריקה" שלו קרוב מאד ברוחו לרוח כתבים אישיים של אנשי העליה השניה והשלישית.

קו ישר מוביל מאימוץ אחרות זו „אשר בה המעשה והידיעה קורנים ממרכזם המשותף", כלשונו שצוטטה לעיל, אל הוויית העליה השלישית ששלום היה אחד מבניה ושעמה הוא זיהה את עצמו (כמסופר ב„מברלין לירושלים").

החיבור האוטוביוגראפי הנגזת, שאליו אני נדרש כאן, מתעד דרך לציונות שלזותה בהשתרשות במקורות היהדות. ניכר מהעת שבה נכתב חיבור זה מלמד שהציונות חפפה את מלוא עולמו הרוחני. לא היה מתח ניגודי בינה לבין נהיותו־דוהו אחרת, כאצל ציונים אחרים ואף מהמפורסמים שבהם. בחיבור אחר הכלול ב„אוטוריקה הציונית", הקרוי „הערות קטנות על היהדות" (וינא, חורף 1817–1918), מתלכדים הזהוריו הנחותיו במשפטים כגון: „ציון היא קנה־המידה לכל הדברים" (סוף עמ' 14 בהעתקה המודפסת של המקור הגרמני) ו„ציון איננה מטפורה" (ההדגשה במקור, שם, סוף עמ' 15). ביטוי מובהק נוסף ללהט ההזדהות עם הציונות מצוי ברשימה מ־2.8.1918 הקרויה „על החסידות". פיסקת הסיום שלה מתחילה במשפטים: „אי־אפשר לחדש את החסידות. הציוני אינו יכול להיות חסיד, בכל שתתחזק הזיקה של חייו, אף במעמקיהם הגנוזים ביותר, לחיי החסידות".

מבחינות רבות ניתן לראות בהיצבי תפישת עולמו של שלום משנות השבעים השמונים פיתוח והמשכה של האמונות שהוכבו לראשונה בויטאליות יתרה ב„אוטוריקה הציונית". כך למשל ההצהרה או הקריאה „אין לנו חיים זולת בהשתייכות אל עמנו" (שצוטטה לעיל) מתורגמת לשפה ציונית בעדות העצמית: „תודעה הסטורית זו של הציונים... היתה בדם תמציתנו" („מברלין לירושלים", עמ' 213).

מצוקת הלבריות בעולם היהודי שסבב אותו איפיינה לא רק את שנות ילדותו ונעוריו של שלום. זו נמשכה בעיצומה בשנות העשרים המוקדמות למאה. הוא שח על־לכך, בין השאר, תוך כדי שיחזור מערכת היחסים בינו לבין פרנץ רוזנצוויג:

„...כשרוזנצוויג החל להתעניין ביהדות הוא שמע על קיומי. אני הייתי ככלב מנומר בשוק. אנשים אמרו לו: ישנו איזה שלום שמשתגע, יהודי ממשפחה לא אדוקה, שאינו רוצה להניח תפילין ולא כל דבר אחר, אך יושב ולומד עברית ועוסק ביהדות, ורוצה לדעת מה זה ואיך זה. הוא ציוני פרוע" („עם גרשם שלום", עמ' 29).

פגישת ההיכרות של שלום עם פ. רוזנצוויג, בפרנקפורט (1921), נמשכה יום וחצי. חמש־עשרה שנים לאחריה למד שלום ממכתבו של רוזנצוויג (לרודולף האלו) עד כמה היה זר ומוזר בעיני ברישוה. „לא ידעתי" כתב שלום באוטוביוגראפיה שלו, „שהוא חשב אותי לניהיליסט ולאדם שהיהדות בשבילו אינה אלא מגור, ובעצם: מגור של טראפיסטים. וכך נשארתי אילם [בעיני רוזנצוויג], ללא לשון קומוניקטיבית וכל הבעתי היא מחוה בלבד, מחוה של הערצה או שלילה..." („מברלין לירושלים", עמ' 164–165).

„אני מבקש לבנות את הבאש של שלום מתלושת להזות – „העפלה אוטופית", שהוא להבחין בינה לבין חלומות בהקיץ או כמיהות עתידניות. כיסופים אוטופיים מופנים אל אופק שעם היותו בלתי נראה נתפש כבר־השגה – כניתן להתגשמות בכוח הרצון האנושי. עסקינן כאן באיש שאכן קומם לעצמו מן היסוד את עולמו הרוחני. האבקתו זו, העפלה אוטופית זו, היתה אפשרית מתוך אמונה פנימית שהיהדות היא תופעה חיה ומשתנה, שטרם נדלתה. ניסוחים ומבגשים של יהב זה מצויים כמעט רק בכתבים מאוחרים שלו ואמנה אליהם להלן. הוא לא ידע מראש לאן יגיע, כשם שמתחילה לא ראה את משבריהו בסוף פסוק. ולכן לא נבכע אז לייאוש.

שלום הגלמוד במאבקי השתרשות שלו, היה איש של יאושים חריפים גם בתוככי הזהות שיצר לעצמו כמעט יש מאין. לאלה אין כמעט הד בכתביו המוכנים שונים. לדעת פניה שלום הוא רצה תמיד להעלים את התייאשויותיו כדי להימנע מלהפריץ את הפסימיות שלו. „ומאחורי הפסימיות", היא מוסיפה, „היה תמיד ניצוץ של תקוה. והציונות היתה כל תקוות־חייו" (על־פי שיחה איתה, 19.11.1986).

דומה שהוא גבר על המכתון הספקני, שטב והקהה תקוותיו, בכוח יניקה מתחדשת ומתחייה ממקורות ויטאליים של מורשתנו, דהיינו מהקבלה: „ההשראה המכריעת שלו עמדה בסימן המיסטיקה, שהוכבה כפנייה אל משיחיות אנארכיסטית. כשהוא ניזון ממקורות עתיקים ניסה לכבוש קרקע־בתולה, ולהפרות תוך כדי כך גם ברי־דשא נשכחים (בלי לכסות עליהם בבניין־על)" – משפטים אלה שנבעו מעטו של שלום כאיפיון לדרכו של ארנסט בלוך, משקפים בהבעת את עולמו־שלו.

מפעלו התעצב ונבנה ברבות השנים מאותם דחפים מוקדמים להבנת היהדות שאותה אימץ לעצמו והפנים. הוא דימה עצמו פעם ל„ארכיאולוג בעבר הנפשי של עם ישראל". „עבר נפשי", אמר. את המקורות המחיים שבתולדות ישראל הוא חיפש בקבלה. „כל מה שעשה נבע מחיפוש בשביל עצמו", כדברי פניה שלום.

התיאשויות של שלום היו בנות „הכפירה הגדולה" ו„הצער הגדול", אם לנקוט את משגיו של אהרון דוד גורדון, שאותם הוא מבחין מ„הכפירה הקטנה, העניה, שאין לה שרשים עמוקים בנפש הכופר ולא במוהר". „צער גדול", או יאוש „גדול" הם מקור לאמונה גדולה ודחף ליצירה מחיה.

„הכפירה הגדולה, המקורית, בת הצער הגדול והמחשבה המתפשת הגדולה, היא פוריה ויוצרת לא פחות מן האמונה הגדולה, שגם היא הנה בת הצער הגדול והמחשבה המתפשת הגדולה", – דבריו אלה של גורדון הנסבים על הוויית המתיאשים המתאבדים של העליה השניה, קולעים גם לעולמו של מי שעתיד יהיה להיות איש העליה השלישית, גרשם שלום – הקובע וסוקע, כמשביע את עצמו: „מתוך היאוש הציוני קיימת הצלה וזאת משימתה של הרוח, מי שמספיק את רוחו, חוזר אל גבול־הגבלות. היאוש הציוני לעולם אינו מוביל להתאבדות, הנוגדת את מערכותיו". במשפטים אלה מסתיימת רשימתו „היאוש הציוני", הנושאת את התאריך 19.6.1920. נקל להיווכח בקירבה הפנימית הגדולה בין משפטיו אלה לבין אמיתותיו הנ"ל של א.ד. גורדון.

קו ישר נמשך מאווירתה הרוחה של העת בה נכתבו רשימותיו וחיבוריו הגנוזים (מתוך האוטוריקה שלו), אל מבע־ייאוש שלו מהציונות בראשית שנות השלושים. ויש לו ביטויים עד ערוב ימיו. אציג להלן הרי יאוש שב„כפירה גדולה" כגילומו ברשימה שכעובנו, הנושאת את התאריך „יולי תרצ"א". כותב שלום בעים רוחו:

„...התפקיד שמילאה התנועה הציונית בשלושים שנה האלו שונה לגמרי מהתפקיד שהיה בדעתנו למלאו מפני מה נעשינו לציונים? מפני שראינו שהיהדות הולכת ומתנוונת ואין בה די כוח קיום אלא מדור לדור ולמצב זה חפצנו לשים קץ. ברעתנו להוציא אותו משלשלת המסיבות והגלגולים שהיה נתון בהן. והנה לאחר כ"ה שנים נמצא שהשגנו לא את מבוקשנו, אלא דווקא מה שלא בקשנו: הציונות היא שהכשירה שוב פעם את קיום היהדות לחמישים שנה הבאות, והעבודה והעמל האלו בגלות עלו בכוחות כבירים כל־כך עד שלא נשאר די כוח לעצם ועיקר עבודתנו זו שבארץ ישראל. הציונות ניצחה בשדה שלא נתכוונה כלל להילחם בו והנצחון הזה עלה לה במיטב אשר היה... [illegible] 'מלאכו אלמו' (את) התפקיד שהיה שנוא עלינו ביותר: להמשיך קיום ארעי ועראי מדור לדור. בניין הארץ שהיה צריך להיות עיקר

(המשך בעמוד הבא)

וראה ערך: „אופק"
על תרומתו של אוריאל אופק לחקר ספרות הילדים
מאת שלמה הראל

א. „הוא ועבודתו נקיים"

באחד מפרקי הרומאן „שירה", העוסק בעבודתו המדעית של ד"ר מנפרד הרבסט, כותב עגנון: „...יש מלומדים שבקיאותם מביאה אותנו לידי תמיהה מחמת הביבליוגרפיה שבספריהם שתופסת שליש הספר, כיוון שבודקים אחריהם רואים שרוב הספרים שהזכירו אין להם שייכות עם הספר. מלומדים אחרים יש שאחר שמביאים מקור לדבריהם, הרי הם מוסיפים וכותבים, עיין גם שם ועיין גם שם. ובאמת מאותם גמין העתיקו את ראיותיהם... מלומדים אחרים יש שמרבים בציטטים מספריהם, כלומר מדברי עצמם הם מביאים ראיה לדבריהם. אם תמימות יתירה אין כאן, שעשועים של עשיית ספרים יש כאן, שמשתעשעין להראות כמה חכמים הם, כמה ספרים כבר עשו. מלומדים אחרים יש שמביאים דעותיהם של אחרים לא לשם ראייה, אלא כדי לחלוק עליהם" (הוצאת שוקן, תשל"א, עמ' 171). על ד"ר אוריאל אופק, להבדיל מ„גיבור" „שירה", אפשר לומר בוודאות, שהיה יוצא זכאי לחלוטין ממסת האירוניה העגנונית. אוריאל לא נהג לא כאלו ולא כאלו. עליו אפשר לומר באמת ובתמים ש„הוא ועבודתו נקיים ריב־עתיו לא היו על חינם" (שם).

זכה אוריאל המוני פתקאות, רשימות, מחברות, פנקסים וציטטים, שהיו תדיר על שולחנו, הגיעו לידי סידור בדפוס וראו אור בספרים. כל מחבר היה משתבח בהם. אבל לא כל חוקר היה יכול להם. אוריאל ניחן במיקבץ של תכונות מופלאות שבזכותן הגיע אל פסגת הביקורת, אל ראש השורה הראשונה, אל ההכרה כבר־סמכא מובהק בשדה ספרות הילדים בארץ ובעולם. אמנה כאן רק מקצת התכונות הללו. כושר בלתי־נדלה לעבודה, סקרנות אינסופית ודביקות באתגר, למדנות רבה, פתיחות ויושר אינטלקטואלי, תחושת שליחות ורגשי־הזדהות עם מושאי־עיוניו, צניעות, רגישות אנושית ואסתטית, התפעמות חוויתית שמילאה את ליבו לנוכח כל גילוי חדש, „חוש טכיני" למציאת אבידות עלומות והכבוד האמיתי שידע לרחוש לעובדות הקטנות שבקטנות.

כברת־דרך ארוכה עבר אוריאל מבית החינוך שבשכונת־בורכוב, דרך גימנסיה „הרצליה", האוניברסיטה העברית, השבי בירדן, עריכה „דבר לילדים", ההשתלמות באוניברסיטת טורונטו (קנדה), וודאי דילגתי על כמה וכמה תחנות לא מבוטלות בדרך, עד להשלמת עבודות המחקר הבשלות והרבות שפירסם בסוגיות שונות מעולמה של ספרות הילדים. אמנם אמור הייתי לדבר בתרומתו המדעית של ד"ר אוריאל אופק לחקר ספרות הילדים, והנה במודע מדבר אני באוריאל גופא, ונראה שבלתי־נמנע הדבר. שכן, „תרומות" אפשר לייחס לנו, עמיתיו למקצוע, ואשר לו – הרי הוא הוא שהעמיד אצלנו את חקר ספרות הילדים על כנו, מבראשית.

הוא ביטא וגילם בכל הווייתו ועיסוקיו את היותו מעין „מכון חי", המתהלך בינינו ומדבר (בכתב ובעל פה) משפטי הרב למאגרי הידע הצנועים שלנו. אוריאל היה אפוא לידידנו העגלון המרכבה, המחסן והמטעינים, מניח התשתית ומכשיר התנאים. וישלה לי אם אשתמש כאן שוב בנוסחה קינתית עתיקת־יומין: „ובלעדיו, אנה אנו באים?"

ב. „עולם קטן' כעולם גדול

אוריאל היה חוקר פורה במיוחד לפי כל קנה־מידה. כעשרה ספרי עיון – כולם מעניינים, עמוסי חידושים מאירי־עיניים – הוריש לנו. איש מהחוקרים המשתכים, קל וחומר פרחי־המחקר, המורים, המחנכים והסטודנטים, אינו יכול בלעדיהם. אף שקירבתם העניינית של הספרים מוצהרת ומדברת בזכות עצמה, ניתן לזהות בהם חמישה נתיבים ראשיים להילוכיו.

הנתיב הראשון יכונה לצורך זה „מפעל ההיסטוריוגראפיה של ספרות הילדים העברית". נציין כאן את חיבור הדוקטוראט החלוצי שלו: „ספרות הילדים העברית – ההתחלה" (ראה אור בהוצאת המכון לפואטיקה ולסמיוטיקה ע"ש פורטר, 1979). זהו נסיון ראשון לעקוב אחר שלבי צמיחתה של ספרות הילדים העברית מראשית תקופת ההשכלה עד דור התחייה הלאומית. הוא אינו מסתפק בהארת התפתחותו הפנימית של הז'אנר, אלא רואה את התהליך בהקשר תרבותי רחב ומורכב יותר. הוא חושף אירועים היסטוריים־ספרותיים ומצביע על הקשרים – גלויים וסמויים – שבין צמיחתה של ספרות הילדים העברית לבין שלבים בהתפתחותה של הלשון והתרבות העברית; וגם את הקשרים האמיצים עם ספרות הילדים האירופית הוא אינו זונח. ברי־עבר, הגם שלא כיוון דווקא לזה, עשוי הספר לשמש כהיסטוריה תרבותית שלנו, ולשקף בתוכו את דיוקנו של אוריאל: אישיות בעלת תרבות היסטורית בכיטבה, שאך כבעי וטבעי לדידה היה להתחיל הכל מהתחלה.

החומר הגולמי נאסף על־ידו בעבודת נמלים ממקורות מגוונים: ביבליוגראפיות, קאטאלוגים, קטעי עיתונות, מסות, רשימות, מאמרים ועוד. המחקר פותח במקראות עבריות ראשונות (אבטליון) וחותם בעיתוני ילדים ראשונים (עולם קטן' ואחרים). נסתבר לימים, שהעולם הקטן הזה ריתק את אוריאל בעבותות של קסם מופלא. ממש כעולם גדול, שאין יוצאים עוד ממנו. ואכן, זמן קצר לפני שתש כוחו, השלים את כתיבת ה„פואמה ההיסטורית" של ספרות הילדים שלנו בספר־המשך „ספרות הילדים העברית: 1905 – 1948" (עתיד לראות אור בקרוב בהוצאת „דביר"). זהו מחקר מקיף שמתעד ומתאר את כל שהתהווה בספרות הילדים העברית בתקופת ה„ישוב". ענייננו, בין היתר, בכיוונים הרומנאנטיים ולכמל סיפורת הווי ארץ־ישראלי, ספרות „מגוייסת") בהיווצרות מסורת פולקלוריסטית מיוהדית (כמו מסורת „חוג'ה מוסה" ו„חוג'ה נזר") ביוצרים נשכחים (כגון יעקב ניב, מרים דנגר, דב יבמה ואחרים), ביצירות שובבניות־„פיקאנטיות" ברוח־הזמן („היתנים מעין חרוז", „מעשה באגודה", „האורחות בכבורה" (שהוא שיר־הלל לבנות „תפארת הפרי/תנצרת נבחרה/של משק עברי") ועוד ועוד יצירות ופרשיות עלומות.

בנתיב השני נמנה את קבוצת הספרים, המשחזרים את נסיבות כתיבתן של יצירות מאוצר הקלאסיקה הילדותית. קבוצה זו כוללת את „מרובינסון עד ליבנגלין" („מסדה", 1963), „משלגיה ועד אמילי" („מסדה", 1967), „משרון עד תסמבה" (מסדה, 1969) וכן „סנדל הזכוכית של החתול במגפיים" („דביר", 1981). שלושת הספרים הראשונים, כלעיל, סוקרים בסגנון קל ומרתק, כעין סיפור עלילתי, את התנאים, החוויות, הנסיבות והפרקים ה„קטנים" – היסטוריים וביוגראפיים – שהולידו את היצירות המפורסמות. למשל: מה היו

החוויות שהביאו את יונתן סויפט לכתוב את „מסעי גוליבר", או מי היא הסופרת הריאט ביצ'ר סטואו, שכתבה את „אוהל הדוד תום" ושלינקולן כינה אותה בזמנו „האשה הקטנה שגרמה למלחמה הגדולה" (הלא היא מלחמת הכושים לשחרור־זכויות באמריקה). הספר הרביעי בסידרה („סנדל הזכוכית...") נכתב בסגנון יותר אקדמי הקרוב ל„פואטיקה השוואתית", אך גם הוא מיועד לחשוף תולדות וגילגולים ספרותיים. הוא מביא את גילגוליהם של שנים־עשר סיפורי־עם, מהנודעים ביותר בספרות הפולקלור, בזמנים ובמקומות שונים, תוך השוואת הנסחים המקבילים, המצויים באגדות אחרות, כגון: „עלי בבא וארבעים השודדים", „אצבעוני", „סינדרלה", „החתול במגפיים" ואחרים. כאן באה לידי ביטוי המיומנות הגבוהה־גבוהה של אוריאל בעיסוק מעין־בלשי, ששמו ומשימתו הם „מעקב אחר...".

בקטיגוריה השלישית ניצב במלוא גיוונו ויחודו הספר „תנו להם ספרים" („ספרית פועלים", 1978). ספר זה מוקדש למיכלול של בעיות עקרוניות־תיאוריות, ערכיות וחינוכיות בתחומי ספרות הילדים. הוא מנסה להתמודד עם הגדרת המושג „ספרות ילדים" בעקבות לאה גולדברג ואחרים; הוא מתייחס לטעם המשתנה של הקוראים הצעירים ולאפליקציות האמנותיות־אסתטיות של התופעה; הוא מציע מיפוס של קריטריונים ואמות־מידה של הספר הטוב לילד, וגם רומז לטבעו של „הספר הרע" ועוד. דומה, כי ספר זה פונה לקשת פתוחה של נמענים, גם מעבר לטווח של המתעמקים בספרו. מורים וגננות, מדריכים ומטפלות, סבתות והורים גרידא עשויים למצוא בו עניין, ברכה ותועלת ב„סדר־היום" המזומן שלהם.

הנתיב הרביעי הוא נתיב המונוגראפיה: „גומות החן" – פעלו של ביאליק בספרות הילדים („דביר", 1984). הספר מראה כיצד בכל תקופה בחייו תרם ביאליק גם לספרות־הילדים במישורים שונים: בתרגום יצירות לעברית, בכתיבת שירים וסיפורים, בכינוס דברי האגדה, בעריכת „סיפורי המקרא" לילדים, בייסוד הוצאת ספרים לילדים, בטיפוח עיתונות־ילדים ואף בדאגה לעיצוב האמנותי של הספרים. הספר הוא פרי של מחקר ביבליוגראפי ...מקיף ומדוקדק, הסוקר בדרך שיטתית־כרונולוגית את פעלו של המשורר, צעד אחר צעד, עד סוף ימיו (וראה בנספח – לוח התאריכים), ומסכם את הפואטיקה הביאליקאית לילדים. נראה, שאוריאל לא הניח מקור שלא בדקו והוא השכיל למצות כאן את כל סגולותיו האישיות – חוקר, מורה, עיתונאי, מבקר, היסטוריון, מוזה וילד. אך מעבר לחשיבות הרבה שיש במיפוי מפורט ושלם של פועלו של ביאליק כשלעצמו, הזמני שתושיבתו היחידה היא במבדל המונוגראפי שהעמיד. ואם יום אחד־יבוא מישהו מאיתנו ויבקש לכתוב מונוגראפיה על סופר או משורר לילדים, שטרם זכה לכך, כגון מ"י שטקלים, א' עמיר־פינקרפלד, ע' הלל ואחרים, תעמודה „גומות החן" של אוריאל לנגד עיניו, במלוא חיוניותו.

האחרון חביב, שהוא אולי ראשון במעלה מצד חלוציותו, חיוניותו והיקפו, הלא הוא נתיבו של אוריאל האנציקלופדיסט. לפני למעלה מחמש־עשרה שנים ראתה אור האנציקלופדיה לספרות ילדים „עולם צעירי" („מסדה", 1970), שהכרונה אצלנו היה כה מוחש עד אז. אבל, דעתו של אוריאל לא נחה עם השלמת המשימה והוא החל לתכנן את הרחבת המפעל ולשקוד במרץ על השלמתו ותיקונו. את התוצאה המהודרת והמרשימה ב„מקיבה" (תרתי־משמע) זכינו לראות במהדורה, ברמותם של שני כרכי „לקסיקון אופק לספרות ילדים" (מורה־ביתן, ת"א, 1985). הכרך השלישי במבנין זה השלם סמוך לפטירתו ויראה אור בקרוב. מיותר לפרט את מיגבלותיה של עשיית־יחיד בעבודה רחבת־היקף וחובקת־עולם מעין זו. אוריאל היה מודע לכך ואף התנצל ללא סתר במבוא: „ובדי לי שיימצאו בה פה ושם אי־דיוקים ופגימות..." ויש לומר מייד: גם אם נמצאו, ואפשר שעוד יימצאו פגימות או טעויות כאלה ואחרות, אי־אפשר יהא שלא להשתומם לנוכח גודל המאמץ ה„בלשי" וכובד האחריות בשיקולים ובהכרעות אין־ספור, שהיה צריך לעמוד בהם לנוכח נתונים הסותרים זה את זה, או גודש הטעון קיצור ובנה וכמו לקצרו, או להולמן הוא המטען השלמה (כמה וכמו להתכייגם) וכיוצא באלה; וסולה לי אם שוב דרגת להגיגי האישיים, האסבור לתומי, שאפילו בעבור מפעל זה לבדו היה ראוי אוריאל ל„פרס ישראל".

ג. כהונה של ספרות הילדים

כל שנאמר כאן, ולא הכל נאמר כאן, די היה בו, כמדומני, לצרף את אוריאל למשפחת „עקרי־הבית" של דורו. אבל אוריאל השכיל לעשות עוד למעלה מזה לפני הספרים, ובינהם, הוא פירסם עשרות רבות של מאמרים קצרים במוספי העיתונות היומית ובכתבי־עת מקצועיים. את רובם אפשר למצוא בין דפי המוסרות „ספרות ילדים ונוער", אותה במה שבהורה בו, כמובן מאליו, לשמש לה ידען מרעי רדק־קבע, כרבות מרשימותיו אלו, שנעשו מעין „האני אוריאלי", השקיע הוא למדנות, אהבה וכבוד רב, לפי שראה בזה כמו עבודת־קודש של כהן, להבדיל „יד וזכרון" מילולית לזכרן של דמויות ספרותיות, אשר ספק אם בדורותי לא כל שכן צעירים יותר, היו מתוודעים אל שמם, ולמעות אל מקצת חשיבות תרומתם הספרותית. כזה אחר זה שטר אוריאל את־נר על פרשות מחייהם של אנשי המדות, מחולצי ספרות הילדים שלנו ומחולליה, בגדולת יצירתם ובחולשתם. הנה, למשל, דמותו של יצחק יצחק משנה פורה, שניחן בחוש הומור חינני (שמו האמיתי: יצחק בן־ישראל) והנה זו של אהרון פישקין, משורר, מספר, מתרגם ועורך מלא בינת־חיים, אשר היו כבר כבראה מעבר לצל הדמדומי השכח, ובא אוריאל והאיר והעלה אותן קמעה מתהום הנשייה. הוא הרבה ביחס לאישיותם ולפועלם הספרותי של בגימון יזלי, אלתמן אשר־כהן, צבי ליבבה ועוד רבים־רבים אחרים שסבלנות שיכחה והתעלמות מחולות, טראגית, ריחפה עליהם. בא אוריאל ונעשה להם גואל.

(המשך בעמוד הבא)

היבשת השחורה מבית ומחוץ

מאת יהודה גוטהלף

„שחור־לבן, לבן־שחור", ראשי פרקים באפריקה של ימינו; מאת תמר גולן, משרד הבטחון, ההוצאה לאור (בהוצאת אוניברסיטת תל־אביב), 1986.

הספר משקף נאמנה את נבואת היום השתנה המשותף של הלבנים והשחורים. הוא עוסק בתיאור גיאופוליטי של היבשת השחורה ובתהליך השחרור של עמיה. אך עיקרו – בהבנת מהותה, בנשמתה של אפריקה על תסביכיה הישנים והחדשים.

בדרך כלל נוהגים הבריות להבחין בין גזעים לפי עורם, מהלך ההיסטוריה שלהם המסופר בספרים. תמר אפריקה „המשוחררת" האוכלוסיה, חודרת לפני ולפנים של מכלול המושגים והרגשות של הגזעים השונים באפריקה. שודקיים כפרי עיצבם ועודו מעצב אותם בתנאים החדשים. „בפשטנות מסויימת ניתן לומר, כי אנחנו הלבנים רואים בשחורים משהו אימתני; והם השחורים רואים בנו משהו שטני".

יחס הלבנים לאוכלוסיה השחורה של אפריקה הוא בעיקר תלוי של דעות קדומות אידיאולוגיות. שבטים ועמים, שהיו במשך דורות מדוכאים ומנוצלים על־ידי כוחות ברוטאליים, מצטיירים משום מה על־ידי זולתם כהתגלמות האלימות הגופנית, כשרי המתע כביכול על־ידי המין הכות. אם נעיין במילון, נגלה את החלוקה הזאת בין שחור, המסמל את הרע, לבין הלבן – את הטוב. יש כורכים את הגזע השחור אף עם קאניבליות, אכילת בשר אדם, אם כי האנתרופולוגים טוענים מזמן, כי הקאניבליות, לרבות השימוש בחלקים מסויימים של גוף האדם לצרכי אכילה או פולחן, התקיימה כתופעה מוגבלת בזמן והיתה אוניברסלית ולא רק לעמי אפריקה.

לפני שנים בביקורי בדרום־אפריקה שמעתי, כי הזברה מוגדרת על־ידי „האירופים" כבעלת עור לבן עם פסים שחורים, ואילו הכושי רואה בזברה – עור שחור העל פסים לבנים. לדעתו של הכושי קין היה לבן, ואחיו הבל – היה שחור (לא כן האירופי הטוען, כי קין הוא שהיה שחור...)

מכל מקום, רגשות האימה והשטניות, שרוחשים עמי אפריקה, יש להם רקע רציונלי, שכן אפשר לראותם כצלקות עמוקות, שנחרתו בנפשו של האפריקני זה 300 שנה עקב סחר־העבדים וכתוצאה מהתקופה הקולוניאליסטית, שבאה אחריו על כל אכזריותה ונוראותיה. אין בידינו מספרים מדוייקים; אך האומדן המקובל על היסטוריונים הוא, כי רק שליש מהגברים, אשר נלקחו כעבדים במעמקי היער האפריקני, הגיע לשוק העבדים באמריקה. שליש מהם מתו ביבשת השחורה עוד לפני שהגיעו לחוף, כדי להיות מועמסים על הספינות, ושליש גווע בתוך הספינות עצמן מחמת התנאים הבלתי־אנושיים, העמל והרעב. סוחרי העבדים התייחסו אליהם כאל סחורה, חומר גלם, ולא כמו אל בני־אנוש. אמנם היו באירופה אנשי כנסיה הומאניסטים, ששללו את סחר־העבדים האכזרי, והוא נפסק להלכה ב־1860, אך היו שהמשיכו בציד הכושי (הצטיינו בכך סוחרי עבדים ערבים). אחרי כל אלה מה תימה, כי צאצאיהם של העבדים, שכל דפוסי החברה שלהם נופצו לרסיסים ונלקחו עדרים־עדרים אל מעבר לאוקיאנוס ובמשך דורות היו משוללי זכויות – מה פלא כי נותר בהם מישקע אימתני. העובדה, כי האירופים, שהגיעו ליבשת השחורה היו מעטים, ובלא משתפי־פעולה מקרב האוכלוסיה המקומית לא היו מצליחים במשימתם – אף היא טבעה רישומה ומוסיפה עד היום לניגודים ולחיכוכים בין שבטים שונים בטרם גיבושם הלאומי והממלכתי.

מקץ מלחמת העולם השניה הגיע זמן הדיקולוניזציה באפריקה, כשם שמלחמת העולם הראשונה הביאה לשחרור עמי אירופה מעול המעצמות. אך הסתבר, כי השחרור כשלעצמו לא יצר באפריקה מציאות חברתית־כלכלית מרגיעה.

הקולוניאליזם הבריטי (ורובו בחוף המזרחי של אפריקה) היה סובלני במידה מסויימת והניח אפשרות של פיתוח המסורת המקומית; ואילו הקולוניאליזם הצרפתי (ורובו לאורך החוף המערבי של היבשת) היה ריכוזי, חתר „לטשטש אופיים של עמי אפריקה, [illegible] לשלב העילית המקומית בתרבותה [illegible] של צרפת, לרבות הייצוג בפרלמנט ובממשל של צרפת. כבכוח הכל הטובה, כי כל המעצמות הקולוניאליות ניצלו בצורה מחפירה את אוצרותיהם ועמלם של העמים הכפופים לשלטונם. יתר על כן, המעצמות האימפריאליסטיות טענו ל„מעמסת האדם הלבן", שהשלטון הקולוניאלי מתכוון כביכול לסייע לקידומם של העמים הפרימיטיביים, המפגרים עדיין בהתפתחותם; למעשה, עם הסתלקותם הניחו אותם עמים אלה במצב של בערות ונחשלות ולא פעלו מעודם להכשרת כוחות ומרותיים מקומיים לניהול עצמי. במקום לפתח מפלגות בעלות מודעות דמוקרטית טיפחו את הציינות השבטית, שנעשתה מכשול לגיבוש לאומי. הפירוד המורשה נותן אותותיו הקשים במדינות המשוחררות מהשלטון הזר, אף פותח שערים חדשים למעורבות זרים ולמגמות אימפריאליסטיות ישנות חדשות.

העמים „המשוחררים" מקולוניאליזם נבוכים, וברובם לא מצאו עד היום את הדרך הנאותה להתפתחות ראויה לשמה. תוצאות המבוכה בולטות, למשל, בהשוואה בין המסלולים המנוגדים, שבהם בחרו נ'קרומה, משחרר גאנה מזה, והמפאה בואני, מנהיג חוף השנהב – מזה. נ'קרומה ראה חזות הכל בשחרור הפוליטי, ואילו המפאה טען, כי בראש וראשונה יש לדאוג לתשתית כלכלית. כעבור שנים מועטות הידבתה חוף השנהב לייצא קפה, לבירי עץ ונהייתה היצואנית הגדולה ביותר של קקאו במקום גאנה, שהישגיה הפוליטיים היו נפסדים יותר... מדינות מסויימות מיהרו לאחר שחרורן לנתק כל קשר עם המעצמה הקולוניאלית. אך יש שהסיסו והוסיפו לקיים קשרים חיוביים, ותודות לכך זכו לעזרת מומחים, השקעות הון, והעלו את רמת החיים של אוכלוסיהן.

הדיקולוניזציה יצאה לפועל בשני גלים. בגל הראשון (בשנות ה־60) הסתלקו הלבנים בלי שפיכות דמים – להוציא את קניה, שנאבקה על שחרורה מהקולוניאליזם הבריטי; ואלג'יריה, שצרפת לא ויתרה עליה בנקל לאחר שהחזיקה לשם במשך שנים כמליון צרפתים, שנאלצו להסתלק משם מרצון ושלא מרצון.

הגל השני של דיקולוניזציה (בשנות ה־70 וה־80) היה מלווה מאבקים אלימים. הופיע גורם נוסף, מעורבות סובייטית פעילה. מנהיגי תנועת השחרור באנגולה, מוזאמביק ורודזיה קיבלו סיוע צבאי מברית המועצות, שלא כשנות ה־60, כאשר למנהיגים כנ'קרומה (גאנה) וסקו טורה (גיניאה) היו רק קשרים אידיאולוגיים עם מוסקווה. ברה"מ סיפקה לאיאלו ארצות נשק, אך הסיוע הכלכלי שהגישו הרוסים לא תאם את צרכיה של אפריקה. למשל, הטרקטורים הרוסיים היו מצויידים תאי־נהג סגורים, מוסקים, ולא התאימו לחום הטרופי.

בספרה של תמר גולן מובאת השוואה בין מצבה של גיניאה, שהיתה מתחילתה בתחום ההשפעה הסובייטית לבין זאיר, בעלת אוריינטציה מערבית. מסתבר, כי למרות יומרתה של ברה"מ כמדינה מתקדמת הצועדת בראש המאבק האנטי־אימפריאליסטי, אין היא מסוגלת לסייע סיוע של ממש למדינות המשתחררות מעול הקולוניאליזם.

מבחינת המשטר הפנימי אין כמעט הבדל בין המדינות בעלות האוריינטציות הפוליטיות השונות. רודנים ימניים ורודנים שמאליים נוהגים באותה אכזריות, מטפחים פולחן האישיות, מוקפים מלחכי פינכה הנהנים מהשלטון – עד הוצאתם להורג, ואחרים באים במקומם.

אפריקה שמדרום לסהרה („אפריקה השחורה") מונה כיום 37 מדינות עצמאיות. 22 מהן מצויות תחת ממשל צבאי.

„הרודנות והמהפכני", ובעיקר ריבוי ההפיכות הצבאיות, מעורר את תמר גולן להרהורים נוגים: האם ההפיכה הצבאית היא תופעה בלתי־נמנעת במציאות האפריקנית כיום? האם ההפיכה הצבאית, כל הפיכה צבאית, היא תופעה שלילית? האם העובדה, כי 22 מתוך 37 המדינות ביבשת מצויות כיום תחת ממשל הצבא פירושה, שגם המדינות שיש בהן כיום משטר אזרחי עתיד הצבא לתפוס את השלטון? תפיסת השלטון בכוח נחשבת באירופה שלילי מנקודת ראות מערבית. האם הדבר נכון גם מן הבחינה האפריקנית? נוצר מצב, שבו הצבא הוא כיום המסגרת הנקיה, היעילה, המסודרת והמודרנית ביותר במדינות היבשת השחורה. לכן, לפחות בתקופה הראשונה של הממשל הצבאי אנו עדים לשינויים ממשיים לטובה...

ואף־על־פי־כן, מסקנת המחברת היא, „שגם אם הפיכות צבאיות מסויימות בתנאים מסויימים אינן מהוות אסון כשלעצמן, הרי שלטווח ארוך אין תפיסת השלטון בכוח על־ידי הצבא מהווה פתרון חיובי לבעיות ההשתיתות, הממשל הטוטאליטרי [illegible] היעילות של ניהול ענייני המדינה" [illegible]

הספר הנידון קריא, גדוש חומר מאלף, בבחינת מועט המחזיק מרובה. המחברת רוחשת אהדה ליבשת אומללה זו, אך אהדתה אינה מכסה על הפשעים ואינה מחפה על הגילויים השליליים: שחיתות, אכזריות של רודנים – בחינת „עבד כי ימלוך". הספר מעלה שאלות, ושאלות נכונות הן כמחצית הפתרון.

אפריקה משופעת אוצרות טבע ומקורות אנרגיה. לעומת אזורים שחונים, הרי כמות הגשמים הממוצעת באיזור היער הטרופי נעה בין 6000 – 8000 מ"מ לשנה. בטרם תגבר אפריקה על הבורות (80 אחוז אנאלפביתים), על השבטיות העדתית המונעת גיבוש לאומי, על הרודנות הנתמכת מבית ומחוץ, ובטרם תעדיף את דרך הדמוקרטיה הפוליטית והסוציאלית – אם כי זו נראית ארוכה יותר מאשר הרודנות – לא יביא שחרורה של אפריקה מעול הקולוניאליזם לעצמאות של ממש ולא יעניק לעמיה חיים טובים יותר מאשר בזמנים שעברו.

מקורות נוספים

(המשך מהעמוד הקודם)

תפקידנו, נמצא שהיה טפל ולאור ההסטוריה המסקנה שלא נתכוונו לה היא היא העיקרית: כך נתהפכו עלינו סדרי בראשיתנו: יצאנו גם אנו לחפש גאולה ומצאנו רק גלות: כל המאמצים הגדולים הועילו אך להמשיך שוב פעם את הגלות הגדולה שאין אתה יודע אמצעי ותחבולה לשים לה קץ ונראה מאד שצדקו דברי אותם החרדים שאמרו כי הגאולה באה בהיסח הדעת ובידי שמים ואיננה באה בכוח אדם. דווקא תולדות הציונות משל נורא (הם) לאמת זו. כל מה שהלך־רוחה של הציונות היה אפוקליפטי יותר, עמד להפך לסיר רותח של האכזבות והתוכן החי שהיה גנוז בתוך הסיר הזה, נשפך לתוך הנהר־ההולך־לאט של הגלות הנצחית. „כל מבקש גבהה יפול ואין כל מבקש הנפילה יגבה אבל יוסיף ינפול" – אמר כבר בעל־הסוד לפני שבע מאות שנים. וזוהי האמת על הציונות. הגאולה נסתרה כמקודם ומעל הביצה של הגלות שנסתמנו נדחקת תוכה, אין כוכב מאיר האפלה".

מוחש היטב שאין להפריד בתעודה אישית זו, שהרקע הרעיוני שלה קשור בהשקפות „ברית שלום", בין תחושת־היחיד לאמונת־הרבים. שלום חזה, בזמנים שונים, היאבקויות של הציונות עם „הביצה של הגלות שנסתמנו נדחקת לתוכה" (כלשונו בסיום הרשימה המצוטטת מתרצ"א), כשם שחרד תמיד מאופייה הגלותי של החרדיות ומהאגרסיביות השתלטנית שלה (שני יסודות שברשימה הנ"ל מהוהרים בסופו של מכתב שכתב מצייריך. חדשים ספורים לפני מותו. וראה להלן).

יאושיו ו„כפירותיו" ליבו את אמונתו, להטו ביצירתו.

על מצע ההתנסויות הביוגראפיות שלו הוא עיצב תפישת יהדות שביסודה ההנחה ש„עצם ההיאבקות לאמונה (בקב"ה) יש בה מן המרומם. כך היה המצב כשקמה הציונות, וידענו ידיעה מלאה כי למכלול בעיות העם וההסטוריה יש גם פירושים חילוניים" (אין שאננים בציון, עמ' 304). ומכאן דעתו ש„יהדות היא תופעה חיה, שאם כי יש בה כיוונים גדולים ומסויימים – אי־אפשר לדעת מראש כיצד יתגלה לנו תוכן ענייניה. אני משוכנע כי השאלה הדתית ביהדות לא הגיעה לסוף סיומה ומיצויה, שהחילוניות אינה סוף פסוק. אני מתייחס אל היהדות כאל תופעה דתית, ואפילו את הצורות המשתנות בה אני רואה מתוך חיוב. יש ליהדות משמעות דתית גם להבא, ומשבר היהדות שלנו אינו סוף פסוק..." (שם, עמ' 305).

מיצוי תפישה זו, הנעדר נימה סובייקטיבית, כלול בחיבור תיאולוגי, או על תיאולוגיה, שבו מציג שלום את „היהדות" בזווית „חטיבה לא סטאטית אלא חיה ומשתנה ועדיין לא גלית, שהתפתחה בהשראת רעיון־יסוד אחד, היינו אחדות האלוהים"[1]. ואם נשוב מגישת ההוגה־החוקר ונסה לחברה עם האמונות האישיות שלו, נמצא המשך לקביעה על אחדות האלוהים בעדותו:

„אני מאמין באלוהים. אבל אני אנארכיסט דתי, איני מאמין בתורת משה מסיני במובן המסורתי" (אין שאננים בציון, עמ' 304).

אין משמע הדבר שהוא גורס גישה קוסמית־מודרנית להתגלות. אדרבה – הוא מבקר בחיבורו התיאולוגי הנ"ל את תפישות ההתגלות של בובר ורוזנצווייג.

המובאות שנדרשתי אליהן מסבירות, כך דומני, את הכוונה הגלומה בדבריו של שלום, לפיהם –

„מה היתה „יהדות" ברור מסויים; לא נקבע על־פי הגדרה דוגמטית, שאין לה כל יחס למציאות ההסטורית, אלא על־ידי מה ששלומי־אמוני־ישראל הסכימו עליו או חשבוהו כאפשרי בזמנם... מוטב לנו להחזר במשפטינו על „יהדותן" או חוסר־יהדותן של תופעות גדולות בתולדותינו"[1].

ולא אעסוק במסגרת זו בהדים או בתגובות שעוררה פיסקה קטנה זו לאחר הופעת הספר שבו היא מופיעה.

★

בטחונו הפנימי של שלום שביהדות צפונים יסודות אוטופיים, גרעינים שטרם נבטו או העלו פרי, מבוסס קודם־כל על התנסות ביוגראפית בכוח־היוצר שבמורשתנו. הביוגראפיה של ג. שלום מאז שנות בגרותו, יש בה כדי ללמד על כוח־יוצר זה. לאחר מלחמת העולם השניה נשלח שלום לאירופה לתור אחר שרידי הספריות השדודות. הוא נדד ב־1946 – במסע־חודשים בגרמניה, אוסטריה וצ'כיה. תוך כדי כך נפגש עם הפליטים, עם העקורים. נוכח מצבם הוא איבד את אמונתו ביכולת התחדשות של העם. רוחו דוכאה, ולאחר ששב לא יכול היה לתפקד והיה ספון בביתו משך עת ארוכה, שרוי באלמי. בין היחידים שראו פניו באותה עת וניסו לעודדו, היה אחד מגדולי הרבנים. הוא אמר לשלום, בין השאר: „זכור מי היה אביך (יהודי תלוש בגרמניה) וראה מה עשית מעצמך כיהודי... כך גם עם ישראל יוכל להתאושש מהחורבן הגדול".

בטחונו בחיוניותה של היהדות לא נתן לו להיוואש מהיהודים. ודכו היתה תמיד משולבת לבלי הפרד בגורל העם. הווייתו הרוחנית־לאומית עיצבה כל ארחותיו ועבודתו המדעית היתה שלוחה שלה; אך, הוא שיקע עצמו בה – בעבודה הפילולוגית־הסטורית – כבעלת חיובים משל עצמה וזו גרמה לדחיקת תחומים אחרים בקוסמוס שלו.

טענת המשמעות המקופחת על־ידי החוקר המתגדר בעצמו, וזהי הטענה שמעלה שלום במסתו הידועה „מתוך הרהורים על חכמת ישראל" (הכלולה ב„דברים בגו")[1]. יחד עם זאת במפעלו־הוא היו אלה, כרמוז לעיל, שתי רשויות שאינן נושקות זו את זו.

בדברנו בשלום הרי זה בעקודתו במלוא מובן המלה. מרחבים גדולים, יבשות ואיים, היו בקוסמוס שלו, ולא כולם, ולא תמיד, הם נפגשו או שרו בזיקות. כיצד בכל־זאת נתפשה אצלו הזיקה שבין החוקר והפשרו? בכתובים שלו קשה למצוא ביטוי ל„ביצור" זה.

אין ספק שהיו עמו דברים בסוגיה זו, שחשיבותה מעודדת לייחד לה דיון נפרד ומקיף. עתה אני מבקש אך לספר על שיחה אתו, שהתקיימה בקיץ תשמ"א ושנגעה בבעייתיות זו. גישתו הוצגה בה תוך כדי הוצאת עלבון ישן מתחביונלבו. הוא שח שלוי גינצבורג שימש יו"ר באחת מהרצאותיו בסידרה שהוצגה בחודשים פברואר־מרץ 1938 בניו־יורק, זוהי הסידרה שעל־יסוד ששת הרצאותיה התרקם ספרו Major Trends in Jewish Mysticism. והנה, המלומד הידוע הציג את עמיתו הצעיר כציינו ש„עכשיו יוצג בפנינו ד"ר גרהארד גרשם שלום מהאוניברסיטה העברית הידוע בעבודות המשעממות שלו". לוי גינצבורג אינו מהאישים העשויים לזלזל בעבודה פילולוגית. אבל נוטה קלע, ואין לדעת אם בכתכוון, לנקודה רגישה־סמויה אצל שלום. וכשסיפר עליכך שלום, ממרחק של שנים רבות, הוסיף ובנימת טרוניה או אפולוגטיקה: הרי היה זה כבר אז לאחר שכתבתי ערכים באנציקלופדיות (באנציקלופדיה ישראלית אשכול, א', ברלין (1929), ב' (1929). ב־Encyclopedia Judaica Eschol, שיצאה בברלין, בגרמנית, בכרך I (1928), כרכים III, IV (1929), כרך V (1930), כרך VII (1931), כרך IX (1932). ופרסמתי את „מצוה הבאה בעבירה" (כנסת, 2, תרצ"ז). החל לפרש ועבר בעצמו, כאמור דברים ברורים וידועים.

הוא התכוון לומר שבעיקרו של דבר העבודה הפילולוגית המדוקדקת, זו המיוסדת על התפיסה... „שהקב"ה שוכן בפרטים" כפי שאבי ורבורג היה אומר[*] – אינה חזות הכל. זו אמורה להיות תשתית לעבודה הסינתטית ולשאילת המשמעות. ועל הקשר הכולל של אותה שיחה, ממנה אני מצטט, לא כאן המקום לדבר.

בין אבני־היסוד הפזורות, שיש להן חיוניות בשיחזור גישתו הדינמית של שלום לסוגי היהדות, יובצע כאן לעבר אלה שיש לאתרם במכתבו לשלמה זלמן שוקן מ־29.10.1937. הוא מדבר בו על „הצורך ההכרחי בביקורת ההסטוריה וההסטוריה ביקורתית" ואף על „הפלא המיוחד במינו של ביקורת פילולוגית". אך, ועוד לפני כן, הוא מביע את החשש:

„האם אשאר שקוע בערפל, כלומר אסבול את „המיתה בפרופסורה", כביכולי"[?]

אם תרצו כאן לפנינו לא נרבך של גישה זו אלא אבן־פינה שלה.

גרשם שלום אינו אך אחד מאבות חכמת ישראל בזמננו, הינו מגדולי מגלמיו של הגניוס היהודי בדורותינו. אך, ספק אם היתה לו תודעת „שליחות" ובוודאי שלא היה בו דחף עד להפצת מעיינותיו. קודם־כל ובעיקר היו נכונו יעדיו המחקריים, הרודפים זה את זה. „ספרתי לבנימין על ההתקדמות בחקירותי על התפתחות המיסטיקה היהודית. אלה תבעו את כל כוח עבודתי ואת מלוא מחשבתי" (ההדגשה של המעתיק), הוא מעיד בספרו „ולטר בנימין – סיפורה של ידידות" (שתורגם לעברית על־ידי עדי נחמני ויופיע בספרית „אפקים" „עם עובד"). לרוב היה שרוי בכל מאודו בין אבני הפסיפס הפזורות, הלא הם ה„פרטים" ש„בם שוכן הקב"ה". אף בערוב ימיו לא נתן כלל דעתו לסיכומי מפעלותיו ולכינוס אבני־היסוד הפזורות של כתביו. הכרח היה להתריין אתו עליכך, ולא אחת כמעט עד רוגז מתפרץ שלו, בקיץ תשמ"א. האיש לא ידע או שזהו הקיץ האחרון שלו בארצות החיים.

ואם כי הגיע אל החקר שלו בחיפושיו אחרי המשמעות, כמפורש החותרת לחשוף עורקי יהדות חיה, הרי וכפי שכבר צויין לעיל, ב„יום הקטנות" שלו היו שני אלה – החוקר והמשמעות בזוית רשויות שכמעט אינן נוגעות זו בזו. ודווקא הרשות השניה, זו שעניינה „מהות היהדות" (הן במסורה הרסטורטיבית הן באוטופיה האוטופיים), יצאה מקופחת. כמעט הייתי אומר, יש לעשות לגביה את אשר הוא עשה למקורות קבליים שפונים.

★

מתוך חלל ריק של־לביויות גלמודה בקרב משפחתו וסביבת גידולו, נבע הדחף של שלום להידרש לשרשי־היהדות. דובר לעיל על אמונתו שהיתה מלוות יאושים חרישים, שלא ניתן להם ביטוי ברשויות הרבים. חרשים לבקרים וזוה תקומה משבר בציונות שלו. וכך גם בשנותיו האחרונות, על רקע ההתרחשויות בתוככי החברה הישראלית. יש שיאושו היה מודעק ולא בביב שפתיים בשיחות אתו, היה מתבטא דווקא בבלימת הביטוי, בתנועת שפתיים הכמבם שבעשה מכוכו וחקריו את אשר בנבכיו. יש שהיו לכך גם הבוקי מבע במכתביו. אסיים בסיום מכתב שלו מצייריך בדרך לברלין (26.9.1981). לאחר שהוא שואל: „...ואם שליטת הקנאים הדתיים בארצנו מתקדמת או ששמו גבול לפריצותיהם?" באה הסיפא: „שנינו מאחלים לך ולביתך ולכל בית ישראל שנה טובה. ואם תתקיים ברכה זו, הרי יהיה זה נס גדול: היו שנים בהן הרגלנו לנסים" היה זה חודשים ספורים לפני הסתלקותו.

(מיסוד על הרצאה בכנס של החוגים למחשבת ישראל באוניברסיטאות, שהוקדש ליום השנה החמישי לפטירתו של גרשום שלום)

(1) מבחינה זו יש לציין בראש ובראשונה את שיחותיו של אהוד בן עזר עם ג. שלום בחודשים אפריל יולי 1970. ראה „גרשם שלום: הציונות – דיאלקטיקה של רציפות ומרד", „דבר", 1.4.1977. שיחות אלה כלולות עתה בספרו של א. בן עזר, אין שאננים בציון – שיחות על מחיר הציונות, „אפקים", עם עובד, תשמ"ו, עמ' 287–317. כי כבר עם אלה יש לציין את שתי שיחותיו של מוקי צור עם ג.ש. ושיחה נוספת בה השתתף גם אברהם שפירא, שנערכו בחורף תשל"ד. ראה „עם גרשם שלום", דברים בגו – פרקי מורשה ותחיה, ערך אברהם שפירא, „אפקים", עם עובד, תשל"ה, עמ' 11–54.

(2) תוך כדי שיחה, בתקופת עבודתי המשותפת בעיצוב ספרו „דברים בגו", סיפר לי פרופ' שלום שעמו כתבים גנוזים, אותם כינה „האוטוביוגרפיה הציונית שלי". אך הוא לא אבה לחשפם, להגדיר „חומר" מתוכם לשילוב בספר המתהווה. כשש שנים לאחר מכן, בקיץ תשמ"א, בעת שהוא כתב מחדש את ספרו האוטוביוגראפי „מברלין לירושלים", עבור הקורא העברי, קיימנו שיחות־עבודה לא מעטות בעניני עריכת הספר. הוא שב הזכיר או שב את „האוטוריקה הציונית שלי", גילה טפח וכיסה טפחיים. ואף רעייתו פניה לא ידעה במה מדובר. הוא אף לא רצה להעזר ב„אוטוריקה" זו לשם ריענון זכרון או שהחזר פרטים הנוגעים לספרו שהלבש או צורה חדשה.

(3) היצירה תורגמה על־ידי פניה שלום. פרופ' אלכסנדר אלטמן עבר בקלמוסו על התרגום וכן הוסיף תרגום שורות שלא תורגמו עקב קדימותן. פרופ' נתן רוטנשטרייך העיד הוא לא צרף הצעות תיקון. הטקסט שלהלן מובלט בכתיבתו במכלול שהובבע לעברה. גם לאחר נסיונות להבינו נותרים חללים של סמליות־בישר שהאוניברסיטה, ואף של ברומנו ומצאו של הכותב, אינה יכולה לפענחם. בעצה אחת עם אישים וחברים שקראוהו סוכם לכלול אותו באחד מכרכי כתבי הקובצים של גרשם שלום. פניה שלום איננה שלמה עם סיכום זה ויוחבן שהיצירה תושב לגניזתה.

(4) ראה „עם גרשם שלום", „דברים בגו", עמ' 11–12.

(5) שם, עמ' 13–14.

(6) ראה „להבנת הרעיון המשיחי בישראל" (1959), שם, עמ' 190; „מברלין לירושלים – זכרונות נעורים", ערך א. שפירא, „אפקים", עם עובד, תשמ"ב, עמ' 213–214.

(7) וראה „להבנת הרעיון המשיחי בישראל", שם. תפישה זו הובעה על־ידי שלום כבר מספר שנים מוקדם יותר: „כל יהודי של שרידים בלבד ושל יהיה פילוסוף בלבד, כי אם מתמרץ הידע כאותו, יעשהנא את המעשה שהנו אחר בלבד: ילך לארץ־ישראל ויגשש את התגבנה שהינה רבת־פנים, כשוני שכין בניראשו". (ראה „Ideology", Blue Weisse Brillle, 3 dek. 1915. מובא מתוך: הנה ויינר, „קבוצת הנוער „צעירי יהודה", בברלין הפולמוס של גרשם שלום עם תנועת הנוער, 1913–1918". „הציונות", ט', הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב, עמ' 163).

(8) ראה שם, עמ' 212–215 וכן בהקשרים שונים ב„עם ג.שלום", „דברים בגו". דיון נפרד המוקדש ל„גרשם שלום – איש העליה השלישית" מצוי עמי במתגבים.

(9) ראה ג.שלום, „הוא שכן אלוהים בלבבו של אתאיסט" – לזכר הולדתו התשעים של ארנסט בלוך, Der Spiegel, P.116, 7.7.1975 תרגם אברהם הגם. ייכלל ב„עוד דבר" (קובץ כתבים שלו שיצא לאור במסגרת מפעל הוצאת כתביו בהוצאת „עם עובד").

(10) על־ידי הרצאתו בחוג למקורות ישראל באורנים. 20.4.1975.

(11) משיחה עם פניה שלום – 12.8.1986. ועיין גם הערות העצמית ב„עם ג.שלום", עמ' 27.

(12) ראה א.ד. גורדון, „האדם והטבע", מבחר כתבים עם מבוא מאת א. שביד, „הספריה הציונית", תשמ"ג, עמ' 56. בהתייחסו להלוצים המתיאשים הוא מציין שם בהמשך: „כפירה גדולה כזו – כמו גם אמונה גדולה – לא תמצא הרבה כמונו על כן כל־כך מועטים היוצרים וכל־כך מרובים המתיאשים והמאבדים עצמם לדעת. הכפירה של זמננו היא בת אפיסת הכוחות..."

(13) כל התרגומים העבריים לפרקי „המסתורית הציונית" של ג. שלום, פרט להחבור „לו ניתן היה לספר כיצד נעשיתי ציוני", נעשו בידי אברהם הגם.

(14) הרשימה במלואה תיכלל בקובץ „עוד דבר", בלווית דברי־הארה של פרופ' פאול מנדס־פלור לרקע ההסטורי שלה.

(15) „הרהורים על תיאולוגיה יהודית" (1973), דברים בגו, עמ' 570.

(16) „שבתי צבי והתנועה השבתאית בימי חייו", „עם עובד", תשי"ז, עמ' 230.

(17) פניה שלום מספרת ע"כ ברשימת מבוא שכתבה למהדורה חדשה של שבתי צבי העומדת להופיע במסגרת „כתבי גרשם שלום" בהוצאת „עם עובד".

(18) הדים לה גם בספרו האחרון, שבו הוא מספר בין השאר ש„בשנת 1921 תכננתי לכתוב מאמר על „האבדות היהדות במה שנקרא בכינוי „מדע היהדות", ראה „מברלין לירושלים", עמ' 141. אמנם, למרי הקשר כבכן שכוונתו למייסדי חכמת ישראל במאה הי"ט, כגון צונץ, רפפורט, לוצאטו, גייגר ושטיינשניידר (ראה שם, עמ' 125).

(19) כלשונו במסתו „לפני בינייך", דברים בגו, עמ' 430.

(20) ראה תרגומו של המכתב בידי רבקה הורביץ, „הארץ", 17.4.1981.

(21) „גיבורי הקבלה" – הוא מציין – „היו אנשים: שבעים פנים לתורה, ואני מוסיף אפריון: רבים מפנים אלה עוד לא נתגלו, ואני לה לרוטוטיקה כאמונה הרה לחקר ההסטוריה של „עבר" – „אבן מאסו הבונים", „דברים בגו", עמ' 66.

איכות מופשטת

מאת טליה רפפורט

פנחס ציגנבוים, גלריה דביר, רחוב גורדון 32, ת"א.

לתמונות השמן הגדולות של פנחס ציגנבוים כותרות כמו „היס", „לבדי", או „תמונה ל־20 שנות נישואין", אך חוויות אישיות אלו מבוטאות בציור מופשט, דשן ורב התרחשויות ציוריות: צבעוניות עמוקה ונפלאה, מריחות מעורות, מסוד צבע קצרים וקטועים ושבירי נקודות וחריטה בכלי חד, שיוצרת קווים משתרכים בתוך שכבות הצבע.

הציור של ציגנבוים צבר באוהדה תאורה נוצצה משמעותית ומתערוכה לתערוכה הוא מתחזק ומרשים יותר. הוא שייך לאותם מקרים מתסכלים שבהם קשה להעביר במלים את איכויותיו ויחידו חייבים לראותו כדי לחוש זאת.

שחור בעיניים

דן קדר, „תערוכה שחורה", ספרי הדר, רחוב דיזנגוף 101, ת"א.

ההזמנה לתערוכה היתה שחורה, ההפתעה המצורפת היתה שחורה, פתח המקום כוסה בבד שחור וגם שתי קומות. החנות הריקה („מצקין" לשעבר, „בתור" בעתיד) צופו בבד שחור. הכל למען „התערוכה השחורה" של דן קדר.

ראשית, יש לציין שהכותרת הדרמטית הזאת איננה מקרית וכבר לפני שנתיים־שלוש אירגנה ויזה רון „תערוכה שחורה" בלב דיזנגוף. אך הפעם המסר אינו פוליטי־מחאתי ישיר, אלא מסר שחור באופן קוסמי־כללי. לכן גם הפריח דן קדר, בכתבת רדיו בגלי צה"ל סיסמאות כמו „הויה קודרת", „חור שחור", ו„השמיים מכוסים מסכים שחורים". לכן גם הקיר, כנראה, את תמונותיו בבדים שחורים, אלא שהתפאורה הבומבסטית הזאת היא, בעיני, „גימיק" שאינו־רלוונטי ליצירות עצמן. שכן לא מדובר במיצב שבו הלל התצוגה כולו מעוצב כיצירה כוללת, אלא בתמונות פלוס רקע מיותר, שהתפקיד היחיד שאפשר לייחס לו הוא משיכת תשומת לב. אך בכך לא מלאה עדיין מאת השחור. קדר גם מספר ששכבת־היסוד של ציוריו היא צבע שחור, אם כי מה שבולט, בסופו של דבר, הם דווקא גוונים מעודנים, אפורים, ורדרדים ותכולים, שמרככים את הסגנון הנוקשה, החד והחוויתי של הדמויות המעוצבות שבתמונות.

כשם שעצם הרעיון של תערוכה שחורה איננו מקורי כך גם סגנון הציור הפרש של דן קדר (אחרי הסוריאליזם שלו בעבר) חוזר בעצם הבלאהה כמעט בלתי־אפשרית של קרביים ואקספרסיוניזם. 25 הציורים הללו מן השנתיים האחרונות גדושים בייסורים מסוגננים המבוטאים באמצעות תיאורי סביבה הופכים, אך בעיקר דמויות ופרצופים, שבגויים מצורות הנרסיות העוויות פנים וזעקות, אלא שהכל תיאטרלי מדי. אין כאן אמינות, כזו הנובעת אמתי או מגנון אישי, אלא רק שעסבו מלודרמטי. כמו גם הטקסט שחיבר ד"ר גרשון עפרת לתרפת השחורה.

חוברת העשור לקובץ „יהודי ברית המועצות"

הקובץ השנתי „יהודי ברית המועצות – עליה ומאבק בשנות השמונים", בעריכתו של דוד פריסל, עומד השנה בסימן המאבק למען אסיר ציון יוסף בגון.

הקובץ, העשירי במנין, מכיל 8 מדורים מגוונים, המתייחסים לנושאים העיקריים המעסיקים את דעת הקהל בישראל ובעולם, במערכה הגורלית על עתידו של הקיבוץ היהודי הגדול ועל זיקתו למדינת ישראל.

במדור „תנועת התמיכה ביהודי ברה"מ בישראל ובעולם", חוקרים בעלי שם ופעילים מביעים את דעתם על ההתפתחויות האחרונות בזירה הבינלאומית.

במדור „קליטת עליה ונשירה" מוצגות סיבותיו של א. אורליך לנשירה, ותשובותיו של העולה ד"ר יורי קולקר. שניהם היו חברים ופעילים באגודה לתרבות יהודית בלנינגראד. כמו כן מתואר מצבם של יהודים סובייטיים בארה"ב, ע"י ב. סגל, ואאידך גיסא מתוארת קליטתם של ילדים יוצאי ברה"מ בחברה הישראלית, ע"י ח. הורביץ.

בשנת העשור לעריכת הסימפוזיון לתרבות יהודית במוסקווה, מתפרסם ראיון מיוחד עם פרופ' ב. פיין, מבאמרגניו הראשיים, ותנכן שיחה עם סגן שר התרבות של ברה"מ ב־1976.

לקובץ נוסף מדור חדש „המפה האידיאולוגית הסובייטית, והבעיה היהודית", שבו אינטלקטואלים מברה"מ וכיום חוקרים באוניברסיטה העברית, מנתחים את התהליכים העוברים על האינטליגנציה הרוסית בייחסה אל היהודים.

סיפורת

[illegible] כבל

בתר / מאת יורם קניוק / מועדון קוראי מעריב / 259 ע'.

אחיאסף ריגר, תת־אלוף (מיל.) בעל עיטור המופת, היה סגן צעיר בפעולות התגמול של שנות החמישים כאשר פוצץ בית ערבי וגרם למותו של חייל ישראלי שקפץ פנימה ברגע שלפני הפיצוץ. המוטל בתר נעלמת ומסתבר שהחליטה להמית את עצמה תחת ההריסות של בית מחבל ערבי שהצבא גזר את דינו לפיצוץ. עד שמסתבר הדבר הזה יש מסע כפול שבו מחפש ריגר את הבת וגם פורם את פקעת חייו לחוטיה. ומובן שיש כאן הרבה מה שיש לקניוק לומר על חיינו במקום ובזמן, על עשיית „עבודה שחורה" שרק ההיסטוריה תשפוט אם היתה גואלת או תשובה", על האמהות ש„בנו מוזל של חייל עברי, מין ארי יהודי", על יחס ארוטי למוות ועל „בור מתנסים שבתגבשת האכזבה [illegible] הבבל מן הסמטה, עד הצוה".

דפדוף ראשון

ספרים חדשים

מאת אבי טנא

שירה

ציפורים נודדות

בית של בעתעים / מאת עטת ליוש / ספרית פועלים / 38 ע'.

ספר שירה השני של המחברת (שקודמו, „דקירות", הוכתר בפרס הרטהיים של אוניברסיטת בר־אילן) מכיל שירים כלי שם שבחולקם, לפחות, עומד טעם של נדודים ופרידה. בוים, למשל, „ציפורים נודדות אינן מתפשות תקווה. / הן עפות אליה / ממקום למקום משעה לשעה / מתוך עייפות מתמדת / שאין בה מוצא בתוך לב / של אדם. / רק לפעמים בתוך לב / של אדם, קפאות / ציפורים נודדות אל תוך / מנוחה שלמה".

התיישבות

חבלי איחוד

הקיבוץ המאוחד־מישאלי של הארץ – בין רביעי / מאת זאב צור / הקיבוץ המאוחד / 380 ע'.

הכרך הרביעי בחיבורו היסודי, המוער והרב־היקף של זאב צור פורש את חלק העלילה הנקובה בשמו בעשרים השנים (1960־1980) האחרונות לקיומו של הקיבוץ המאוחד כתנועה עצמאית. ביוני 1979 נפלה, כידוע, ההכרעה על הקמת התק"ם (שהמחבר היה מלכתחילה בין מתנגדיו) ו„משימה זו הושגה בהצלחה לאחר זמן לא מבוטל יחסית". פרקי הספר נחלקים לארבעה שערים: הראשון מוקדש לשנים 1960־1967 ושמו „ממיתון לסערת מלחמה"; השני נע בין מלחמת ששת הימים למלחמת יום הכיפורים ובו, בין השאר, על לקחי מלחמת ששת הימים, על הקיבוץ המאוחד ושאלת ארץ־ישראל השלמה ועל הקמת מפלגת העבודה; השלישי מוקדש ל„משבר יום־הכיפורים 1973־1976" ובו גם על גוש „אמונים" ועל תכנית השדרה הכפולה וגם המעבר ללינה משפחתית; הרביעי מתמקד בלבטי האיחוד אבל אינו מנותק, כמסתבר, מן המהפך המפורסם של 1977 ומהסכמי קמפ־דייויד. וכדברי המחבר „על אף ריבוי החומר... לא הסתפקנו גם בכרך זה בסיכומים כוללים והמשכנו במתן סקירות קצרות על ישובי הקיבוץ עם הגיעם לשנת העשור, מחצית היובל ויובל שנים לקיומם".

כתבי־עת

בן־גוריון והאמריקאים.

גשר (115) / העורך שלמה שפיר / הקונגרס היהודי העולמי / 156 ע'.

בעצם ימי מבצע פולארד מביא לנו מרדכי גזית בחבורת הקודמת של „גשר" את מאמציו של בן־גוריון לרקום קשרים צבאיים עם ארצות־הברית, בעיקר בשנים 1950־1951. בדרך מקרה, כך נראה, יש כאן גם מאמר של הרי פיינגולד השואל אם יהדות ארצות־הברית יצאה ידי חובתה בימי השואה והפוסק שאין מקום להלקאה עצמית. השואה מצויה גם ברקע מאמרו של יוחנן מרוז על יוסי ישראל־גרמניה התובע מן הגרמנים לכבד את מעמדה המרכזי של מדינת ישראל ביחסים הללו. אורי אבנר מרחיב ביקורת על שני ספרים שעניינם בבן־גוריון לכלול מסה על „בן־גוריון במהלך קורות הימים". עוד בחוברת על הטנגרפיה יהודית, על אקולוגיה במסורת היהודית; על השומר הצעיר בין רומנטיקה לפוליטיקה ועל ספרים הרבה.

הופיע ספר

בחבלי משבר לאומי

מאת אליהו בילצקי

הנושא: העם היהודי והחברה בישראל

520 עמודים. כריכה בד קשה.

להזמין רק אצל המחבר

טלפון 03־748942

יד טבנקין

פרסומים חדשים ב„יד טבנקין":

★ אופציה ירדנית – ישראל, ירדן והפלשתינאים. דן שיפטן, המחיר: 30 ש'.

★ המוחיד והיחיד – תולדות בית הספר הקיבוצי. ראובן פורת. המחיר: 19 ש'.

★ Communal Life – an International Perspective. עורכים: י. גורני, י. עובד, ע. פז. המחיר: 70 ש'.

★ ילקוט למחשבה סוציאליסטית מס. 9. העורך: אשר מגנב. המחיר: 5 ש'.

★ טלוויזיה קיבוצית – היבטים מבניים, מוסדיים ותפקודים (חוברות מחקר ס"א). דב שנער.

★ סקר וידאו בקיבוצים – 1986. מחיר שתי החוברות: 6 ש'.

★ בעיתות משבר כלכלי (חוברת עיון ס"ג). המחיר: 3 ש'.

הזמנות ומכירה: „הפצה" יד טבנקין, אפעל 52960 טל. 344367 (03) ובחנויות הספרים.

ערב עיון לזכרו של ש"ד גויטיין

ערב עיון לזכרו של חוקר הגניזה הקהירית, פרופ' ש"ד גויטיין ז"ל יתקיים ביום ג', ח' בניסן (7.4) בשעה 18.00 באולם 01, בנין רוזנברג למדעי היהדות באוניברסיטת תל־אביב. בתכנית: פרופ' אברהם טל, ראש ביה"ס למדעי היהדות, פרופ' משה גיל, דיקאן הפקולטה למדעי הרוח, הרצאתו של פרופ' עזרא פליישר: „הרהורים על אפיה של התפילה בארץ ישראל על פי הגניזה"

וראה ערך: „אופק"

(המשך מהעמוד הקודם)

ד. סיכום – לא־סיכום

מוקדם לסכם את פעלו של אוריאל אופק. קשה לסכם מפעל כביר כזה. אפשר שניאלץ להמתין עד שיורח באופק „אוריאל אופק" חדש, שיתחקה בעבודת־נמלים אחר כל מה שעשה וכתב אוריאל. אסתפק איפוא לפי־שעה בכמה הערות והארות מכלילות על דרכו:

★ אוריאל התייחס לעבודתו כמקצוען אמיתי, שלדידו דין פסיק כדין פסוק, וכל עבודה „קטנה" עשויה להיות גדולה־גדולה בחשבון האחרון של התמונה המשוחזרת. לכן הדייקנות היתה לו לערך עליון.

★ אוריאל ידע תמיד להכנים בים של עובדות אפורות טיפת של „בשמה יתירה". הוא היה אציל־נפש בחייו ואציל־דעת במחקריו.

★ אוריאל שלח ידו בכל ה„מי ומה" בספרות הילדים, לכאורה ללא כל דרך, עקרון מנחה, או „אני מאמין". האמת היא שהפראקטיקה שלו מאפשרת לגזור על־פיה את העקרונות, שמצטרפים ל„פראטיקת המחקר" שלו, לה הוא היה נאמן.

ראשון להם, המפתח להבנת דרכו, הוא עקרון ההתפתחות. אוריאל ביקש תמיד להתחקות אחר שורשיהן של תופעות ספרותיות ואחר גילגוליהן והתפתחותן בנסיבות הזמן. במעגל הגדול ביותר ביקש לתהות אחר התפתחות ספרות הילדים בכלל, ונטייה זו כרוכה היתה ממילא ברצון ובצורך לסכם את פעלם האישי של כל אלה שחוללו תשאו את ההתפתחות הזו. בהקשר מצומצם יותר ביקש לשחזר את קווי־ההתפתחות המיוחדים של הספרות העברית לילדים. ובמעגלים המצומצמים והמוגבלים ביותר ביקש לשחזר שלבים בהתפתחותו של יוצר מסויים או בגילגוליה של יצירה מסויימת, אחת. אוריאל היה אפוא ראש „המחלקה הגנטיקולוגית" של ספרות הילדים. עקרון זה קשור הנתונה בעקרון שני, לפיו הכל ראוי לשני התוקף וכלכבר שיהא במימצאים משום גילוי חידוש במאגרי הידע האנושי. לאוריאל היה ללא ספק טעם משובח, ואם בכל זאת עסק ביצירתם של „אפורים", „בינוניים" וסוג, היה זה מתוך תפיסה שתוקי הספרות כמוהו כמוהו כבוקי צמחים, בעלי־חיים, אדמות ותרבויות, אל לא להבחין במשאי־עיניו בין „גבוה" ל„נמוך", „טוב" ו„רע", אלא לשפוך אור ככל־האפשר על מירב התופעות שאינן ידועות או שאינן מובנות דיין; הערך האסתטי־אמנותי שלהן הוא עניין לשלב אחר. שיחזור ההתפתחות של הספרות – וספרות הילדים בכלל זה – במוהו כפסיפס, ועל כן, בדרך להשלמת הפסיפס, יש לעבוד ברצינות ובאחריות על כל המשבצות הקטנות, כולן יחד וכל אחת לחוד. למעשה, נטל אוריאל את העקרון הרקיראטי „דה אומניבוס דוביטאנדום" („בכל יש להטיל ספק") והפכו ל„בכל יש טעם לחקור, לחפש אמת ולדעת".

אוריאל לא היה „ניו־קריטיסיסט" או „סטרוקטורליסט" או חסיד מיני „איסטים" אחרים. הנתחו העקבית היתה, שאדם צריך להביא לידי מימוש את המיומנויות הגבוהות ביותר שניתן בהן, ולפיכך גם מיעט – אם בכלל – לעסוק באינטרפרטאציות ספרותיות. הוא ידע לרכז אנרגיה כמה שהולם את אישיותו ואת כישוריו, קרי: היסטוריוגראפיה וסוציולוגיה ספרותית, ביוגראפיה וביוביבליוגראפיה. באלה בחר להפגין את מלוא כוחו, גם אם מצא עצמו, לכאורה, מחוץ ל„אופנה".

★ אוריאל מעולם לא נראה ולא נשמע כמודושן לנוכח זרי הדפנה שכבש לעצמו בעמל רב. הוא פילס נתיבות למבקרים אחרים; היה ער לכל שיר או סיפור חדש של כותבים צעירים; השכיל לעודד בטובלים והיה מורה־הלכה ביקורתי למדי כשמצא זאת לנכון, הגם שעשה זאת תמיד בדרכו, דרכי נועם.

★ אוריאל היה „המתמיד" של ספרות הילדים. אי אפשר שלא להעריך את כושר „ריכוז המאמץ" ואת הנאמנות המהוללת שלו לתחום שבחר, הבן יקיר לו, ספרות ילדים. לעומת רבים, הנוטים ללכת על מים רבים, ידע אוריאל להתמסר לספרות הילדים התמסרות כמו־אירוטית, עד תום, ללא שיור, ללא „פילגשים". דומה שרק הוא יכול היה להישיר מבט אל מול פניה של ספרות הילדים, ולהכריז באוני אהובתו ללא כל חשש של מליציות מנופחות או מבוכה של אירוניה עצמית: „וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בחסד...".

ולסיכום – לא־סיכום זה, גם אין לשכוח את תרגומיו ועיבודיו הרבים, את עריכתו („גן הורדים", 1961), ליקוטיו („ילדי העולם שרים: שירי עם מחמש יבשות" תשכ"ג; „ילדי העולם השמיעו קולם" תשכ"ז) וכמובן את סיפוריו המקוריים, אשר יוסיפו להעשיר את מדפי הילדים שלנו. לא אוכל במסגרת זו להרחיב את הדיבור עליהם, וגם לא למנותם בהמוניהם. אזכיר רק מקצת שבקצתם: „בסוד ילדים" (1954), „ילדים באחור" (1955), „שבע מחנות ועוד כותנה" (1956), „מסע ברכבת" (1957), „מסע אל אבא החייל" (1958) ו„כוכבים בגבול" (1964). ועל כל היתר ראה ערך: „אופק", „לקסיקון אופק לספרות ילדים" (ומורה־ביתן, 1985). ואם גם שם תיווכח בחסר, הרי גם זה מעיד עד כמה התמיד האיש עם עצמו בצניעותו.

(דברים בערב עיון שנערך במלאות שלושים למותו של אוריאל אופק)

חומר על אמיר גלבע

כל מי שיש ברשותו מכתבים, תעודות, תצלומים, או עדויות בעל־פה הקשורים במשורר אמיר גלבע, עד שנת 1943 – יבוא על התודה אם יואיל להתקשר עם אידה צורית, רח' רופין 26 תל־אביב, טל. 03־232579 לצורך עבודה עיונית.

מאיה רוטלר

שני שירים

★

יָמִים לְבָנִים וִירֻקִּים
מִתְמַלְּאִים
עֲנָנִים אֲפֹרִים
וְשָׁמַיִם כְּחֻלִּים שֶׁל
קַיִץ שֶׁעֲדַיִן לֹא
הִכְבִּיד,
וְרוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת
שֶׁל בִּלְבּוּל
בֵּין עוֹנוֹת
וַאֲנַחְנוּ
שְׁשׁוֹנוֹת.
מַחֲלִיפָה נְשָׁמוֹת
אֲבוֹדוֹת, מַאֲזִינָה
סִפּוּרִים שֶׁסִּפְּרוּ צִפֳּרִים
אַגָּדוֹת מִתְקַיְּמוֹת
בַּחֲלוֹם –
לִילָדִים
לְסוֹבְלִים
וְגַם לִי.

★

חֹרֶף עַכְשָׁו.
חֹרֶף בַּחֲצֵרוֹת
חֹרֶף בָּאָרוֹן עִם הַמְּעִילִים הַכְּבֵדִים
חֹרֶף לָאֲהָבוֹת.
בְּשָׁלֹשׁ עוֹבֵר הָאִישׁ עִם הַנֵּפְט
וּמְצַלְצֵל בְּפַעֲמוֹן הַחֹרֶף שֶׁלּוֹ.
בְּאַרְבַּע הַשָּׁמַיִם כְּחֻלִּים, וְרֻדִּים
וַאֲדֻמִּים.
בְּחָמֵשׁ מוֹצִיאִים אַף
מִתַּחַת לִשְׂמִיכַת הַחֹרֶף הַחַמָּה
וְשׁוֹתִים כּוֹס קָפֶה שֶׁנִּשְׁאַר מִן
הַקַּיִץ.
בְּשֵׁשׁ מְחַכִּים לְצִלְצוּל הַחֹרֶף שֶׁל
הַטֶּלֶפוֹן שֶׁמִּתְבַּיֵּשׁ לְצַלְצֵל
וּבְשֶׁבַע,
מַחְלִיטִים שֶׁאֵין כְּבָר מָה לְחַכּוֹת
וְשׁוֹלְחִים לוֹ הַטֶּלֶפוֹן
וְהַחֹרֶף הַזֶּה לַעֲזָאזֵל!

דרחפון
03-611001
24 שעות שרות מודעות טלפוני של דרחף
לבעלי כרטיסי אשראי ויזה, ישראכרט, דיינרס

אלאוף תעשיות אלקטרו-אופטיקה בע"מ
מהנדס/ת בקרה (משרה מס' 8000)
בעל יכולת גבוהה לפיתוח מערכות בקרה אנלוגיות ודיגיטליות מורכבות
כישורים דרושים:
* 3 שנות נסיון לפחות כולל עבודה מעשית
* תואר שני — יתרון
סודיות מובטחת

דרושים
למפעל תעשייתי גדול באזור המרכז דרוש
מנהל ייצור
לתפקיד של ניהול והפעלת מערכות ייצור במפעל תהליכי רציף.
דרישות המשרה:
* מהנדס מכונות או מהנדס חשמל.
* נסיון מקצועי בניהול מערכות ייצור
* נסיון בהפעלת צוותי עובדים.
* תנאים טובים למועמד המתאים
המעוניינים יפנו בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון אל ת.ד. 29835 תל אביב 61297 אל מנהל כח אדם.
– סודיות מובטחת –

מ.מ.מ. מינהל, משאבי אנוש ומערכות מידע בע"מ
לעבודה במערב אפריקה
דרוש
מנהל חברת תכנון
כישורים:
* מהנדס בנין בעל נסיון של 7 שנים. לפחות בתכנון מבנים.
* שליטה מלאה באנגלית.
* יכולת ליצור קשר עם לקוחות.
* נסיון בנהול משרד תכנון.
* רצוי נסיון קודם בעבודה בחו"ל.
תקופת החוזה שנתיים עם אפשרות הארכה לשנתיים נוספות.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 44494 חיפה למח' כ"א

RS שרותי כח אדם — השרות המומחה 1987
* **מנהל פרוייקט:**
– מהנדס תעשיה וניהול או / כלכלה ומנהל עסקים (+5) נסיון בשיווק –
רצוי בתחום המזון, נסיון בניהול מפעל מזון והקמתו. יכולת תיכנון ופיתוח, נסיון קודם בניהול פרוייקט הקמה, ידע בתמחיר, נסיון בשיווק ומיזם עסקי. אנגלית חובה. כפיפות למנכ"ל הקונצרן.
* **מהנדס מערכת — "ילמתג טכני":**
– בעל נסיון מוכח.
– סוגי בטחוני גבוה חובה!
– ידע בתוכנה וחומרה.
– חוזה ל-½ שנה –
אפשרות לקליטה קבע.
* **מהנדס מכונות:**
– לפרוייקטים חדשים של תכנון ויצור אביזרים נוכניים בתחום הדלק והפטרוכימיה. דרוש מהנדס מכונות או אירונאוטיקה. לתכנון מכני וכווי הנדסי של פרוייקטים.
– 3 שנות נסיון בפעילות דומה.
שליטה באנגלית — חובה.
* **מהנדס מכונות / תעשיה וניהול "למנהל יצור":**
– 8 שנות נסיון בתפקיד דומה — במפעל מתכת נסיון וידע בעיבוד שבבי מדוייק.
* **מהנדס מכונות:**
– לנהל אחזקה עבודה בצפון הארץ
– 5 שנות נסיון בתפקיד דומה – בתעשיה מתכת
* **כלכלן:**
– נסיון בתעשיה, תקציב או תכנון ובקרה אנגלית ברמת שפת אם — חובה
* **תוכניתן:**
– 3 שנות נסיון על B.M-38 I
– 3 שנות נסיון בקובול
רק מנהלאי שני התנאים יפנו
* **מפעילי I.B.M/38:**
– +2 שנות נסיון על 38 בלבד
* **טכנולוג:**
– מהנדס מזון / כימאי (תהליכים) או הנדסאי בקיאות.
– אחריות ופקוח על היצור.
– 5 שנות נסיון בניהול בתעשיה תהליכית אנגלית חובה, גרמנית — יתרון.
מקום עבודה — צפון הארץ
* **מהנדס חשמל:**
– נסיון בתכנון והעמדת דרישות ליצור לשנאים עבור מעגלי אלקטרוניקה. ידע בזוהר ספקי כח ואלקטרוניקה הספק.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.
א.ר.אס. כפר אחרים 134, תל-אביב. טל. 03-202460.

דרושים
משאוויר
טעינה אוירית בע"מ
שרותי כח אדם
דרושים
מפעילים
מלגזנים
עובדים בלתי מקצועיים
שיוכשרו לעיסוק בחברה
עובדי נקיון למסוף קלדניות
(עדיפות לדוברות אנגלית)
תנאים טובים למועמדים
הכוללים:
* תנאים סוציאלים מלאים
* הסעות
* ביגוד
* ארוחות
* אפשרות לקביעות
נא להתקשר לטלפון 03-9711696 לשלומית.

מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון רב מעוניין בהצעות

דרוש/ה
מתכנת/ת C
נסיון ב-UNIX, M.S.DOS
להתקשר: 03-282349

מוכרות
לבקר לאחה"צ
(45-25)
לפרפומריות
ברמת-השרון
ותל-אביב
03-421765, 03-725013

לחברת מוצרי תכן
דרוש למפעל בירושלים
לשיווק מוצרים בשטח הבניין
מהנדס/הנדסאי בניין

למפעל הכשירים ליצוא באזור יהוד
דרושים
* **טכנאי מכניקה**
* **צורפים**
* **מלטשים — מלחימות.**
* **עובדי גימור**
* **מתלמדים/ות**

משרד ציבורי גדול מחפש
מתמחה או סטודנט למשפטים
עבור מחלקת המשפטים

דרושה
מזכירה
למשרד אדריכלים
ליטסדורף — גולדנברג
03-441828

חושב/ת לעבוד באחה"צ?

דרושים בדחיפות לקפולקסי פנורמה חיפה
* **טבח-שף** (מומחה למאכלים חלביים)
* **עוזר טבח**
נא לפנות טלפונית 04-389029

דרוש
גזבר/מזכיר
למושב עבדון
בדבר פרטים נוספים טל' 04-807207 (מזכירות)

לשטיחי כרמל
דרוש
מקדם מכירות
לשעות אחה"צ
במחלקת השטיחים בכלבו שלום
נא להתקשר בין השעות: 09:00 – 13:00
לטל: 06-62851/4 לאורנה.

לחברה מסחרית ליצוא ויבוא
דרושה **מזכירה**

לסוכנות נסיעות בתנופה דרוש
מנהל משרד מקצועי

למפעל תעשייתי חדיש בראשל"צ
דרושה
פקידה (למשרה מלאה)
לכתבנות, טלפונים ועבודות משרד שונות

לחנות ספרים במרכז הבניה הישראלי
דרושות
עובדות בחצי משרה
ידיעת אנגלית הכרחית.
שעות עבודה: 11.00-19.00
המעוניינות מתבקשות לפנות טלפונית לגב' שולמית, טל. 03-425221.
מרכז הבניה הישראלי
רח' האוניברסיטה 40, רמת אביב

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לחברה תעשייתית בדרום הארץ
דרוש
כימאי אורגני (משרה 1455)
לניהול פרוייקטים של מחקר ופיתוח
הכישורים הדרושים:
— Phd בכימיה
— נסיון בסינתיזות
— נסיון במוייפ שמושי — יתרון
מועמדים ישלחו פרוט קורות חיים ונסיון, אל ת.ד. 11847 תל-אביב 61116 ויציינו מס. משרה
סודיות מובטחת
המודעה לשני המינים
צומת לתפקידים בכירים

דרושים
לחברה בת של חברה זרה
עבור מפעלה בחיפה
דרוש
מזכירה
* נסיון קודם בעבודת מזכירות ומינהלה במפעל תעשייתי
* ידיעה מושלמת בעברית ואנגלית – כולל הדפסה בשתי השפות.
* רקע בהנה"ח עדיפות לבעלת נסיון במשרד ממוחשב.
תנאים מועדפים על בסיס חוזה אישי למועמדת המתאימה
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון לת.ד. 4496 חיפה 31044 (לציין ע"ג המעטפה עבור מזכירה)

אילין איגוד ישראלי לילדים נפגעים
למעון חדש בירושלים לטיפול בנכים
ד ר ו ש י ם / ו ת
עובדים/ות לעבודה כמטפלים/ות
המעון יפתח ב-1.7.87
המועמדים יקבלו קורס מיוחד להכשרה לעבודה עם נכים שיתקיים בירושלים מחודש אפריל 1987.
הלימודים יתקיימו 5 ימים בשבוע ויקנו תעודת מטפל מוסמך
הלימודים יכללו אספקטים פסיכולוגים ורפואיים של נכיות.
בתקופת הקורס יקבלו התלמידים דמי אבטלה.
יתקבלו בעלי 11–12 שנות לימוד אחרי שירות צבאי או לאומי.
* המעוניינים יפנו למדרשת רח' בית הערבה 7 תלפיות ירושלים 711275, 02-711238

ביפ BIP
יישומים פסיכולוגים... INSTITUTE OF PSYCHOLOGY...
לאחד מלקוחותינו, מפעל טקסטיל גדול
דרושים/ות:
מדפיס משי
לטקסטיל, בעל ניסיון של שנתיים לפחות בכל תהליכי הדפוס.
פקיד/ת שכר
בעל נסיון של 3 שנים לפחות.
עדיפות לבעלי ידע בהנהלת חשבונות.
נא לפנות בכתב יד אל:
ביפ יישומים פסיכולוגיים בע"מ
ת.ד. 26004 תל-אביב, מיקוד 63902
— סודיות מובטחת —

תיגבור
חברה ארצית לשרותי כח-אדם
דרושים
1. **מרכיבות/מחווטות** מנוסות מאזור חיפה, הקריות, עכו וכרמיאל
2. **מסגרים/רתכים מנוסים** לאזור העמק לעבודה קבועה
3. **זגג** להרכבות + נסיון בתיפעול צוות עובדים בתעשיה
4. **מרכיבי אלומיניום מנוסים** לעבודה קבועה
5. **מנהל תיפעול** עצמאי בענף הפלסטיקה, רקע בכימיה
6. **מהנדס** למחלקת הנדסת איכות ידע במדידים
7. **תכנת C.N.C.** לכרסומת לעבודה קבועה (יוצא צבא + נסיון)
8. **מהנדס תעשיה וניהול** ליחידת תפ"י ידע בלוגיסטיקה ורכש
9. **פקח ייצור** בוגר בית-ספר מקצועי בתחום המכניקה + עבודה פיזית
10. **נגר תעשייתי** מנוסה בנגרות בנין למפעל מסודר
הסעות + ארוחות, תנאים סוציאלים מלאים.
חיפה רח' פבזנר 18
04-641282, 670352
הדרך הטובה לעבודה!

להוצאת ספרים מודן
דרושות
1. מזכירה מנכ"ל
הכישורים הדרושים:
* גיל 25-35
* נסיון חמש שנים לפחות
* ידע טוב בהדפסה עברית-אנגלית
* ידיעה טובה של השפה האנגלית
* נכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות
* 6 ימי עבודה א-ה 8.00-16.00 ו-8.00-13.00
2. פקידה כללית
הכישורים הדרושים:
* לאחר שרות צבאי
* הדפסה עברית אנגלית
* נכונות לעבודה מעבר לשעות המקובלות
* רצוי ידע בהפעלת מרכזית תדקס
* 6 ימי עבודה. א-ה 8.00-16.00 ו-8.00-13.00
רק מועמדות העונות על כל הדרישות תיענה
לפנות החל מיום א' לאורית
03-331141

הסתדרות מדיצינית הדסה
דרוש
מתכנן / מתכנת אקדמאי עם נסיון
נא להתקשר לטלפון 02-818111/4204 בימים א'-ה'.
* המשרות המוצעות הן לגברים ונשים כאחד.

לאופנת להב בבית שמש
דרושים
מחסנאי ראשי
* בעל נסיון קודם
מכונאי למכונות תפירה
* בעל נסיון קודם.
מבקר מחפרות
* בעל נסיון בביקורת טיב וידע בתפירה.
5 ימי עבודה בשבוע

דרושים בכתבים: למפעלינו בבאר-שבע וברמת חובב
הנדסאים/ טכנאים/ חשמלאים
בעלי רשיון "חשמלי מוסמך"
* רצוי נסיון של שנה אחת לפחות בעבודה במפעל תעשייתי.
* שליטה במערכות פיקוד (רצוי PLC)
מועמדים יפנו בכתב יד ובצרוף קורות חיים ותאור נסיון קודם לאגף משאבי אנוש ת.ד. 60 באר-שבע, 84100 סודיות מובטחת

עיריית תל-אביב-יפו
מינהל החינוך, הנוער והתרבות
דרושים מורים לשנה"ל תשמ"ח
מורים לחטיבות הביניים ולחטיבות העליונות
במקצועות: פיזיקה, מתמטיקה, כימיה, תנ"ך, ערבית, אנגלית, צרפתית, חינוך גופני בנים, תושבע"פ, גאוגרפיה.
מורים למילוי מקום עד סוף שנת הלימודים הנוכחית
במקצועות: מתמטיקה, פיזיקה, חינוך מיוחד.
מורים לשעורי עזר בשעות אחה"צ – מיידי
במקצועות: מתמטיקה, אנגלית, לשון.
בעלי כישורים מתאימים להוראה יפנו למינהל החינוך, הנוער והתרבות, בנין העיריה, חדר 722, טל. 438042 (קבלת מועמדים בימי ב' או ד' 08:30 – 13:00 או לפי תיאום טלפוני).
מהנדסים או הנדסאים להוראה
במקצועות: תורת החשמל, מכונות חשמל, פיקוד ובקרה, אלקטרוניקה, מעבדת אלקטרוניקה, מעבדת חשמל, מדריכים לנגרות.
המועמדים יפנו למינהל החינוך, הנוער והתרבות, האגף לחינוך על-יסודי, בנין העיריה, חדר 223, טל' 438712, 438044.

לחברת אמניר דרוש/ה
מהנדס/ת תעשייה וניהול
תאור התפקיד:
תכנון מערכי ייצור, שפור שיטות, מערכות שכר עידוד, תכנון ופתוח מערכי הובלה.
נסיון תעשייתי של 2-4 שנים. רצוי מגורים באזור נתניה והמרכז.
המעוניינים יפנו בצרוף קורות חיים בכתב יד לת.ד. 142 חדרה עבור דייר עומר דרסלר

למפעל תעשייתי גדול בגוש דן
דרושים
★ **מחסנאי תוצרת** השכלה תיכונית
★ **נהגי משאיות וטריילרים** בעלי רשיונות מתאימים
★ **מלגזנים** בעלי רשיון 02
רצוי נסיון קודם
העבודה ב-3 משמרות
מגורים באזור גוש דן, לאחר שרות צבאי
המתאימים יפנו למחלקת כח-אדם טל: 03-7652956

LASER תעשיות לייזר
חברה עתירת מדע המובילה בעולם בפיתוח וייצור מערכות לייזר לרפואה
למחלקת הייצור דרוש:
מכשירן אלקטרו-אופטי
תאור התפקיד: ★ טיפול בהרכבה ואינטגרציה של מערכות אלקטרו-אופטיות ולייזרים.
כישורים: ★ בוגרי בי"ס מקצועי בתחום האלקטרו-אופטיקה. ★ נסיון מעשי של שנתיים בצה"ל או בתעשיה. ★ יתרון לבעלי נסיון בלייזרים או בתעשיה אלקטרו-אופטית.
נא לפנות טלפונית ל"משאבי אנוש" תעשיות לייזר טל. 03-495552.
– סודיות מובטחת –
מודעה זו מיועדת לנשים וגברים כאחד.
תעשיות לייזר - קרן אור לקידום האנושות

לרשת ארצית
אנשי נשות מכירה
שכר 1500 +
אחזקת רכב לכל חלקי הארץ.
לאזור המרכז והשרון – 052-541946, 052-541302, 052-541291
לאזור ראשון לציון ורחובות – 03-992898
לאזור חדרה והצפון – 03-472636
לאזור המרכז – 052-550264
לאזור ירושלים – 02-414456
לאזור נתניה – 052-617534, 052-61708

מזכירה לבית אמריקה
* שפת אם אנגלית
* הדפסה אנגלית (עברית רצוי)
* נסיון בניהול משרד
מזכירה לניהול משרד בתל-אביב
* שפת אם אנגלית
* הדפסה אנגלית – עברית + טלקס
* נסיון בארגון משרד
משרות קבועות – 5 ימי עבודה – תנאים טובים
בדבר פרטים נא לפנות: 03-231958, 03-240207/8

למושב קדרון
ד ר ו ש
מציל מוסמך לבריכת שחיה
עם נסיון ותחזוקת בריכה
לקביעת ראיון נא להתקשר לטלפון: 055-91246 055-91142

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ"א 1981
לפי חוק זה אסור לסרב לקבל אדם לעבודה מחמת מינו או מחמת היותו נשוי או הורה, אלא אם אופיו או מהותו של התפקיד מונעים קבלתו של בן אחד המינים לעבודה הנדונה. העבריינים צפויים לעונש על פי החוק.

לפרסם מודעה? דרחף — בדרחף תקבל יותר ובמחירי העיתון
ת"א דרחף מרכז | ת"א דרחף דיזנגוף | ת"א דרחף בן יהודה | ת"א דרחף אלנבי | חיפה דרחף | ירושלים דרחף | דרחפון 03-611001 | ובעוד 50 סניפי דרחף בכל רחבי הארץ

לפעמים אתה צריך פרסום. תמיד דרחף

דירות

וילות ובתים

למשפחה מסודרת דרוש בית בשכ"ח ברמת־השרון, רמת־חן, אפקה, צהלה והסביבה 5 חדרים לשכירות ממושכת, החל מיולי 03-749600 (3638)

דירות למכירה 3-3½ חדרים

דר

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בפתח־תקוה דירות ל־איכלוס מיידי 4 חדרים ברחוב רוטשילד 18־20, לפרטים: חברת "אביב" 03-7512203 (13976)

שרון

בבת־ים ברוטשילד דירות 5 חדרים מפוארים, תנאי תשלום נוחים "בנייני אביהד" (13897) 052-28797

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דירות למכירה 3-3½ חדרים

חנויות - בתים

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 1-1½ חדרים

דרוש

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

דירות למכירה

בנווה־הרצליה של "אור־יש", הרצליה הצעירה, שכונה יוקרתית חדשה, דירות 6־5 חדרים מ־פוארות, מפרטים מודרניים מתוך [illegible] לקבלת פרטים: 052-22214, משרד הנ־ דירות פתוח באתר בין השעות 10.00־14.00, המשך רחוב בר־יעקב, הרצליה הצעירה. (10271)

ת"א - יפו

וילות ובתים

דירות למכירה

דירות למכירה 4 חדרים ויותר

בשכונ"ל דירות לאיכ־לוס מיידי 5 חדרים, רחוב לוי־אשכול 40, לפרטים חברת "אביב" (13972) 03-7512203

קבלנים מציעים

הסתדרות

דרושות דירות בשכה בראשל"צ, עבור עולים מדרום־אפריקה. בתצ־עות לפנות מיום א' (29328) 03-290131-22

לרציניים מחפשים בית ממזר להשכרה 4 חדרי שינה מינימום, גינה, ב־ריכת שחיה, אופציה בסבין, הרצליה פיתוח וכפר־שמריהו. בלי מתווכים. 03-358141 (2833) 03-343907

"מכרזים" ארצים ובינל־אומים לכל העניינים. הד־רך "מכרזים" 20 שנה. בזוך מ"ת 03-612192 (8523)

ל"מי־ומי" דרושות מקבלות קהל, קופאיות ומלצרים/יות לפנות (13943) 03-496115

מבני תעשיה

מגרשים

רווחים מצויינים בבור־סה! מאות לקוחותינו יעידו על הצלחתנו ב־שיתוף מומחים +בנק "השקעות מבטחים" בע"מ 03-652760 (3903) 03-645542

דירות בשכירות

מעוניין לקבל הפצה באי־זור באר־שבע והסביבה בעל רכב מסחרי ניסיון ורקע מתאים. לקביעת פגישה והצעות לפנות לת.ד. 740 באר־שבע (3852)

להבה בינלאומית בתי־חום המידע העסקי דרוש/ה צעיר/ה למשרה מלאה וקבועה בתי־חום איסוף ועריכת מי־דע. כישורים נדרשים. שליטה בשפות אנגלית ועברית, תעודת בגרות מלאה במגמה ריאלית וכושר ביטוי בכתב ובעל פה. פניות בכתב יש לש־לוח לת.ד. 20001 ת"א לידי צ.ר. (5146)

מעוניין/ת בהשלמת הכנסה? אנו מציעים עיסוק ועניין באזור מגו־ריך ובשעות הפנאי מתו־אים לתושבי כל הערים בארץ החל מיום א' צפון: 04-525636 מרכז: 04-660575 דרום: 812181 ירושלים: 057-72039 (10289) 02-246044

"שומשו" למסעדה הנ־פתחת בקרוב בדיזנגוף סנטר דרושים: טבחים, עוזרי טבחים ברמנים מלצרים/יות (5120) 03-836523

מתקין למכשירי קשר בכלי רכב למפעל אל־קטרוניקה בנתניה "א.ו.ת" 03-203052-3 (10374)

לשרותי במה: • צייר/ות שלטים מקצועיים/ות • גרפיקאיות מנוסות לעבודה לפי שעות. (5099) 03-267903

הצעות עבודה

בהזדמנות מכולת בלע־דית עובדת באשדוד. להקודם מהר 03-951380 (3482)

מפעל ליצוא בגדי ספורט מחפש מעצבת עם נסיון. (5079) 03-825112

לקוליסאום דרושים או־שי בטחון בעל מטר ומ־תמים דוברי אנגלית בע־לי עבר קרבי וידע בקרב מגע 03-285636 (8545) 03-285801

מכונאי אוזקה מנוסים לעבודה במפעלי תעשיה. "א.ו.ת" (8536) 03-203052-3

52 ש"ח לשעה! "ני־לי" ראקטי 9 ומהאגי־בג' מ־9.00־14.00 (29299)

100 ש"ח ליום! הכנסה קבועה למשה! לצעי־רים/ות ל.ג.ר. דיזנגוף 117 (4042)

מכשירים־חשמל מנוסים... 03-441591 (29279)

מחסנים

אולמות

חנויות

משרדים

עסקים

דירות למכירה 2½-3 חדרים

דירות מרוהטות

דירות לשכירה 1-1½ חדרים

חדרים מרוהטים

דירות למכירה 2-2½ חדרים

דירות למכירה 3½-5 חדרים

דירות ברמת השרון

קניית דירות

מנהלי עבודה בוגרי המ־כון לפריון עבודה, לעב־דה במפעל תעשייתי גדול. "א.ו.ת" (29023) 03-203052-3

100 ש"ח לערב! רק אצלנו רווחים גבוהים +שכר קבוע להפצת סד־רות חינוכיות (24925) 03-7515452

יוצאי יחידות קרביות, השכלה תיכונית, לעבו־דה בטחונית כראשי צו־ות. "א.ו.ת" (17588) 03-203052-3

סטודנטים/ות סטודנטים/ות מבקרים וערים לע־בודה זמנית בחולון. "א.ו.ת" 03-203052-3 (13979)

דרושה קלדנית מנוסה לשפה גרמנית. שעות גמישות 03-330555 למ־שה (13966)

מלחימות/ מחווטות למפעל אלקטרוניקה גדול, תנאים טובים. "א.ו.ת" 03-203052-3 (13941)

להשכרה בבית מגורים בן־יהודה אלנבי, שטחים בגודל החל מ־100 עד 365 מ"ר, סלונים, מי־זוג אויר, שירותים, אור־נות קיר, חניון צמוד ולוקה לחודש לפי דרי־שה. 03-630440-1-2 (17617)

מעסיקים

למשרד פרסום דינמי, קופבים/ות מצוינים, מנ־סים בעלי לפרויקטים בלעדיים רווחים 03-294239 291726 (3721)

90 ש"ח לשעה צעי־רים/ות הכנסה קבועה אלנבי 94 ת"א "אמריקה ישראל". (3715)

קופאים/ות לרשת שווק לאזורים רמת־השרון, רמת־אביב, תל־אביב, רמת־גן, פתח־תקוה, קריית אונו, בת־ים, חולון. (2802) 03-240207-8

מלחימות/ מחווטות/ מבקרי/ות טיב (חמ"ם "ת"א) נסיון במעגלים מודפסים +קריאת שר־טוט (סכמות אלקטרוני־ות) נסיון בחיווט מקו־פוני. תנאים ושכר טובים. "תגבור" (3619) 03-296846

דיילת מכירות במחלקת הקוסמטיקה באזור ראשל"צ/ רחובות (2662) 03-240207-8

דרושים: צורפים אחראי־ים עם רקע בשיבוץ בתל־אביב. 04-645770 (3605) 04-642364

לא גומרים את החודש? אצלנו בשעות הפנאי, שכר גבוה ואתגר. 04-709096 03-731160 052-542333 (3536) 057-75180

עובדים כללים לאזורים רמת־אביב, תל־אביב, רמת־גן, ובת־ים. (2626) 03-240207-8

למסעדת פינג'ן דרוש טבח לאוכל מזרחי מלצ־רית נאת מלצר ראשי ועובדי נקיון (350) 052-555037

פקידים/ות

סבנאיות הרבבה (ללא הכשרה מוקדמת) למפי־על בכלי גיוס באזור־ה־דה. 03-712181 (3334) 03-712182

מעבדות תמלילים עב־רית, עברית ואנגלית רצוי תוכנה א,ב "א.ו.ת" 03-203052-3 (29038)

פקידת תביעות מנוסה בענף האלמנטרי וסילוק תביעות. "א.ו.ת" (29029) 03-203052-3

פקידות, כתבניות מנו־סות: עברית, עברית ואנ־גלית. "א.ו.ת" (13934) 03-203052-3

עובר למפעל לכלי גיוס באזור יהודה אפשרי גם לאחר שירות צבאי 03-712181 (3050) 03-712182

מלחימות/ מחווטות רצוי נסיון ב־RE-UP WI לעבודה קבועה באי־זור חולון. 03-240207-8 (3052)

דרושה פקידה בעלת רקע ונסיון קודם, לעבו־דה במזכירות חברה גדו־לה בת"א לפנות בכתב לת.ד 1549 ת"א 61014 עבור פקידה (8516)

בוגרי מכניקה עדינה לעבודה קבועה במשמ־רות באזור פ"ת ות"א. (2901) 03-240207-8

סטודנטיות לעבודה ב־חופשת הפסח בנוי־התערוכה. (2864) 03-240207-8

קצבים לרשתות שווק לאזור גוש־דן (2865) 03-240207-8

לדפוס פקידה למשרה מלאה במחשב פ.ס.י 03-810946 ת.ב. (8393)

פקידים/ות, יוצאי צבא, בוגרי 10 שנות לימוד לפחות, לעבודה זמנית במשמרות במיון דואר, באזור ת"א, שכר גבוה ותנאים טובים. "מנפאור" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 08.00־14.00 (8379) 03-298877

דרושה זמרת לשמחות +זמר גיטריסט או בסי־סט (2826) 03-5051585

למפעל ליציקות תבשי־טים דרושות עובדות למחלקת השיפוץ הכשי־רה במקום 03-823953 (2782)

למפעל בחולון לעבודות משרד כלליות כתבנות עברית ואנגלית למשרה מלאה 03-806281 (8315)

דרושה אשת יחסי צי־בור וקידום מכירות לק־קום אורקטיבי, דוברת שפות 03-237822 (2777)

אקדמאית לעבודה מענ־יינת למשרד ליד הבימה א'־ה' 9.00־17.00 (3279) 03-203680

כתבניות עברית אנגלית לעבודה קבועה ומגוונת (שכר גבוה) (3099) 03-240207-8

פקידה בוגרת 12 שנות לימוד, אחרי שרות צב־אי, בעלת נסיון של שני־תיים לפחות בעבודת משרד. שליטה מלאה באנגלית, רקע בינוא/יצוא ובהנה"ח יתרון. לע־בודה במרכז ת"א בשעות 8.00־14.00 לתקופה ממושכת. "מנפ־אואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 8.00־14.00 03-298877 (5119)

למדי מיקצוע קורסים ב־עיבוד תמלילים וכתבנות מתחילים השבוע שיטה אור־קולית בלעדית של־עוד לדוגמא היום "סיי־שאנד" —סאונד 03-656022 מיום א' (2813)

כתבניות עברית מנוסות לעבודה מיידית +תנאים טובים. "חבר" בן־יהודה 100 ת"א שעות קבלה 9.00־14.00 (4074) 03-221214

כתבניות דו־לשוניות מ־נוסות לעבודות מעניינות מיידית +תנאים טובים. "חבר" בן־יהודה 100 ת"א שעות קבלה 9.00־14.00 03-221214 (3976)

1. מזכירה עברית־אנג־לית +יכולת ניסוח בשתי השפות למשרה מלאה ומעניינת. 2. תמלילנית עברית־אנגלית מעולה, למשרה מלאה. 3. קלד־נית בעלת נסיון על מח־שב דיגיטל, לחצי מש־רה. "אס.אם פרסונל" דיזנגוף 203 (3950) 03-234440

מזכירה מנוסה עברית אנגלית מ־8.00־16.00 +יום שישי בתל־אביב. תנאים טובים למתאימה. לטלפן ביום שישי 052-925156 +שבת (3901)

להברת מחשבים בר־מת־גן פקידה בעלת כו־שר ניהול ונסיון מוכח של שנה לפחות קורות חיים לת.ד. 62 רמת־גן. (3854)

מחשבים

להברת תוכנה דרוש איש מכירות עצמאי 03-447080 03-454237 (29039)

דרוש מפעיל מחשב אי.בי.אם 38 ליום מלא לתקופה ממושכת במש־על עתיד ידע (אפשרות לקביעות) "מנפאואר ישראל" 03-298877 (2843)

מורים וגננות

עוזרות ומטפלות

גזירה חצירה

טבחים – קונדיטורים

טכנאים הנדסאים

הנהלת חשבונות

תופרות קונפקציה למכו־נות "זינגר" לעבודה בתנאים טובים. "תיו־בור" (3624) 03-297840

לבית אופנה בצפון מעו־לה תנאים מצויינים +מתפרים לעבודה קבו־עה (3528) 03-5465155

לאופנת ידק דרושות תופרות לאוברלוק וזינגר בתנאים מצויינים (3046) 03-379360

השב שכר מנוסה, לעבו־דה מעניינת ומגוונת, באזור חולון, נסיון בהכ־נת שכר למחשב. שכר גבוה וכל התנאים הסו־ציאליים כחוק. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 08.00־14.00 (8388) 03-298877

דרוש מנה"ח סוג 2/03 עם נסיון קודם בהב־תאמת לקוחות, ליום עבודה מלא לפנות לאלי (8387) 03-335071

לחברת "אריגה" קינג ת"א דרושים: 1. טכנאי למכונות כחיבה אלקט־רוניות 2. טכנאי למכונות כתיבה אי.בי.אם. טל. 03-210471 (29090) 03-267355

לחברת "השמירה" העיבת האלקטרוניקה, טכנאי התקנה למער־כות אזעקה. אפשר גם ללא נסיון (8435) 03-708573-4

למוקד אזעק דרוש טכנ־אי מערכות אזעקה מנו־סה (8337) 03-5053608

עובדים לתחזוקה בעלי כושר טכני, לאחר שרות צבאי לעבודה מושמכת. רוברט־הלף 03-204711 (3940)

לחברות יבוא בענף הטפי־ריאו לבית ולרכב דרוש הנדסאי, טכנאי למשרה מלאה. בעל ידע ונסיון או לבעלי נסיון וידע בנו־שא הקומפקט לרווחי ביו־טק. ת.ד. 5083 ת"א. (3307)

עובדים בעלי 12 שנות לימוד, רצוי בי"ס מקצו־עי לדוגמת בטון באתרי בניה. רוברט־הלף (3940) 03-204711

הרבה כסף ל־5 שועלי מ־כירות לרב־ברית. (3932) 08-244768

דרושה פקידה מנוסה ואחראית בעלת הופעה נאה לפנות 04-645770 (3916) 04-642364

כתבניות מנוסות למעב־די תמלילים: י.ב.מ הוב־גו: "וורדמיל", "לניר", "הגיונל" ואחרים. למות־אימות תנאים מצוינים. "חבר" בן־יהודה 100 ת"א שעות קבלה 14.00 טל: 9.00 03-221214 (3962)

חותך מקצועי למכונות חיתוך עובד/ת לעבודות איסוף ובריכה עובד לגר־פיקה/ מונוע' (8399) 03-810946

1200 ש"ח לחודש! משכורת קבועה! לצעי־רים/ות "עידנים", הנגב 4 התחנה־מרכזית ת"א (3832)

800 ש"ח למרכזנית הזקש מנוסה, לעבודה במקומות מגוונים, באזור תל־אביב והסביבה, הנ־אים סוציאליים כחוק. בני אלינו! כדאי לך. "מנפאואר" בן־יהודה 12 ת"א, א'־ה' 08.00־14.00 03-298877 (8260)

שרטוט וגרפיקה

עובדי דפוס

לדפוס כמול לבן דרושים בדחיפות דפסי אופסט ועוזרי דפסים למכונות 2 צבעים תנאים מעולים למתאימים 03-9232570 (3963)

חשמל ואלקטרוניקה

לתאורת "במה בע"מ" דרוש חשמלאי במה ל' אירועי חוץ ובנים עוזרי במה לבעלי רישיון חשמלאי ורצון לעבודה קשה ומעניינת (29171) 03-267903

לתאורת "במה בע"מ" דרוש חשמלאי במה, לאירועי חוץ ובנים. עוזרי במה לבעלי רישיון חשמלאי ורצון לעבודה קשה ומעניינת. (17606) 03-267903

חשמלאים מוסמכים ועוזרי חשמלאים מנוסים, לעבודה מיידית. "א.ג.ת" 03-203052-3 (13928)

לחברת "השמירה" חטיבת האלקטרוניקה. 1. חשמלאי בנין בעל נסיון, לתפקידי ראשי צוותים ועוזרי חשמלאים לעבודות חוץ וצורת תנאים מצויינים למתאימים. לתושבי תל-אביב מהדר-תקוה, כפר-סבא, רעננה, נתניה וחדרה. 2. טכנאי התקנות למערכות אזעקה, אפשרי גם ללא נסיון. (8422) 03-708573-4

חשמלאי מוסמך/ הנ"ם נסיון במערכות פיקוד ובקרה לעבודה קבועה באיזור ראשל"צ. (3506) 03-240207-8

חשמלאי מוסמך לעבודה קבועה במשמרות באיזור פ"ת (3114) 03-240207-8

עובדי יהלומים

מוכרים/ות

לחברה מסחרית דרושות מוכרות לחנויות בנוה"צ, עדיפות לבעלות נסיון ודיעת שפות. 03-9711021 (29137) 03-9712359

לקסטרו-מודל מוכרת צעירה ומנוסה בענף ההלבשה 03-660770 (8317)

ספרים/ות

נגרים

נהגים

מחסנאים

מפעילי ציוד מכני

מלונן (רצוי רשיון רכב) +נסיון לעבודה מיידית מאזור השרון תנאים ושכר טובים. "תיגבור" (3596) 03-297840

פועלים/ות

פועלי בנין לעבודה קבועה באזור רחובות טלי (3478) 08-453416

עובדי נקיון

עובדי מתכת

סוכנים – מקדמי מכירות

לאומנות "בוס" דרושים סוכנים בעלי נסיון בענף האופנה רכב ועדבויות 289079 5052220 (17626)

סוכנים/ות +רכב מכל הארץ להפצת אביזרי אופנה תכשיטים +מגוון רחב. 03-827401

איש מכירות לחנויות צלום הכרוי נסיון בענף "הדר" סוכנויות לצרכי צלום בע"מ 03-623407 (8496)

להברה להפקות פרסום במרכז הארץ דרוש איש מכירות מקצועי בעל רקע טכני דובר אנגלית בעל רכב צמוד ומאמא מתאים 03-9230477-9 (3931)

סוכן עצמאי! הכנסה גבוהה במיוחד להיות! רכב +נסיון חובה. (3691) 03-625928

לא.י.ק. שווק והפצה דרוש סוכן לתמרוקים לאזור הדרום רצוי מקומי (3037) 03-804894

דרוש נהג +רשיון מעל 15 טון כולל סבלות (הרשה) מאיזור פ"ת. (3699) 03-9231666-7

נהג משאית +מוד לעבודה מיידית תנאים ושכר טובים "תיגבור" (3601) 03-297840

לאופנות "סאבי לוין" דרושים: אחראי לניהול מחסן ילדים מנוסאי מחסן לעבודות 03-7512651-2-3 (2852)

שומרים

מכונאי רכב ידע בדיזל/ בנזין +נסיון, לעבודה מיידית, תנאים ושכר עובים "תיגבור" (2660) 03-296846

מאבטחים לארועים בחופשת הפסח (מעל 1.80 מ') בוגרי צבא (3088) 03-240207-8

פנסיונרים

שרותי אחיות

עובדי סעד

שליחים

ביקוש עבודה

עובדי מוסך

מגנר - קורא שרטוט ותכניות +נסיון, בתעשיה, השעות +ארוחות, שכר גבוה "תיגבור" (3609) 03-297840

בראשל"צ מסגרים +מנהל עבודה +עובדים בלתי מקצועיים 5 ימים בשבוע 03-9612058 (3580)

צעירים רקע במתכת ומסגרות (רצוי בוגרי ביה"ס מקצועי) לעבודה קבועה בת"א ובראשל"צ 03-240207-8 (3148)

כרסמים מפעילי C.N.C מאזור השרון לעבודה מיידית, תנאים ושכר טובים "תיגבור". (2841) 03-296846

מכונאי מעוסים (בוגרי ח"א) ידע כללי במסגרות עירגול וכיפוף מח לתקופה ממושכת. שכר ותנאים טובים "תיגבור" (2674) 03-297840

צעירים, מעיירות פיתוח נדרשים למפעל מתכת בבני-ברק אפשרות סידור מגורים בעבודה (2643) 03-444427

חורטים קונבנציונאלים נסיון 4-3 שנים בתעשיה, לתקופה ממושכת, השעות +ארוחות, תנאים טובים "תגבור". (2588) 03-297840

דרוש מתקן רידיאטורים ואגזוזים. 03-775295, 03-747785 בערב, 03-348755, ליואל (3728)

מכונאי תעשיה, תיפעול ואחזקה +נסיון הסעות ארוחות ותנאי שכר טובים (3 משמרות). "תיגבור" (3590) 03-296846

אשדוד

באר-שבע והדרום

עסקים

מכוניות

80 אוטומטיות 1987! חדשות למסירה מהירה +תוספות ושיפורים +תנאי אשראי +החלפה 03-235824 03-225217 (8436)

אאודי

אוסטין

אופל

אמריקאיות

בהזדמנות אלפא (33) ספר 1.2 +1984 ששון מעלי חדשה להלוטין ש"ח 14,700 (3464) 03-857621

פונטיאק פניקס 1979 שברולט מאליבו 1978 ללא מומנט. 03-811073 (3865)

"מכוניות לינקולן" מציע: מבחר שברולט סליבריטי, 1986, 6 צילינדר אוטומטיות +מזגן +כל התוספות בצבעים שונים אפשרות להחלפה ובשבת 03-203984-5 03-457602 03-348737 (2514)

ב.מ.וו.

איטוביאנקי

אוטוביאנקי עלית אל-איי קס 9,500 1984 ק"מ +תוספות, 03-377744, בבית 03-356160 (3724)

אינוצנטי

אלפא רומיאו

ג'יפים

דייהטסו

וולבו

וולבו 1984 ג'י.אל. ראי שונה פרטית בחדשה אחה"צ 03-331472 (3143) 052-27440

כל דגמי ב.מ.ה. 316, 318, 1987 למסירה מיידית +החלפה 03-225217 03-235824 (8442)

בהזדמנות 315 1982 ראשונה 50,000 ק"מ בחודשה 03-886993 (3458)

סהול

טלבוט

טנדרים

אגמים לטנדרים בעיסוב חדיש ונימור מעולה היצון דקפת שומרון (9976) 03-9366813

לנציה

מורים

מיני-מינור

מסחריות

טרנזיט 2000, 79 סגור במצב מצויין

מרצדס

280 אס 1982 כל השטפות בחודשה אפשרות החלפה, אשראי, יעקב מילר "מכוניות הצר" 03-330142 (3096) 03-333054

סאאב

סובארו

מכוניות

חוגים

שוק המציאות

צילום

קיט ונופש

קוסמטיקה

אותיותדביקות

שרותימעליות

שדוכים

בת זוג

בן זוג

הכרויות

ירושלים

מכוניות

לאופנת בריך
דרושה
פקיד/ת שחרורים
למשרה מלאה
הכישורים הנדרשים:
★ נסיון בעמילות מכס
★ ידיעת השפה האנגלית
לפרטים נוספים נא לפנות
לטל. 03-661211 שלוחה 25

לפרסום אריאלי דרושים:
■ **תקציבאי/ת**
שנה נסיון לפחות במשרד פרסום
■ **עוזר/ת תקציבאי/ת**
חרוץ, מסודר, ונהדר ובעל רצון להשתלב בצוות.
לפנות מיום א׳ לרבקה טל. 03-246233

דרוש
הנדסאי טכנאי
בתחומי ציוד קומוניקציה ותקשורת
נסיון מוכח + ידע באנגלית טכנית
03-661074 לרות

בתי־כנסת

סירות

מזגני אויר

מכונות תפירה

מלגזות ושינוע

ריפוי והרזיה

בריאות

תריסים

פוליש ונקיון

אסטרולוגיה

מחשבים

ציוד תקשורת

ציוד בנין

ציפוי אמבטיות

מערכות קול

חיות בית

כלי נגינה

הלוואות

חקלאות

קורס נהיגה בטרקטור
ברחובות ב־5.4.87 מגיל
(29284) 055-92779 15

טרקטורים

טלויזיות

ציורים למכירה

לקונדטוריה מלוש 120
ק״ג בצק אחרי אוברול
כללי (ציוד נוסף)
(3892) 03-204250

רוצים לקנות

רהיטים

מקררים

מקררים מסחריים! מקרר
ויטרינה למעדניה +מק־
פיאים, 03-380796
(29265) 03-382198

וידיאו טייפ

305 1300 1979 צבע
אוריגינלי שנה פרטית
(24) 03-649783

רנו

אופנועים וקטנועים

סוזוקי מבצע FM 50
סוזוקי־הדש ישיר ויעיל
הילולים־אופנועים
2,310 ש״ח כולל מע״מ
וההפקדה משולמת ע״י
אבנר לבעלי ויזה עדיף־
12 תשלומים "אבניר"
יבואני אופנועים הגדו־
לים בארץ שרות ומחסן
חלפים גדול ביותר הקד־
נא 6 תל־אביב ואצל
סוכני סוזוקי הפאגי׳ן
(29250)

אופנוען!! לידיעתך!!
השרבל בשער 7 ימים מ־
תוצרת "ברוש" אופנה ל־
אופנוענים 03-225886
(339)

ביקוש רכב

בתי״ס ושיעורים

$3000 ויותר תוכל/י
להרויח בתום קורס צור־
פות שיבוץ המתקיימים
בחיפה, תל־אביב וי־
רושלים 04-645770
(3910) 04-642364

חליפי רכב משומשים

"יהושע" חלפים מ־
שומשים קניית רכב ל־
תיקון ולפרוק.
(4020) 03-370249

חלקי חילוף לכל סוגי
הרכב במחירים מפתי־
עים +קניית כל סוגי הר־
כב, "שוק החלפים
בע״מ" "צומת מסובים".
(2873) 03-744380

פיאט

פיז'ו

אריקה 1300 1987
סמ״ק 5 דלתות 5000
ק״מ 03-282554, "מכו־
נות לינקולן"
(3226)

אריקה 1300 1982 אל
(גרמניה) +מערכת
03-643318 59,000
(468)

פולקסוואגן

בהזדמנות נדירה חיפו־
שית 1981 ראשונה מצ־
יינת 913377, 901323
(3868)

גולף 1987 ג׳.אל, 5 הי־
לוכים, מיטלי, מזגן,
מערכת אזעקה.
(3170) 03-867543

פורד

סוזוקי

סוסיתא

סיאט

סיטרואן

בהזדמנות סובארו 1600
סטיישן 1979 +טסט
03-659007 ש״ח 8800
(421)

הזדמנות! פעמון חדש ל־
צירה סובארו, מתוצרת
יפן בלעדי. 200 ש״ח
בלבד להשיג אצל: המו־
ביק תידוש חלפים לרכב
טלפון: 03-377744 (המ־
חיר אינו כולל מע״מ)
(3679)

המרכז לשיפוץ מנועי
סובארו "בסובארו הו־
לון" מודשה יבנאוסו.
(3675) 03-885050

למשרד פרסום בתל־אביב דרוש **גרפיקאי מעצב** לניהול סטודיו עם 3 גרפיקאים. רק בעלי הכשרה ונסיון מתבקשים לפנות טלפונית החל מיום א׳ ל־03/244178

לחברת בניה בחיפה דרוש **שרטט צריך** [sic – best reading: שרטט] בעל נסיון של 5 שנים לפחות אפשרית משרה חלקית בשלב ראשון. טלפון: בבוקר 04־241639 אחה״צ 04־536234 לנפתלי.

דרושים **רופאים צעירים** לעבודה קבועה בבקר באיזור ת״א. משכורת גבוהה! טלפון 03־218898 03־218820

לקפטריה הלבנה - אילת דרושים
★ אחראי משמרת
★ עובדי דלפק
תנאים נוחים ומגורים למתאימים. טל. 03־5247343

משרד אדריכלים דרוש/ה **אדריכל/ית** בעל/ת נסיון רב באדריכלות פנים טלפון 03־256354 03־269312

כימאי/ת למעבדה למחקר באזור חיפה ת.ד. 664 חיפה. בבוקר 04־570801 בערב 04־895180.

---

digitronics

לחברה המובילה בישראל בפיתוח וייצור צורבי זכרונות לתעשיית האלקטרוניקה

מנהל מחלקת בד״ס ואינטגרציה
מהנדס אלקטרוניקה, 5 שנות נסיון בתחום בדיקת מיכשור אנלוגי, דיגיטלי ומיקרומחשבים. נסיון בניהול צוות עובדים, שליטה טובה באנגלית, נכונות לעבודה מאומצת.

קניין/ית
נסיון ברכש אלקטרוניקה בארץ ובחו״ל, אנגלית יתרון

טכנאי ״ייצור״
לעבודות תפ״י מגוונות

מבקרת ויזואלית
נסיון של 3 שנים בהרכבת ובהלחמת מעגלים מודפסים, אפשרות ל־2/3 משרה

מלחימות
עם או בלי נסיון להרכבת ולהלחמת מעגלים מודפסים, אפשרות ל־½ משרה

עובד במחלקת הרכבות
נסיון בכיוד מיכשור אלקטרוני, בוגר בי״ס מקצועי

5 ימי עבודה • תנאים טובים למתאימים
טלפון 052 559615

שווק ע״י **digelec** ברחבי העולם

For U.S. east coast positions:
★ Designer/Programmer IBM S/38 in RPJ III
★ Programmer/Analyst on IBM PC C, Basic, Turbo Pascal, Assembler Business/data processing applications.

Both positions require at least 4 years experience and a B.A. or B.sc degree.

להתקשר לתאום פגישה ללא התחייבות. תל־אביב 03-204711.

רוברט הלף ROBERT HALF
החברה המובילה בעולם המתמחה בהשמת כח אדם במחשבים ובחשבונאות
סודיות מובטחת

U·MAN

עבור שתיים מלקוחותינו, חברות ותיקות בענף המזון, דרוש

מהנדס/מנהל אחזקה

1. לאיזור חדרה; 2. לאיזור גוש־דן.
הנדסאי/מהנדס מכונות, בעל נסיון בתעשייה, לנהול עצמאי ואחראי של מדור אחזקה. יכולת ארגון וכושר מנהיגות – הכרחיים. התפקיד מעניין ורב אתגר. תנאים טובים ושכר הולם למתאימים.
לפנות ליהודה – טל. 03/292949, מישרות 761. סודיות תשמר בקפידה.

למשרד ביטוח בת״א דרושה
פקידה
הדפסה אנגלית עברית נסיון בביטוח ימי הכרחי טל. 03־376121 לדוד לוי.

לבית חולים אסותא דרושים
לחדר ניתוח
★ **אחיות**
★ **כוחות עזר**
למתאימים תנאים מועדפים לפנות לגב׳ דינה 03־246866

מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה לכתיבה טכנית
מור פרסום בע״מ טל. 052־78313 מיום א׳

למצבעת חוטים ״אודע״ בהרצליה (מקבוצת מפעלי ״אורדה״)
לבורנטית כימית
רצוי בוגרת שנקר 052־554446 לשרה שוסטק

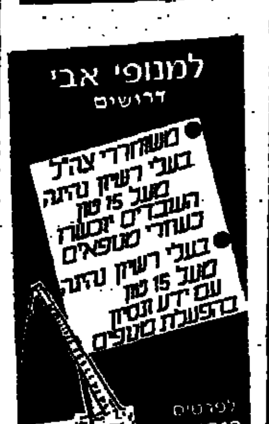

לקידום - שרותי כח־אדם דרושה
מעבדת תמלילים
מנוסה בעברית/אנגלית רצוי גם במעבדת בתנאים מצויינים.
03־225545 03־222874

הנדסאי + חנות
בהדר חיפה
מעוניין בסוכנות חנות מפעל המצה שבני או משחרי.
בהצעות לפנות ת.ד. 3414 חיפה 32240

לחברת דנמור אלקטרוני בע״מ דרוש
טכנאי שרות לטלויזיות
רשיון נהיגה חובה.
בפרטים נא לפנות לטלפון 03־984777 03־987373

דרושות:
★ תופרת לסריגים
★ בחורה לעבודות יד.
טלפון: 03־772745 להתקשר בשעות מ־8.00–10:30

אלקטרה הנוחות שלך - האתגר שלנו

חטיבת מוצרי צריכה
אגף השיווק
ד ר ו ש י ם
סוכני מכירות עצמאיים
למזגני אויר ולמוצרי חשמל –
לאיזורים רחובות, אשדוד, אשקלון, ת״א והמרכז, ולאיזור חיפה והצפון.
★ שליטה בעברית. שפות נוספות – יתרון.
★ נסיון במכירות מוצרי צריכה
★ בעלי רכב פרטי
★ רקע טכני – יתרון

נא לפנות בכתב, בצרוף קורות חיים, נסיון קודם, כתובת וטלפון להתקשרות.
לת.ד. 4455 ראשון לציון 75143
עבור מח׳ השיווק (איש מכירות)
סודיות מובטחת

נציבות שירות המדינה
מ ו ד י ע ה
על מכרז פומבי קיבוצי מס׳ מכ/4/87
ל מ ש ר ו ת

מפקחי/ות מס
באגף מס הכנסה ומס רכוש
בתחום השומה ושומת ניכויים

* אזור ת״א והמרכז (נתניה, כפר סבא, תל אביב, גוש דן, רמלה, פתח תקוה פשמ״ג, רחובות). (64 משרות)
* אזור הצפון (צפת – 2 משרות בניכויים, 1 בשומה נצרת – 2 ניכויים)
* אזור הדרום (באר שבע – 1 משרה בניכויים, אשקלון – 2 בשומה)

המשרות הן בדרגות ט״ז־י״ז 1 של הדירוג האחיד או 4 7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח, כן משולמת תוספת שכר בשעור של 30% המהווה הטבת שכר מיוחדת לעובדי מסים.

מועמדים בעלי רישיון ישראלי לראיית חשבון שיסיימו את הקורס ואת תקופת הנסיון בהצלחה ישובצו בדרגה 7 בדירוג האקדמאים במדעי החברה והרוח, ריטרואקטיבית מיום סיום הקורס.

דרישות המשרה:
א. תעודת בגרות, יועדפו מועמדים שסיימו בחינת ביניים בראיית חשבון או תלמידי האוניברסיטה בחשבונאות, כלכלה או משפטים.
ב. עדיפות לבעלי ידיעות ברמה של סמ״2 בהנהלת חשבונות משמש משרה העבודה הדרושה.
ג. ידיעת שפות מהמדוברות בארץ.
ד. כושר קיום קשר נאות עם קהל, כושר ניהול משא ומתן.

המועמדים יידרשו לעמוד במבחנים בכתב ובעל־פה.

מועמד שייבחר ייצא לקורס מרוכז אשר יימשך כ־5 חודשים, בתנאי פנימיה, ולאחר מכן לתקופת התמחות.

המועמדים שיסיימו את הקורס בהצלחה ישובצו ביחידות ויועסקו על פי חוזה מיוחד/או מינוי בפועל במשרות של משימה חולפת.

המועמד המשוער להתחלת הקורסים: 5/7/87; 19/7/87

בהתאם להוראות חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, התשמ״א–1981, כל מקום במכרז בו צויינו המלים מועמד או מועמדים הכוונה גם למועמדת או למועמדות.

★ את פרטי המכרז המלא והמחייב הנ״ל וכן טופסי בקשה ומידע נוסף, ניתן להשיג בלשכות המחוזיות של נציבות שירות המדינה.

הגשת הבקשות:
בירושלים, הקריה, בנין ראש הממשלה, חדר 429: בתל־אביב, הקריה, רחוב האלוף קלמן מגן מס׳ 110: בחיפה, בבית הממשלה, רחוב חסן שוקרי 11: בבאר־שבע, בבין לשכת הבריאות המחוזית, שכונה ד׳ (צפון), וכן אצל העוזרים למינהל במשרדי השומה והחקירות בכל רחבי הארץ.

★ הלשכות הנ״ל תהיינה סגורות לרגל חופשה מרוכזת מיום 13/4 עד 20/4
היום האחרון להגשת הבקשות: יום ד׳ כג׳ בניסן התשמ״ז (22.4.87).

10H 629

לשכת שירות התעסוקה בישראל

נמל תעופה בן-גוריון
דרושים
בחורים/בחורות
לתפקיד בטחוני מעניין
בנמל התעופה בן-גוריון

העבודה מוצעת למשרה מלאה במשמרות מגוונות לחוזה מינימלי של שנה. אפשרות העסקה גם במשרה חלקית. (לסטודנטים).

תנאי הקבלה
* לאחר שירות צבאי.
* 12 שנות לימוד לפחות.
* דוברי אנגלית ברמה טובה (הראיון יערך בשפה האנגלית).
* מצב בריאותי תקין.
* מגורים באיזור גוש דן – חובה לתקופה החוזה.
– למועמדים שיצאו מתאימים יציעו תנאי עבודה נאותים.

למעוניינים בעלי הכישורים המתאימים תתקיים ועדת קבלה במינהלת נמל תעופה בן־גוריון, בבניין משרד הבריאות (סמוך לאולם המכס), בתאריך 5.4.87 ביום א׳.
הרשמת מועמדים תתקיים משעה 06:00 ועד השעה 08:00.
מספר המועמדים הינו מוגבל ומותנה בהחלטת הוועדה.

על המועמדים להצטייד בתעודת זהות, פנקס מילואים, תעודת שחרור מצה״ל ושתי תמונות.

לצה״ל דרושים:
א. באזור ת״א

1) פיסיקאי/אופטיקאי בכיר
לניהול צוות מחקר ופיתוח בתחומי האופטיקה, ההנדסה האופטית והאלקטרואופטיקה.
הכישורים הנדרשים:
* 5 שנות נסיון בעבודה מעשית
* תואר שני (רצוי)
* יכולת ניהול צוות מקצועי ברמה גבוהה.

2) איש מכניקה מנוסה
בעל נסיון של 5 שנים לפחות.
עם ידע מעשי ותיאורטי בתחומים הבאים: מסגרות, פחחות רכב, הידראוליקה לעבודה מעניינת ובלתי שגרתית.

3) אחראי מטבח גדול (נגד חוזה בכיר)
הכישורים הנדרשים:
* שלב 9 במקצוע טבח (רצוי בוגר קורס נגדי חוזה)
* כושר להפעלת צוות גדול.
* ידע בבישול ותזונה.
* השכלה: 10 שנות לימוד.

נא לפנות בכתב לד״צ 02470 צה״ל/קצין שלישות

ב. אקדמאים לעבודת מחקר עם אתגר
הכישורים הדרושים:
* תואר אקדמאי בתחום למדעי המחשב, כלכלה, גיאוגרפיה, מדעי המדינה.
* עדיפות לקצינים במילואים ולבעלי השכלה בשטח עקביות צבאיות, אנגלית, נוספות. יפנו בכתב בצרוף קורות חיים ופרטים אישיים לד״צ 01206 (עבור ב.ס.) צה״ל.
מועמדים מתאימים יוזמנו לראיונות.

ג. קצינים בדרגת סגן-רס״ן
עד גיל 32 בעלי השכלה אקדמאית בתחומים של הנדסת תעשייה וניהול, מדעי המחשב, סטטיסטיקה או מתמטיקה עם רקע במחשבים.
– תחום העיסוק הינו בתכנון משאבי אנוש.
– יש לפנות לד״צ 02180 עבור מודעת דרושים בצרוף פרטים אישיים, מספר אישי וקורות חיים.

ד. 1) מורי נהיגה באזור כרמיאל והצפון
* בעלי ותק בנהיגת משא במשך 3 שנים לפחות.
* עדיפות לבעלי רשיון הוראת נהיגה למשאות סוג 03.
* גיל עד 30.
* שרות צבאי מלא ותקין.
– למתאימים תינתן הכשרה מתאימה במסגרת צה״ל
– לקבלת פרטים נא לפנות לטלפון 03־616220 לאביהו ציון.

2) טבחים ועוזרי טבחים
* בעלי הכשרה או נסיון בעבודות מטבח.
* וכנות לעבור הכשרה מתאימה במידת הצורך.
* גיל עד 30
– בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 03־616121

3) הנדסאי/טכנאי קירור ומיזוג אוויר
* בעלי תעודת הנדסאי/טכנאי קירור ומיזוג אוויר.
* בעלי נסיון במערכות מיזוג מרכזיות וקרור מסחרי.
* רשיון לעסוק בעבודות חשמל.
* גיל עד 30.
– לקבלת פרטים יש לפנות לטלפון 03־616121.

U·MAN

עבור אחת מלקוחותינו חברה מצליחה ומתפתחת ליבוא ושיווק רכב
דרוש
מנהל מוסך מרכזי
בעל נסיון בניהול מוסך גדול לתפקיד אחראי בעל אתגר יכולת לעבודה עצמאית וכושר מנהיגות – הכרחיים
העבודה בגוש דן
תנאים מצוינים למתאים
לפנות ליהודה בטל׳: 03־292949 משרה 444
סודיות תשמר בקפידה

מנהלן
לביה״ס שדה אלון תבור (ע״י כדורי)

נסיון קודם בנושא ארגון ומנהלה, ידע טוב בנושאים טכניים הבנות ותחזוקה, יכולת הפעלת צוות עובדים. בעל רשיון נהיגה. התחלה מיידית. מגורים במקום. דרגה י״ז בדרוג האחיד.
מועמדים מתאימים יפנו בכתב יד תוך פרוט קורות חיים ונסיון קודם בעבודה. למנהל ב״ת, רח׳ השפלה 4, ת״א 66183. עבור מנהלן.
החברה להגנת הטבע

מאגר אנוש בע״מ
שרותי כח אדם
מזכירה בכירה
עברית אנגלית פרפקט כולל הדפסה
עובדים כללים:
1. לעבודות שונות למפעלים ביטחוניים – מיידי.
2. למפעלי מזון ומתכת במשמרות. עבודות זמניות, קבועות בתנאים טובים
03־337578 03־336079 03־333420

לקבוצת מפעלי תעשייה בתחום האריזות
ד ר ו ש י ם:
למפעל באזור חיפה
מחסנאי פקיד טכני (מפ״ט)
* נסיון בן 5 שנים בתחום
* ידע בניהול מחסן ממוחשב
* שירות צבאי כמפ״ט – יתרון. העבודה במשמרות.

חשמלאי
* חשמלאי מוסמך
* ידע באלקטרוניקה ובמערכות פיקוד ובקרה יתרון
* נסיון תעשייתי קודם – יתרון
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית 04־538261, למדור מנגנון, לשם קביעת מועד לראיון.
העבודה במשמרות

לחברה מסחרית ארצית
דרושים
1. אלקטרונאים
2. מכשירנים
לעבודה מעניינת ובעלת אתגר, במערך השרות של החברה,בתל־אביב. בעלי רשיון נהיגה יפנו בצרוף קורות חיים מפורטים לת.ד. 502 תל־אביב, עבור ״טכנאים״.

הלוח הכללי
הטלפון לא מפסיק לצלצל

לחברה מסחרית בת״א
דרושים
★ **מנהל שרות** למכונות עיבוד שבבי
★ **משווק** למכונות עיבוד שבבי וציוד טכני (מהנדס/טכנאי בעל נסיון)
★ **פקידת ייבוא ייצוא**
המעוניינים יפנו בכתב למחלקת מנגנון ת.ד. 20200 ת״א 61201

דרושים
מ נ ה ל י ם
לאולם מכירות של תכשיטים במרכז הארץ
הכישורים הנדרשים: רקע ניהולי, יכולת מכירה שליטה בשפות זרות, הופעה נאה.
קורות חיים לשלוח לת.ד. 3319 תל־אביב.

רשת עמל
ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל

בית מרכז הרשת, תל־אביב, רח׳ קהילת קיוב 15, ת.ד. 303 מיקוד 61002, טלפון 497444
בית הספר התיכון המקיף בגליל ״עמל״ ובי״ס לטכנאים והנדסאים – טבריה רח׳ רבי עקיבא, שכון ב׳, טבריה 14387 טלפון: 06־794990 06־794803

עקב גידול במספר התלמידים ופתיחת כתות יג׳־יד׳ לטכנאים והנדסאים דרושים מורים/מורות לשנה״ל תשמ״ח במקצועות הבאים:

1. אנגלית	– משרה מלאה.
2. מתמטיקה	– משרה מלאה.
3. פיסיקה	– משרה מלאה.
4. ביולוגיה	– משרה מלאה.
5. מהנדס אלקטרוניקה לכתות יג׳־יד׳	– משרה מלאה.
6. מהנדס מכונות לכתה יב׳־יג׳	– משרה מלאה.
7. מורה/מדריך לרתוך ולנגרות ומבנים	– משרה מלאה.
8. יועצת חינוכית	– משרה מלאה.
9. מהנדס מחשבים	– משרה מלאה.

למועמדים המתאימים מובטח אתגר חינוכי, הסי־בות ותמריצים: למועמדים בעלי נסיון יוצעו תפקידי ריכוז.
מועמדים בעלי השכלה ונסיון יפנו בכתב להנהלת ביה״ס שכון ג׳ טבריה או בטלפון: 06־794803.

״עמל״ רשת מכללות לטכנאים והנדסאים, בתי ספר תיכוניים טכנולוגיים ומקיפים, בתי ספר להנוכים ובתי ספר תעשייתיים, מוכרים טכנולוגיים בפיקוח בית המרכז הכשרה למבוגרים

לחברת מיניקס
דרושים/ות

1) נציגי מכירות
* הכרה טובה של שוק המחשבים בישראל
* עדיפות לבעלי ידע במערכות VAX וציוד היקפי למחשבי דיגיטל
* רקע אקדמאי – יתרון
* נמרץ ודינמי

2) מזכירה
* שליטה בהדפסה עברית/אנגלית
* 6 ימי עבודה בשבוע א׳–ה׳ 08.00–17.00, ו׳ 08.00–12.00

3) מחסנאי
* נסיון קודם בניהול מחסן
* נסיון בעבודה בחברת מחשבים
* ידיעת השפה האנגלית

על המועמדים לתפקידים הנ״ל לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם לת.ד. 2062 הרצליה מי־קוד 46120. נא לציין על המעטפה את המקצוע הנדרש.
תנאים טובים למועמדים המתאימים.

minix
מערכות מחשבים וציוד היקפי למחשבי דיגיטל.

לאכסנית הנוער אילת
דרושים
עובדי מטבח אחראיים
בדבר פרטים נא לפנות לטל׳ 059־72368
אפשרות מגורים במקום

לתשלובת תעשייתית גדולה במרכז הארץ
דרוש/ה
פקיד/ת מכירות בכיר/ה
כישורים
* גיל 30־35
* נסיון מוכח של 5 שנים בענף מוצרי הצריכה ובמכירות סיטונאיות
* כושר מכירה מעולה ויכולת ביטוי טובה בעברית
* יכולת לנהל צוות עובדים
* עבודת צוות טובה, סדר, דיוק ואחריות.
למתאים/ה מובטחת עבודה מעניינת ורבת־אתגר בחברה המובילה בתחומה.
נא לפנות אל סגניה טלפון: 03־839281

דרוש **כימאי**
למכירה של ציוד מדעי בתחום הכימיה האנליטית
נסיון במכירות – רצוי
שליטה טובה באנגלית – הכרחית
תפקיד בעל אתגר אישי ומקצועי
השתלמויות בארץ ובחו״ל
תנאים בהתאם לכישורים
סודיות מובטחת
נא לפנות בכתב יד ולפרט קורות חיים
איסוטופים בע״מ
ת.ד. 30000 תל אביב 61392

למרכז שיקום רחובות
דרוש/ה
מדריך/ה לתפקיד אבחון
הכישורים הדרושים:
מורה למלאכת יד/מרפאה בעיסוק
לפנות טלפונית: 08־461133 08־465575

לבית הספר התיכון לאמנויות ״תלמה ילין״ גבעתיים
דרושים
מורים מנוסים
משרות חלקיות
למקצועות: • אנגלית • מתמטיקה • פיסיקה.
נא לפנות טל 03־735847, 03־737171, 08.00־14.00

למפעל תעשייתי בהרצליה
ד ר ו ש ה
עוזרת למנהל־חשבונות
נסיון כעבודה במחשב – הכרחי.
לפנות בכתב לת.ד. 1589 תל־אביב מיקוד 61015.
עבור מפעל תעשייתי בהרצליה.

המועצה המקומית הוד־השרון לבי״ס תיכון חדש (חטיבה עליונה) שייפתח בהוד־השרון בשנה״ל תשמ״ח
דרוש/ה
מנהל/ת
הכישורים הדרושים:
1) בעל/ת רישיון הוראה לחינוך העל־יסודי (רצוי בעל/ת תואר) שני M.A.
2) בעל/ת 5 שנות ותק בהוראה בכיתות י״־יב׳ בארץ.
3) מתמצא/ת בחוקי החינוך בכלל ובמערכת החינוך העל־יסודי בפרט.
4) בעל/ת יכולת לקיים קשרים עם מוסדות ומשרדים ממשלתיים.
5) רצוי בעל/ת נסיון קודם בניהול. התנאים להעסקה: יקבעו על־פי כישורי המועמד/ת.
את הבקשה, בכתב יד, בצרוף המלצות ותולדות חיים יש להגיש עד יום ו׳ כה׳ בניסן תשמ״ז – 24.4.87 למנהל המחלקה לחינוך במועצה המקומית הוד־השרון.

יצחק קדמי עו״ד, יו״ר ועדת החינוך · אליהו שמעוני, ראש המועצה

למשרד רואי חשבון בת״א
דרושים:
בוחנים ורואי חשבון
בעלי נסיון של 2–6 שנים בביקורת.
למעוניינים לפנות א־ה, טל׳ 03־661231.

חוק הזדמנות שווה בתעסוקה, תשמ״א 1981
[illegible]

מכון לבון (handwritten, best reading: מכון מנחם עיל)

בונים את הודו / „אקונומיסט"

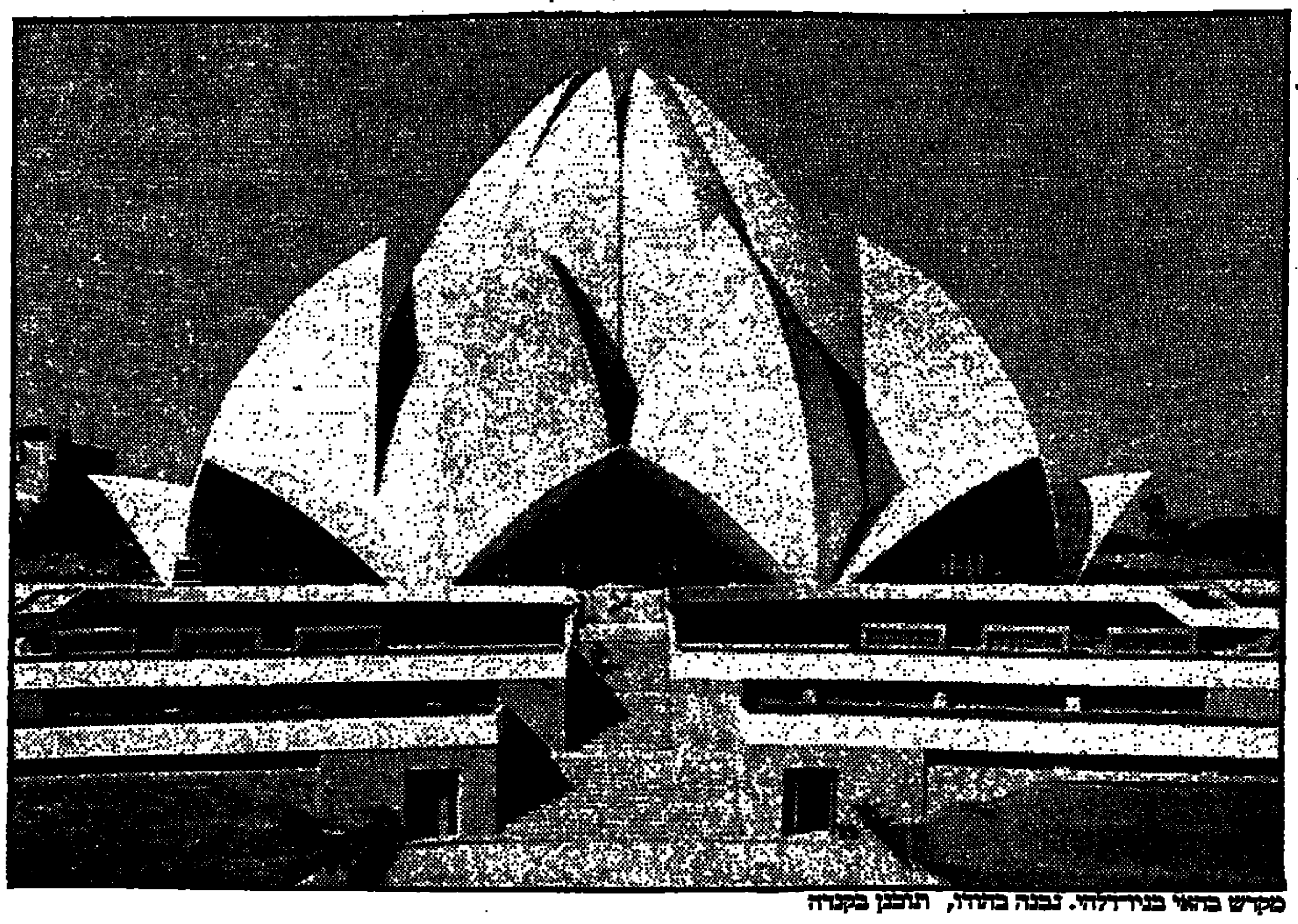

מקדש בהאי בניו־דלהי. נבנה בהודו, תוכנן בקנדה

הארכיטקטורה אינה מתבגרת

„כשהתלוננו בכמה אנשים שלצ'אנדיגאר, שאת בנייניה המרכזיים תכנן קורבוזייה, אין כל קשר אלינו, אמרו להם הארכיטקטים הצעירים לבלום את פיהם"

החובה להבטיח שיכון נאות לדיירי שכונות העוני העירוניות תהיה אחת הקדימויות העיקריות של המדינות המתפתחות בשנים שנותרו עד לסוף מאה זו. בהודו, שם נראית משימה זו גדולה במיוחד, יש לארכיטקטים עבודה רבה בטיפול בבעיות שוטפות.

נמל בומביי הוא דוגמה קיצונית לסוג הבעיות החברתיות שהארכיטקטים מנסים לעזור בפתרונן. העיר קרובה בגודלה ובצורתה למנהטן, אבל אוכלוסייתה, המונה 9 מיליון, גדולה פי שישה – מספרה הוכפל ב־20 השנים האחרונות. בקצב הגידול הנוכחי תהיה בומביי העיר החמישית בגודלה בעולם בשנת 2000, עם אוכלוסיה של 17 מיליון. כדי לשכן את התוספת הצפויה, נבנית והולכת עתה בומביי חדשה מעבר לנהר.

הארכיטקט הראשי של הפרוייקט הוא צ'ארלז קוריאה. הוא מסכם את רבע המאה החולף בארכיטקטורה של הודו. הוא עבד בהודו עם אחד האבות המייסדים של המודרניזם הבין־לאומי, לה קורבוזייה, והיה אחד מבוני הדור הראשון של הודו העצמאית, שהושפע מן הרעיונות המודרניסטיים המערביים: קווים נקיים, בד בבד עם התפיסה שלטכנולוגיה חשיבות מכרעת לגבי צמיחתה של הודו. אף שצ'ארלז קוריאה לא פנה עורף לנסיונו של לה קורבוזייה ליצור אוטופיות באמצעות מהפכה ארכיטקטונית, עכשיו הוא רוצה להרוס רבים מבנייניה האיומים של בומביי ולבנות במקומם שיכונים חדשים.

בדומה לבן זמנו בקירוב, אחיוט קאנווינדה, שלמד עם ולטר גרופיוס בבית־הספר לעיצוב של הרווארד ב־1946, מנסה קוריאה למזג את הארכיטקטורה ההודית המסורתית עם המודרניזם מאסכולת הבאוהאוס של גרופיוס. המועצה למחקר מדעי ותעשייתי של קאנווינדה, השוכנת בניו־דלהי, היא הנציגה הטובה ביותר של מיזוג זה. לאחר תקופה שבה הושפעו פחות מאידיאולוגיה ויותר מרעיונות תעשייתיים אמריקאיים – בבניינים חלקים יותר, חומרים חדשים – מנסים עכשיו הארכיטקטים ההודים להצטיין עוד יותר על־ידי המצאה מחדש של ארכיטקטורה מסורתית בטכניקות בניה מודרניות. כפר משחקי אסיה של ראג' רוואל בדרום דלהי משתמש בטכניקות עיצוב המבוססות על מחשב, אבל הכפר אינו אלא שורה של חצרות גדורות, שלוחות בולטות, גזוזטראות מקורות בעלות מעקה – היישר מתוך הודו הישנה.

לארכיטקטורה ההודית המסורתית ישנן המעלות של תבניה: היא נשענת על יופיים של חומריה, אבן חול ארומה משובצת בשיש; על רקעה, על גזוזטרות גגותיה ומזוזותיה הצרים; ועל השפעת האור והצל על משטחיה החרוטים. תורותיהם של שניים מגדולי הארכיטקטים של המאה ה־20, לה קורבוזייה ואדווין לוטיינס סותרות סגנון זה במפורש.

בתקופה שעבד על ארמון המשנה־למלך בניו דלהי, כתב לוטיינס: „אינני סבור שקיימת כלל ארכיטקטורה הודית בעלת מסורת גדולה. ישנן רק תניקות של שושלות קיקיוניות שונות". (זה לא הפריע לו, מכל מקום, לאמץ כמה יסודות מסורתיים אופייניים, כגון התריסים, החלון המסורג וכיפת המטריה). הארמון שלו מרווח, עשוי בסגנון פאלאדי ומתאים – לבריטים.

לה קורבוזייה היה גרוע יותר. לדברי מאטיש גוג'ראל, ארכיטקט ופילוסוף, „לוטיינס שבא את הודו ואמר זאת, אבל אינסטינקטיבית הוא ידע כיצד לבנות כאן. לה קורבוזייה חש אהבה גדולה, אבל לא יכול היה להתאקלם". לה קורבוזייה בנה את בנייני הציבור הראשיים וכמה בתים קטנים בצ'אנדיגאר, בירת מדינת פנג'אב. המודרניזם הזה הוכח כבלתי מתאים להודו. אבל, כדברי גוג'ראל, „כשהתלוננו בכמה אנשים שלצ'אנדיגאר אין כל קשר אלינו, אמרו להם הארכיטקטים הצעירים לבלום את פיהם".

אין פלא איפוא שבהיותה רדופה על־ידי רוחות כאלה, הארכיטקטורה בהודו עדיין חסרת בטחון. ב־1947 היו בהודו רק כ־300 ארכיטקטים מקצועיים, מתוכם כשני שלישים בבומביי. היום ישנם 10,000. אבל לדברי רומי חוסלה, שלמד בלונדון, והעובד במקצועו בניו דלהי, „אחת מבעיותיה של הארכיטקטורה בת ימינו בהודו היא שהיא צעירה מאד ואין לה רמה". מכון הארכיטקטים ההודים, האמור לקיים רמה זו, הוא כל כך לא יעיל שרק כשליש מן הארכיטקטים ההודים משתייכים אליו.

הממשלה, שהיא הבנאי הגדול ביותר בהודו, אשמה במקצת באבדן קנה המידה. מכון הארכיטקטים ההודים קובע שכר מינימום לארכיטקטים מוסמכים, אבל הממשלה משלמת פחות בדרך כלל. יתרה מזו, לארכיטקטים אין שליטה אפילו על הפרוייקטים שלהם. הממשלה לקחה מן הראג' הבריטי את הרעיון שהארכיטקטים הם רק כינור שני למהנדסים (אינג'ינרים). לכן יש פער מתרחב בין לוח השרטוט לבין הבניין הגמור.

אבל הבעיה העיקרית, שאיננה מוגבלת לארכיטקטורה דווקא, היא השוחד. אף שכמה מן הסוכנויות הממשלתיות הן ישרות, רוב הארכיטקטים סבורים כי מחלקת העבודות הציבוריות, הקבלן הפדראלי הגדול ביותר, היא המכשול העיקרי שלהם: אומרים ש־90 אחוז מכל המכרזים על פרוייקטים לבניה שבמימון ציבורי הם מזויפים. קבלנים ומהנדסים מקיימים קרנות לדמי לא יתרן, כדי שיוכלו לקבל את רשיון התכנון הדרוש מבלי להיתקל בדחיות חסרות פשר הארוכות שנים. דברים אלה אינם עשויים להעלות את רמת הארכיטקטורה.

אין פלא שכאשר פרוייקטים יוקרתיים נפתחים לתחרות בין־לאומית, ארכיטקטים הודים אינם זוכים. בחודש דצמבר האחרון נחנך מקדש בהאי בניו־דלהי, יצירתו של פאריבורז סאהבא, ארכיטקט איראני המתגורר בקנדה. המקדש עוצב כפרח לוטוס חצי פתוח, צף ומוקף בעליו (למעשה, תשע ברכות העוטרות לאזור את הבניין). הבניה ארכה שמונה שנים ועלתה 10 מיליון דולר, זיל הזול (באמריקה זה היה עולה בוודאי פי עשרה), מפני שכל העבודה נעשתה באתר עצמו.

בינואר זכה ארכיטקט אמריקאי, ראלף לרנר, בתחרות לבניית המרכז הלאומי לאמנות על שם אינדירה גאנדי בניו דלהי. לשווא ערערה ועדת השירותים המקצועית של מכון הארכיטקטים ההודים בנסיון לבטל את הבחירה. לרנר הצביע על כך שהמוזיאון לאמנות בת זמננו בלוס אנג'לס תוכנן על־ידי ארכיטקט יפני, מרכז פומפידו בפאריס – על־ידי בריטי ואיטלקי, ובתחרות על בניית שלוחה לגלריה הלאומית בלונדון זכה אמריקאי.

טענה מסקרנת יותר מצד הארכיטקטים ההודים המאוכזבים היתה שתכניתו של לרנר מסורתית מדי, מושפעת יתר על המידה מלוטיינס. אמר לרנר: „עשינו מאמצים רציניים כדי להוסיף על הארכיטקטורה של לוטיינס ולהעשירה". יש אירוניה בכך שהארכיטקטים החדשים של הודו, בשם המודרניזם, מתווכחים עם ממשלתם הם למען חזרה אל ארכיטקטורה מסורתית ילידית.

אנציו סילאסוו מן הקי"מ ה־101 / יוסי מלמן, הלסינקי

הו הזכרונות הטובים והמתוקים

„הו, הרוסים הארורים האלה", העיר בחיוך כובש גנרל אנציו סילאסוו, כשנדברנו להיפגש בבר של מלון „טורני" במרכז הלסינקי. הגנרל המקריח סיפר כי לפני 43 שנים התארחה במלון משלחת הנציבות הסובייטית, שכפתה על פינלנד את תנאי הפסקת האש, אילצה אותה להצטרף לבעלות־הברית במלחמה נגד גרמניה הנאצית. משלחת זו יצרה בכך את התנאים לעיצובה של פינלנד המודרנית כמדינה ניי־טראלית המתמרנת בהצלחה בין שני הגושים של המערב והמזרח, תוך התחשבות רבה ורגישות מיוחדת למשבי הרוח הבאים ממוסקווה. מבחינה זו, בעוינותו הבלתי נסתרת לברה"מ, הגנרל אינו שונה מרוב הפינים. לעומת זאת, ניכר גנרל סילאסוו ביחסו החם לישראל. לא שהפינים שונאים את ישראל, אדרבא, הערכת רבים מהם לישראל מתבססת על נסיון אישי, בדרך כלל, של ביקור בקיבוץ. אבל, הגנרל הפיני הזה ממש יוצא דופן. פניו העגולים מפיקים טוב, כל אימת שהוא נזכר בחוויותיו מהמזרח התיכון ומישראל. „הו הזכרונות הטובים והמתוקים", הוא נאנח ולוגם מן הבירה שלפניו.

אתם צריכים מנהיגים חדשים וטובים יותר. שמיר שייך לעבר. לדעתי, תמיד היה חלש. שמעון פרס מחונך היטב וקורא הרבה, אבל זה לא מספיק ואילו וייצמן נחמד, אך חסר כוח פוליטי

אנציו סילאסוו שירת 12 שנים ברציפות בתפקידי פיקוד בכירים מטעם האו"ם במזרח התיכון, תשע שנים מהן עד לפרישתו לגימלאות כמפקד כוחות האו"ם במזרח התיכון. הוא היה בסוריה, במצרים, בלבנון, בירדן ובישראל. הסיפורים המשעשעים, התושפים חוש הומור מלווה בצחוק בריא, קולחים בלי מעצורים. סילאסוו הוא „סטורי־טלר", מספר סיפורים טבעי. בימים אלה הוא שוקד על ספר זכרונותיו שיתפרסם בהלסינקי. הוא אינו מסתיר את תקוותו שימצא לספר גם מו"ל ישראלי. יש לו יותר מפינה חמה השמורה בליבו לישראל, וקל להבחין בכך כשהוא מספר על רגעיו האחרונים בארץ. „כל פרידה היא עצובה אומרים הצרפתים והם צודקים. זו היתה בשבילי פרידה מאוד מאוד עצובה אבל מה שנגע יותר מכל לליבי היתה תגובת האנשים הפשוטים. כשבאה אשתי להיפרד מהחנווני במושבה הגרמנית הוא אמר לה: מדוע אתם עוזבים? מקומכם אתנו. אתם תורמים לשלום. האנשים זיהו אותי כמקדם תהליך השלום, אף שעלי להודות שתפקידי היה בסך הכל מינימלי", אומר הגנרל הפיני ולחלוחית בעיניו.

אנציו סילאסוו נולד בשנת 1922 בהלסינקי. אביו היה גנרל בצבא הפיני שנודע באומץ לבו ב„מלחמת החורף", כך מכונים הקרבות בחורף 1939־1940 בין פינלנד לברה"מ. הסובייטים, בגיבוי הסכם מולוטוב־ריבנטרופ לחלוקת פולין ואזורי השפעה בים הבלטי, דרשו מממשלת הלסינקי להעביר לרשותם שטחים שנתפסו כחיוניים להגנת לנינגראד. משלא נתמלאה דרישתם, פלשו לפינלנד. הפינים לחמו בעוז ובלמו במשך 105 ימים את התקדמות הצבא האדום שעלה עליהם בכוח־האדם ובכוח האש שלו. אביו פיקד על חטיבה פינית שהצליחה לבלום שתי דיוויזיות סובייטיות, הוא מספר בגאווה רבה. אנציו סילאסוו היה בן 17 כשפרצה המלחמה ורק כעבור שנתיים גוייס לצבא. הוא הספיק להשתתף בקרבות „מלחמת ההמשך", עד שהשתחרר עם חתימת ההסכם כעבור שלוש שנים, בדרגת קפיטן (סרן). „הייתי אז בן 22, בדיוק כמו סרן ישראלי ממוצע", הוא אומר. אחר־כך שב והתגייס לצבא, סיים בית־ספר צבאיים ונשלח ב־1957 לניסיונו הראשון במזרח התיכון. תחילה היה בעזה בכוח החירום של האו"ם, שחצץ במשך עשר שנים בין צבאות ישראל ומצרים. ב־1959 נשלח ללבנון כדי למנוע ניסיון הפיכה פרו־נאצרי נגד הנשיא קאמיל שמעון. ב־1964 פיקד כבר על גדוד פיני בקפריסין. באוקטובר 1967, לאחר מלחמת ששת הימים, התמנה לסגנו של הגנרל הנורווגי אוד בול בפיקוד על כוח המשקיפים החדש של האו"ם. לפני כן עוד הספיק –אז קולונל – אנציו סילאסוו לשמש נספח צבאי של ארצו בוורשה, פולין. „למדתי פולנית כדי שאוכל לשוחח בפולנית עם מנחם בגין", הוא פורץ בצחוק רם. כשבאתי „בפעם הראשונה אל מנחם בגין שאלתי אותו שאלה בפולנית, אבל הוא אמר כי שכח לגמרי את שפת ילדותו. בגין כמובן לא אמר את האמת. כעבור כמה חודשים ראיתי בעתון תמונה של בגין ושל זביגנייב בז'זינסקי, יועצו של הנשיא קארטר משחקים שח בקמפ־דייוויד, וקראתי כי הם גם דיברו בפולנית. אבל אין דבר, אני סולח למר בגין. הוא היה תמיד מנומס וג'נטלמן. אגב, מה שלומו? שמעתי שהוא במצב בריאות קשה, חבל". מלא סיפורים כרימון, מרחף הגנרל הפיני כמו דבורה המלקטת צוף, מאנקדוטה אחת לשניה. הוא מספר על עזר וייצמן, על גולדה מאיר, על ג'ימי קארטר ועל אנואר סאדאת, כמו היו כולם בני משפחתו. „תמיד אזכור את ביקורו של סאדאת בישראל. המתנתי לו כמו כולם בנמל התעופה בלוד. הוא ניגש אלי ואמר: „גנרל, באתי לכאן כדי שתפקיד שלך יהיה קל יותר", נזכר סילאסוו ומוסיף בחיוך רחב: „בסופו של דבר סאדאת גרם שאסיים את תפקידי. בגלל השלום לא היה עוד צורך בנו, אנשי האו"ם".

המלחמה ב־73' היתה המפנה הגדול, גם בתיפקודו של כוח האו"ם. „עד מלחמה זו לא היה לנו כמעט מה לעשות מלבד לטפל בשערוריות המין שהחיילים היו מעורבים בהן. אמנם מפעם לפעם עשיתי שליחויות חשאיות למען השלום. ב־1969 ביקש ממני משה דיין להיות דוור ולהזהיר את ממשלת מצרים כי פצצות השחיה נפלו בטעות על בית־ספר ובית־חרושת ליד קאהיר. זה היה בזמן מלחמת ההתשה בתעלה וההפצצות של חיל האוויר של ישראל בעומק מצרים. אבל בסך־הכל לא מילאנו עד למלחמה משימות של ממש".

גנרל סילאסוו היה אחראי על ארגון המיפגש ההיסטורי בק"מ ה־101 בין קצינים מישראל למצרים. הוא מספר בחוויות הדעת על בעיות שהתעוררו אז – מי יכנס ראשון לאוהל, ומי ילחץ את ידיו של מי, אם בכלל. „ממש כמו בגן ילדים". לדעתו אפשר היה להשיג את הסכם ההפרדה הראשון בין שני הצבאות כבר בשיחות בנובמבר 1974 באוהל. „מול שהיו אז שני קצינים מוכשרים כמו אהרון יריב הישראלי וגמאסי המצרי. הם התאמצו מאוד. אחר־כך התברר לי שהנרי קיסינג'ר רצה לזכות בכל התהילה ושיכנע את גולדה מאיר ואנואר סאדאת להמשיך במו"מ בעזרתו. כעבור חודשיים נחתם הסכם ההפרדה הראשון שיכול היה, כאמור, להיות מושג כבר חודשיים קודם לכן. ההסכם הראשון הוביל להסכם ההפרדה השני ולהסכם ההפרדה עם סוריה ואחר־כך ב־1975 להסכם הביניים עם מצרים עד לשלום הסופי. אנו מילאנו רק תפקיד מינימלי בתהליך אבל אני בהחלט גאה על כך".

אתה כועס על כך שלא נתנו לך לשחק תפקיד גדול יותר?

„לא, אני בכלל לא ממורמר. אתה חושב שאני כועס על גולדה או על דיין או על סאדאת? בכלל לא. גולדה היתה „גרייט". פשוט גרייט. תמיד אזכור את השיחה בין גולדה מאיר לאנואר סאדאת בכנסת. אבל הפייבוריט שלי היה משה דיין. הוא היה מנהיג גדול. איש של חזון, לא פוליטיקאי של יום־יום. בלי דיין לא יכול היה להיות הסכם שלום".

ומה עם מנהיגים אחרים כמו בגין וסאדאת?

„אני לא רוצה לדבר על בגין. פגשתי אותו פעמים רבות. הוא היה נחמד, אך היו באופיו קווים שלא אהבתי. אבל גם בסאדאת ובקארטר היו תכונות שלא חיבבתי. שלושתם דיברו כל הזמן על אלוהים: כמו מורים בכנסיה. חבל על בגין, הוליכו אותו שולל בקשר ללבנון. ישראל טעתה כבר ב־1978 כשהקימה את רצועת הבטחון בלבנון. בזרתם בבני־ברית לא נכונים. עוד ב־1958, כששרתתי בלבנון, עמדתי על אכזריותם של הנוצרים שם. הנוצרים הארורים האלה הם צמאי דם יותר מהפלשתינים. אסור לכם לתאר את הפלשתינים כצמאי דם, יש בהם כמה טרוריסטים, אבל רובם אינם טרוריסטים. וחוץ מזה גם לכם בישראל היו „טרוריסטים" שאחר־כך נעשו ראשי ממשלות. בכלל יש לכם מזל שאתם מתמודדים עם הפלשתינים. אם הייתם צריכים לעמוד מול היוגוסלווים או מולנו הפינים, מצבכם היה קשה יותר". רק עתה כשהשיחה עוברת להוויה הפוליטית בת־זמננו של המזרח התיכון, אפשר להבחין בדאגה שחש הגנרל לישראל. פה ושם מתגנבת לקולו נימה של אכזבה. „אני מאוכזב", הוא אומר, „כי רעיונות קמפ דייוויד לא התגשמו. עליכם לפתור את הבעיה הפלשתינית או על־ידי האופציה הירדנית או על־ידי אוטונומיה חד־צדדית, כמו שהציע דיין. ישראל היתה תמיד מדינה דינמית של רעיונות, של אנשים שהמציאו רעיונות מקוריים. עליכם לחדש את המסורת. עצוב לי לשמוע שישראלים עוזבים את ישראל. אסור שישראל תהיה למדינה של עניים ודתיים. עליה להיות מדינת בעלי המוחות. אתם צריכים מנהיגים חדשים וטובים יותר. שמיר שייך לעבר. לדעתי, תמיד היה חלש ולא היה ראש ממשלה טוב. שמעון פרס מחונך היטב וקורא הרבה, אבל זה לא מספיק. ואילו וייצמן נחמד, אך חסר כוח פוליטי".

גנרל סילאסוו. מחלק צילומים

פגשתי את בגין פעמים רבות. הוא היה נחמד, אך היו באופיו קווים שלא אהבתי. גם בסאדאת ובקארטר היו תכונות שלא חיבבתי. שלושתם דיברו כל הזמן על אלוהים

האם לא ביקרת בישראל בשמונה השנים האחרונות מפני שאתה מאוכזב ממנה?

„אני לא רוצה לבקר היום בישראל עד שלא אראה תזוזה לשלום. אני חש שביקור שם יהיה עוד יותר עצוב מהפרידה שלי. בינתיים אני מרצה בפינלנד, בגרמניה ובבריטניה על המזה"ת. אגב, שלושת הילדים שלי לא רצו לשרת בצבא. אולי הנכדים שלי ימשיכו את המסורת המשפחתית. אני גר בהלסינקי וטוב לי. החיים כאן נוחים מלבד המיסים הגבוהים, ממש כמו בישראל. אולי כשאסיים את הזכרונות שלי אשוב לבקר אצלכם".

הירושה של פרופ' הברמן / עידית נחמני

אוצרות מן הבית

עקשנותם של בלהה הברמן, אלמנת הפרופסור, צבי מלאכי ומיכל שרף הצמיחה בלוד מכון למחקרי ספרות, הוצאה לאור ומרכז למורשת יהודי המזרח

מותו של פרופ' אברהם מאיר הברמן, לפני כ־4 שנים, העיר מרבצם חוגים באוניברסיטאות השונות שלטשו עיניהם אל הספריה הגדולה – 30 אלף ספרים – שהשאיר בעזבונו. פרופסורים רבים משאירים ספריות גדולות אבל זו של הברמן קרצה במיוחד בגלל אוסף הפריטים הנדירים שבה: ספרים עתיקים, כתבי־יד בני 300 שנה וקבצי פיוטים שלא נדפסו מעולם.

אלמנתו, בלהה הברמן, קיבלה פניות רבות. העיקשת מכולן היתה מפרופ' סימונסון, ראש המכון לחקר התפוצות, שחשב כי יש לו, סליחה, היו לו רוב הסיכויים לקבל את העזבון לרשותו מכיוון שהמנוח היה פרופ' לספרות עברית באוניברסיטת תל־אביב. ככל שנמשך המשא־ומתן עם האלמנה כן הצטמצם גודלו של ההלל שסימונסון היה מוכן להקדיש לזכרו של הברמן. בתחילה דובר על אולם גדול אחר־כך על אולם קטן ואחר־כך רק על פינה עם כמה מדפים ושלט מפליו. בשלב זה, כאשר המו"מ נכנס להילוך גבוה, נזעקה בלהה הברמן בד"ר צבי מלאכי, שהיה תלמיד מובהק של בעלה וידיד משפחה. הוא העלה בפניה רעיון מהפכני שיש בו הימור אך תאם את כוונות ההנצחה שלה. במקום אוסף מבודד בפינה שתצויין בשלט קטן – מכון למחקרי ספרות שיוקם בצד הספריה העירונית בלוד. בלהה הברמן הימרה על לוד ובחודש ינואר '85 הונחה אבן הפינה למכון. מספר פרופ' סימונסון מאז כי מלאכי גנב לו את הספריה של הברמן.

ביום הנחת אבן הפינה היו בקופת „אגודת מכון הברמן" 60 אלף דולאר בלבד. איש לא ידע בדיוק איך יגוייסו הכספים הבאים. אך עובדה זו לא ריפתה את ידיהם של ד"ר מלאכי וד"ר מיכל שרף. הם שיכנעו אנשים לתרום בכסף ובעבודה. „אין אחד שלא יצא בהפסד מבניית הבניין", אומרת שרף „כולם תרמו, גם הקבלן שבנה את הבניין. הוא תרם את הגינה". ביום ג' האחרון נחנך בניין המכון במעמד שר החינוך.

גם האלמנה בלהה הברמן לא הסתפקה בספריה שתרמה למכון. היא הקימה קרן מילגות למחקרים בספרות העברית עם דגש על ספרות יהודי ספרד ויהדות המזרח. המכון עוסק גם בהוצאה לאור של ספרי החוקרים הקשורים בעבודתו.

מלאכי ושרף לא רצו שהמכון יסתגר בתחומי המחקר אלא ימשוך אליו את הקהל הרחב. ומכיוון שספרים בלבד, נדירים ככל שיהיו, אינם אבן שואבת לקהל, עלה רעיון המרכז לחקר גנזי המזרח. המרכז עוסק לאיסוף ולחקר מורשת יהודי המזרח ויהודי צפון אפריקה בפרט. הפריטים המוצגים בו נאספו בתרומות, שלא תמיד ניתנו בלב חפץ. ד"ר שרף, תוניסאית תושבת לוד, אומרת כי בכל בית בעיר ש־80 אחוז מתושביה הם יוצאי צפון אפריקה והמזרח, יש חומר רב, חלקו בעל ערך ממש, אלא שהאנשים אינם ששים להיפרד ממנו. יש להם התייחסות מאגית ומיסטית לחפצים וספרים.

כתבי־יד בעלי ערך הנאכלים בשיני הזמן, כתובות נישואין בהן הדיו מאכלת את הקלף, בגדים מסורתיים שוכבים בבוידעם ארוזי נפתלין, ספרים ישנים אכולי תולעים, כל אלה נשמרים בקנאות במשפחות שאינן מוכנות להיפרד מן החפצים העוברים מדור לדור. שרף נאבקת קשות כדי לשכנע את המשפחות לתרום למוזיאון. מכיוון שהיא דוברת את שפתן ומכירה את המנטליות שלהן, קל לה לחדור למשפחות ולעורר אמון. לעתים היא מצליחה בשכנוע, לעתים מגייסת לעזרתה רבנים. ואם הרב מבקש – נותנים. יש משפחות שהסכימו לתת פריטים והתחרטו ולעתים, וזה קרה לה לא אחת, היא יוצאת במפח נפש ואפילו בבכי, כאשר פריט מסויים יקר או כתב־יד נדיר נשארים ברשות המשפחה, הולכים ומתכלים.

היא מספרת על משפחה יהודית בעיר סרסל בצרפת אליה הגיעה באמצעות חוג הידידים שקם בצרפת. המשפחה שמרה בכספת כתב־יד עתיק, המספר את קורות היהודים בתקופה מסויימת במאה ה־19. המשפחה לא הסכימה לתת אותו למוזיאון, אפילו לא התירה לצלם אותו. „יש שם אינפורמציה שיכולה לשפוך אור חדש על אותה תקופה", היא מספרת.

במסגרת החיפושים אחרי חומר ופריטים למוזיאון, הגיעו אנשי המכון לאלמן זקן וערירי, תושב לוד, שהכניס אותם לחדר עמוס ספרים מגובבים בערימות מכוסות אבק. „היו שם אוצרות אכולי תולעים", מספר מלאכי, „אבל הוא התלבט אם כדאי לתת אותם למוזיאון. בסיכומו של דבר החליט למכור אותם לסוחר ספרים וכשבאנו לביתו לשמוע מה החליט, ראינו את סוחר הספרים יוצא משם עם חיוך על פניו. הבנו והסתלקנו משם. למחרת התקשר אלינו האלמן, מלא חרטה על המכירה, אך את הנעשה אין להשיב. כפיצוי החליט לתרום למוזיאון את ‚בית הכנסת' שהיה לו בבית".

בין המוצגים במוזיאון אפשר לראות את הספר הקטן ביותר בעולם – ריבוע בגודל חצי סמ"ר, נתון בתוך קופסת זכוכית; כל התורה כולה מוצגת על גבי מיקרופיש אחד בגודל 5 ס"מ, וכן מיניאטורות של סידורים וספרי תפילה ומילונים זעירים בהוצאת „ליליפוט". יש שם אוסף קינות שחלק משורותיהן נאכלו על־ידי חומצות דיו והשיחזור הציל רק חלק מהן. הקינות הכתובות בערבית־יהודית, כלומר, מילים ערביות הנכתבות באותיות עבריות, ממש כמו אידיש.

אפשר למצוא שם את „מסעות בנימין מטודלה", בהוצאת אלזויר מ־1633 וספר על מנהגי דתות שונות שכתב ברנרד פיקארד ב־1727. בשער הספר יש טבלה של הדתות החשובות, ביניהן הדת היהודית. הספר מסביר מנהגי חתונה, והלוויה, ובפרק על היהדות גם ברית מילה, עם ציור הכלים המשמשים בטקס. המוזיאון הצליח להשיג את העותק היחיד בעולם של כתב־יד בשם „פרי הדס" מאת דוד ב"ר חזקיה די סילוא, שהיה רב בירושלים במאה ה־16. כתב־היד עוסק בעניני מחלות ותחלואים, וכאשר ביקרתי במוזיאון היה כתב־היד פתוח בעמודים שעסקו בהדרכה ללילית של מבוגרים.

יש במוזיאון אוסף יודאיקה שתרמה בלהה הברמן, הכולל, בין היתר, כלי בשמים להבדלה מתקופות שונות, בגדי חג מסורתיים רקומים, כלי בית ותשמישי קדושה.

כאשר יבואו תושבי לוד לבקר במוזיאון יוכלו לראות את הפריטים שהם עצמם תרמו וכך ישיג המוזיאון את כל מטרותיו: לשמר את החומר, לא מנתק את המשפחות מחפצי המורשת ולהיות כוח משיכה למבקרים, שיבואו לראות את „הדברים מהבית".

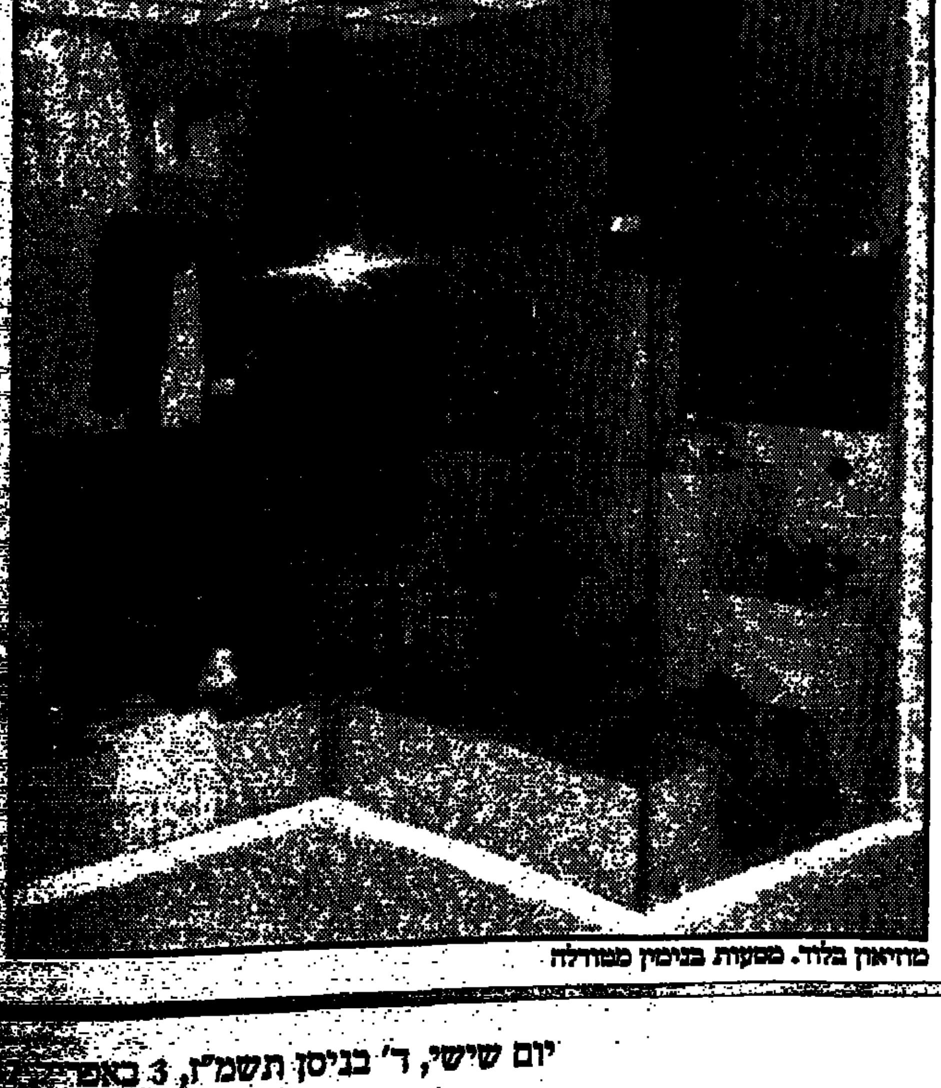

מוזיאון בלוד. מסעות בנימין מטודלה